

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ERMENİ TERÖR ÖRGÜTLERİ VE BU
ÖRGÜTLERİN BAĞLANTILI OLDUĞU
DİĞER ÖRGÜTLER

Murat TEMUR
YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

GEBZE
2004

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ERMENİ TERÖR ÖRGÜTLERİ VE BU
ÖRGÜTLERİN BAĞLANTILI OLDUĞU
DİĞER ÖRGÜTLER

Murat TEMUR
YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr. Abdülkadir AKÇİN

GEBZE
2004

ÖZET

M.Ö. 6. yy 'da Kafkasya'da değişik kavimlerin karışımı ile ortaya çıkan Ermeniler daha sonraki dönemlerde birkaç yüzyıl hariç başka milletlerin egemenliği altında yaşamışlardır.

Sürekli olarak tebaası oldukları milletlere ihanet etmeleri nedeniyle bir çok kez tehcir edilmişler ve dünyanın dört bir yanına dağılmışlardır.

Ermenilere Osmanlı İmparatorluğu tarafından bir çok haklar verilmesine rağmen İmparatorluk güçsüz düşünce daha önceden diğer milletlere yaptıkları gibi ihanet etmekten geri durmamışlardır. Birinci Dünya Savaşı esnasında özellikle Rusların desteğiyle Türk köylerine saldırmışlar haraç ,yağma ve masum insanları öldürmeye başlamışlardır. Bu yüzden dolayı Osmanlı İmparatorluğu kendini ve halkını korumak adına sorun çıkaran Ermenilerin tehcir edilmesine karar vermiştir. Bu zorunlu göç (Tehcir) esnasında eşkiya saldırıları, hastalık v.s gibi nedenlerden ölümler olmasına rağmen bu rakam Ermenilerin iddia ettiği gibi 1.5 milyonu aşan ve devlet eliyle yapılmış bir soykırım olmamıştır.

Batılı devletlerin Türkleri güçsüz düşürme planlarının sonucu olarak; Ermenilere verdikleri destekle önce ' Ermeni Soykırım ' iddiaları gündeme gelmiştir. Bundan sonra ise kurulan Ermeni terör örgütleri intikam almak adına eylemler başlatmışlardır. Asıl amaç intikam almak olmamış maksat her zaman Türkiye Cumhuriyeti Devletini güçsüz düşürmek olmuştur.

1921'den itibaren Ermeni Terör Örgütleri Türk Diplomati avına çıkmışlar 1921-1984 dönemleri arasında 110 eylem gerçekleştirmişler. Bu eylemlerde 28 Türk 34 yabancı uyruklu insanı katletmişler ,300 civarında insanında da yaralanmasına sebebiyet vermişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti bu eylemler ile önce legal daha sonra ise illegal bir şekilde mücadele etmiş ve kısmen de başarılı olmuştur .Ancak garip olan Avrupa'da bir çok mahkemede Ermenilerin yargılanmaları esnasında

kendilerine Türk tarafının avukatlarının terörist demesine müsaade edilmemiş ve hiç birisi bir veya iki yıldan fazla hapis yatmamışlardır, bu yüzden illegal olarak örtülü operasyonlar başlamış ve bunda başarılı olunmuştur. Orly Havaalanında Türk bürosunun önünde Ermeniler tarafından konulan bombanın patlaması sonucu bir çok Avrupa vatandaşı da ölünce Ermeniler verilen destek de azalmıştır. Bu ve diğer sebeplerden Ermeni Terör örgütleri 1984 yılından sonra yer altına çekilmişler ve hiçbir eylem yapmamışlardır.

Aynı tarihlerde Türk Devletinin uğraşması gereken yeni bir bölücü terör örgütü Türkiye’de kanlı eylemler yapmaya başlamıştır. PKK terör örgütü Eruh ve Şemdinli baskınları ile adını duyurmaya başlamış ses getirici kanlı eylemlere girişmiştir.

Türkiye artık PKK terör örgütüne karşı mücadele edecektir. Tabi araştırıldığında görülmüştür ki Türkiye’ye karşı kanlı eylemlere girişmiş bütün terör örgütlerinin birbirleri ile ilginç bağlantıları bulunmaktadır.

Türkiye gerek Ermeni terör eylemlerinde gerekse PKK ve diğer bölücü terör örgütlerine karşı uluslararası platformda gerekli desteği bulamamış ve büyük batılı devletlere güvenmemesi gerektiğini işlerini kendi halletmesi zorunluluğunu acı şekilde öğrenmiştir

SUMMARY

Armenians that came out by various clans mixture in Caucasia, they lived under other nations hegomania except following one or two centuries.

They always betrayed the nations which are ruled them so that they are always emigrated all over the world.

Although they had given several rights by Otoman Empire when the Empire lost its strength as they did the other nations they betrayed again. During the First World War especially by the Russian support, they attacked the Turkish villages and began to kill the innocent people. Therefore The Ottoman Empire decided to make Armenians which caused problems emigrate for protecting itself and Turkish Nation. During this compulsory emmigration although Armenians are attacked by the thieves and died due to illness the number of death is not like above 1.5 million that Armenians issued and there hadn't occurred any genocide by the hands of government.

As a result of the plans of western countries, those aimed to make Otoman Empire lose strength, with their supports to Armenians, 'so-called Armenian Genocide' had began to take place. Then Armenian terrorist organizations those are founded for taking revenge had began to their activities. Actual target had never been taking revenge it was always to make the Turkish Republic powerless

By 1921 Armenian Terror Organizations started their hunting Turkish diplomat and between 1921-1984 They operated 110 acts. In this acts 28 Turkish citizens and 34 foreign countries' citizens were killed. Over 300 people were also wounded as whole.

Turkish Republic fought against these activities first in legal ways then in illegal ways and were partly successful. During Armenians judging, who

arrested for the illegal actions against Turkey , in several European Courts Turkish advocates were not allowed to call them as terrorists and none of them punished to sentenced more then one or two years interestingly.The illegal operations started because of this reason and were been succesful. After a bomb that was placed by Armenians blasted next to turkish bureau in Orly Airport ,the supports to Armenians decreased .Because of this and the other reasons Armenian Terror Organizations never have acted after 1984.

At the same times another seperatist teror organization that Turkish Goverment had to be busy .started their bloody activities .PKK terror organization began to be knowm by Eruh and Şemdinli sudden attacks and attempted some bloody actions.

Turkey would fight against PKK terror organization anymore.According to researches it was seen that the all terror organizations, those which attempted some bloody acts against Turkey , had some strange contacts with each other.

Turkey never found any supports in the international platforms regarding both Armenia and PKK terror acts and the other seperatist terrorist organizations.Because of that Turkey learned dramatically that It has to solve its problems by itself and never depend on big western countries.

TEŞEKKÜR

Bir kara subayı olarak bana kendimi geliştirme imkanı veren ve çalışmanın seçim aşamasından tamamlama aşamasına kadar, her türlü yönlendirme ve desteğini benden esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Abdülkadir AKÇİN'e, fikirlerinden dolayı Hakan KOCABAY ve Erdal YILMAZ'a, yardımlarından dolayı da tüm G.Y.T.E personeline özellikle Serkan KEKEVİ, Yavuz CANKARA ve Gökmen KILIÇOĞLU' na teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak; bana her konuda desteğini esirgemeyen, beni yetiştiren ve bu günlere gelmemi sağlayan anneme, babama ve kardeşlerime, danışmanım G.Y.T.E. Biyoloji Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Abdülkadir AKÇİN'e ve yardımlarını esirgemeyen bütün öğretmenlerime sonsuz şükranlarımı iletmek istiyorum.

Murat TEMUR

Eylül 2004

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iv
SUMMARY	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1
1. ERMENİ SORUNU	6
1.1. Tarihsel Perspektiften Ermeni Kimliği	6
1.2. Ermeni – Türk İlişkileri	11
1.2.1. Selçuklu – Ermeni İlişkileri	11
1.2.2. Osmanlı – Ermeni İlişkileri	13
1.2.2.1. Tehcir Kararına Kadar Ermeni İlişkileri	15
1.2.2.1.1. Osmanlı’da Azınlık (Gayrimüslim)	
Politikaları	16
1.2.2.1.2. Milliyetçilik Akımları ve Azınlıklar Sorun	19
1.2.2.1.2.1. Kapitülasyonlar, Antlaşmalar ve	
Avrupa Devletlerinin Müdahaleleri	19
1.2.2.1.2.2. İmparatorluğun Çözüm Çabaları	23
1.2.2.1.2.3. Ermeni Komiteleri	25
1.2.2.1.3. Abdülhamit Dönemi ve Ermeni Sorunu	27
1.2.2.1.4. İttihat ve Terakki Dönemi ve Ermeni Sorunu	31
1.2.3. Türkiye Cumhuriyeti – Ermeni İlişkileri	38
1.3. Ermenistan ve Ermeni Diasporası	39
1.3.1. Amerika Birleşik Devletlerinde Ermeniler	43
1.3.2. Avrupa Ülkelerinde Ermeniler	44
1.3.2.1. Fransa’da Ermeniler	44
1.3.2.2. İngiltere’de Ermeniler	45
1.3.2.3. Rusya’da Ermeniler	47
1.3.2.4. Lübnan’da Ermeniler	49
1.4. Ermeni Hareketlerinin Boyutları	52

2. TERÖRİZM ve TERÖR ÖRGÜTLERİ	54
2.1. Terörizm Kavramı ve Tarihsel Gelişim Süreci	54
2.1.1. Terörizmin Tarihçesi	55
2.1.2. Terörizm Kavramının Tanımlanması ve Karşılaşılan Güçlükler	60
2.1.2.1. Tanımlamada Karşılaşılan Güçlükler	60
2.1.2.2. Terörizm Kavramının Çeşitli Tanımları	62
2.1.3. Terörizmin Temel Özellikleri	64
2.1.3.1. Terörizmin Temel Amaçları	66
2.1.3.2. Terörizm Yöntemleri	67
2.1.3.3. Terörizmin Nedenleri	69
2.1.3.4. Terörizmin Etkinliği	71
2.1.3.5. Terörizm Türleri	73
2.1.3.6. Dış Politika ve Terörizm	75
2.1.3.7. Ekonomi ve Terörizm	76
2.2. Uluslararası Terörizm	78
2.2.1. Yeni Yüzyılda Uluslararası Terörizm	78
2.2.1.1. Tek Kutuplu Dünyada Değişen Terörizm	79
2.2.1.2. Uluslararası Terörizmde Değişimin Nedenleri	80
2.2.1.3. Uluslararası Terörizmde Yaşanan Değişimin Boyutları	82
2.2.1.3.1. Doktrinsel Değişim	85
2.2.1.3.2. Örgütlerin Motivasyonlarındaki Değişim	86
2.2.1.3.3. Örgüt Yapılarındaki Değişim	88
2.2.1.3.4. Modern Teknoloji ile Gelen Değişim	89
2.3. Terörizm, Kitle İletişim Araçları, Kamuoyu ve Propaganda	91
2.4. Sivil Toplum Örgütleri (NGO'lar) ve Terörizm	92
2.4.1. Sivil Toplum Örgütlerinin Tanımı ve Oynadığı Roller	92
3. ERMENİ ÖRGÜTLERİ İLE TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN TERÖR ÖRGÜTLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER	98
3.1. Türkiye'de Terör	98
3.1.1. 1970'li Yıllarda Terör Grupları	98
3.1.2. Bölücü Terör Grupları	101
3.1.3. Dini Temeli Terör Grupları	104

3.2. Ermeni Terör Örgütleri Temelinde Türkiye'deki Terör Ağı (Şebekesi)	106
3.2.1. Türkiye'ye Yönelik Ermeni Terörü	106
3.2.1.1. İlk Ermeni Eylemleri	107
3.2.1.2. İkinci Terör Dönemi, ASALA ve Diğerleri	110
3.2.1.2.1. Ermeni Terör Örgütlerinin Ortak Özellikleri	116
3.2.1.2.2. Ermeni Terör Örgütleri ve Hedefleri	119
3.2.1.2.3. ASALA'nın Terör Hücreleri	124
3.2.1.2.4. Uyuşturucu Trafiği ve ASALA	131
3.2.1.2.5. Ermeni Terör Örgütlerinin Bitiş Süreci	139
3.2.1.2.6. ASALA'ya Yönelik Gizli Eylemler	140
3.2.1.2.7. Ermeni Terörüne Verilen Dış Destekler	148
3.2.1.2.8. Gerçekleştirilen Eylemler	161
3.2.2. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Diğer Terör Örgütleri	163
3.2.2.1. Ayrılıkçı Terör Örgütleri	163
3.2.2.1.1. KADEK Terör Örgütü-PKK	164
3.2.2.1.2. KADEK Terör Örgütünün Yayın Faaliyetleri	172
3.2.2.1.3. Yurtdışı Yayınlar	173
3.2.2.1.4. ASALA ve PKK Arasındaki Benzerlikler	184
3.2.2.1.5. Kürdistan İslam Partisi Partiya İslamiye Kürdistan (PİK)	185
3.2.2.1.6. Kuzey Kürdistan Demokrat Partisi (PDK-BAKUR)	186
3.2.2.1.7. Kürdistan Kurtuluş Partisi Partiya Rızgariye Kürdistan (RIZGARİ)	187
3.2.2.1.8. Kürdistan Proleterya Birliği Yekitiya Proleterya Kürdistan (KAWA-YPK)	188
3.2.2.1.9. Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK)	190
3.2.2.1.10. Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları Rızgariye Neteviya Kürdistan (KUK-RNK)	191
3.2.3. Geline Son Nuktada Türkiye'de Ermeni Terörü	192
3.2.3.1. 1985 Sonrası; Ermeni Yaklaşımında Bir Değişim	192
3.2.3.2. Ermenilerin Uluslar arası Platformdaki Çalışmaları	196

3.2.3.3. Ermeni Terör Örgütlerinin Diğer Terör Örgütleri İle İlişkisi	201
3.2.3.4. “Yeni Terör” ve Ermeni Terörü	214
3.2.4. Ermeni Sözde Soykırım Yasası Bağlamında Türkiye AB İlişkilerinin Değerlendirilmesi	215
4.SONUÇ VE ÖNERİLER	221
KAYNAKLAR	231
ÖZGEÇMİŞ	244

GİRİŞ

Günümüzde küreselleşme kavramının ön plana çıkmasıyla beraber pek çok alanda olduğu gibi uluslararası ilişkilerde de büyük değişimler yaşanmaya başlandı. Bu değişim rüzgarları 10 yıl öncesine kadar alışık olduğumuz çift kutuplu dünya yerine yepyeni kuralları olan, tek kutuplu, farklı ilişkiler ağına sahip bir dünyayı beraberinde getirdi. Devletlerin bu yeni yaşam alanında henüz oturmamış güç dengeleri bazı boşluklar yarattı. Bu boş alan içerisinde terör kendine önemli bir hareket alanı bularak günümüze gelindiğinde dünya çapında sistematik bir ağırlık kazandı.

Tarihi gelişim süreci içerisinde Anadolu toprakları üzerinde kurulan tüm devletler ve dolayısıyla son bin yıl içerisinde bu bölgede kurulan Türk devletleri topraklarının jeopolitik öneminden dolayı her zaman diğer devletlerin politik ve stratejik ataklarına maruz kalmışlar bununla beraber , her zaman dünya sahnesinde var olmuşlardır.

Günümüz terör olgusu içerisinde Türkiye Cumhuriyeti de terörden büyük oranda etkilenmiştir ve halen terörün doğrudan ve dolaylı etkilerini yoğun bir şekilde yaşamaktadır. Genç nüfusu fazla olan, doğu ve batı arasında gerek kültürel, gerek ekonomik, gerekse enerji kaynakları açısından bir köprü niteliği taşıyan jeopolitik önemi sebebiyle bölgede güçlü bir ülkenin varlığı bölgede çıkarları olan büyük devletleri tehdit etmektedir. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bölgedeki en kuvvetli devlet olmasını içlerine sindiremeyen Rusya, Batı ve ABD kendi çıkarları ve Türk Devletini zayıflatmak adına ülkenin üniter yapısını parçalamaya yönelik girişimlerde bulunmakta terör örgütlerini el altından desteklemektedir. Özellikle son otuz yıldır terör Türkiye'ye karşı yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Etnik, dinsel, siyasal kökenli terör örgütleri ülkemizde faaliyet göstermektedir. Değişik dönemlerde dünya siyasetindeki konjonktüre uygun olarak etnik, dinsel, yada siyasal terör gündeme gelmiştir.

Ermeni lobisi Yahudi lobisinden sonra dünyada en çok sözü geçen oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelineen noktada fiili olarak terör

eylemleri gerçekleştirmeseler bile diğer örgütlerle ilişkileri destekleyici faaliyetleri söz konusudur.

Terör eylemlerinin gerek ülkemizde gerekse dünyada yeni bir boyut kazanmakta, bir değişim süreci yaşamaktadır. Bu perspektiften ele alındığı zaman ülkemizin uzun yıllar mücadele etmek durumunda kaldığı terör örgütlerinin bu değişim süreci içerisinde nasıl bir yol izleyecekleri ve birbirleriyle ilişki kurup kurmayacakları, kurarlarsa nasıl bir ilişki içerisine girecekleri büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmamızın konusunu, ülkemizin uluslararası alanda en önemli problemlerinden birini oluşturan Ermeni sorununa odaklanarak; “Türkiye’de Ermeni Sorunu, Terör Örgütleri ve Geline Durum Üzerine Bir Araştırma” olarak belirledik.

Hakikatin(gerçeğin) üstünlüğü esastır.Belgeler hakikatin aynasıdır. Hakikat belgelerle sabit olduğu ve ispat edildiği zaman inkarı mümkün olmayan ve her kişi, millet ve devlet tarafından şüphesiz, kayıtsız ve şartsız, olduğu gibi doğru kabul edilen bir esastır.

Hakikatin zıttı inkarcılıktır, inkar etmektir. Hakikati inkar etmek, hakikatin aynası olan tarihî belgeleri görmezlikten gelmek veya hiçe saymak, hakkı ve hukuku, devletleri ve milletleri, tarih ve tarihçiliği kabullenememek, aslında kendi varlığını inkar etmektir.

Bunun için tümüyle hiç bir millet tarihini, dilini ve kültürünü inkar ve onlara ihanet etmez .Ancak bir devlet bu hususta kendi milli kültüründen vazgeçme hatasına düşebilir ancak inkar edemez. Çünkü bir millet ve devlet hataları affedebilir ama ihaneti asla affetmez.

Tarihte hiçbir millet kendisine yapılan şahsî ve toplu ihanetleri asla affetmemiştir. Hata affı gerektirdiği gibi, ihanet de ancak cezayı ve savaşı gerektirir. Çünkü ihanet eden bir kişi veya topluluk kendisini masumiyet konumundan çıkarıp savaş konumuna geçmiş demektir.

Masumiyet konumundaki kişi veya topluluklar eğer bir baskı ve katliama uğramışlarsa bu soykırım demektir. Ancak ihanet edip düşman safına geçen bir kişi veya topluluk ihanet edilenlerle savaş pozisyonuna

girmiş olduğundan ihanet edilenler için hayat mücadelesi, hayatta kalma savaşı, öldürülme korkusu, vatan ve millet söz konusu olduğundan ihanet edenlerle çatışma veya savaş kaçınılmazdır. Bu ise savaş hukukuna giren ve devletlerarası haklı bulunan bir durumdur. Savaş hukukunda; savaş esnasında yaşam mücadelesi, ölüm kalım savaşı ve istiklal mücadelesi verildiğinden bu durum ölen yada öldürülen kişi ve topluluklar için bir soykırım, katliam değil savaşın tabii bir sonucu ve gereğidir. Osmanlı Devleti ile Ermeniler arasında savaş hukukunu gerektiren herhangi bir durum olmamışsa bile arkadan vurulan bir milletin gereğini yapmasından daha doğal bire şey olamazdı. Ancak Osmanlı Devleti böyle de yapmadı savaş içinde bulunmasına ve zor koşullar altında olmasına rağmen ve Ermenilerin yaptıkları mezalimin karşılığı olarak, o günün şartları altında tüm dünyaya bir medeniyet dersi vererek bir çok kaynaklarını asker,para, silah, araba, at vs' yi cephede kullanmak yerine Ermenilerin güvenli şekilde tehcir edilmesi için harcamıştır.

İngiltere, Fransa ve Rusya'nın, kendi emperyalist maddî ve kültürel menfaatleri doğrultusunda kullandıkları ve ileride de kullanacakları Hristiyan, Yahudi azınlıklar için ve kendi kültürlerini empoze ederek tarihi doğu tehdidini en aza indirmek veya ortadan kaldırmak için Türkiye'den ısrarla istedikleri bu ıslahatlar, rahat, huzur ve refah içinde, ancak İslam hukukuna göre zımmî oldukları için Müslümanlardan idarî, siyasî ve askerî olarak daha aşağı konumda yaşayan Hristiyan ve Yahudi azınlıkları, önce hukuken Müslümanlarla eşit hale getirdi(Tanzimat Fermanıyla). Sonra da onlara Müslümanlar gibi idarî, siyasî ve askerî haklar sağladı(İslahat Fermanıyla). Böylece bu sömürgeci devletler, ıslahatlar sayesinde ve kendilerine yeni haklar sağlattıkları azınlıkların("gayri Müslim tebaa") sürekli olarak haklarını ve konumlarını bahane ederek Osmanlı Devleti'nin iç işlerine doğrudan doğruya müdahale hakkı elde ettiler.

Bu batılı devletlerin müdahalelerle ıslahat isteklerini yerine getirmek mecburiyetinde kalan Osmanlı Devleti hep bir sonraki müdahale ve ıslahat isteğiyle karşı karşıya kaldı. Her müdahale ve ıslahat Hristiyan ve Yahudi azınlıklara yeni ve üstün bir konum kazandırdı. Öyle ki Türkiye'de

Müslümanlardan daha rahat ve üstün konuma gelmeleri Müslümanların hoşnutsuzluk, huzursuzluk ve şikayet konusu oldu. Neticede Osmanlı devleti ve Türkiye batılı devletlerin istekleri konusunda azami mesafeyi almalarına ve onları memnun etme gayretlerine rağmen batılı devletler tavizci, emperyalist ıslahat ve reform siyasetleri gereği memnuniyetlerini hep bir sonraki ıslahat ve tavize bırakmışlardır. Bunun yanında Türkiye tarihi tecrübelerini ve yüksek siyasetini bir tarafa bırakarak, batının istediği ıslahatları güya, onların daha fazla baskı, taviz isteği ve müdahalesine mahal bırakmadan acelece yapma, dolayısıyla onları emellerinden vazgeçirmek, "işte biz zaten isteyeceklerinizi yapıyoruz baskı ve müdahalenize gerek yok" gibi gafilane, iradesiz ve basiretsiz bir basit siyaset içine ve sürecine girdi veya dünyanın ve kaderin gidişatı, Türkiye'yi yani Osmanlı Devleti'ni buna mecbur bıraktı.

Bununla beraber Hristiyan, Yahudi, Ermeni vb. azınlıklar, önce Müslümanlarla batı hukuku doğrultusunda eşit hale getirildi. Sonra onlara siyasî, idarî ve askerî haklar ve konumlar verildi. Daha sonra onlar için muhtariyet istendi. En sonunda da Osmanlı Devletini paylaşma planlarını tamamlayan başta İngiltere, Fransa ve Rusya'nın istiklal vaatleri ve kışkırtmaları doğrultusunda hareket ederek ve Osmanlı Devleti'nin kendileri için yapmak mecburiyetinde kaldığı Tanzimat ve ıslahatın sağladığı nimet, hürriyet, imkân ve makamları hemen unutarak Türkiye'ye ve Türk milletine ihanet ettiler, isyanlar çıkarttılar ve hatta su-i kast ve saldırılarda bulunarak silahlarıyla din ve kültür kardeşleri saydıkları hâmîleri batılı devletlerin ve Rusya'nın saflarına geçtiler.

Bu durum, Osmanlı Devleti'nin sonunu, Müslümanların dağılmasını sağlarken, batılı devletlerin ve Rusya'nın sömürgecilik emelleri ve anlayışı içerisinde İslam dünyasına ve Doğuya hakimiyetini ve 20. yüzyıl millî, siyasî ve iktisadî istiklal savaşlarını beraberinde getirdi.

Osmanlı Devleti'nde refah ve huzur içinde yaşayan Hristiyan, Yahudi azınlıklar ve Ermeniler; tarihi hakikatleri hiçe sayan, 21. asra girilmesine rağmen hala sömürgeci zihniyetten vazgeçemeyen, çağdaş ve örnek kabul edilen İngiltere, Fransa, ABD ve Rusya'nın destekleriyle Türkiye'ye kafa

tutabilecek birer devlet kurabilmişlerdir. Batının "Şark Meselesi"("Doğu Sorunu") politikalarının zaferinin bir neticesi olarak meydana gelen bu kukla devletçikler ve sözde etnik sorunlar, yine bugün bize Türkiye ve Türk milletinin milli varlığını tehdit edecek şekilde "Şark Meselesi" sürecinin sona ermediğini göstermektedir.

Birinci Dünya Harbinden beri Balkanlarda, Kurtuluş Savaşı sürecinde Anadolu'da, Kafkaslarda, düzmece örgütler kurarak Cezayir'de ve Filistin'de sanki Türk, Müslüman katliamı, soykırımı yapmamışlar, yaptırmamışlar gibi; başta Fransa; hem Balkanlar, boğazlar ve Afganistan'dan sıcak denizlere inemeyen ve bu sefer de Türkiye'nin doğusundan Akdeniz'e inme hevesi ve mücadelesinde olan Rusya'nın da desteğinde, Türkiye'nin doğusundaki menfaatlerinin yeni bir sürecinin başlatılması; hem Azerbaycan'da yapılan katliamları, suçları ve haksızlıkları dünyaya karşı örtbas etmek ve Ermenilerin güya mazlum milletmiş gibi dünya gündeminde tutulması ve hem de PKK'lı ve Yunanlı işbirlikçilerine bu yöndeki destekleri icabı; 20. yüzyılı bir katliamlar, soykırımlar çağı, karanlık çağ haline getiren sömürgeci, çıkarıcı devletler, bugün de uluslararası menfaatçi siyaseti hakikatin üstünde tutarak ve uluslararası karşılıklı menfaat ve mücadele vasıtası haline getirerek; hakikatin, tarihi gerçeklerin üstünde bir siyasi koz olarak tutulduğu müddetçe de asla çözülemeyecek sözde "Ermeni soykırımı"nı gündeme getirmişlerdir.

Netice olarak hakikatlere ve tarihi gerçeklere yüz çevirerek hareket etmek, hem yüz çeviren şahış veya devlet ve milletlerin sonunu hazırlar ve hem de tarih ilmini ve tarihçilik mesleğini önemsiz, gereksiz ve hiç duruma düşürür. Bundan dolayıdır ki hakikati ve tarihî gerçekleri kabul edip siyasetin üstünde tutmak bir bilim, devlet ve insanlık görevidir.

Bu amaca ulaşabilmek için çalışmamız üç temel bölümde ele alınmıştır. Birinci bölüm Ermeni Sorunu, ikinci bölüm Terör ve Terör Örgütleri, üçüncü bölüm Ermeni Örgütleri ile Türkiye'de Faaliyet Gösteren Terör Örgütleri Arasındaki İlişkiler başlıklarını taşımaktadır.

1. ERMENİ SORUNU

1.1. Tarihsel Perspektiften Ermeni Kimliği

Günümüzde dünyanın dört bir tarafına dağılmış topluluklar halinde yaşayan Ermeniler Doğu Anadolu ve Kafkasya kökenli bir kavim olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm tarihçilerin üzerinde hem fikir olduğu bu noktanın ardından daha ilk adımdan itibaren tarih yazını açısından Ermeni kimliğine dair farklı söylemler ortaya çıkmaktadır. Ermenistan adı verilen bölgede tarihte çok farklı halkların yaşadığı herkes tarafından kabul edilmektedir. Bir bakış açısıyla Ermeniler, bölgede yaşayan değişik halkların kaynaşması (Hayasa-Azzi, Nairi, Hurrians, vb.) ile ortaya çıkmıştır. M.Ö. 10.yüzyıl ile M.Ö. 7.yüzyıllar arasında bu değişim süreci yaşanmıştır. Bu değişim süreci sonucunda tarihte Urartular (Urarateans-Ararateans) olarak da bilinen halk ortaya çıkmıştır.¹

Başka bir bakış açısı ile de ilk olarak 'Ermenistan' adı M.Ö. 6.yy.'ın sonlarında Persler tarafından kullanılmıştır. Ermenistan, Behistun yazıtında 'Harminiye, Harminiyap, Armina ve Arminiya' adıyla geçmiştir ve Persler'in Doğu Anadolu'daki valiliklerinden biri olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada M.Ö. 6.yy.'dan itibaren "Armenia (Ermenistan)" adı kullanılmışsa da söz konusu isim belirli bir devlet ya da millet için kullanılmamış sınırları dönem dönem değişen coğrafi bir bölge için kullanılmıştır. Söz konusu bölgede ise tek bir etnik grup yaşamamıştır. Ermenistan'da yaşayan farklı etnik gruplardan halklara Ermenistanlı anlamında Ermeni denmiştir. Günümüzde Ermeni olarak adlandırılan halk ile tarihteki Ermeniler aynı anlamda kullanılmamaktadır. Bugün Ermeni olarak adlandırılan halk ise tarihte "Hayk" olarak bilinen etnik gruptur.²

¹ The Modern Encyclopedia of Religions in Russia and the Soviet Union, 1991.

² E.İlter, 'Ermenistan' Adı, Ermenilerin Menşei ve Bazı Ermeni İddiaları Üzerine, s.24.

Biraz da mitolojik bir hava içerisinde ortaya konulan Ermeni tarihine baktığımızda, Hayklara ilişkin ilk belgelere M.Ö. 6. yüzyılda rastlanmaktadır. Bu dönemde ilk siyasi yapılanmasını Doğu Anadolu bölgesinde gerçekleştiren Ermenilere “Hayk” adı verilmekteydi. Yaşadıkları ülkeye de “Yüksek Ülke” anlamına gelen “Hayastan” denilmekteydi. Bir kısmı Ermeni tarihçileri, Ermenilerin köklerini Kitab-ı Mukaddes rivayetlerine dayandırmaktadırlar. Bu tarihçilere göre, Ermeniler Nuh’un soyundan gelmektedir. Nuh’un gemisi Büyük Tufan’dan sonra suların çekilmesiyle Ararat (Ağrı) Dağı üzerinde durmuş, Nuh’un oğulları ve torunları bu bölgede yerleşerek civara yayılmışlardır. Nuh’un torununun torunu olarak kabul ettikleri Hayk, 130 yaşındayken Sincar taraflarına gitmiş, Babil Kulesinin inşası sırasında orada bulunmuş ve kulenin yıkılması üzerine de oğulları ve torunlarıyla birlikte Bel’dan kaçarak Ermenistan’a yerleşmiş ve Ermeniler burada kendisinden türeyerek çoğalmışlardır³.

Buradan da anlaşılabileceği gibi, Hayk toplumunun geçmişinde bilimsel verilere dayanan bir netlik söz konusu değildir. Tarihçiler tarafından hangi soydan geldikleri ve ne kadar zamandır Ermenistan adı verilen topraklarda yaşadıkları tartışma konusudur. Kimi tarihçiler, Haykların Urartulardan geldiklerini iddia ederken⁴ kimileri de Hititlerden, Friglerden ya da Treklerden geldiklerini iddia etmektedir⁵.

Sınırları kesin olarak belirli olmayan Ermenistan anayurdunun, Doğu Anadolu ve Güneybatı Kafkasya bölgesini kapsadığı Ermenilerce iddia edilmektedir. Büyük Ermenistan ve Küçük Ermenistan olarak ikiye ayırdıkları ülkelerinin sınırları şu şekildedir: Büyük Ermenistan; kuzeyde Karadeniz ve Gürcistan, batıda Kızılırmak, doğuda İran ve Hazar Denizi, güneyde İran ve Irak ile çevrili bölgedir. Küçük Ermenistan ise; Fırat’ın batısında kalan yerlerdir. Bunun yanı sıra “Kilikya” adı verilen ve Adana, Çukurova, Tarsus ve Toros Dağlarının güneyinde ve Akdeniz’in kuzeyinde kalan bölgeyi de

³ C.Anadol, Tarihın Işığında Ermeni Dosyası, s. 41.

⁴ The Modern Encyclopedia of Religions in Russia and the Soviet Union, 1991.

⁵ Y.Kalafat, M.N.Sezgin, a.g.e.

Ermeniler anayurtları sayarlar.⁶ Tarihsel Ermenistan üç göl ile tarif edilebilir; bugün ülkemiz sınırları içerisinde yer alan Van ile Ermenistan'daki Sevan ve İran'da Urmia gölleri.⁷ Ancak M.Ö. 93-66 yılları arasında, Roma İmparatorluğunun iç karışıklıklarından yararlanarak sınırlarını, tarih boyunca en geniş coğrafyaya yayan Ermeniler bu sınırları ancak, sadece 27 yıl muhafaza edebildiler. Roma İmparatorluğunun iç sorunlarını çözmesinin hemen ardından bu topraklar yine İmparatorluk sınırlarına dahil edildi⁸. Bu nedenle Ermenilerin Büyük Ermenistan iddiaları çok gerçekçi gözükmemektedir. Zaten Ermeniler tarihleri boyunca çok sınırlı, devlet kurma çabalarının dışında çoğunlukla belirli bir devletin egemenliğinde yaşamışlardır. Önceleri Pers İmparatorluğu egemenliğinde yaşayan Ermeniler, sırasıyla, Büyük İskender (Makedon), Roma, Part (İran), Sasani, Bizans, Arap egemenliğinde yaşamışlardır^{9,10}.

Bağlı oldukları devletlerde genellikle İranlı veya Gürcü prensler tarafından idare edilen Ermeniler zaman zaman büyük göçlere zorlanmış, zulümlere maruz kalmışlardır. Özellikle Hristiyanlığa geçmelerinin ardından doğudaki devletlerce eski dinlerine dönmeleri için büyük baskı görmüşlerdir. Bunun yanında Gregoryen mezhebini kabul eden Ermenilere, Bizans İmparatorluğu tarafından da baskı yapılmıştır. Her ne kadar din, Ermenilere yapılan baskılarda önemli bir unsur olarak karşımıza çıksa da Ermenilerin baskı görmesindeki asıl sebep bağlı oldukları devletlere karşı yaptıkları çıkışlardır.¹¹

Tarihleri boyunca çeşitli büyük imparatorluk ve devletlerin nüfuzu altında yaşayan ve bunlar arasında mücadele alanı olan Ermeni Beyliklerinin, bir takım ek avantajlar sağlamak amacıyla bu güçler arasında sık sık taraf değiştirmeleri, Ermeni halkının büyük acılara maruz kalmasına yol açmıştır. Romalı tarihçi Tacitus, "Annalium Liber" adlı eserinde "Ermenilerin Roma ve

⁶ C.Anadol, Tarihin Işığında Ermeni Dosyası, s. 44

⁷ The Modern Encyclopedia of Religions in Russia and the Soviet Union, 1991.

⁸ Y.Kalafat, M.N.Sezgin, a.g.e.

⁹ Y.Kalafat, M.N.Sezgin, a.g.e.

¹⁰ Ş.Kantarci, Ermenilerin Amerika Macerası ve Amerika'daki Ermeniler.

¹¹ Ş.Kantarci, Ermenilerin Amerika Macerası ve Amerika'daki Ermeniler.

Pers İmparatorlukları karşısında tutum değiştirerek kah Romalılarla, kah Perslerle birlikte hareket ettiklerini yazmakta ve bu nedenle Ermeni halkını "acayip bir halk" olarak nitelemektedir.¹²

Gerek bu davranışları, gerek büyük İmparatorluklara tabi olarak yaşamaları, Ermenilerin sık sık tehcire uğramalarına ya da kendiliklerinden göç etmelerine neden olmuştur.

Perslerden kaçıp İç Anadolu'ya Kayseri yöresine yerleşmişler, Sasanilerce İran içlerine, Araplarca Suriye ve Arabistan'a, Bizanslılarca İç Anadolu'ya, İstanbul, Trakya, Makedonya, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Transilvanya ve Kırım'a, Haçlı seferleri sırasında Kıbrıs, Girit ve İtalya'ya, Moğol istilasında Kazan ve Astrahan'a, Ruslarca Kırım ve Kafkasya'dan Rusya içlerine tehcir edilmişlerdir. Ermenilerin Sicilya'dan Hindistan'a, Kırım'dan Arabistan'a kadar uzanan çeşitli bölgelere dağılmaları bu tehcirlerin sonucudur. Bu da göstermektedir ki, 1915'te Osmanlılarca tehcir edilmeleri uğradıkları ilk tehcir olmadığı gibi, Ermeni diasporası denilen olgu da, 1915 tehcirinin sonucu olarak ortaya çıkmamıştır. Özellikle Sivas yörelerine getirilişleri, Selçukluların Anadolu'ya gelişlerinden pek kısa bir süre önce olmuştur.

Ermeni tarihinde Ermenilerin bağımsız devletlere sahip oldukları dönemler oldukça sınırlıdır. İlk Ermeni siyasi yapılanmasının M.Ö. 6. yy.da Doğu Anadolu bölgesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu tarihten sonra M.Ö. 2.-1. yüzyıllarda Ermeni mahalli yönetimlerinden bahsetmek mümkündür.¹³ Müslümanlığı kabul etmelerinin ardından yükselişe geçen Arap yönetiminde yüzyıl kadar kalan (762-886) Ermeniler, bu tarihten sonra Ani Krallığını kurmuşlardır (885-1045). Ermenilerin Rönesans'ı olarak kabul edilen Ani Krallığının çökmesi ile Ermenistan Bizans egemenliğine geçmiştir. 1071

¹² Erol Türel, 'Sözde ermeni soykırım iddalarına karşı alınacak tedbirler' harp akademisi bitirme tezi s 3-4

¹³ Y.Kalafat, M.N.Sezgin, a.g.e.

Malazgirt Savaşı'nın ardından ise Ermeniler, önce Selçuklu sonrasında ise Osmanlı idaresi altına girmişlerdir.¹⁴

Ermeni toplumunun tarihindeki en önemli dönüm noktalarından birisi toplu olarak Hristiyanlık dinini kabul etmeleridir. Her ne kadar tartışmalara sebep olsa da, dünya genelinde kabul gören tarihe göre Ermeniler 301 yılında topluluk olarak Hristiyanlığı kabul etmişlerdir ve bu öz ellikleriyle Hristiyanlığı kabul eden ilk devlet olmuşlardır.¹⁵ Ermeniler, Part'lı (İran'lı) olan Gregor (Kirkor) Lusavoriç (302-325) döneminde Hristiyanlığı benimsemişlerdir. İsmi 'nurlandıran', 'aydınlatıcı' anlamlarına gelen Lusavoriç, bu nedenle Ermenilerin ilk ruhani başkanı kabul edilmiştir.

Ancak Ermeniler tarafından Ermenilerin ilk Hristiyan devleti olduğu iddiası tartışmalıdır. Çünkü tarihi kayıtlara göre, ilk Hristiyan devlet, Urfa (Edessa=Ruha)'da kurulmuş olan bölgesel hükümdarlık olduğu da iddia edilmektedir. Buna göre, Kral Abgar (179-214)'ın hükümdarlığı döneminde, Hristiyanlık devlet dini olarak kabul edilmiştir.¹⁶ Aziz Gregor 298 yılında Ermenistan'a gelmiştir ve bu tarihten sonra Aziz Gregor'un söylemlerini benimseyerek Hristiyanlığı kabul eden Ermeniler, Gregoryen mezhebine dahil kabul edilmişlerdir.¹⁷ Bu dönemde Roma İmparatorluğunun egemenliği altında olan Ermeni Prensiğinin din değiştirmek gibi önemli bir konuda bağımsız karar veremeyeceği düşünülürse, Roma İmparatoru Konstantin'in Hristiyanlığı tanıdığını ilan ettiği Milano Bildirgesi'nin (313) ardından Ermenilerin Hristiyanlığı kabul etmiş olma ihtimali söz konusudur.¹⁸

Gregoryen mezhebini benimseyen Ermeniler, egemenliği altında yaşadıkları devletlerle çatışmalar yaşamaya başladılar. Örneğin ateşe tapan Sasaniler Ermenilerin tekrar putperestliğe dönmeleri için baskı yaparken benzeri bir baskı da Katolik ve Ortodoks Hristiyan dünyasından gelmekteydi.

¹⁴ The Modern Encyclopedia of Religions in Russia and the Soviet Union, 1991.

¹⁵ Y.Kalafat, M.N.Sezgin, a.g.e.

¹⁶ E.İlter, a.g.e.

¹⁷ The Modern Encyclopedia of Religions in Russia and the Soviet Union, 1991.

¹⁸ Y.Kalafat, M.N.Sezgin, a.g.e.

Ermenistan bölgesinde kabul edilen Gregoryen mezhebinde farklı etnik gruplar vardı. Bu gruplardan biri de Hayklardı. Tarihi kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla Hayklar Gregoryen mezhebi içerisinde belirli bir çoğunluğa sahipti ancak mezhep içerisinde bir Ermeni milliyetçiliğinden söz etmek mümkün değildi. 19. yüzyıla gelinene kadar Gregoryen mezhebi içerisinde herhangi bir milliyetçilik olgusu da söz konusu değildi. Bu tarihten sonra batılı devletlerin de etkisiyle Ermeni milliyetçilik duygusu, bu cemaatin içerisinde doğmuştur.

1.2. Ermeni – Türk İlişkileri

1.2.1. Selçuklu – Ermeni İlişkileri

Bizans İmparatorluğu 7.yy.'ın sonlarından itibaren Anadolu toprakları üzerindeki egemenliğini kaybetmiş, bölgeye önce Emeviler sonrasında ise Abbasiler hakim olmuşlardır. 10.yy. sonlarında Anadolu'nun tamamına yeniden Bizans egemen olmuştur.

Aynı dönemde (990-1020), Ermeni Bağratuni hanedanı Gagik I'nın ölümünün ardından bölgede meydana gelen karışıklıklardan yararlanan Bizanslılar bölgeye müdahale şansını yakalayarak Gürcistan'ın bir kısmı ve Van bölgesini İmparatorluklarına dahil etmişlerdir. Ermeni Ani hanedanlığı ise Gagik'in oğlu İonnas Smbat'ın ölümünün ardından Bizans İmparatorluğuna katılmıştır.

Selçuklular, 1047-1048 yıllarında Van bölgesine akınlara başlamışlardır. Eylül 1048'de Pasin Ovası'nda Liparit, Aaron ve Katakalon kumandasındaki Bizans Ordusu, bozguna uğratılmıştır.

1067 yılında tahta geçen Bizans İmparatoru Romanos VI. Diogenes, çoğunluğu yabancı (Peçenek, Oğuz, Norman, Frank, Ermeni, Slav, Bulgar, Alman, Hazar, Gürcü), paralı askerlerden oluşan ordusu ile Selçuklulara karşı harekete geçmiştir. 26 Ağustos 1071 tarihinde yapılan savaş Sultan

Alparslan'ın zaferi ile sonuçlanmıştır. Bizans İmparatorunu esir alan Alparslan, barış imzaladığı Diogenes'i tahta dönmesi için büyük bir törenle İstanbul'a uğurlamıştır. Malazgirt Savaşına, Bizans'ın yanında katılan Ermeni birlikleri ise savaşı ilk terk eden birlik olarak belki de savaşın kaybedilmesinde belirleyici bir unsur olarak yerlerini almışlardır.¹⁹

Bu tarihlerden sonra başlayan Ermeni – Türk ilişkilerinde belirleyici unsur Bizans İmparatorluğunun Ermenilere karşı tutumu olmuştur. Her iki toplumun da Hristiyan olmasına rağmen aralarındaki mezhep farklılıkları Bizans İmparatorluğu ile Ermeniler arasında çatışmalara sebep olmuş, güçlü Bizans, Ermenilere karşı her zaman baskıcı, katı bir tutum izlemiştir. IV. yüzyılda Bizans İmparatorları Ermenileri Rumlar vasıtasıyla temsil ettirmek için, mümkün olan her şeyi yapmışlardır. Ana dil yasak edilmiş, ruhanî reislerinin millet üzerindeki haklarını tanımamışlar özellikle de 452 Chalcedoine meclisi toplantısından sonra Bizanslılar, Ermeniler'in inançlarındaki aykırılıkları sökmek, kilisenin etkilerini, milliyet hislerini ortadan kaldırmak için sürgün etmişler ve Bizans'ın daimi politikası olarak Ermeniler'i sürekli olarak bulundukları bölgenin dışına çıkarmışlardır.²⁰

Bu nedenlerle Selçuklu İmparatorluğunun Anadolu'ya gelmesi ile Ermeniler Selçuklulara yakınlaşarak Bizans'a karşı Türklerin koruyuculuğundan yararlanmışlardır. Selçuklu İmparatorluğu ise topraklarında yaşayan diğer tüm azınlıklara yaptığı gibi Ermenilere de kültürlerini, dinlerini, dillerini yaşatabilecekleri özgür, barışçıl bir ortam sunmuştur.²¹ Selçuklu Sultanı Melikşah Ermenilere çeşitli imtiyazlar vermiş, Ermenilerin yaşadıkları yerlerin yeniden imarı sağlanmıştır.²²

Selçuklu yönetiminde yaşayan bütün gayrimüslim azınlığa, Ermeniler de dahil olmak üzere, gösterilen hoşgörüyü Urfalı Mateos şu şekilde kaydetmiştir: "539 (27 Şubat 1090-26 Şubat 1091) tarihinde Ermeni Katogikosu Barseg, cihangir sultan Melikşah'ın yanına gitti. Katogikos bazı

¹⁹ C. Anadol, Tarihî Işığında Ermeni Dosyası, s. 58.

²⁰ Ş.Kantarci, a.g.e.

²¹ S.Laçiner, a.g.e.

²² Ş.Kantarci, a.g.e.

yerlerde Hristiyanların tazyik edildiğini, Allah'ın kiliseleri ile ruhanilerden vergi istenildiğini ve manastırlarda piskoposların vergi için tazyik edildiğini görüp, İranlıların ve bütün Hristiyanların âlicenap ve tatlı sultanının huzuruna gidip, bütün bunları ona arz etmeye karar verdi. Sultan, senyor Barseg'i huzura kabul edip, ona büyük iltifat gösterdi ve onun arzularını yerine getirdi. Sultan, bütün kilise ve manastırları ve ruhanileri vergiden muaf tuttu ve Ermeni katogikosuna fermanlar verip onu iltifatla uğurladı."

1.2.2. Osmanlı – Ermeni İlişkileri

1200'lerin hemen başında kurulan Osmanlı İmparatorluğu, zaman içerisinde üç kıtaya yayılan geniş topraklarında pek çok din-ulus-kültürden toplulukları yüzyıllar boyunca barındırmıştır. Özellikle imparatorluğun güçlü zamanlarında azınlıklarla (gayrimüslimlerle) kaygı verici sorunlar yaşanmamış, Osmanlının azınlıklara (gayrimüslimlere) yönelik uyguladığı politikalar (özellikle dönemin diğer devletleri ile karşılaştırmalı olarak ele alındığında) azınlıkların imparatorluk içerisinde 'görece' rahat ve huzurlu bir yaşantı sürdürebilmelerini sağlamıştır²³. Ancak imparatorluğun dağılma ve çökme sürecine girmesiyle beraber, hemen her ulusun kendi devletini kurma çabası içerisinde girmesi, bir karışıklık döneminin yaşanmasına neden olmuştur. Çağlar boyunca ortak bir devletin egemenliğinde iç içe geçmiş bir şekilde yaşayan toplulukların, sadece kendilerine ait ulusal bir devlet kurma çabaları, aynı toprakları paylaştıkları topluluklar için sürgünü ve yaşanan acıları beraberinde getirmiştir²⁴.

Osmanlı Devletinin güçlü olduğu dönemlerde Gayri Müslimlerle ilgili bir problem görünmezken, devletin zayıflayıp güç kaybetmesi üzerine Batılı Devletlerin azınlıkları kendi dini, siyasi ve ekonomik menfaatleri doğrultusunda yönlendirmeye başlaması ile Ermeni meselesi ortaya çıkmıştır.

²³ A.Süslü, ???, s.5.

Avrupa devletlerinin izledikleri bu siyaset, siyasi terminolojimizde "Şark Meselesi" olarak yer almıştır. Pek tabii olarak Ermenilerde Avrupa devletlerinin kendilerine verdiği rolü oynamışlardır. Bilindiği gibi "Şark Meselesi" Avrupa devletlerinin Osmanlı vatandaşı Hristiyanların haklarını muhafaza etmek görüntüsü altında ve aralarında imzaladıkları antlaşmalar kapsamında, Osmanlı topraklarını bölüşmelerinin bir diğer adıdır. Avrupalı emperyalist devletlerin Osmanlı Devleti içindeki Hristiyan azınlıklar için imtiyaz ve bağımsızlık talep etmeleri, adeta "olmazsa olmaz" bir politika haline gelmiştir. Bu politika önce Rumlar için uygulanmış, 1821'de başlayan Mora İsyanı'na Rusya, Fransa ve İngiltere'nin müdahaleleri sonucu 1829'da imzaladığı Edirne Antlaşması ile Osmanlı Devleti, Yunanistan'a bağımsızlık vermek durumunda kalmıştır. Aynı durum, 1877- 1878 Osmanlı- Rus Savaşı sonunda da görülebilir. Savaş sonrası imzalanan Ayestefanos ve Berlin antlaşmaları ile Balkanlarda yaşayan Hristiyan topluluklar, Romanya, Sırbistan ve Karadağ devletleri adı altında bağımsızlıklarını elde etmişlerdir. Sadece Bulgaristan, çok zayıf bağlarla Osmanlı Devleti bünyesinde kalmıştır.²⁵

Ermeniler açısından değerlendirildiği zaman ise diğer azınlıklara göre en büyük farklılık Birinci Dünya Savaşı sırasında İttihat ve Terakki yönetimince alınan "Tehcir Kararı" ile yaşanmıştır. Günümüze kadar gelen soykırım iddiaları bir yana tehcir sırasında yaşanan acılar yüzyıllarca bir arada yaşayan iki toplum arasında derin yaralar açmıştır. Bu nedenle çalışmamızda, Osmanlı-Ermeni ilişkileri temelde iki aşamada ele alınmıştır. Tehcir kararı alınmadan önceki dönemdeki ilişkiler; Osmanlılarda azınlıklar sorunu sosyolojik, ekonomik ve hukuksal açılardan ele alınarak, incelenmiştir. Ayrıca milliyetçilik akımlarının ortaya çıkışı sonrasında Ermenilerin bu akımlardan nasıl etkilendikleri ve İmparatorluğun dağılma sürecinde ilişkilerin nasıl geliştiği soruları yine bu ilk aşamada ayrı bir alt başlıkta ele alınmıştır. Soykırım iddialarının gündeme geldiği Tehcir kararının

²⁴ T.Akçam, İnsan Hakları ve Ermeni Sorunu, s. 15.

²⁵ Erol Türel, 'Sözde ermeni soykırım iddialarına karşı alınacak tedbirler' harp akademisi bitirme tezi s.2.

hemen öncesi, kararın alınış süreci ve sonrasında yaşananlar ise “Tehcir Kararı ve Soykırım İddiaları” alt başlığında ele alınmıştır.

1.2.2.1. “Tehcir” Kararına Kadar Ermeni İlişkileri

İlk olarak Orhan Bey zamanında (1326-1362) Ermeni-Osmanlı ilişkilerinin başladığı söylenebilir. Bursa’nın alınması (1326) ve Osmanlının başkenti olmasının ardından Orhan Bey, Kütahya’daki Ermeni ruhani merkezini Bursa’ya almıştır.²⁶ Bunun yanı sıra Ermenilerin Anadolu’da ayrı olarak örgütlenmelerine müsaade etmiş, Bizans zulmüne karşı Ermenileri koruyucu bir rol üstlenmiştir. Sonrasında Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u almasının ardından Bursa’daki dini lider Başpiskopos Hoyagim 1461 yılında yeni başkente getirilmiş, Samatya’daki Sulu Manastırda Ermeni Patrikhanesi kurulmuştur. Patrikhanenin kurulması ile Ermenilere hürriyet sağlayan idari ve dini imtiyazlar verilmiştir. 1461 yılından itibaren, Osmanlının “Millet Sistemi” içerisinde Ermeniler, “Gregoryen Milleti” olarak örgütlenmişlerdir.²⁷

Osmanlı “Millet Sistemi”nde cemaatler kendi içlerinde önemli bir özerkliğe sahiptirler.²⁸ Her ne kadar 19.yy.’dan sonra millet kavramı “ulus” kavramı ile eş anlamlı kullanılmaya başlanmış olsa da, bu kavram Arapça ‘bir söz’ anlamına gelen “mille” kelimesinden türetilmiştir. Belli bir sözü veya vahiy kitabını kabul eden topluluk anlamındadır. Millet, bir dine mensup toplulukların ortak adı (İslam milleti gibi), bu kavramla benzerlik gösteren ‘ümme’ ise bir dine ait çeşitli ulusların her birinin tanımlanmasında kullanılmaktadır (Türk ümmeti, Arap ümmeti, vb.). Ayrıca millet sisteminde her cemaat sadece dini bir topluluk değildi. Aynı zamanda idari bir komün niteliğindeydi. Gayrimüslimler, belirli konular hariç (genel yönetim, güvenlik, maliye, vb.) kendi kendilerini yönetebilmekteydiler.²⁹

Osmanlı Devleti’ne sadakatleri, Türk adetlerini benimsemeleri, hatta iyi Türkçe konuşmaları, Ermenilerin devlete ait resmi veya özel işlere

²⁶ A.Süslü, a.g.e., s.6.

²⁷ E.İlter, a.g.e.

²⁸ B. Braude, “Millet Sistemi’nin İlginç Tarihi,” s. 316.

atanmalarına sebep olmuştur. Bu bakımdan XVI.yüzyılda Ermeni asıllı Mehmet Paşa gibi vezirlik rütbesine kadar yükselen devlet adamları, XVIII.yüzyılda Divrikli Düzyan soyundan saray kuyumcuları ve sonradan Darphane nazırları, Sasyan ailesinden saray hekimleri, XIX.yüzyılda Bezciyan ailesinden Darphane nazırları, Dadyan ailesinden Baruthane nazırları görülür. XIX.yüzyılda ve Abdülhamit devrinde ve sonrasında ise Ermeni hariciyeciler, nazırlar bulunmaktadır. Ayrıca birçok Ermeni de Osmanlı devlet adamlarına danışmanlık etmiştir.

1.2.2.1.1. Osmanlı'da Azınlık (Gayrimüslim) Politikaları

Osmanlı İmparatorluğu kurulduğu coğrafya dolayısıyla çok farklı kültürlerden grupları bünyesinde barındırmıştır. Farklı din, dil, ırktan topluluklar imparatorluk içerisinde yüzyıllarca bir arada yaşamışlardır. İmparatorluk bu çok kültürlü yapıyı değiştirmeye çalışmamış, korumuş hatta teşvik edici bir politika izlemiştir.³⁰

Osmanlı İmparatorluğu bir İslam devletidir. İslam dini ise sadece inanç ve ibadete ilişkin kurallar koymaz, aynı zamanda toplumsal yaşantıya ilişkin hukuki, sosyal ve politik kurallar da koyar. İslam dininin bu özelliği dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu gerek hukuk sistemini gerekse siyasi sistemini oluştururken bu dini kaidelere sadık kalmış, İslam Hukukunun iyi bir uygulayıcısı olmuştur.³¹ Buna karşın İmparatorluk topraklarında yaşayan, ehl-i kitap olarak tanınan her din grubuna da kendi dinlerine uygun olarak yaşayabilmeleri için belirli haklar tanımış, bu grupların islami kaidelere göre yaşamaları için onları zorlamamıştır.³²

İmparatorluk topraklarında yaşayan ve İslam devletinin hakimiyetini kabul eden gayrimüslimlere “zımmi” denmektedir. İslam hukukunda

²⁹ B. Eryılmaz, “Osmanlı Devleti’nde Farklılıklara ve Hoşgörüyü Kavramsal Bir Yaklaşım,” s. 406-407.

³⁰ T. Uzun, “Osmanlı Devleti’nde Milliyetçilik Hareketleri İçerisinde Ermeniler,” s. 160.

³¹ A.Akgündüz, “Osmanlı Hukuk Sistemi Çok Hukuklu Bir Hukuk Sistemi midir? Yoksa Hukuk Birliği mi Hakimdir?”

zimmilerin durumu gerek Kuran-ı Kerim’de gerekse peygamber efendimizin ve halifelerinin yaptıkları uygulamalarla düzenlenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu da islamiyetteki bu düzenlemelere sadık kalmıştır. İmparatorluk sınırları içerisinde yaşayan gayrimüslimlere renk, dil, din, ırk ayrımı yapılmaksızın, “şer-i şerif” ne uygun görüyorsa ona göre davranılmıştır. Burada tam bir eşitlikten söz etmek doğal olarak mümkün değildir.³³

İslam Hukukunda ve Osmanlı uygulamasında insanlar mensup oldukları dinlerine göre diğer insanlardan ayrılırlar. Osmanlı’da vatan veya millet kavramlarının yerine aynı dine mensup anlamında ümmet kavramı kullanılmıştır. Osmanlı’da tebaa ikiye ayrılır: Müslüman ve gayrimüslim. Gayrimüslimler ise yine ikiye ayrılarak; zimmi ve müste’menler olarak adlandırılmışlardır. Zimmiler, Osmanlı İmparatorluğunun vatandaşı olan gayrimüslimler, müste’menler ise yabancı uyruklulardır. Bu üç grup açısından siyasi, toplumsal ve hukuki anlamda tam bir eşitlikten bahsedilemez.³⁴ Özellikle müslümanlar ile zimmiler arasındaki farklılıklar müste’menlere göre daha az ise de yine de mevcuttur.

Siyasi ve idari haklar açısından ele alındığında zimmiler birkaç istisnai hal dışında müslümanlar ile aynı haklara sahiptiler. Aynı zamanda din görevlisi olmayan zimmiler kamusal görev alabilmekteydiler. Ancak gayrimüslimler devlet başkanlığı, ordu komutanlığı, valilik, sancak beyliği, sadâret ve kadılık gibi, hâkimiyet hakkını kullanma manasını ifade eden görevlere getirilemezlerdi. Bu istisnai durumlar da Tanzimattan sonra daha da azaltılmıştır. Seçme ve seçilme hakkı açısından durum ele alındığında ise zimmilerin bu haklara sahip olmadıkları görülmektedir. Şura meclisi yani yürütme meclisi üyeleri konusunda seçme ve seçilme hakkına yalnızca müslümanlar sahiptir.³⁵

³² Y.T. Kurat, “Çok Milletli Bir Ulus Olarak Osmanlı İmparatorluğu,” s. 356.

³³ N. Adıyeke, “İslahat Fermanı Öncesinde Osmanlı İmparatorluğu’nda Millet Sistemi ve Gayrimüslimlerin Yaşantılarına dair,” s. 381.

³⁴ A.Akgündüz, “Osmanlı Hukuk Sistemi Çok Hukuklu Bir Hukuk Sistemi midir? Yoksa Hukuk Birliği mi Hakımdır?”

³⁵ A.Akgündüz, “Tarihi Açıdan Azınlıklara Tanınan Haklar ve Biz – 1”

Temel hak ve hürriyetler açısından değerlendirildiği zaman da zimmilerin büyük oranda müslümanlar ile aynı haklara sahip oldukları görülmektedir. İnanç farklılıklarından doğan ve gayrimüslimlere verilen özgürlerden kaynaklanan farkların dışında bir kaç istisnai durum da söz konusudur. Örneğin zimmilerin sınırsız seyahat özgürlükleri olmasına karşın sadece Mescid-i Haram'a girmeleri yasaktı. Bunun yanı sıra gayrimüslimlerin kılık kıyafetlerinde müslümanları taklit etmeleri de yasaktı.³⁶ Bu amaçla zaman zaman hangi milletin nasıl giyineceğine dair fermanlar çıkarılmaktaydı. Örneğin Ermenilerin şapka ve ayakkabıları kırmızı, Rumların siyah, Yahudilerin mavi idi. Gayrimüslimler evlerini değişik renge boyamak zorundaydı ve evleri müslümanlarınkinden daha yüksek olamazdı.³⁷ İslam'a hakaret sayılabilecek ve müslümanları gözden düşürecek hareketlerden kaçınacaklar, dinlerinin reklam ve propagandasını yapamayacaklardı. Sadece gayrimüslimlerin yaşadığı şehirlerin dışında, içki ve domuz satamayacaklardı.³⁸ Bu ve benzeri günlük hayattaki farklılıkların yanı sıra hukuki düzenlemelerde de müslümanlar ile gayrimüslimler arasında belirli konularda farklılıklar, belirli konularda ise benzerlikler söz konusu idi. Örneğin aile hukuku, miras hukuku ve dinlerinin gereği olan diğer hukuki mevzularda kendi inandıkları dinlere ilişkin hukuki hükümler zimmilere uygulanmaktaydı.³⁹ Hukuki bazı farklılıkların dışında gayrimüslimler, sınırlı alanlarda da olsa, bazı vatandaşlık haklarından da mahrumdular. Örneğin gayrimüslimler müslüman kadınlarla evlenemezler, müslümanlara karşı şahitlikleri kabul edilmezdi.⁴⁰

Vazife ve mükellefiyetler açısından ise özel durumlara zimmiler gelirleri ve zenginlikleri oranında "cizye" adı verilen bir vergi ödemekle mükelleftiler. Fakat buna karşın beş yıllık askerlik hizmetinden de muaftılar. Sahip oldukları arazileri için haraç adı verilen bir vergi ödemeleri gerekliydi. Ancak bu vergi müslümanlardan da alınan bir vergi olması sebebiyle gayrimüslimler için ek bir külfet değildi. Gümrük vergisinde zimmilerden

³⁶ A.Akgündüz, "Gayrimüslimlere Nasıl Davrandık?"

³⁷ T.Akçam, a.g.e. s.63.

³⁸ A.Akgündüz, "Tarihi Açısından Azınlıklara Tanınan Haklar ve Biz – 1"

³⁹ A. Akgündüz, "Gayrimüslimlere Nasıl Davrandık?"

⁴⁰ T.Akçam, a.g.e. s.62.

alınan oran müslümanlarınkinden fazlaydı. Ancak oran da kapitülasyonlarla oldukça aşağılara çekilmiştir.⁴¹

Gayrimüslimlerle müslümanlar arasında belirli farklılıklar olsa da gayrimüslimlerin örf ve adetlerini, kültürlerini ve dinlerini yaşatabilmeleri için özgür bir ortam mevcuttu. Tıpkı müslümanlar gibi gayrimüslim tebaa da tüm sosyal haklardan yararlanabilir, birkaç istisna dışında tüm devlet hizmetlerini ifa edebilirlerdi. Ayrıca can, mal, namus ve şerefleri bir müslümanınki gibi dokunulmazdı.

1.2.2.1.2. Milliyetçilik Akımları ve Azınlıklar Sorunu

Fransız Devrimi ile Avrupa'dan yayılan 'milliyetçilik' akımlarından ve endüstrileşme süreciyle beraber gelen emperyalizm olgusundan, içerisinde değişik "millet"lerden grupları barındıran ve endüstrileşme ivmesini yakalayamayan Osmanlı İmparatorluğu çok yoğun bir şekilde etkilenmiştir. Gerek milliyetçilik akımları etkisinde demokrasi ve bağımsızlık baskısı yapan iç dinamikler gerekse İmparatorluğun üzerindeki çıkarlarını korumaya çalışan dış güçler özellikle 19.yüzyılın Osmanlı için bir dağılma dönemi olarak yaşanmasına sebep olmuşlardır.

1.2.2.1.2.1. Kapitülasyonlar, Antlaşmalar ve Avrupa Devletlerinin Müdahaleleri

Osmanlı İmparatorluğu çeşitli dönemlerde yabancı ülkelere ticari ve hukuki bazı ayrıcalıklar sağlayan anlaşmalar yapmıştır. Bu anlaşmalar ile o ülke vatandaşları, Osmanlı mahkemelerinde yargılanmıyor, evi aranmıyor ve ticari alanda büyük avantajlar elde ediyorlardı. Önceleri sadece ilgili ülke ve vatandaşlarını kapsayan bu ayrıcalıklar, İmparatorluğun zayıflamaya başlaması ile Osmanlı topraklarında yaşayan gayrimüslim topluluklarını da kapsamaya başlamıştır.⁴² Gayrimüslimlerin zaten var olan bazı ayrıcalıkları

⁴¹ A.Akgündüz, "Tarihi Açıdan Azınlıklara Tanınan Haklar ve Biz – 1"

⁴² T.Akçam, a.g.e., s.64.

kapitülasyonların yanı sıra çıkarılan kanunlarla da teyit edilmiş ve daha da genişletilmiştir.⁴³ Bu dönemde azınlıklar hakkındaki düzenlemeler açısından önemli bir argüman da savaşlar sonrası yapılan uluslararası antlaşmalardır. Bu antlaşmalarla belirli Hristiyan bölgelere ayrıcalıklar tanınmış, bunun yanı sıra Hristiyan tebaa üzerinde yabancı ülkelerin “koruyuculuk” statüleri ihlas edilmiştir.

İlk olarak 1535 tarihinde Fransa’ya verilen kapitülasyonlar ile Katolik Fransa ile bu devletin desteğini alan Papalık, Osmanlı Ermenilerinin yoğun olduğu bölgelerde misyonerlik çalışmalarına başlamıştır. 1604’te yenilenen kapitülasyonlar ile Fransa’ya Katolik azınlıklar için himaye hakkı tanınmış, bu durum ile de Fransa’nın Osmanlı Hristiyan Tabaası üzerindeki etkinliği daha da artmıştır.⁴⁴ Misyonerlik faaliyetleri kapsamında yapılan çalışmalarla Fransa, bölgedeki azınlıkları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirebilmekte, bunun yanı sıra özellikle İmparatorluğun zayıfladığı dönemlerde Osmanlı’nın iç işlerine karışabilme hakkını elde etmekteydi. Bu kapitülasyonları, daha da geniş haklar içeren, 1673’te ve 1740’taki yenileri izledi. Böylece Fransa artık Osmanlı’daki Hristiyan azınlıklar üzerinde diğer ülkelere göre çok daha geniş bir hareket alanı elde etmişti.⁴⁵

1774 Küçük Kaynarca antlaşması ile Rusya, büyük oranda Fransa’nın yerini aldı ve 1856 Paris Antlaşmasına kadar Osmanlı Hristiyanları üzerindeki tekeli koruyuculuk rolünü korudu.⁴⁶ Kırım Savaşına son veren Paris Antlaşması ve bu antlaşmanın imzalanmasından bir ay kadar önce ilan edilen Islahat Fermanı ile Osmanlı azınlıkları ile ilgili yeni bir döneme giriliyordu. Küçük Kaynarca antlaşmasının 7., 8. ve 14. maddelerinin Ruslara tanıdığı haklar Rusların özellikle Balkanlardaki ve Doğu Anadolu’daki Hristiyan azınlıklar ile yakın ilişki kurmasını ve onların korucusu olmasını sağlamıştı.⁴⁷ Bu durumdan rahatsız olan Osmanlı, Paris antlaşmasının 9.

⁴³ A.Süslü, a.g.e., s. 9.

⁴⁴ Y. Sarıay, 2002, “Fransa’nın Ermenilere Yönelik Politikasının Tarihi Temelleri (1878-1918),” s. 56.

⁴⁵ H. Babacan, 2004, “Birinci Dünya savaşı Öncesinde Yurt Dışına Göç Eden Ermeniler ve Ermeni Diasporasının Oluşumu,”

⁴⁶ B.N. Şimşir, 1986, “Osmanlı Ermenileri (1856-1880),” s. 11.

⁴⁷ T.Akçam, a.g.e., s.65.

maddesini Rusların Osmanlı azınlıkları üzerindeki etkinliğini engellemek amacıyla antlaşmaya ekletti. Ancak bu madde Osmanlı'nın düşündüğü gibi uygulanma şansı bulamadı. Tam tersi İmparatorluğun zayıflığının da etkisiyle İngiltere başta olmak üzere antlaşmayı imzalayan beş ülkenin (İngiltere, Rusya, Fransa, Avusturya ve Prusya) "koruyuculuk" rolünü üstlendikleri bir ortam yaratılmış oldu.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda yapılan Ayastafanos antlaşması (1878) Osmanlı için çok ağır şartları taşıyan, tam bir bozgun antlaşması idi. Antlaşmada Ermeniler ile ilgili olarak da açık hükümler yer almaktaydı. İlk defa uluslararası bir antlaşmada, açık bir şekilde 'Ermeni' adının yer almış olması Ermeniler için, bu antlaşmadaki en önemli kazanımdı. Bunun yanı sıra da madde 16 Ermenilere önemli kazanımlar sağlıyordu.⁴⁸ Bu madde ile Ermeni bölgesinde reformlar yapıncaya kadar Rus birliklerinin bölgede kalması ve reformların hayata geçirilmesi konusunda sürekli bir denetleyici ve sorumlu durumuna geçmesi; Kürtlere ve Çerkezlere karşı Ermenilerin güvenliğinin sağlanması öngörülmüyordu. Osmanlı İmparatorluğunun bir bozgun sonrası Ruslarla imzaladığı ve ağır şartlar içeren bu antlaşma İngilizlerin bölgedeki çıkarları ile ters düşmekteydi. İngilizler hem Ruslarla hem de Osmanlı ile görüşmeler yaparak ikili antlaşmalar imzaladılar. Ruslarla yapılan görüşmeler sonucunda Berlin Kongresinin toplanmasına karar verildi. Kongrenin toplanmasından önce ise Osmanlılar ile Kıbrıs Sözleşmesi (1878) adı verilen bir antlaşma imzalandı. Buna göre, Rusya Kars, Ardahan ve Batum'u elinde tutup da ileride Osmanlı Devleti'nin Asya'daki topraklarından bir bölümünü ele geçirmeye kalkarsa, İngiltere, silahla Osmanlı Devleti'nin yardımına koşacaktı. Buna karşılık Osmanlı Devleti Kıbrıs'ın yönetimini İngiltere'ye bırakıyordu.⁴⁹ İngilizlerle yapılan bu ikili görüşmelerin ardından Berlin Kongresi toplandı ve kongre sonucunda Berlin Antlaşması imzalandı (1878). Berlin antlaşmasında da Ermeni adı açık bir şekilde yer alıyordu (madde 61) ancak bu madde Ermenilerin beklentilerin karşılamamıştı.⁵⁰ Rusların bölgeden hemen

⁴⁸ B.N. Şimşir, 1986, "Osmanlı Ermenileri (1856-1880)," s. 22.

⁴⁹ B.N. Şimşir, 1986, "Osmanlı Ermenileri (1856-1880)," s. 24.

⁵⁰ T.Akçam, a.g.e., s.85.

ayrılacak olmaları reformlar için güven ortamını azaltmıştı. Özellikle Balkan devletlerinin Berlin antlaşması ile elde ettikleri kazanımlar (Romanya, Sırbistan ve Karadağ'a tam bağımsızlıkları verilmiş, Bosna-Hersek Eyâleti Avusturya'ya bırakılırken otonom bir Bulgaristan Prensiği kurulmuştu) Ermeni cemaati içerisinde de tartışmalara sebep olmuştu. Özerk bir Ermenistan'ın kurulması beklentisi içerisinde olan ve bu yönde Avrupa Devletlerine yönelik olarak yoğun bir diplomasi faaliyeti yürüten Ermeniler, antlaşmadan böylesi bir sonucun çıkmamasından dolayı büyük bir hayal kırıklığı yaşamışlardı.⁵¹

Osmanlı İmparatorluğu açısından bakıldığı zaman 19.yüzyıl bir çözülme süreci olarak yaşanmıştır. Hristiyan azınlıklar İmparatorluğun güçsüzlüğünden faydalanarak, Avrupa'nın da etkisiyle daha fazla demokrasi, eşitlik ve toprak talebi ile Osmanlıya başkaldırmış. Osmanlı ise bu talepleri genellikle şiddetle bastırma yoluna gitmiştir. Ancak özellikle Avrupa devletlerinin araya girmesi ile belirli talepler kabul edilmiş ancak isyanlar ayaklanan grubun bağımsız bir devlet kurmasına kadar sürmüştür.⁵²

Ermenilerin de bir parçası olduğu 'milliyetçilik' akımları İmparatorluk topraklarında giderek yayılmaktaydı ve Ermenilerin hareketlerini teşvik edecek şekilde Osmanlı toprakları birer birer kaybedilmekteydi. 1804 Sırp Ayaklanması, 1815 Viyana Konferansı, 1829 Edirne Anlaşması (ki bu antlaşma ile azınlıklara ilk defa yönetime katılma hakkı tanındı), 1860 Suriye-Lübnan katliamları sonucunda 1864'te ilan edilen Lübnan Nizamnamesi (diğer bölgelere örnek teşkil etmesi açısından önemliydi), 1830 Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması, 1875 Bosna Hersek ve onu takip eden Bulgar Ayaklanmaları, bu ayaklanmaların kanla bastırılması sonucunda; 1856 Paris antlaşması 9. maddesinden yararlanan Avrupa'nın harekete geçmesi; 1860'ta Lübnan'a, 1868'de Girit'e kısmi özerklik hakkının tanınması, vb. Osmanlı imparatorluğunun çözülme sürecindeki adımların belli başlılarıydı.⁵³

⁵¹ B.N. Şimşir, 1986, a.g.e., s. 27.

⁵² T.Akçam, a.g.e., s.67.

⁵³ T.Akçam, a.g.e., s.67.

1.2.2.1.2.2. İmparatorluğun Çözüm Çabaları

Fransız Devrimi ve Osmanlı İmparatorluğunun giderek güç kaybetmesi ile hem imparatorluk içerisindeki azınlıklardan hem de yabancı ülkelere değişim ve demokratikleşme talepleri gelmeye başladı. Giderek büyüyen bir sorun olan azınlıklar sorununun çözümüne yönelik olarak imparatorluk tarafından, 1453'ten beri var olan "Millet Sistemi" 1800'lü yıllarda çeşitli antlaşmalar ve kanunlarla yeniden düzenlendi.⁵⁴ Yapılan düzenlemelerle Osmanlı'da demokratikleşme yönünde reformlar hayata geçirilmeye çalışılmıştı.⁵⁵ Bu reform çabaları belirli ölçülerde yöneticilerden gelse de ağırlıklı olarak azınlıkların içindeki yoğun taleplerinden ve yabancı ülkelerin baskıları sonucunda ortaya çıkmıştı. Bu çerçevede Tanzimat Fermanı (Gülhane Hatt-ı Hümayunu-1839) vatandaşın temel haklarını belirten bir anayasa niteliğinde bir metin olarak yayınlandı.

Tanzimat Fermanı, İkinci Mahmut döneminde başlayan değişim hareketlerinin bir devamı olarak imparatorluğun çağın gereklerine ayak uydurabilme çabasıydı. Reşid Paşa tarafından okunan ferman ile devlet kurumlarına çok ciddi eleştiriler yapılıyor, devletin millete temel haklarını garanti etmesi gerektiği üzerinde duruluyordu. Bu amaca yönelik olarak, örneğin, hukuk devletinin en temel unsurlarından biri olan yargılama hakkı tüm vatandaşlara koşulsuz olarak tanınıyor, ferman ile hiç bir vatandaşın (gayrimüslimler de dahil olmak üzere) yargılanmaksızın cezalandırılmayacağı öngörülüyordu. Benzer şekilde, hukuki bir hak olmadığı takdirde devletin hiç bir şahsın mal veya parasını müsadere edip hazineye alamayacağı; kanunlar ile belirlenmiş vergiler haricinde vergi, resim, vb. istenemeyeceği, belirlenen sürelerin üstünde askerlik yaptırılmayacağı belirtiliyordu.⁵⁶ Azınlıklar için de belirli haklar ferman ile tanınmış; gayrimüslimler merkezi ve bölgesel düzeydeki önemli kamu kurumlarında gereken şekilde temsil edilme haklarını kazanmışlardı.⁵⁷

⁵⁴ A. Khan, "Osmanlı İmparatorluğu: Çokkültürlülüğün Doğulu Mimarı," s. 377.

⁵⁵ A. Süslü, a.g.e., s.10.

⁵⁶ Y. Öztuna, **Osmanlı Tarihi I**, s. 506.

⁵⁷ A. Khan, a.g.e., s. 377.

1839 Gülhane Hattı Hümayunu'nun ardından 1844'te Hristiyanların mezhep değiştirme yasağı kaldırıldı. 1856'da ise Islahat Fermanı yayınlandı. Sultan Abdülmecid tarafından yayınlanan Islahat Fermanı tıpkı Tanzimat Fermanı gibi önemli değişimleri öngörmekteydi. Gerek Tanzimat Fermanı gerekse Islahat Fermanı her ne kadar müslüman tebaa için de değişimler getiriyorduysa da temelde gayrimüslimler için önemli açılımlar sağlamaktaydı. Islahat Fermanı'nın ardından 1862'de Ermeni Meclisi kurulurken 1863'de Nizamname-i Millet-i Ermeniyan⁵⁸ adıyla Ermenilere ek imtiyazlar sağlayan bir ferman yayınlanmış, 1864'te ise vilayetlerdeki meclislere katılma hakkı azınlıklara tanınmıştır. Bu dönemde azınlıklara tanınan haklar kısaca özetlenirse,⁵⁹

- 1) Osmanlı sınırları dahilinde yaşayan herkesin can, mal ve ırz güvenliği ırk ve din ayrımı yapılmaksızın devletin teminatı altındadır,
- 2) Bütün Osmanlılar kanunlar önünde eşit haklara sahiptir. Din veya mezhep ayrımı olmaksızın herkes Osmanlı tebaasıdır,
- 3) ırk, din, dil itibarıyla bir toplumu diğerinden aşağı gösteren hiçbir tabir veya söz yazışmalarda kullanılamaz,
- 4) Herkes ibadetinde özgürdür, hiç kimse din değiştirmeye zorlanamaz,
- 5) Tüm Osmanlı tebaası devlet memurluklarına girebilir,
- 6) Hiç kimseye hiçbir suretle işkence yapılmayacak, kanunların dışında kimseye bedeni cezalar verilemeyecek, hiç kimse tutuklanamayacaktır. Herkesin mesken masuniyeti saklıdır,
- 7) Vilayet ve sancak meclisi seçimlerinde adil bir seçim yapılabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır,
- 8) Vergilerin belirlenmesi sırasında hiçbir şekilde sınıf ve mezhep ayrımı yapılmaksızın herkes kazançları oranında vergilendirileceklerdir. Kanunlar tarafından belirlenenlerin dışında hiçbir vergi veya resim, vb. talep edilemez,

⁵⁸ E.İlter, 2003, "Ermeni Kilisesi ve Terör", Eğitim Dergisi, Sayı.34.

⁵⁹ A.Süslü, a.g.e., s.10.

- 9) Müslim veya gayrimüslim tüm Osmanlı tebaası hukuk ve vazifelerinde eşittir. Askerlik hizmetiyle mükelleftir. Ancak bunu bedel vermek suretiyle de yapabilirler,
- 10)Cemaatlere ait kamusal alanların (okul, hastane, vb.) bakımında idareden izin alınması gereklidir,
- 11)Mahkemeler hem müslümanlara hem de gayrimüslimlere açık olacaktır ve gayrimüslimlerin ifadeleri de müslümanlarınkı gibi kabul görecektir. Herkes hakkını aramak için mahkemeye başvurabilecektir,
- 12)Her cemiyet kendi ana dilinde eğitim vermekte serbest olan genel ve profesyonel amaçlı okullar açma hakkına sahiptir. Bu okullar devlet tarafından denetlenecektir,
- 13)Basın özgür olup denetime tabi değildir,
- 14)Osmanlı tebaası, belirli kanunlar çerçevesinde seminerler düzenlemekte, dernekler ve firmalar kurmakta serbesttir,
- 15)Vergiler artık doğrudan devlet tarafından tahsil edilecektir.

Ancak bu tanınan yeni hakların uygulanması Osmanlı İmparatorluğu dağılana kadar önemli bir tartışma konusu olarak kalmış, uluslararası arenada İmparatorluk için hep bir sorun teşkil etmiştir.⁶⁰

1.2.2.1.2.3. Ermeni Komiteleri

Osmanlı İmparatorluğunda her zaman Ermeniler tarafından kurulmuş örgütler olmuştur. Genellikle yardım ve dayanışma amacıyla kurulan bu örgütlerin 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren komiteciliğe yöneldikleri görülmüştür. Kilikya'da kurulmuş olan 'Hayırseverler Cemiyeti', 'Fedakarlar Cemiyeti', Van'da 'Arafatlı', Muş'ta 'Mektep Sevenler', 'Şarklı', 'Kilikya' cemiyetleri bir kaçıdır. Bu örgütler daha sonra 'Ermeni Müttehit Cemiyeti' adı altında birleşmişlerdir. İmparatorluğun pasif tutumundan da güç alan bu örgütlere daha sonraları, Türk düşmanlığını ön plana çıkartan 'Silahlılar Cemiyeti', 'İttihat ve Halas', 'Karahaç Cemiyeti', 'Ermenistan'a Doğru', 'Genç Ermeniler Cemiyeti', vb. örgütler eklenmişlerdir. Tüm bu örgütlerden de güç

⁶⁰ T.Akçam, a.g.e., sh. 70.

olarak, “Türkiye’de Ermeniler için idari ıslahat istemek ve yaptırmak, bu gayeye ulaşmak için her türlü vasıtaya müracaat etmek suretiyle ve hürriyetlerini elde etmek maksadıyla dahili bir kuvvet yaratmaya çalışmak” üzere ‘Ermeni Vatansever İttihadı’ kurulmuştur. Böylece artık “komitecilik devri” başlamıştır.⁶¹

Türkiye’ye yönelik ilk Ermeni Komitesi “Hınçak – Çan Sesi” adıyla Kafkasyalı Ermeniler tarafından Cenevre’de (İsviçre), 1887 yılında kurulmuştur. Yine Rus menşeli olan ve yaygın bir şekilde tanınan diğer bir parti ise Taşnaklar’dı. Bu iki partinin de kuruluş amacı, temelde insan hakları ve Ermenilerin güvenliğinin sağlanmasıydı. Taşnak partisi, Ermeni sorununun tek çözümünün Osmanlı Hükümetinin hayata geçireceği ‘reformlar’da olduğuna, Ermenilerin kurtuluşunun İmparatorluğun bir parçası olmasına bağlı olduğuna inanmaktaydı. Bu nedenle de ‘Osmanlı Liberalleri’nin 1902’de yapılan ilk kongresinde yerlerini aldılar ve Sultana karşı İttihat ve Terakki Cemiyetinin yanında yer aldılar.⁶²

Sosyalist bir söylem içerisinde olan Hınçaklar ise Ermeni yıkım sürecinin ancak dünya sosyalizmi ile duracağını düşünmekteydi.⁶³

Komite ilk toplantısını 1892’de Tiflis’te yapmıştı. Bu toplantıya Türkiye’deki şubelerinden İstanbul, Trabzon, Van, Erzurum, Dersim, Muş ve Bitlis gibi birçok yerden delegeler de katılmıştır. Bu toplantıda; “Türkiye’de isyanlar çıkarılması, hainlere ve silah gönderilmesi, silah kullanma talimleri yapılması, gençlerin ve bütün Ermeni milletinin isyana hazır olması...” kararı alındı.⁶⁴

Ermenilere Doğu Anadolu’da bir Ermenistan devletinin kurulması vaat edilmiştir. Halbuki söz konusu dönemde bu bölgedeki Ermeni nüfusu bölge

⁶¹ C. Anadol, 2002, “Tarihin Işığında Ermeni Dosyası,” s.115.

⁶² D.R Papazian, 2001, “Modern Genocide: The Curse of the Nation State and Ideological Political Parties the Armenian Case,”

⁶³ D.R Papazian, 1992, “Misplaced Credulity: Contemporary Turkish Attempts to Refute the Armenian Genocide,” s.188.

⁶⁴ C. Anadol, 2002, “Tarihin Işığında Ermeni Dosyası,” s.117.

genel nüfusu içinde ancak %15 oranında bir yer işgal etmektedir. Örneğin, en kalabalık oldukları Bitlis'de bile nüfusun 1/3 ünü dahi teşkil edememekteydiler.

Sınırdaki Türk köylerine baskınlar, katliamlar, yağma hareketleri düzenleyen Taşnaksutyun'un propaganda merkezi Paris'ti. Burada Pro-Armenia adlı bir gazete çıkartıyorlardı.

Berlin antlaşması sonucunda Osmanlı'ya karşı ayaklanarak silahlı mücadele vermiş olan devletlerin elde ettikleri kazanımlar sonrasında, antlaşmadan beklentilerini karşılayamayan Ermeniler Anadolu'da ayaklanmalar çıkartmaya başlamışlardı.⁶⁵ Sivas, Tokat, Yozgat, Merzifon, Erzurum, Bab-ı Ali, Erzincan, Diyarbakır, Bitlis, Trabzon, İzmit, Adapazarı, Bursa, Halep, Canik (Samsun), Urfa, Maraş, Şebinkarahisar Olayları, Kumkapı (1890), Zeytun (1895-1914), Sason (1892-1896), Van (1896-1915)⁶⁶, Adana (1909-1914), Harput (Elazığ) (1914), Fındıcık (1915) İsyanları bunların belli başlılarıydı.^{67,68}

1800'lerin sonlarında Ermeni ayaklanmaları temelde iki gruba dayanıyordu; birincisi, çeşitli sosyal taleplerle gündeme gelen köylü ayaklanmaları, ikinci grup ise ayrılıkçı örgütlerin ulusal bağımsızlık eylemleriydi.

1.2.2.1.3. Abdülhamit Dönemi ve Ermeni Sorunu

1876 yılında tahta çıkan II. Abdülhamit, daha tahta çıkışının ilk aylarında I. Meşrutiyeti ve ilk yazılı anayasamız olan Kanun-i Esasi'yi kabul ederek önemli bir açılım yaptı. Ancak Meclis-i Mebusan'ın aldığı karar ile 1877 yılında Rusya ile savaşa girilmesi ve bu savaşın tam bir bozgunla

⁶⁵ B.N. Şimşir, 1986, "Osmanlı ermenileri (1856-1880), s.40.

⁶⁶ Ş. Kantarcı, 2002, "Van'da Ermeni İsyanları," s.138-167.

⁶⁷ V. Bryce, 2004, "The Treatment of Armenians,"

⁶⁸ C. Anadol, 2002, "Tarihin Işığında Ermeni Dosyası," s.125-333.

sonuçlanması (1878) beraberinde Meclis-i Mebusan'ın tatile sokulmasını, Ruslarla yapılan Ayastafanos antlaşmasını (1878) ve bu antlaşmanın yerini alan Berlin antlaşmasını getirdi.⁶⁹ Berlin antlaşması ile Romanya, Sırbistan ve Karadağ'a tam bağımsızlıkları verilmiş, Bosna-Hersek Eyâleti Avusturya'ya bırakılırken otonom bir Bulgaristan Prenslığı kurulmuştu. Ayrıca antlaşmada Ermenistan ve Makedonya Eyaletlerine yönelik olarak, içerikleri⁷⁰ daha sonraki aylarda İngiltere tarafından Osmanlıya iletilecek olan reform talepleri de yer almaktaydı.⁷¹

Söz konusu 'reform' olarak tanımlanan talepler antlaşma sonrası dönemde netleşmeye başladı. İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Salisbury, dört ana başlıkta toplanan reform paketini ortaya koydu:⁷²

- 1- Doğu Anadolu'da yeni bir jandarma kuvveti oluşturulacak, bu yenikuvvet Avrupalı (İngiliz) subaylarca örgütlenecekti. Aynı zamanda bu kuvvetin komutanı da Avrupalı olacaktı.
- 2- Doğu Anadolu'da yeni bir adliye örgütü oluşturulacaktı. Bu örgütlenme çerçevesinde gerekli görülen her ile yeni bir yüksek mahkeme kurulacak, bu mahkemelerin başında birer Avrupalı yargıç bulunacaktı.
- 3- Doğu Anadolu'da vergi sistemi kökten değiştirilecek, Aşar vergisi kaldırılarak yerine matbu bir vergi konulacaktı. Bu vergi para ya da mal ile ödenebilecekti. Yeni sistemde her ile birer Avrupalı vergi alımcısı (defterdar) atanacaktı.
- 4- Söz konusu reformların etkin bir şekilde uygulanabilmesi için etkili bir valinin varlığı şart olduğu için bölgeye atanacak valinin seçiminde "İngiliz Büyükelçisi, Padişaha yol gösterecek"ti.

Bu reformları içeren bir nota, 20 Ağustos 1878'de Sadrazam Saffet Paşa'ya sunuldu.

⁶⁹ B.N. Şimşir, 1986, "Osmanlı Ermenileri (1856-1880)," s.23-27.

⁷⁰ B.N. Şimşir, 1986, "Osmanlı Ermenileri (1856-1880)," s.31-32.

⁷¹ T.Akçam, a.g.e., s. 84.

⁷² B.N. Şimşir, 1986, "Osmanlı Ermenileri (1856-1880)," s. 31-32.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında (1877), savaşın başlamasının sorumlularından birisi olarak Sadrazam Midhat Paşa görevden alındı. Savaşın sona ermesinin ardından ise Meclis-i Meb'usan tatile girdi. Bu aşamadan sonra yaklaşık olarak 30 yıl sürecek olan ve bazı tarihçiler tarafından 'istibdad devri' olarak adlandırılan dönem başladı. Bu dönemde II. Abdülhamit, Osmanlı Padişahı olarak tek yöneticiydi. Osmanlı bu dönemin hemen öncesinde Avrupa'daki topraklarının çok büyük bir çoğunluğunu kaybetmiş, özellikle Avrupalı devletlerin ağır baskısı altında ezilen ve hızlı adımlarla yok olmaya giden bir devlet durumdaydı. İçteki karışıklıklar zor bir dönemde padişahı değişik uygulamalara yönlendirdi. Bu uygulamalardan en önemli ve belki de döneme damgalarını vuran ikisi; II. Abdülhamit'in özel 'hafiye teşkilatı' ile Anadolu'da özellikle Ermeni isyanları sonucunda kurulan 'Hamidiye Alayları'ydı.

Berlin antlaşmasından sonra, Osmanlı'nın reformları ağırdan almasından dolayı çeşitli zamanlarda Avrupalı devletler harekete geçerek bir an önce gerekli adımların atılmasını istediler. Ancak Abdülhamit siyasi bazı manevralarla bu talepleri gerçekleştirmekten uzun bir süre kaçındı.⁷³

1875'ten itibaren özellikle Balkanlardaki hristiyan halkın imparatorluğa vermiş olduğu zararlardan dolayı ve sonrasında Anadolu topraklarındaki isyanlar nedeniyle müslüman halkta, devlet erkanında ve özellikle Abdülhamit'te panislamizm görüşü ağırlık kazanmaya başlamıştı.⁷⁴ Bu görüş çerçevesinde artık hristiyan topluluk için reform hareketlerinin pek bir önemi kalmamıştı. Abdülhamit, hristiyan toplumunu kaybedilmiş sayıyor, imparatorluğu müslüman toplum üzerinde ayakta tutmayı hedefliyordu.⁷⁵

Abdülhamit tarafından 1890'lardan sonra uygulanmaya başlanan panislamist ideoloji ile Ermenilerin toplumsal talepleri örtüşmüyordu. Bu nedenle talep edilen reformların uygulanılmasından kaçınılması, bilinçli bir politika olarak gündeme gelmişti. Alman liberal Naumann, dönemi şu şekilde

⁷³ T. Akçam, a.g.e., s.85-86.

⁷⁴ E.Z. Karal, 1988, "Osmanlı Tarihi, c.8, s.133.

⁷⁵ D.R Papazian, 1992, "Misplaced Credulity: Contemporary Turkish Attempts to Refute the Armenian Genocide," s.188.

özetlemişti: “Ermenilerin Türkler tarafından öldürülmeleri sadece basit bir hristiyan takibi değildir. Aksine son kanlı kurtuluş çabasını vermeden öldürülmek istemeyen, eski büyük bir imparatorluğun ölüm savaşının bir parçasıdır.”⁷⁶

Osmanlı Ermenilerini içerde kurulan komiteler yoluyla devlete karşı harekete geçirmek mümkün olmayınca, bu kez Rus Ermenilerine Osmanlı toprakları dışında komiteler kurdurtulması yoluna gidilmiştir. Böylece 1887'de Cenevre'de sosyalist eğilimli, ılımlı militan Hınçak, 1890 'da ise Tiflis'te aşırı, terör, isyan, mücadele ve bağımsızlık yanlısı Taşnak Komiteleri ortaya çıkmıştır. Bu komitelere Anadolu topraklarının ve Osmanlı Ermenilerinin "kurtarılması" hedef ve amaç olarak gösterilmiştir.⁷⁷

Avrupa devletlerinin dikkatlerini Ermeni meselesine çekerek Osmanlı Ermenilerini kışkırtmayı hedefleyen Hınçakların başlattığı ayaklanma girişimlerini, aralarında siyasi mücadele başlayan Taşnaklarınki izlemiştir. Bu ayaklanma girişimlerinin ortak özelliklerini, Osmanlı ülkesine dışarıdan gelen komitelerce planlanmış ve yönlendirilmiş olmaları ve örgütlenme faaliyetlerinde Anadolu'ya yayılan misyonerlerin büyük katkısından yararlanmaları teşkil etmiştir.

İlk isyan 1890'daki Erzurum isyanıdır. Bunu yine aynı yıl meydana gelen Kumkapı gösterisi, 1892-93'te Kayseri, Yozgat, Çorum ve Merzifon olayları, 1894'te Sasun isyanı, 1894'te Babıali gösterisi ve Zeytun isyanı, 1896'da Van isyanı ve Osmanlı Bankası'nın işgali, 1903'te II. Sasun isyanı, 1905'te Padişah Abdülhamid'e suikast girişimi, 1909'da Adana isyanı izlemiştir. İsyenların Osmanlı kuvvetlerince bastırılması, dünya kamuoyuna "Müslümanlar Hristiyanları katlediyor" mesajıyla yansıtılmış ve Ermeni sorunu giderek daha geniş çapta bir uluslararası sorun niteliğine büründürülmüştür. Nitekim, döneme ait İngiliz ve Rus diplomatik temsilciliklerinin raporları, Ermeni ihtilalcilerin hedefinin karışıklıklar çıkararak Osmanlıların karşılık

⁷⁶ T.Akçam, a.g.e., s. 86.

⁷⁷ Erol Türel, ‘Sözde ermeni soykırım iddalarına karşı alınacak tedbirler’ harp akademisi bitirme tezi 3-10

vermesini ve böylece yabancı ülkelerin duruma müdahalesini sağlamak olduğunu kaydetmektedir ve büyük devletlerin diplomatik ve konsolosluk temsilcilikleri Anadolu'nun her köşesine dağılmış Hristiyan misyonerler ile birlikte Ermeni propagandasının Batı kamuoyuna iletilmesinde ve benimsetilmesinde büyük rol oynamışlardır.⁷⁸

Ermeni iddialarını yalanlama ve çürütme açılarından olağanüstü bir arşivi elinin altında bulundurmasına karşın cumhuriyet hükümetleri anlaşılabilir ve açıklanması olanaksız bir suskunlukla, bu savların, zaten benimsemeye hazır olan batı kamuoyunda yer bulması ve temel edinmesine yazık ki , yardımcı olmuşlardır. 1981 yılında Abdülhamit tarafından oluşturulan Hamidiye Alaylarının sivil Ermenilere yaptığı ileri sürülen mezalimi, Çarlık Rusya'nın son dönemlerinde Kazak süvarilerinin Beyaz Ruslara yönelik barbarlıkları ile karşılaştıran, 1915'te Ermenilerin uğratıldıkları ileri sürülen soykırım, ancak Hitler rejimince Yahudi ırkına karşı yürütülen soykırımla karşılaştırabilecek ağırlıkta olduğunu işleyen ve yıllar boyu Türk tarafından hiçbir karşılık almayan propagandalar, çok üzücüdür ki Ermenileri kendi çıkarları açısından kullanan bazı batılı devletlerin de desteğiyle dünya kamuoyuna mal olmuş ve Türkiye Cumhuriyeti hiç de hak etmediği bir suçlamanın altında ezilir hale gelebilmiştir.⁷⁹

Hristiyan topluluklara, özellikle Ermenilere karşı müslümanların tutumu merkezi yönetim (panislamist ideoloji) tarafından planlı olarak oluşturulmuştur. Burada amaç dağılma sürecine girmiş olan imparatorlukta hristiyanlara karşı verilen mücadelenin müslümanları bir arada tutacak bir unsur olmasıdır. Böylelikle müslüman tebaanın imparatorluğa sadık kalmasının sağlanması hedeflenmektedir.

1.2.2.1.4. İttihat ve Terakki Dönemi ve Ermeni Sorunu

1900'lerin başından itibaren II. Abdülhamit'e yönelik muhalefet giderek güç kazanmaya başladı. 1909 yılına gelindiğinde ise ilan edilen II.

⁷⁸ Erol Türel, 'Sözde ermeni soykırım iddalarına karşı alınacak tedbirler' harp akademisi bitirme tezi 3-10

⁷⁹ Çitlioğlu e. "Yedekteki Taşeron Asala " Ümit Yayıncılık ,Ankara

Meşrutiyetin ardından 1913 yılında iktidar İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne geçti. Artık yok olma sürecinde ilerleyen Osmanlı İmparatorluğunun yönetiminde üç paşa vardı; Enver, Talat ve Cemal Paşalar.

'Genç Türkler' (Young Turks) olarak da adlandırılan üç paşanın yönetiminde İttihat ve Terakki Cemiyeti, İmparatorlukta Liberal bir açılımı savunmaktaydı. Abdülhamit döneminin, belki de amacına ulaşarak 30 yıl devleti bir arada tutan baskıcı ve Pan-islamist politikalarının ardından Liberal ve Osmanlıcı bir söylemle İttihat ve Terakki Cemiyeti yönetimi ele almıştı. Bu iktidar, değişim sürecinde azınlıklar da Cemiyetin yanında olmuş, kongrelerde olsun yapılan gösterilerde olsun hep azınlıklara ait örgütlerde yer almıştı. Ermeni sorunlarının Osmanlı Devleti ile birlikte çözülebileceğini savunan Taşnak partisi de cemiyetin yanında olanlardandı.⁸⁰

1908 yılında Enver Paşa görüşlerini açıklarken: "Biz hepimiz kardeşiz. Daha uzun bir zaman Türk, Bulgar, Yunan, Müslüman, Yahudi olamayız. Aynı mavi gökyüzü altında hepimiz gururlu bir Osmanlıyız" demektedir.

Yıllar boyu süre gelen ayaklanmaları, çatışmaları, ortaya konulan düşmanlıkları ne yazık ki kısa bir zamanda ortadan kaldırmak mümkün değildi. Yeni yönetimin iyi niyetine rağmen, kritik ve zorlu bir dönemeçte olan Osmanlı bu süreçte bu düşmanlıkları ortadan kaldıramadı ve Osmanlıcılık politikasının başarısızlığı 1913'lere gelindiğinde ortaya çıkmıştır.

Ermeni sorunu söz konusu olduğunda yaşanan en kritik zaman ise 1915 yılıdır. Birinci Dünya Savaşı sırasında çıkartılan 'Tehcir Birlikler Yasası' (Savaş zamanında hükümet uygulamalarına karşı gelenler için askeri birlikler tarafından uygulanacak önlemler hakkında geçici kanun), bunun uygulanışı (Mayıs 1915-Ekim 1916 arası) ve bu süreçte yaşanan acılar ve 'soykırım' iddiaları günümüzde dahi gündemdeki yerini korumaktadır.

⁸⁰ D.R Papazian, 2001, "Modern Genocide: The Curse of the Nation State and Ideological Political Parties the Armenian Case,"

Bu döneme ilişkin yaşananlar bugüne gelindiğinde artık politik bir konu haline getirilmiştir. Konu ile ilgili taraflar kendi savlarını doğrulayabilmek için her türlü kanalı kullanma çabası içerisine girmiş, en temel konularda dahi bilimsel bir konsensüs sağlanması söz konusu olamamıştır. Bu nedenle çalışmamız kapsamında da 'soykırım' iddialarının doğruluk ya da yanlışlığının ispatlanmasına ilişkin herhangi bir çaba söz konusu değildir. Bunun yerine, bu bölümde, çalışmamızın konusu ve amacı doğrultusunda, terör eylemlerine gerekçe olan görüş ayrılıkları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Osmanlı hükümeti önce Ermeni Patriği ile Ermeni toplumunun milletvekilleri ve diğer önde gelenlerine Ermenilerin Müslümanları arkadan vurmaya ve katletmeye devam etmeleri halinde gerekli önlemleri alacağını bildirmekle yetinmiş bu sonuç vermeyince, 24 Nisan 1915 tarihinde Ermeni Komiteleri'ni kapatarak yöneticilerinden 235 kişiyi devlet aleyhine faaliyette bulunmak suçundan tutuklanmıştır.

Dışarıdaki Ermenilerin her yıl "Ermeni soykırımının yıldönümü" diye andıkları 24 Nisan, işte bu 235 komitecinin tutuklandığı tarihtir.

Temelde 'Tehcir Yasası' savaş sırasında yaşanan Ermeni isyanları sebebiyle ortaya çıkan olumsuzlukları yok etmeye yönelik olarak Ermenilerin yaşadıkları savaş bölgelerinden çıkartılarak 'göç' ettirilmeleri amaçlanmaktaydı. Buna uygun olarak Kafkas ve İran cephesinin geri bölgesini oluşturan Erzurum, Van ve Bitlis dolayları ile Sina cephesi gerilerini oluşturan Mersin-İskenderun bölgelerindeki Ermeni azınlık tehcir yasası kapsamında göç ettirilmişlerdir. Bu çerçevede Erzurum, Van ve Bitlis'teki Ermeniler Musul'un güney kısmı ile Zor sancağına Adana, Maraş ve Halep'teki Ermeniler ise Suriye vilayetinin doğu kısmı ile Halep vilayetinin doğu ve güneydoğusuna nakledilmişlerdir.

İttihat ve Terakki yönetiminin inisiyatifi doğrultusunda özellikle Talat Paşanın idaresinde gerçekleştirilen 'Tehcir' aslında tüm Ermenilere yönelik

olarak planlanmış bir eylem değildi. Sözü geçen vilayetlerdeki Ermeni nüfusun dışında yer değiştirme uygulaması isyan çıkaran, düşmanla işbirliği yapan ve Ermeni komitacılarına yataklık eden Ermenilere yönelikti. Başlangıçta Katolik ve Protestan Ermeniler de uygulamanın dışında bırakıldıkları halde, daha sonra bunlardan zararlı faaliyetleri görülenler de göç ettirilmişlerdi.

Birinci Dünya Savaşı sırasında ve öncesinde çıkan isyanlar ve bunların sonrasında alınan ‘tehcir’ kararı noktasında hiçbir kuşku yoktur. Arşiv taramaları sonucunda elde edilen verilere ilişkin yapılan yayınlar bunları şüphe götürmeyecek şekilde ortaya koymaktadır. Ancak bu noktadan sonrasında Tehcir kararında Türk Hükümetinin niyetinden Tehcir sırasında ve sonrasında yaşananlara ilişkin birbirinden farklı iki tez mevcuttur. Türk ve Ermeni tezleri olarak adlandırabileceğimiz bu görüşler birbirlerine göre büyük farklılıklar içermektedir.

4 Nisan 1982 günü saat 22.00’de Kanada Televizyonu CTC’de yayımlanan ve Ermenileri konu alan bir televizyon programına konu olarak katılan “Ermeniler” adlı kitabın yazarlarından Profesör David Marshall Lang , konuşmasının bir bölümünde, 1915’te Türklerin yaptığı iddia ettiği soykırımın Adolf Hitler’ce Yahudi soykırımına örnek aldığını söyleyebilme aşırılığını göstermiş ve Ermeni soykırımı karşısında tepkisiz kalan batı ülkelerinin aslında suskunlukları ile Hitler ve Nazi rejimini yüreklendirdiği ileri sürmüştür.

Prof. Lang, “Adolf Hitler 1939 yılında Polanya’yı işgale hazırlanan birliklerince Polanya’lılara ; “Türklerin Ermenilere davrandıkları gibi davranın!” emrini boşuna vermemiştir. Çünkü Türklerin Ermenilere uyguladığı soykırım cezalandırılmamış ve dünya tarafından unutulmuştur. Ancak görülmüştür ki dünyanın unuttuğu bu olay Hitler’ce çok iyi anımsanıyordu” derken , aynı programdaki bir başka konuk olan Ermeni Profesör Avedis Sancıyan, “Eğer 1. Dünya Savaşı sırasında Türklerin soykırımı politikasına dünya kamuoyu gereken tepkiyi gösterebilmiş olsaydı, kuşkusuz Yahudilere yönelik Nazi

soykırımı gerçekleşmeyecekti” eklemesini yaparak Türkleri neredeyse Nazilerce Yahudilere uygulanan soykırımın dahi moral suçlusunu ilan etmiştir.

Bu ağır haksız, yanıltıcı ve daha da önemlisi Yahudilerin duygusal noktalarından yakalayarak Ermeni terörü konusunda taraf yapmayı amaçlayan suçlamalara karşı yanıt, Türkiye’den değil bir başka İngiliz bilim adamından gelir. Sellyoak Koleji öğretim üyelerinden tarihçi Jean – Michael Hornus “Hitler’e atfedilen bu sözleri araştırdığını, ancak doğruluğunu kanıtlayacak tek bir kaynağa rastlamadığını Prof. Lang’ın bu bilgiyi verirken, yer ve tarih belirtmekten özellikle kaçınmasının aslında bu sözlerin gerçekliğini araştırmayı engelleme amacına yönelik olduğunu” belirterek Prof. Lang’ı bilimin tarafsızlık ve saygınlığına aykırı davranmakla suçlar.

Gerek Yahudileri Ermeni terörü konusunda taraf yapmayı gerekse dünya kamuoyunda Yahudilerin uğratıldıkları soykırım nedeni ile bu ırka gösterilen sempatiden, aynı yazgıyı paylaştıkları savı ile yararlanmayı amaçlayan bu girişimlerin gerçeklik derecesi Kamuran Gürün’ün “ Ermeni Dosyası” adlı araştırmasında ayrıntılı bir biçimde irdelenmiştir. Kamuran Gürün, Hitler’e atfedilen “Ermenilerin köklerinin kazınmasından bugün söz eden var mı” tümcesinin gerçekten sarf edilip edilmediğinin Amerikalı araştırmacı Dr. Heaty Lowry tarafından da araştırıldığını Dr. Lowry’nin “Political Communication and Persuasion” adlı eserinde, Hitler’in böyle bir tümce kullanılmış olduğunu kanıtladığını yazar.⁸¹

Türk tezi, Tehcir kararının iyi niyetli bir şekilde, savaş sırasında Türk tarafına verilen zararların önlenmesi amacına yönelik olarak alındığını, göç sırasında ölümler yaşanmasına karşın bu ölümlerin hem Ermeni tezindeki kadar yüksek rakamlarda gerçekleşmediğini hem de tamamen zor savaş koşulları sebebiyle ortaya çıktığını savunmaktadır.

Ermeni tezi ise Türk tarafının Ermeni azınlığa yönelik olarak planlı bir ‘soykırım’ faaliyeti yürüttüğünü ve bu amaçla da Tehcir Yasasını çıkarttığını

⁸¹ Gürün Kamuran , Ermeni Dosyası

savunmakta, o dönemde Anadolu'nun çok farklı bölgelerinden, sayıları milyonlarla ifade edilen Ermeni'yi göç ettirerek onları yok ettiğini ileri sürmektedir.

Ermenilerin Doğu Anadolu'da savaş ve tehcir sırasında kayıplar verdikleri doğrudur. ancak bu kayıplar, Doğu Anadolu'da yaşanan savaş ve isyanlar nedeniyle asayişin sağlıklı olarak sağlanamaması, araç, yakıt, gıda, ilaç yetersizliği, ağır iklim şartları ile tifüs gibi salgın hastalıkların yol açtığı tahribat sonucu meydana gelmiştir.⁸²

Aslında Ermeniler, geçmişte hakimiyeti altında yaşadıkları devletlere ihanetlerinden dolayı bir çok kez buna benzer göç hareketlerine tabi tutulmuşlardır. Sasaniler 379'larda 70.000 Ermeni'yi İran'a, Bizanslılar 1025'lerde Doğu Anadolu'daki 40.000 Ermeni'yi Sivas ve Kayseri'ye, Memluklar 1250'lerde 10.000 kadar Ermeni'yi Mısır'a, 1743'de İranlılar 24.000 Ermeni'yi İran içlerine ve 1777'de Kırım'ı işgal eden Ruslar bölgedeki binlerce Ermeni'yi steplere sürmüştür.

Tarih boyunca sayısız göç ve sürgün olayına maruz kalan Ermenilerin, bunların hiç birini gündeme getirmeden, sadece 1915'de Osmanlı devleti tarafından son derece haklı gerekçelerle göçe tabi tutulmalarını sözde soykırım adı ile sorun haline getirmeleri maksatlı olup, Türkiye'nin bütünlüğünü bozmaya yönelik politikaların bir ürünüdür. Batılı ülkelerin, Afrika ve Balkanlarda yaşanmakta olan gerçek anlamdaki soykırım hareketlerine seyirci kalarak, sözde Ermeni soykırımına sahip çıkmaları, bunun en iyi göstergesidir⁸³

Ermeni tarihçi Levon'un da belirttiği gibi, Osmanlı Hükümeti "Rus kışkırtmalarına kapılarak ve Rus silahlarına güvenerek karışıklık ve isyanlar çıkaran Ermeni komiteleri karşısında kendi varlığını korumak hakkını kullanmıştır".

⁸² Erol Türel, 'Sözde ermeni soykırım iddalarına karşı alınacak tedbirler' harp akademisi bitirme tezi 3-14

⁸³ Erol Türel, 'Sözde ermeni soykırım iddalarına karşı alınacak tedbirler' harp akademisi bitirme tezi 3-14

Türk kayıpları Ermeni kayıplarından her halükârda çok daha yüksektir. Bogos Nubar'a inanmak gerekirse, Doğu Anadolu'daki nüfus açığı 1.400.000'dir.

Söz konusu iki tez de kendi haklılıklarını savunma çabalarını sürdürmektedir. Ermeni tezi kendi görüşlerini doğrulayacak belirli delilleri, şahitleri, soruları ve cevapları ortaya koymaya çalışmakta, buna karşılık Türk tarafı hem kendi görüşlerini ispatlamaya çalışmakta hem de Ermeni tezinin zayıf yanlarına yönelik olarak belirli soruları gündeme taşımaktadır. Ermeni tezinin boşlukları olduğu inancıyla gündeme taşınan sorulara şunlar örnek olarak verilebilir;

- Eğer Osmanlı bir soykırım uygulamak istese bunu yapmak için neden oldukça zahmetli ve pahalı bir yol olan göç ettirme yolunu seçsin? Bunu Ermenilerin bulundukları bölgelerde de gerçekleştiremez miydi?
- Yaklaşık 600 yıl boyunca Ermenilerle ciddi hiç bir sorun yaşamayan ve bu toplumu millet'i sadıka olarak adlandıran Osmanlı, eğer Ermenileri yok etmek isteseydi, soykırım yapmak yerine 6 yüzyıllık bir süreçte asimilâsyon yöntemini uygulayamaz mıydı?
- Daha 7 yıl kadar bir zaman önce seçimlere Ermeni örgütleri ile işbirliği içerisinde girmekte bir sakınca görmeyen İttihat ve Terakki yönetimi bu kadar kısa bir zaman içerisinde 'millet-i sadıka'ya karşı neden böyle büyük bir nefretle dolmuş olsun?
- Birinci Dünya savaşından mağlup ayrıldıktan sonra galip güçler tarafından işgal edilen Osmanlı Devletinin tüm resmi dokümanları ve arşivleri de galip devletlerin eline geçmişti. Bu süre içerisinde Ermeni soykırım tezinin ispatlanmasına yönelik olarak neden hiçbir ciddi adım atılmamıştır?

İlgili yazın incelendiği zaman görülmektedir ki Ermeni tezi savunuları ağırlıklı olarak o dönemdeki yabancı temsilcilerin iç yazışmalarına, hazırladıkları raporlara veya o dönemde bölgede görev yapmış büyükelçi,

konsolos, gazeteci, doktor, vb. kişilerin hatıralarına ve şahitliklerine, döneme ilişkin gazete haberlerine dayandırılmaktadır. Osmanlı arşivlerine atıf yapılarak tezin ispatına ilişkin söylemler en azından bugüne kadar geliştirilememiştir. Bu dokümanter delillerin yanı sıra belirli istatistiki bilgiler (örn. nüfus bilgileri), uygulanan politikalardan yapılan çıkarımlar, vb. değerlendirmeler de konunun ortaya konulması sırasında kullanılan argümanlar arasında yer almaktadır.

1.2.3. Türkiye Cumhuriyeti – Ermeni İlişkileri

Birinci Dünya Savaşının sona ermesi ile Sevr Antlaşmasını imzalayan Osmanlı Devleti de artık kendi yıkılışını ilan ediyordu. Bu antlaşma ile galip Avrupa devletleri Osmanlı Devletini masaya yatırarak paylaşıyor, süreçte diğer azınlıklara olduğu gibi Ermenilere de, galip devletlerin koruması altında bağımsız bir devlet kurma imkanı sağlanıyordu. Sevr Antlaşmasının (1920) 89, 90, 91, 92 ve 93. maddeleri ile bağımsız Ermenistan projesi hayata geçiriliyor, Trabzon, Erzurum, Van ve Bitlis Ermenistan'a bırakılıyordu. Böylece yaklaşık yüzyıllık bir süre zarfında çok değişik faktörlerin etkisinde gelişen milliyetçilik akımları ve Ermeni milliyetçiliği Osmanlı Devletinde istediği sonuca ulaşıyordu. Eğer Sevr Antlaşması hayata geçirilmiş olsaydı, bağımsız bir Ermenistan devleti de kurulmuş olacaktı. Ancak 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması ile Sevr Antlaşması rafa kaldırılıyor, bağımsızlık savaşının ardından yeni kurulacak Türkiye Cumhuriyeti ise Lozan Antlaşmasında, Sevr'deki pek çok olumsuz koşulda olduğu gibi Ermenistan sorununda da kazanımlar elde ediyordu. Sevr Antlaşmasının aksine Lozan Antlaşmasında Ermenilerle ilgili tek bir kelime yer almadığı gibi antlaşmaya Ermenistan adına herhangi bir imza konulması da söz konusu değildi.

Uluslararası alanda Ermeni sorununu Lozan Antlaşması ile belirli bir noktaya getiren yeni Cumhuriyet, diğer azınlıklarla olduğu gibi Ermenilerle olan ilişkilerini de 'Milliyetçilik' ilkesi doğrultusunda geliştirmiş, Ermeni vatandaşlar tüm vatandaşlık haklarından sorunsuzca yararlanabildiği, kendi

kültürlerini ve dinlerini yaşama geçirebildikleri özgürlüklere yeniden kavuşmuşlardır.

Birinci Dünya Savaşından yorgun çıkan Avrupa ve Amerika 1920'leri yeniden yapılanma çabalarıyla geçirirken 1929 yılında gelen 'ekonomik kriz', sonrasında yaşanan İkinci Dünya Savaşı, Kore'de Batılı güçlerle birlikte yapılan savaş (1950), NATO üyeliği (1952), Soğuk Savaş döneminde dünya dengeleri Ermeni sorununun en azından 1970'lere kadar dünyanın gündemindeki yerini kaybetmesine sebep olmuştur. Johnson mektubu (1964) ile özellikle Amerika ile yaşanmaya başlanan gerginlik döneminin üzerine eklenen Haşhaş krizi (1973), Kıbrıs müdahalesi (1974) gibi faktörler nedeniyle Türkiye ile Batı ülkeleri arasında hassas bir dönemden geçilirken başlayan ve 1980'lerin ortalarına kadar süren Ermeni terör dalgası, 'Ermeni sorunu' tekrar Batının gündemine taşıdı.⁸⁴ Bu noktadan sonra Ermeni konusu gerek Ermeni Diasporasının lobi faaliyetleri gerekse Türkiye ile ilgili ülkenin ilişkilerinin yakınlık derecesine bağlı olarak gündemde kalmaya devam etmiştir.

1.3. Ermenistan ve Ermeni Diasporası'nın Uluslararası İlişkileri

Asırlar boyunca Türklerle birlikte iç içe yaşayan ve Osmanlı Devleti'nde 'millet-i sadıka' olarak adlandırılan Ermenilerin tutumları; 1877 - 1878 Osmanlı Rus savaşlarında Osmanlıların yenilmesinin ardından 3 Mart 1878 tarihinde Ayastefanos Antlaşması ve 13 Temmuz 1878 tarihinde Berlin Antlaşması imzalanınca büyük değişim göstermiştir. Bu anlaşmalardan sonra özellikle Rusya ve bazı Avrupa devletlerinin kışkırtmalarıyla Ermeniler süratle örgütlenerek, bağımsız bir Ermenistan Devleti kurmaya yönelmişlerdir.⁸⁵

Rusya, Kafkasya'da çağlardan beri devam eden milli politikası gereği, Türkiye ile Kafkasya'daki Azerbaycan'ın arasına uydu görevini yürütecek bir Ermeni Devleti yerleştirerek, irtibatlarını koparmak istemiştir. Bu amaçla,

⁸⁴ S.Taşhan, 2001, "Ermeni Diasporası ve Batı Ülkeleri",

Lenin, 18 Aralık 1917'de tayin ettiği Kafkasya Komiseri Ermeni asıllı Stepan Şalımyan'a 30 Aralık 1917 tarihli Kararname ile o sırada Rus işgali altında bulunan Doğu ve Güney Kafkasya'da Sovyetler Birliğine bağlı bir Ermenistan Devleti kurma yetkisini vermiştir. 27 Nisan 1920'de Bolşevik hakimiyetinin tesirinden sonra Güney Kafkasya ve Azerbaycan'da; Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri ile Nahçıvan Özerk Eyaleti ve Karabağ özerk bölgesi kurulmuştur.

1990'da SSCB'nin dağılması ile birliğin cumhuriyetlerinden biri olan Ermenistan da bağımsızlığını ilan etti (1991). Azerbaycan, Türkiye, İran ve Gürcistan ile komşu Ermenistan, iki milyon civarında küçük bir nüfusa sahip, ekonomik yapısı dar, dış ticaret olanakları sınırlı bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır.

Jeopolitik yönden kritik bir coğrafyada yer alan Ermenistan komşularıyla sıkıntılar yaşamakta, bu durum ise Ermenistan'ın özellikle ekonomisini olumsuz yönde etkilemektedir. Denizlere çıkışı olmayan Ermenistan'ın batısında Türkiye, doğusunda ise Azerbaycan yer almaktadır. Bu iki ülke ile olan gerek tarihsel gerekse toprak paylaşımı konularında yaşadığı anlaşmazlıklar ülkenin uluslararası arenaya açılımında Rusya, İran ve Gürcistan alternatiflerini zorunlu kılmaktadır. Ancak bu alternatifler de bazı sorunları içermektedir. Rusya ile olan yakınlaşma ABD ve Avrupa ülkeleriyle ilişkilerin soğumasına neden olmakta, Gürcistan son dönemlerde Rusya'dan belirli ölçülerde de olsa uzaklaşarak Türkiye'ye ve Azerbaycan'a yakınlaşmakta, İran ise zaten kendisi uluslararası yapı içerisinde sorunlu bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır.

Jeopolitik anlamda böylesi zorluklara sahip Ermenistan aynı zamanda zengin olmayan doğal kaynakları, giderek azalan ve eğitim seviyesi düşen nüfus yapısı ile geleceğe dair sıkıntıları olan bir ülkedir. Sanılanın aksine yurtdışında yaşayan Ermenilerin bağımsızlığın kazanılmasının ardından Ermenistan'a geri dönmemiş olmaları tam tersine beyin göçünün artması

⁸⁵ B.N. Şimşir, 1986, "Osmanlı Ermenileri (1856-1880)," s. 27.

zaten dar olan Ermenistan ekonomisinin giderek küçülmesine sebep olmaktadır.

Ermenistan'ın bu ekonomik yapısı, jeopolitik konumu ve düşük bilgi birikimiyle etkin ve bağımsız bir dış politika izleyebilmesi oldukça güç görünmektedir. Gerek Ermenistan ile yakın ilişkileri olan ülkeler gerekse Ermeni diasporası Ermenistan'ın dış politikalarını kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışmakta ve sayılan nedenlerden dolayı bunda büyük oranda başarılı olmaktadırlar. Özellikle kendimizi anlatma ve haklılığımızı ispata yönelik çalışmalarımızın çok yetersiz olması nedeniyle Ermeni diasporası ve ermeni terör örgütleri yandaş bulmada zorluk çekmemişlerdir. Bu konuda yani kendimizi anlatma Ermeni iddialarını çürütmekte ne kadar yetersiz olduğumuz aslında yabancılar tarafından çok daha önceleri farkedilmiştir.

Türk tarafının yanlı Ermeni propagandası konusundaki anlaşılmaz suskunluğunu ve bu suskunluğun ileride doğurabileceği sorunları daha 1920'lerde saptayan Fransız yazar Leon Rouillon "Pour de la Turquie" adlı eserinde şöyle yazmaktadır:

"... Zavallı pasif ve dürüst Türkler. Kendilerini savunmayıp suçlanmalarına göz yumarlar. Kendi bilgisizliğimizi aydınlatmaya çalışmayıp bu bilgisizliğin yalnız Yunanlılarca değil Ermenilerce de suistimal edilmesine ses çıkarmıyorlar, tüm suçlamalara karşı en küçük bir yaralanma yok... Böyle yazılmış, böyle söylenmiş deyip geçiyorlar..."

Az olsa da, örneklerine rastlanan sağduyunun sesi, yazık ki yalanları örtmeye yetecek güçte değildir ve yalanlar John Wake'in "Farming Overseas" adlı dergide yayımlanan batının Türklere bakış açısını olanca açıklığı ile yansıtan makalesinde yer verdiği şu görüşlerle beslenmektedir .

"Bugünlerde bir gazete veya dergi alırd da, bunlarda Türkiye'ye ilişkin bir haber görürseniz, bu ya terörizm ya da Türk hükümetinin insan hakları konusundaki baskı politikaları ile ilgilidir. Öyle görülüyor ki çoğumuz, 1453'te

Türklerin İstanbul'u fethetmelerini, babalarımızı ve büyükbabalarımızı 1915'te Gelibolu'da mağlup etmelerini hala affedebilmiş değiliz..”⁸⁶

Ermeniler tarih boyunca kendi ülkeleri olarak adlandırdıkları Ermenistan'ın dışında pek çok ülkede kimliklerini ve dinlerini kaybetmeksizin azınlık olarak yaşayabilmişlerdir. Çok farklı ülkelere çok farklı nedenlerle belirli bir ülkeye göç eden Ermeniler özellikle kiliseleri etrafında cemiyetler oluşturarak bir birliktelik kurmuşlar, böylece kültürlerini ve dinlerini genç nesillere aktarabilmişlerdir. Ermenistan dışında yaşayan bu topluluklar “Ermeni Diasporası” olarak adlandırılmaktadır. İyi örgütlenmiş ve zengin topluluklar olan diaspora Ermenileri gerek yaşadıkları ülkelerin gerekse uluslararası kamuoyunu ve siyasetçilerini etkileyebilecek etkin lobiler oluşturmuşlardır. Hem ekonomik nedenlerle hem de yurtdışında yaşıyor olmanın getirdiği psikolojik nedenlerle diaspora Ermenileri, Ermenistan'da yaşayan Ermenilere göre daha milliyetçi bir karakteristiğe sahip gözükmektedir. Bu nedenle gerek Türkiye gerekse Azerbaycan karşıtı Ermeni tezlerini çok daha yoğun ve etkili bir şekilde savunmaktadırlar.⁸⁷

Bugün, Dünyada yaklaşık olarak 6 milyon Ermeni yaşamaktadır. Bunun yaklaşık 4 milyonu Rusya'da olmak üzere 500 bini ABD'de, 45 bin kadarı Kanada'da, 250 bini Fransa'da, 200 bini İran'da ve Lübnan'da, 70 bini Suriye'de, 65 bini Arjantin'de ve Dünyanın dört bir yanında daha küçük nüfuslarla dağılmış durumdadır.⁸⁸

Günümüzde ‘Ermeni Sorunu’ olarak adlandırılan tezlerini güçlü bir şekilde savunagelen Ermeni Diasporasının ve Ermeni milliyetçiliğinin temelleri aslında yabancı ülkelere değil Anadolu topraklarında atılmıştır. Başta Fransa olmak üzere başlıca Avrupa ülkelerine, Rusya ve Amerika'ya verilen, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki azınlıklar üzerinde çeşitli propaganda faaliyetleri yürütebilmelerini sağlayan haklar yabancı ülkelerle azınlıklar arasında bir ilişki kurulmasını sağlamıştır. Bu ilişki çerçevesinde, Anadolu

⁸⁶ John Wake, *Farming Overseas*, Londra 1980

⁸⁷ Laçiner, S., *Ermenistan Dış Politikası ve Belirleyici Temel Faktörler*: 1991-2002.

⁸⁸ *The Modern Encyclopedia of Religions in Russia and the Soviet Union*, 1991.

topraklarında yaşanan olumsuzlukların da etkisiyle söz konusu devletlere göçler yaşanmaya başlamış, göç edenlerin sayısı zaman geçtikçe önemli bir artış göstererek günümüzdeki duruma gelinmiştir.

1.3.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Ermeniler

Azınlıklara yönelik, Osmanlı topraklarındaki Amerikan çalışmaları, 1810'da Protestan Kilisesi çatısı altında ve yurtdışındaki misyonerlik çalışmalarının yürütülmesi amacıyla kurulmuş olan ABCFM (American Board of Commissioners for Foreign Missions) organizasyonu tarafından yürütülmüştür. Organizasyonun Anadolu'daki çalışmaları 1820'de özellikle Protestan olmayan Hristiyanlara yönelik olarak başlamıştır. İmparatorlukta müslümanlara yönelik misyonerlik çalışmalarının yasak olması sebebiyle farklı dinlere mensup kişileri Hristiyanlığa çekmek amacıyla kurulan ABCFM, temel misyonundan belirli ölçülerde saparak Osmanlı topraklarındaki çalışmalarını farklı mezheplerden olan hristiyan azınlıklara yöneltmiştir. Böylece İmparatorlukta azınlıklar Amerikan ve Protestan kültürü ile tanışmış, özellikle eğitim alanında yürütülen faaliyetler ve bu yönde verilen burslarla azınlıklardan başarılı insanlar sınırlı sayılarda da olsa Amerika'ya göç etmeye başlamışlardır.⁸⁹ Bu az sayıda olmalarına karşın iyi eğitilmiş gençler Ermeni Diasporasının çekirdeğini oluşturdular. 1890'larda öğrencilerle başlayan göçler Anadolu'daki koşulların etkisi ve misyonerlerin yönlendirmeleri ile hızla arttı ve Birinci Dünya Savaşı öncesi 50 000'i aştı. Birinci Dünya Savaşı ve Tehcir Olayının da yaşanması ile bu kısa dönemde de yaklaşık 25 000 Ermeni Amerika'ya göç etmiştir. 1970'lerin ortalarına gelindiğinde ise ABD'deki Ermeni cemaatinin sayısı, yaklaşık yarısı New England ve Orta Atlantik eyaletinde olmak üzere 350-400 bini bulmuştur. Günümüze gelindiğinde ise bu rakamın 800 bin ile bir milyon arasında olduğu tahmin edilmektedir. Toplam nüfus içerisindeki paylarını oldukça düşük kalsa da ABD ve Kanada'daki Diaspora en gelişmiş ve uluslararasılaşmış Ermeni topluluğunun bulunduğu yerdir.⁹⁰

⁸⁹ Dennis R. Papazian, *The Changing American View of the Armenian Question: An Interpretation*, *Armenian Review*, 39/4-156, 1986, s. 48. (47-72)

⁹⁰ Ş.Kantarci, 2004, "Ermenilerin Amerika Macerası ve Amerika'daki ermeniler"

1.3.2. Avrupa Ülkelerinde Ermeniler

1.3.2.1. Fransa'da Ermeniler

Fransa'daki Ermeni diasporası günümüzün en güçlü ve etkili diasporalarından biri olması sebebiyle özellikle önem taşımaktadır. 18 Ocak 2001 tarihinde Fransız Ulusal Meclisi'nin "Fransa 1915'te Ermenilere yapılan soykırımı resmen tanır" şeklinde bir yasayı kabul etmesi bunun en önemli göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğunda Ermenilerle ilk ilgilenen devlet olması açısından da Fransa özel bir yere sahiptir. 1535 yılında verilen kapitülasyonlarla Fransa'ya verilen haklar doğrultusunda, temelde misyonerlik çalışmaları kapsamında Fransa ve Vatikan Ermeniler ile ilk teması kurmuşlardır. Bu tarihten itibaren Anadolu ve Orta Doğu politikaları açısından önemli bir unsur olan Ermenileri kendine bağlı bir topluluk haline getirebilme çabası içerisine giren Fransa, 1700'lere kadar büyük oranda "koruyuculuk" rolünü tek başına üstlenmiştir.⁹¹ Bu tarihten sonra önce Rusya sonra İngiltere de devreye girdiyse de Fransa her zaman bu sürecin önemli bir aktörü olmuştur.

Diğer Avrupa devletlerinde olduğu gibi Fransa'da da ilk ermeni yerleşimcileri hem çok sınırlı sayıdaydı hem de ya öğrenci ya da tüccardı. Fransa'daki Ermeni faaliyetleri ise 1800'lerin sonlarında başlamıştır. Berlin Antlaşmasından da güç alan Ermeniler, 61.maddenin içerdiği reformların hayata geçirilmesi yönünde Avrupa'da yoğun bir propaganda çalışması başlatmışlardır. Bu çalışmalar istikrarlı bir şekilde Osmanlı İmparatorluğunun dağılmasına kadar istikrarlı bir şekilde sürmüş, zaman içerisinde Fransız devlet adamları ve yazarlarında Ermeniler lehine faaliyetlerini arttırmışlar bu

⁹¹ H. Babacan, 2004, "Birinci Dünya savaşı Öncesinde Yurt Dışına Göç Eden Ermeniler ve Ermeni Diasporasının Oluşumu,"

durum ise Fransız kamuoyunda Ermeni tezlerinin güçlenmesinde önemli bir rol oynamıştır.⁹²

1.3.2.2. İngiltere’de Ermeniler

İngiltere’deki Ermeni Diasporası, Amerika ve Fransa ile kıyaslandığı zaman büyüklük olarak oldukça küçüktür. Sayıları yaklaşık 15-20 bin olarak tahmin edilmekte olan İngiltere’deki Ermeni Diasporası özellikle 20.yy’ın ortalarına kadar ve keza günümüzde de sayılarının çok üstünde bir güce sahip olmuştur.⁹³

İngiltere’de ilk olarak Ermenilere 7.yüzyıldan itibaren rastlanmaktadır. Sayıları ancak 10lar ile ifade edilebilen Ermeniler daha çok mimari, resim gibi güzel sanatlar ile ilgilenmişlerdir. Ortaçağda yapılan Haçlı seferleri Ermeniler ile İngilizlerin ilişkilerinin artmasını sağladı. Ermenilerin Haçlılara yardım etmeleri ve aralarındaki din birliği Avrupa devletleriyle Ermenilerin yakınlaşmalarına sebep oldu. Bu yakınlaşma bazı dönemlerde üst düzey ilişkilerin kurulmasını da sağladı. 19.yüzyıla kadar İngiltere’deki Ermeni varlığı çok sınırlı düzeylerde kalmış olsa da her iki toplum arasındaki dini ve ticari ilişkiler giderek yoğunlaştı. Hristiyan olmalarına karşın doğulu bir toplum olan Ermeniler özellikle İngilizlerin Asya’daki sömürgeleştirme politikalarına çok yardımcı oldular. Bununla beraber Ermeniler hem sömürge ülkeler kanalıyla İngiltere’deki ticaret kapasitelerini arttırdılar hem de İngiliz toplumu ile yakınlaştılar. 17.yüzyılın sonunda Ermeni tüccarlar “İngiltere’nin özgür vatandaşları” sıfatını kazandılar.⁹⁴

İngiltere ile artan ticari ilişkiler beraberinde sosyal uyumu da getirdi. 18.yüzyılın sonlarına doğru ilk Ermeni matbaası da İngiltere’de faaliyete geçti. Güzel sanatların değişik alanlarında çalışan Ermeni sanatçılar,

⁹² Y. Sarıncay, 2002, “Fransa’nın Ermenilere Yönelik Politikasının Tarihi Temelleri (1878-1918),” s. ⁹² S.Laçiner ve İ.Bal, 2002, “İngiltere Ermenileri, Lobilicik ve Ermeni Sorunu,” Ermeni Araştırmaları, Sayı:7, s. 71.

⁹³ S.Laçiner ve İ.Bal, 2002, “İngiltere Ermenileri, Lobilicik ve Ermeni Sorunu,” Ermeni Araştırmaları, Sayı:7, s. 71.

⁹⁴ S.Laçiner ve İ.Bal, 2002, a.g.e., s. 72.

Ermenice ve İngilizce yayınlanan dergiler ve kitaplar İngilizlerle Ermenilerin uyumunu daha da arttırmıştır.

19.yüzyıla kadar sayıları çok sınırlı olsa da İngiltere’de başarılı çalışmalar yapan Ermeniler daha çok kişisel sorunlarıyla ilgilenmekte, bunun yanı sıra kimliklerini yaşatabilecekleri bir ortam yaratabilmek için bir çaba içerisindeydiler. Bu döneme kadar Osmanlı veya Türkler aleyhine herhangi bir çalışmaları yoktu. Ancak 19.yüzyıl ile başlayan süreçte Ermeniler İngiltere’deki tüm kazanımlarını Türkler aleyhine kullanmaya başlamışlardır.

Sayıları çok az olmasına karşın ticaretle zenginleşen Ermeniler sayılarının çok ötesinde bir güce sahiptiler. Bu güç ağırlıklı olarak 1863’de kurulan kiliselerinden kaynaklanmaktaydı. O dönemde yaklaşık 30 Ermeni’nin yaşadığı Manchester’da kurulan Ermeni kilisesi hem Ermeni kimliğinin yerleşmesinde büyük rol oynamış hem de İngiltere Ermenilerini her platformda temsil etmiştir. Hem organize bir güç olması açısından hem de Hristiyan olması ile kilise gerek İngiliz toplumuna gerekse İngiliz hükümetine Ermeni görüşlerini başarıyla aktarabilmiştir. Aynı zamanda kilise, Türk karşıtı görüşlerini genç nesillere aktarma görevini de üstlenmiştir.⁹⁵

Ağırlıklı olarak Manchester’da yoğunlaşan Ermeni tüccarlar ciddi maliyetlere katlanarak Türk karşıtı propaganda faaliyetlerini yürütürlerken Londra’daki Ermeni örgütleri ise daha çok siyasi partiler, meclis ve basın üzerinde yoğunlaşmışlardı. 1. Dünya Savaşına kadar Ermeni görüşlerini savunan kurumlar daha çok bu iki merkezden yönlendirilmişlerdi. Bu dönemde İngiliz Vikont Lordu James Bryce ile kurulan yakın ilişki Ermenilere Lordlar Kamarasından ve dönemin önemli siyasi simalarından dostlar kazandırdı.⁹⁶ Bu isimlerden en önemlisi başbakan William Gladstone idi.⁹⁷

Birinci Dünya savaşına kadar dünyanın süper gücü olan İngiltere’deki Ermeni diasporası sadece yerel değil, dünya politikalarını etkileyebilme

⁹⁵ S.Laçiner, 2003, “Armenian Diaspora in Britan and the Armenian Question,” s. 32.

⁹⁶ S.Laçiner ve İ.Bal, 2002, a.g.e., s. 79.

⁹⁷ S.Laçiner, 2003, “Armenian Diaspora in Britan and the Armenian Question,” s.33

gücüne sahip olabilmesi açısından çok önemliydi. Ancak Ermeni sorununun ortaya çıkmasında önemli aktörlerden biri olan İngiltere'nin diaspora tarafından yönlendirilen bir pozisyonu olduğunu düşünmek kanaatimizce doğru olmayacaktır. İngiltere burada ikili bir oyun oynayarak Ermeni faaliyetlerini Osmanlı imparatorluğu üzerindeki çıkarları doğrultusunda kullanmıştır. Bu dış politikaların günümüzde de sürdüğünü söylemek de yanlış olmayacaktır.

Birinci Dünya Savaşı sonrası değişen dünya dengeleri çerçevesinde Ermeni Diasporasının ağırlık noktası da Amerika ve Fransa'ya kaydı. Yine de İngiltere'nin dünya politikasındaki etkinliği ölçüsünde Ermeni Diasporası da çalışmalarını, kilise ve sivil toplum örgütleri eliyle sürdürmektedir⁹⁸.

İngiltere'nin Ermeni terörüne karşı tutumu diğer devletlerden biraz daha farklı olmuş, söz konusu eylemle İngiltere'de fazla barınma şansı bulamamıştır. Bunda özellikle İngiltere'deki Ermeni Diasporasının eylemler karşısındaki sınırlı ve pasif tutumu ile İngiltere'nin Kuzey İrlanda terör eylemlerinden kaynaklanan terör örgütlerine karşı hassas tutumu etkili olmuştur.⁹⁹

1.3.2.3. Rusya'da Ermeniler

Coğrafi olarak yakınlık ve Rusya'nın Kafkasya bölgesini egemenliği altında tutması Rusya-Ermeni ilişkilerini diğer devletlere göre farklılaştırmaktadır. İki toplumun zaten iç içe olmasının yanı sıra Rusya'daki Ermeni diasporasının özellikle Avrupa ülkelerindeki kadar zengin olmaması ve Sovyet rejiminden kaynaklanan güçlükler gibi nedenlerle Ermeni diasporası diğer ülkelerdeki örneklerine göre daha küçük kalmaktadır. Arapların ve Selçukluların bölgeyi istila etmelerinin ardından ülkesini terk ederek Rusya'ya göç eden Ermenilerin diasporanın ilk örneğini teşkil ettiği söylenebilir. Rusya'daki Ermeni diasporası bu özelliği ile önem taşımaktadır. Ancak Rusya'daki diaspora da 19.yy.'a gelinceye kadar daha çok kendi milli

⁹⁸ S.Laçiner, 2003, "Armenian Diaspora in Britan and the Armenian Question," s.33

kimliklerini ve dinlerini korumaya çalışmış, yaşadıkları ülkelerdeki sosyal ve siyasi yaşamı etkilemek için ciddi girişimleri olmamıştır.

Rus kaynaklarına göre 11.yy.'dan itibaren Ermeni tüccar ve gezginlerinin Rusya'ya geldiğini göstermektedir.¹⁰⁰ Ancak coğrafi yakınlık ve Ermenilerin tarihin daha erken dönemlerinde Avrupa'nın daha uzak ülkelerinde yaşadıkları göz önünde tutulacak olursa; Rusya ile ilişkilerin de daha önce başlamış olabileceği rahatlıkla söylenebilir. Ancak yine 19.yy.'a gelinceye kadar Rusya'da yaşayan Ermenilerin sayısı oldukça sınırlı bir düzeyde kalmıştır. İlişkiler daha çok Ermenistan bölgesinde yaşanmış, 1826-1828 Türk-Rus savaşında Ruslar, Erivan Hanlığını da işgal etmişlerdir. Bu tarihten sonra Çarlık Rusya'sının bir eyaleti olan Ermenistan her ne kadar 1918'de bağımsızlığını ilan etmiş olsa da 1920'de Bolşevikler Ermenistan'ı yeniden işgal etmişlerdir. 1990 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 1991'de Ermenistan bağımsızlığını ilan etmiş sonrasında ise Rusya Federasyonu'na bağlanmıştır.¹⁰¹ Bugün halen Rusya'da iki milyon Ermeni'nin yaşadığı tahmin edilmektedir.

Çarlık Rusya'sı döneminde Ermenilere çeşitli haklar verilmişti. Buna göre Ermeniler; kendi evlerine sahip olabilecek, zanaat ve ticaretle uğraşabileceklerdi. Bunun yanı sıra Ermeniler belirli vergi avantajlarına da sahipti. Ayrıca Ermeni cemaati iç yönetim hakkına da sahipti. Bu haklar ile Ermeniler Rusya'nın değişik bölgelerinde ticaret alanında başarılı olarak itibar kazandılar. Özellikle 17.yy.'dan sonra kapitalizmin gelişmesiyle beraber Ermenilerin ekonomik alanda ağırlıkları Rusya'da da hissedilmeye başlandı. Ermeni topraklarının Rus egemenliği altında olması Rus-Ermeni ilişkilerini oldukça kolaylaştırıcı bir unsurdu. Gerek Kafkasya bölgesinde gerekse yaşadıkları bölgelerde Ermeniler eğitime ve kiliseleri etrafında örgütlenmeye büyük önem gösterdiler. Değişik dergiler ve gazeteler yayınladılar, okullar açtılar.

⁹⁹ S.Laçiner ve İ.Bal, 2002, a.g.e., s. 85.

¹⁰⁰ H. Cabbarlı, 2004, "Rusya'da Ermeni Diasporası: Oluşumu ve Faaliyetleri,"

¹⁰¹ S. Laçiner, 2004, "Ermenistan Dış Politikası ve Belirleyici Temel Faktörler: 1991-2002,"

Bolşevik ihtilalinin ardından 1918'de bağımsızlığını ilan eden Ermenistan 1920'de tekrar Bolşevik Rusya tarafından işgal edildi. Bunun ardından Ermenistan, 1922'de Kafkasya Federasyonuna, 1936'da ise Sovyetler Birliği'ne katıldı. Sovyet yönetiminde gerek ekonomik yapılanma gerekse arazi yönetim değişiklikleri yapıldığı dönemde Ermenistan yönetiminin ve Ermeni diasporasının çabaları Azerbaycan Türkleri ile yeniden oluşturulacak toprak paylaşımına yöneldi. Bölgede Ermeni sınırlarını genişletme yönünde çabalara girişildi. Bunun yanı sıra Türkiye'den toprak talebi ve soykırımın kabulü talepleri diasporanın gündemindeki yerini korudu. Özellikle 1980-1990 arasında, Sovyetler Birliği'nin dağılması sürecinde Ermenilerin Azerbaycan ve Türkiye aleyhine çalışmaları hız kazandı. Karabağ konusunda önemli kazanımlar elde edildi.

1991 yılında Ermenistan'ın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından yaşanan ekonomik güçlükler, Ermenistan'dan büyük oranda göçler yaşanmasına sebep oldu. Bu durum ise Rusya'daki Ermeni diasporasını beklenilenin aksine olumlu yönde etkilemedi. Ekonomik güçlükler sebebi ile gelen bu göç dalgası sonucunda, yaşadıkları bölgelerde belirli bir düzeni kurmuş Ermenilerle yeni gelenler arasında bir uyumsuzluk yaşanmasına sebep oldu. Ayrıca diaspora, diğer ülkelerdeki gibi büyük finansal güce de sahip değildi. Bunun yanı sıra yaşadıkları ülkenin ve Ermenistan'ın dış politikalarını etkileyebilme gücünden de henüz çok uzaktı.

1.3.2.4. Lübnan'da Ermeniler

Ermeniler, Milli Mücadele (1919-1922) döneminde Fransız ve İngiliz işgal kuvvetleri yanında yer alarak Maraş, Urfa ve Antep'te Türkler'e, karşı savaşta yerlerini almışlardır. Özellikle güney cephesinde Fransa'nın yanında yer alan Ermeniler'in büyük bir bölümü (Ermeni kaynaklarına göre, 120.000 Ermeni), Ankara Antlaşması'nın ardından (20 Ekim 1921) Çukurova (Kilikya) ve çevresinin boşaltılması sırasında Fransızlar tarafından Suriye ve Lübnan'a taşınmışlardır. Böylece, Fransa'nın himayesinde Çukurova'da bir "Millî Ermeni Yurdu" kurma planlarının önü kesilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğunun 16.yy.'da egemenliği altına aldığı Lübnan, Birinci Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı idaresinde kalmıştır. Savaşın son döneminde İngiliz kuvvetlerinin eline geçen Lübnan 24 Nisan 1920 tarihinde, San Remo Konferansı'nda alınan kararla, Suriye ile birlikte Fransa'nın mandasına verilmesinin ardından 1 Ağustos 1920 tarihinde ilan edilen Büyük Lübnan, eski Osmanlı vilayetine ek olarak Beyrut, Trablus, Sayda ve Sur ile Bekaa vadisini de kapsamaktaydı.

Anadolu'dan gelen Ermeniler, kendi mahallelerini, okullarını, hastanelerini, kiliselerini, sosyal, kültürel ve politik derneklerini kurarak, Lübnan'ın siyasi hayatında etkin bir rol oynama gayretine giriştiler. Beyrut'a ilk gelen Maraş Ermenileri, kendi kasabalarını kurarak, Beyrut nehrinin doğu kıyısına yerleştiler. Kozan (Sis), Adana, Amanos (Gâvur Dağları) ve Van Ermenileri, Beyrut'un kuzeydoğusunda bulunan Bourj Hammond banliyösünü kurdular.

Ermenilerin Suriye ve Lübnan'a yaptıkları ikinci göç, 1939 yılında gerçekleşti. İskenderun Sancağı'nın 1939 yılında Türkiye'ye teslim edilmesinden sonra da, Fransızlar tarafından 1919 ve 1921 yıllarında Çukurova, Erzin, Dört Yol, İskenderun, Belen, Kırıkhan ve Samandağ ile çevre köylere yerleştirilen Ermeniler de bu dönemde Suriye ve Lübnan'a göç etmişlerdir.

Lübnan'daki Ermeni toplumunun politik ve kültürel hayatlarında üç parti etkin olmuştur: Taşnak, Hınçak ve Ramgavar.

Taşnak Partisi Lübnan'daki ilk Ermeni siyasi kuruluşudur. Lübnan'daki faaliyetleri 1901 yılında, Beyrut Amerikan Üniversitesi öğrencileri tarafından başlatılan parti 1890 yılında Tiflis'de kurulmuş ve Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Ermeni isyanlarında başrolü oynamıştır. 1918-1920 tarihleri arasında kısa ömürlü olan Ermenistan Cumhuriyeti Hükümeti'ni tesis etmiş, ancak Komünistler'in darbesinden sonra Lübnan, ABD, İran, Fransa ve diğer birçok ülkeye dağılmıştır. Yürürlüğe konulmayan 1920 Sevr Antlaşması'nda belirlenen Türkiye'den alınacak topraklar ile Ermenistan

Cumhuriyeti topraklarını birleştirerek Büyük Ermenistan'ı kurmak amacındadır. Taşnaklar, Lübnan Parlamentosu'nda temsil edilen en etkin Ermeni partisidir. Taşnak Partisi 1920 yılında kendi liderliğinde kurulan Ermenistan ordusu ile Türk ordularına karşı savaşmış ancak uğradığı yenilgi sonrasında 2/3 Aralık 1920 tarihinde Gümrü (Alexandropol) Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır.

Hınçak Partisi, 1887 yılında Cenevre'de kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Ermeni isyanlarında Taşnak Partisi kadar etkin rol oynamıştır. Lübnan, ABD, Fransa ve Ermenistan Cumhuriyeti'nde faaliyetleri bulunan partinin hedefi de Büyük Ermenistan'ı kurmaktır.

Ermeni literatüründe nötr olarak nitelendirilen Ramgavar Partisi ise, sosyal ve kültürel meselelere eğilerek Ermeniliğin bekasını sağlamak amacındadır. 1908 yılında İstanbul'da örgütlenen Ramgavar Partisi, liberalliği, anti-devrimciliği ve Laissez-faire (bırakınız yapsınlar) kuralını benimsemiş idi. Ramgavarlar bugün, Ermeniliğin kurtarılması için uluslararası Ermenilik ile dağınık örgütlerin sıkı bağlar kurarak daha etkin örgütlenmelere gidilmesini istemektedirler. Ramgavar Partisi'nin, Hınçak Partisi ile yakınlığı söz konusudur.

Özellikle 1940'lı yılların ikinci yarısına kadar bir güç birliği içerisinde görünen bu üç parti bu tarihten sonra bir tarafta Taşnak, diğer tarafta ise Hınçak, Ramgavar ve Ermeni Komünistleri olmak üzere iki grup halini almışlardır. Bu mücadelede Taşnak Partisi daha büyük bir destek alarak bir kitle partisi görünümü kazanmıştır. Milli duygulara daha fazla vurgu yapan Taşnak Partisi 1970'lere kadar Türkiye ve Sovyetleri 'düşman' olarak görmüşler, 1972 yılından sonra ise Türkiye'yi hedefleri olarak tanımlamışlardır. Taşnak Partisi, 1972 yılında Viyana'da yapılan XX. Dünya Kongresi'nde, Lübnan Ermeni gençliğini, yeni bir militan tutuma doğru yönlendirmek ve ayrıca partinin radikal ve tutucu eğilimlerini birleştirmek için kararlar almıştır. 1945 yılından 1965 yılına kadar Sovyet Rusya'nın teşvik ve tahrikleriyle Marksist - Leninist ideolojiyle sistemli olarak yeraltında organize edilen sözde "Ermeni Meselesi", 1965 yılından itibaren yeniden birdenbire

ortaya çıkarılmış ve örgütlenme, 1972 yılı sonuna doğru tam anlamıyla organize edilmiştir.¹⁰²

Bu tarihten sonra Lübnan'da Türkiye karşıtı Ermeni terör örgütleri yeniden kurulmaya başlanmıştır. Söz konusu örgütler arasında, ASALA (Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu), ASALA-RM (ASALA-Devrimci Hareketi) ve JCAG (Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları) sayılabilir. JCAG, Taşnak Partisi'nin desteklediği bir örgüt olarak ortaya çıkmıştır. 1973-1986 yılları arasında gerçekleştirilen ve Ermeni terörü olarak adlandırılan çok sayıda eylem, anılan terör örgütlerince üstlenilmiştir. Yine bu dönemde Taşnaklar ile ASALA arasında başlayan liderlik ihtilafı yüzünden her iki taraf da kayıplar yaşanmış, bu durum Taşnak Partisi'nde bir kriz başlatmıştır.¹⁰³

Lübnan İç Savaşı (1975-1977) ve daha sonraki olaylar ise, Lübnan'daki Ermeni topluluğunun ülkedeki etkinliklerini ve rahat yaşam koşullarını tamamen ortadan kaldıran gelişmeleri beraberinde getirmiştir.

1.4. Ermeni Hareketinin Boyutları

Ermeni soykırım iddialarına ilişkin akademik tartışmalar temelde iki tez üzerinden yürütülmekte ancak ilgili yazının taramasından anlaşılabileceği gibi söz konusu iki tezin birbirlerine taban tabana zıt söylemler içerdiği görülmektedir. Bu durum daha çok konunun bilimsel bir araştırma platformundan çıkmış ve siyasal bir konu haline dönüşmüş olmasından kaynaklanmaktadır. Konu akademik platformun dışına çıktığı noktada da tezlere ilişkin 'doğruluk' ispatı çabaları da farklı yöntemler yardımıyla yürütülmeye başlanmaktadır. Ermeni tezinin doğrulanması çabaları da akademik çalışmaların dışında diplomatik, askeri, ekonomik platformlarda, sanatta, kamuoyunda belki de en önemlisi ve ürkütücüsü terör eylemlerinde

¹⁰² Ercan Çitlioğlu, Ermeni Terörü Üzerine Analiz, Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri, 2. Cilt, s.427-435. (429)

¹⁰³ Yavuz Cankara, Ercan Karakoç, Gökmen Kılıçoğlu, 2003, ASALA Terör Örgütü ve Ermeni Terörü, Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri, 2. Cilt, s.437-451. (448-449)

sürdürülmüştür. Ermeni kalkışmaları İngiltere, Fransa, Rusya tarafından gizli ya da açık biçimlerde destekleniyor, isyancılar ne zaman Osmanlı güçleri karşısında zor durumda kalsalar, bu ülkeler elçilikleri devreye girerek Ermenilerden yana çözümler üretiyorlar, ancak bağımsız bir Ermenistan'a ulaşılacak yolları da ustalıkla tıkıyorlardı. Bir başka anlatımla, "Ermeni sorunu", uluslararası güç mücadeleleri sonucu Rusya, İngiltere, Fransa tarafından yapay olarak yaratılmış, ayrılıkçı Ermeni eylemleri özendirilerek, gerek Osmanlılar, gerek Ermeniler bu oyunun parçalarına dönüştürülmüşler, kuşkusuz acı çeken ve kaybeden tarafları olmuşlardır.

Ermeni sorununun bu görüş açısı dışında irdelenmesi, "yapay olarak yaratılmış bir soruna" gerçeklik kazandırma çabalarından öteye bir anlam taşımayacak ve doğaldır ki " nihayi barış ve uzlaşmayı" eşliğinde getirebilecek bir sonuca hizmet etmeyecektir. Tıpkı bugün, Kuzey Irak'ta ve Türkiye'de ayrılıkçı Kürtlerin bağımsızlığa özendirilip Irak ve Türkiye'nin ekonomik gücünü sömürmeleri ancak, bağımsız bir Kürt devletinin görünür gelecekte yer almaması gibi. Tıpkı geçmişte, Ermenilerin güç birliği yapmalarını engelleme açısından kendi işlerinde mezhep çatışmalarına itilerek (Ortodoks, Gregoryen, Katolik Ermeni Kiliseleri) zayıflatılmalarının, günümüz Kuzey Iraktaki Kürtlere Barzani, Talabani çatışması biçiminde yansıtıldığı gibi. Tarihin tekerrürden ibaret olduğu söylemine Ermeni ve Kürtlerden daha çok kim tanıklık edebilir ki?

2. TERÖRİZM VE TERÖR ÖRGÜTLERİ

2.1. Terörizm Kavramı ve Tarihsel Gelişim Süreci

Terörizm kavramı, 'konvansiyonel olmayan bir savaş biçimi' olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁴ Genellikle siyasal amaçlar için kullanılmasına karşın terörizm, siyasal bir hareket veya bir felsefe değildir. Terörizm yaygın olarak geniş bir hedef kitle üzerinde korku atmosferi yaratmak üzere belirli bir gruba (hedefe ya da hedeflere) yönelik olarak gerçekleştirilen özel bir tür şiddettir ve tarihte gerek devletler gerekse devlet dışı örgütlerce çok değişik siyasal davalar ya da amaçlar için kullanılmıştır.¹⁰⁵

Tarih boyunca çok sık olarak kullanılan bir yöntem olmasına karşın terörizmin, uzun vadeli siyasal hedeflere ulaşılmasında tek başına yeterli olduğu örneklere çok nadiren rastlanmaktadır. Terörizm genellikle temel bir siyasal mücadelenin içerisinde destekleyici bir silah olarak etkili olmaktadır.¹⁰⁶

Temel unsurları açısından ele alındığı zaman terörizmde; meşru bir otoriteye karşı, siyasal bir amaca ulaşma çabasında olan bir grup tarafından, (genellikle) masum sivil halka yönelik olarak, yasal olmayan şiddete veya şiddet tehdidine başvurulması söz konusudur.

Terörizmin temel hedefleri olarak ise şu şekilde sıralanabilir:

- Şiddetin bir sonucu olarak kitlesel ve güçlü bir kamuoyu yaratmak,
- Sempatizanlarına ve yandaşlarına daha üst seviyede terör eylemleri için ilham vermek,

¹⁰⁴ Baljit Singh, 1977, *"Terrorism: Interdisciplinary Perspectives,"* Ed. by Yonah Alexander and Seymour Maxwell Finger, NY, The John Jay Press, s.6.

¹⁰⁵ Paul Wilkinson, "The Strategic Implications of Terrorism," St. Andrews University Center for the Study of Terrorism and Political Violence,

¹⁰⁶ Paul Wilkinson, "Track II: Security and Terrorism in the 21st Century, the Changing International Terrorist Threat," St. Andrews University Center for the Study of Terrorism and Political Violence, ¹⁰⁶

- Karşı çıktıkları otoriteyi aşırı baskıcı bir tepki vermeye zorlamak. Böylece bu baskıyı siyasi alanda kullanarak bir avantaj sağlamak,
- Devlet otoritesini tavizler vermeye zorlamak,
- Siyasi amaçların gerçekleştirilmesi için mücadele etmek,
- Toplumsal huzuru bozarak, nefret ve çatışma tohumları ekmek,
- Halkın otoriteye (hükümet ve güvenlik güçleri) karşı olan güvenini sarsmak.

Terörizm tüm terörist grup ve rejimler için düşük maliyetli, düşük riskli, potansiyel olarak yüksek getirili bir mücadele yöntemidir. Ancak terörizmin evrensel anlamda kabul edilmiş bir tanımına ulaşmak mümkün olmamıştır. Bu durum terörizmin doğasının sürekli olarak bir değişim içerisinde olmasından kaynaklanmaktadır. Bir dönem terörizm olarak tanımlanan bir şey, başka bir dönemde savaş, özgürlük hareketi ya da devrimci bir eylem olarak tanımlanabilmektedir. Zaman, mekana hatta bireylere göre değişen biçimlerde öznel olarak içi doldurulan bu kavramın temel olarak ne ifade ettiğini anlayabilmek için terörizm olgusunun tarihsel süreç içerisindeki gelişimini incelemek yararlı olacaktır.

2.1.1. Terörizmin Tarihçesi

Terörizm kavramı herkesin üzerinde uzlaştığı şekliyle ‘siyasal bir olgudur’. Bu nedenle de gücü, gücü aramayı, onu elde etmeyi ve gücü siyasal bir değişimi gerçekleştirmek için kullanmayı içermektedir.

Bilinen eski terörist hareketlerinden biri, bugünkü İsrail’de ortaya çıkan “Sicarii” hareketidir. Sicarii, MS 66-73 yılları arasında Filistin’de aşağı dereceli din adamları tarafından kurulmuş, son derece iyi organize edilmiş bir mezhep olarak ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bu mezhebin faaliyetleri ile ilgili sağlıklı veriler elde olmasa da grubun düşmanlarına gündüz, kalabalık saatlerde saldırdığı bilinmektedir. Genellikle “sica” adı verilen küçük bir kılıç kullanan saldırgan kalabalığa karışarak kaçardı

Aşırı milliyetçi, Roma aleyhtarı olan grubun kurbanları Filistin ve Mısır'daki Yahudiler arasında örgütlenen ılımlı Yahudi Barış Patisi mensuplarıydı. Büyük oranda dini motivasyona sahip grup kamu arşivlerini yakarak tefecilerin evraklarını yok etmiş, böylece borçların ödenmesini engellemiştir. Ayrıca Kudüs su kanallarına sabotaj düzenlemiş, hububat depolarını yakmıştır.

Yine benzer şekilde 11.yy.'da ortaya çıkan ve 13.yy.'da Moğollar tarafından ortadan kaldırılan Haşhaşiler de dini motivasyonlu bir grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Haşhaşiler uzun bir süre Batılara karşı eylemler düzenlemişlerdir. İran merkezli olan örgüt, yüksek memurları, valileri, halifeleri, hatta Kudüs'ün haçlı kralı Monferatlı Conrad'ı öldürerek Suriye'ye yayılmışlardır. Selçuklular döneminde terörü sistemli bir araç haline getiren ilk liderleri Hasan Sabah (1049-1134)¹⁰⁷, düşmanla açık bir savaşa girebilecek kadar gücü olmadığının farkındaydı ve amacına ulaşabilmek için tek silahın küçük, disiplinli bir kuvvetle yürütülecek planlı, sistematik, uzun süreli bir terör faaliyeti olacağını biliyordu. Yabancılar hatta Hristiyanlar gibi giyinerek kendilerini gizleye "fedayin"ler eylemlerini daima hançer kullanarak gerçekleştirmişler.¹⁰⁸

"Terör", siyasi bir kavram olarak dünya siyasi tarihine 1789 Fransız Devrimi ile birlikte girmiştir.

5 Şubat 1794'te Robespierre şöyle söylemektedir: "Halk hükümetinin dayanağı, barışta erdemse, devrimde de hem erdem hem terördür. Erdemin olmadığı yerde terör kıyıcıdır, terörün olmadığı yerde de erdem güçsüzdür. Terör, tetikte duran, sert, yumuşama bilmez bir adaletten başka bir şey değildir. Demek ki terörün kaynağı erdemdir."

İhtilal Meclisi'nde Jirondenler'in Mayıs 1793'te iktidardan düşürülmesinin ardından Jakobenler iktidar olmuştur. Robespierre ve

¹⁰⁷ Mehmet Ali Bal, 2003, Savaş Stratejilerinde Terör, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2.Baskı, İstanbul, s. 96.

¹⁰⁸ Yılmaz Altuğ, 1995, Terörün Anatomisi, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, s.28.

arkadaşları bu iktidar döneminde Halk Selamet Komiteleri kurmuşlar, Şüpheliler Kanunu'nu çıkartmışlar, yeniden düzenledikleri İhtilal Mahkemeleri'nde sadece Kralcılar değil, aralarında ihtilal önderlerinin de bulunduğu 1400 insanı giyotine göndermişlerdir. Temmuz 1794 tarihinde Robespierre'in iktidardan düşürülmesinin ardından ihtilalin "terör dönemi" yaklaşık onüç aylık bir süreden sonra sona ermiştir. Jakobenler, bu süre içerisinde Fransa'da devamlı bir korku ortamı yaratmışlar. Böylece toplumun bütününe bir dehşet içerine sokarak, sosyal yapının sinir merkezlerini felce uğratarak ihtilali kendi istedikleri zemine oturtmayı hedeflemişlerdir.¹⁰⁹

Marks Fransız Devrimi'nin terör dönemini için, "Tüm Fransız terörizmi, burjuvazinin düşmanlarıyla, mutlakıyet ile, feodalizm ile ve dar kafalılık ile avamca hesaplaşmaktan başka bir şey değildir" yorumunu yapmıştır.

Terörün gelişim süreci incelendiği zaman görülecektir ki 'acımasız' özelliklerini terör Batılı toplumlarda kazanmıştır. Roma İmparatorluğu gladyatörleri, İspanya ve Portekiz engizisyonu, Fransız devriminin ardından (1795-1816) krallar tarafından başlatılan ve "Beyaz terör" olarak adlandırılan karşı devrim hareketi, Amerikan iç savaşından sonra (1861-1865), yenik Güneylilerin kurduğu Klux Klan örgütünün faaliyetleri bu tezi destekler nitelikte örneklerdir.¹¹⁰

Günümüzde yaşanan ve modern terör olarak adlandırabileceğimiz eylemlerin ilk örnekleri ise 1870'li yıllardan Birinci Dünya Savaşına kadar geçen süreçte Rusya'da, halk hareketlerinde görülmüştür.¹¹¹

Benzer yıllarda Hindistan ve Uzakdoğu'da da terör olarak isimlendirilebilecek eylemlere rastlamak mümkündür; 1890'lı yıllarda İngiliz sömürgeciliğine karşı "Hür Kardeşlik Örgütü", 1900'lü yıllardan itibaren Çin'de faaliyet gösteren ve temelde yine yabancı düşmanlığına dayanan gruplar

¹⁰⁹ Yılmaz Altuğ, 1995, Terörün Anatomisi, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

¹¹⁰ İLHAN, Suat : **Terör Neden Türkiye**, Ankara, Nu-Do Yayınevi, Ekim 2001, S.15

¹¹¹ ÖRGÜN, Faruk : **Küresel Terör**, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, Ekim 2001, S.61

ortaya çıkmıştır. Büyük Bıçaklar, Beyaz Nilüfer, Ahenk ve Adaletin Yumruğu, Boksçular ve Kırmızı Mızraklar bu gruplardan bazılarıdır.¹¹²

20.yy. geldiği zaman terörizm ideolojik mücadelenin önemli bir aracı olarak karşımıza çıkmıştır. Bunun yanı sıra sömürgeci devletlere karşı kurtuluş mücadelesi veren toplumlar, mezhep kavgası içerisinde yer alan gruplar, iktidar mücadelesi içerisinde devlet gücüne dayanan faşizan yönetimler yoğun bir şekilde terörizmi kullanmışlardır. 1950'lerden sonra ise hem silah teknolojilerinde hem de iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler terörizm daha da etkili bir silah haline gelmiştir. Almanya'da "Bader-Meinhof", "RAF" (Red Army Fraction), İtalya'da "Kızıl Tugaylar" (Red Brigade), Fransa'da "Doğrudan Eylem", İngiltere'de "IRA" (Irish Republican Army), İspanya'da "ETA" (Euskadi Ta Askatasuna), Yunanistan'da "17 Kasım", Japonya'da "Kızıl Ordu", Porto Riko'da "Faln", Meksika'da "Halk Silahlı Kuvvetleri" ve "Zapatistalar", Ortadoğu'da "Hamam", "Hizbullah", Türkiye'de ise "ASALA", "PKK" ve daha yüzlerce küçük büyük örgüt bu döneme damgasını vurmuştur.¹¹³

Ulusallaşma sürecinde sömürgeci ülkelerle mücadele veren halklarındaki Neo-Marksist ve devrimci hareketlerin terörü bir mücadele biçimi olarak kullanmaları ve bunda başarılı olmaları, ön plana çıkan Cezayir örneğini kullanan IRA ve ETA hareketlerinin güç kazanması ve 1970li yıllarda aşırı sol görüşe sahip örgütlerin terörü bir devrimci mücadele aracı olarak görmeleri sonucunda terör, 1960'lı yıllardan itibaren yaygın bir yöntem olarak hemen tüm dünyada kullanılmaya başlanmıştır.¹¹⁴

Ortadoğu'da Arap-İsrail savaşının 1967 yılında İsrail'in kazanması sonucunda Arap ülkeleri konvansiyonel bir savaşta İsrail'i yenemeyeceklerini görmüş oldular. Kaybedilen Batı Şeria, Gazze ve Sina yarımadasındaki İsrail işgalinin kaldırılmasının ve Kudüs'ün geri alınmasının politik yöntemlerle de mümkün olamayacağı için Araplar yoğun bir şekilde terör eylemlerine

¹¹² ALTUĞ, Yılmaz : **Terörün Anatomisi**, İstanbul, Altın Kitaplar, Mart 1995, S.30

¹¹³ İLHAN, Suat : **Terör Neden Türkiye**, Ankara, Nu-Do Yayınevi, Ekim 2001, S.15

¹¹⁴ İLHAN, Suat : **Terör Neden Türkiye**, Ankara, Nu-Do Yayınevi, Ekim 2001, S.16

girişmişlerdir. Bu amaçla gerçekleştirilen eylemler, 1967-1974 yılları arasındaki toplam terör eyleminin %15'ini oluşturmuştur. Bu durum ise terör eylemlerinin artmasında önemli bir unsur olmuştur. Diğer önemli unsur ise Neo-Marksist ve Troçkist grupların gelişmiş ülkelerde, özellikle öğrenci grupları arasındaki etkinliğinin artmasının yanı sıra Anti-Amerikan ve Vietnam savaşı karşıtı yaklaşımların yaygınlaşması sonucunda yaşananlar öğrencilerin eylemleri, sokak gösterileri ve sokak çatışmaları ile sınırlı kalırken, daha uzun dönemli ve profesyonel mücadele yanlısı küçük gruplar ise yer altına çekilerek sistem muhalifi, kentli şiddet hareketlerini örgütlemişlerdir.

1980'li yıllara gelindiğinde Sovyetler Birliği'nin gücünü kaybetmesi ile terör gruplarının motivasyonlarında bir değişme meydana gelmiştir. Devrimci ideolojiler yerini dinsel veya etnik/ayrılıkçı motivasyonlara bırakmıştır. Ayrıca bu değişim eylem biçimlerine ve taktiklerine de yansımış, 1960'lara ve 70'lere damgasını vuran uçak kaçırma, bombalama, banka soygunları vb. eylemler yerini daha büyük sayıda ölümlere yol açan, daha sansasyonel eylemlere bırakmıştır. Bunda medyanın geniş coğrafyalarda, çok değişik kültürlerden insana haberleri ulaştırabilme yeteneğini kazanmış olmasının da önemli etkisi olmuştur. Terör örgütleri, toplumları dehşete düşürecek eylemler gerçekleştirme amacına yönelmişlerdir. Örneğin 1980'lerin sonlarında uçak kaçırma eylemlerinin yerini ağırlıklı olarak uçaklara karşı girişilen sabotajların aldığı gözlenmektedir.¹¹⁵

1990'lı yılların başlarından itibaren bir değişim de terör örgütlerinin, değişen güç dengelerine bağlı olarak, yeniden yapılanma içerisine girmeleri ile yaşanmıştır. Eskiden sadece askeri yapılanma içerisinde "Milanlar olmadan olmaz" stratejisine sahip olan terör örgütlerinin sistem içerisinde kalarak etkilerini artırmak maksadıyla politik yapılanmaya gitmeleri olmuştur. "Müslüman Kardeşler", "Hamis", "IRA", "ETA" bu durum için önemli örnekler olarak verilebilir.¹¹⁶

¹¹⁵ YÜKSEK, Hüseyin : **Ortadoğu ve Terör**, İstanbul, Harp Akademileri Komutanlığı, Tez çalışması, Haziran 2001

¹¹⁶ KALAY, Kenan : **Teröre Karşı Uluslar Arası İşbirliği**, İstanbul, Harp Akademileri Komutanlığı, Tez çalışması, Nisan 2000

Yeni Terörizm olarak adlandırılan 21.yy.'ın terörizm olgusu ise çok daha sofistike ve çok daha yıkıcı yöntemler kullanabilen bir terörizmdir. 11 Eylül saldırıları terörizm olgusu için de bir devrim niteliği taşımaktadır. El Kaide mensupları, sivil havacılık yapan uçakları, birer silah olarak kullanarak, Amerika Birleşik Devletlerinin merkezinde, “kusursuz” bir eylem gerçekleştirmişler. Terörizm silahının ulaştığı noktayı tüm insanlığa göstermişlerdir.¹¹⁷

2.1.2. Terörizm Kavramının Tanımlanması ve Karşılaşılan Güçlükler

2.1.2.1. Tanımlamada Karşılaşılan Güçlükler

Özellikle 11 Eylül saldırıları ve sonrasında ABD'nin ortaya koymaya başladığı terörizmle mücadele süreci terörizm nedir ve neyden meydana gelir?' sorularını gündeme taşımıştır. Pek çok araştırmacı terör kavramının objektif ve uluslararası bir tanımının ortaya konulamayacağına inanma eğiliminde gözükmemektedir. Bu görüşü savunanlar bir tarafın terörist olarak tanımladığı kişi veya kişilerin diğer taraf için özgürlük savaşçısı olarak görülmekte olduğunu ileri sürmektedirler. Bu görüşe göre birinin terörist olarak tanımlanması için terörist gibi görünmesi, terörist gibi konuşması ve terörist gibi davranması yeterlidir. Ayrıca bir terörist her zaman terörist olarak da kalmayabilir. Eğer verdiği mücadeleyi kazanırsa, artık bir kahraman olacaktır.¹¹⁸

Doğal olarak bu yaklaşım terörizm olgusunun anlaşılmasına yardımcı olmadığı gibi terörizm kategorilerinin (ulusal-uluslararası, tolere edilebilir-tolere edilemez, iyi-kotu, vb.) oluşturulmasını da güçleştirmektedir. Kategorilerin oluşumu bu çalışmayı kimin yaptığına bağlı olarak değişecektir.

¹¹⁷ ARİBOĞAN, Ülke : **Uluslar Arası Terörizmin Yeni Yüzü**, İstanbul, Harp Akademileri Bülteni, Sayı 201 Mart 2002

¹¹⁸ Jean-Marc Sorel, Some Questions About the Definitions of Terrorism and the Fight Against Its Financing, EJIL, Vol.14, No.2, .365-378, 2003. (365).

Tamamen öznel kategorilerin oluşmasına sebep olan bu durum ise 'gerçek teröristin' belirlenmesini imkansız hale getirecektir.

Terörizme karşı uluslararası, ortak bir mücadelenin yapılabilmesi kavramın doğru ve objektif bir tanımlanmasının yapılmasına bağlıdır.¹¹⁹ Ancak terörizm kavramının evrensel bir tanımının ortaya konulması kendi içerisinde önemli güçlükler barındırmaktadır. Söz konusu güçlükler arasında şu temel başlıklar sıralanabilir:¹²⁰

- Terörizm kurumsal olarak karmaşık bir yapıdır,
- Kitlesele iletişim kanalları, terörizm kavramını çok geniş ve yüzeysel olarak kullanarak, kavramın tanımı hakkındaki yanlışlıkları arttırmıştır,
- Terörizm farklı maskeler arkasında görünen bir fenomendir,
- Devletler terörizm kavramını, ulusal propaganda ve dış politika hedefleri ile uyumlu olması için keyfi olarak kullanmaktadır.

Terörizm günümüzde kullanıldığı haliyle tarafların düşmanlarına yakıştırdığı olumsuz çağrışım yapan bir kavram olarak kullanılmakta bu durum ise terörizmin tanımını tarafların bakış açısına bağlı olarak değiştirmektedir. Örneğin Libya, Suriye, İran, Irak, Sudan gibi ülkeler bir takım siyasi amaçları için dünyanın çeşitli yerlerinde şiddet eylemlerine neden olan grupları, eğittiği, finansal destek sağladığı ve faaliyetlerini kolaylaştırdığı iddia edilen 'terörist devletler' iken aynı devletler için kabul edilemez siyasi ve askeri hareketler gerçekleştiren ABD gibi devletler "terörist devletler"dir.¹²¹

¹¹⁹ Jean-Marc Sorel, Some Questions About the Definitions of Terrorism and the Fight Against Its Financing, EJIL, Vol.14, No.2, .365-378, 2003. (370).

¹²⁰ Nicholas Laos, "Fighting International Terrorism: What Can International Law Do?," Perceptions: Journal of International Affairs, Vol.5, No. 1, March-May 2000,

¹²¹ Alex Obote-Odora, "Defining International Terrorism," Murdoch University Electronic Journal of Law, Vol.6, No.1, March 1999,.

2.1.2.2. Terörizm Kavramının Çeşitli Tanımları

Terörizm kavramı farklı insan grupları için farklı anlamlar ifade eden bir kavramdır.¹²² Özellikle ‘terörist’ ile ‘özgürlük savaşçısı’ ya da ‘terör örgütü’ ile ‘ulusal bağımsızlık hareketi’ arasındaki farklılık, ‘terörle mücadele’ ile ‘insan hakları’ arasındaki denge, vb. terörizm tanımının yapılmasını güçleştirmektedir.¹²³ Latince "terrere" sözcüğünden türeyen terör sözcüğü "korkudan sarsıntı geçirme" veya "korkudan dehşete düşmeye sebep olma" anlamlarına gelmektedir, bu kelimeye ilk defa Dictionnaire de l'Academie Française'nin 1789 yılında yayınlanan ekinde rastlanmaktadır. Nitekim, 1789 Fransız ihtilali sonrası dönem, tarihçilerce "terör rejimi - rejime de la terreur" olarak anılmaktadır.

Türkçe'deki karşılığı "yıldıрма, korkutma" olan terör kelimesi Fransızca Petit Robert sözlüğünde "bir toplumda bir grubun halkın direnişini kırmak için meydana getirdiği ortak korku" anlamında yer alırken, Siyasi Terimler ve Örgütler sözlüğünde "kamu otoritesini veya toplum yapısını yıkmak için girişilen korku ve yılgınlık saçan şiddet hareketleri" olarak belirtilmektedir.

Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü terörizmi şu şekilde tanımlamaktadır:

“Siyasi bir amaca ulaşmak için yıldıрма hareketlerini düzenli biçimde kullanmak, tedhişçilik.”¹²⁴

Britannica Ansiklopedisine göre ise terörizm:

“Belirli siyasi hedefleri elde edebilmenin aracı olarak bombalama, öldürme, kundakçılık gibi terör faaliyetlerinin sistematik şekilde kullanımıdır. Bir hükümet tarafından kullanıldığında muhalefeti boğma çabalarını işaret

¹²² Ariel Merari, “Terrorism as a Strategy of Insurgency,” Terrorism and Political Violence, Vol.5, No.4, Winter 1993, S.213,.

¹²³ Nicolas K. Laos, Fighting Terrorism: What Can International Law do?, Journal of International Affairs, Vol.5, No.1, March-May 2000,

¹²⁴ Terörizm, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, C.2, Ankara, TTK Basımevi, 1998, s.2200.

edebilir, isyancılar ya da gerillalar tarafından kullanıldığında arzulanan siyasi değişimi gerçekleştirme çabasının bir parçası olabilir.”¹²⁵

Büyük Larousse Ansiklopedisi'ne göre terör:

“Ortalığa korku ve yıldı salmak, çevredekileri sindirmek için yapılan her türlü silahlı eylem/tedhiş”¹²⁶

Oxford Dünya Tarihi Sözlüğü'nde ise kavram biraz daha geniş olarak tanımlanmıştır:

“Terörizm, şiddet içeren, korku ve gözdağı verme amacıyla gerçekleştirilen hareketlerin özellikle siyasi amaçlara ulaşabilmek için kullanılmasıdır. Terörizm bugüne kadar yaygın olarak, amacı belirli bir devlet otoritesini ortadan kaldırmak olan devrimci gruplar ve bağımsızlık arayan milliyetçi gruplarca kullanılmıştır. Terörizm teknikleri mülkiyete ve bireylere karşı bombalı ve silahlı saldırıları, hükümet ya da güvenlik güçleri ile bağlantıları olan önemli kişilere suikast ya da rehin alma eylemlerini ve uçak, tren, gemi gibi araçların kaçırılmasını içermektedir.”¹²⁷

Sözlüklerin dışında terörizm kavramının tanımlandığı önemli diğer dokümanlar ise yasalardır. Hangi eylemlerin terör saldırısı olarak tanımlanacağı ve bu eylemlerin ne şekilde cezalandırılacağı sorularının cevaplanabilmesi açısından kanunlarda yapılan terörizm tanımlamaları ayrıca önem arz etmektedir.

Uzun yıllar boyunca terörizm ile mücadele vermiş olan Türkiye Cumhuriyeti ise 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunun 1.maddesinde terörizmi şu şekilde tanımlamıştır;

¹²⁵ Terörizm, Britanica Ansiklopedisi.

¹²⁶ Terör, Büyük Larousse Ansiklopedisi.

¹²⁷ Terrorism, Oxford Dictionary of World History, NY, Oxford University Press, 2000, s.618.

Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir." Fakat bu tanımda uluslararası terör unsuru yer almamaktadır.

Bunların dışında konu ile ilgili çalışan araştırmacılar, organizasyonlar ve uluslararası örgütler terörizmin çok farklı tanımlarını yapmışlardır. Ancak Birleşmiş Milletler'de genel kabul görmüş bir terörizm tanımı yapılmamıştır.

2.1.3. Terörizmin Temel Özellikleri

Terörizm olgusunun karakteristik özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:¹²⁸

- Terörizm, yüksek derecede korku ve terör havası yaratma hedefine yönelik olarak gerçekleştirilen planlı faaliyetlerdir,
- Terörizm, geniş bir izleyici kitlesine ulaşabilmek için çok daha küçük gruplara yönelik şiddet eylemlerini gerçekleştirir,
- Terörizm, sembolik ya da gelişigüzel olarak belirlenen hedeflere yönelir. Bu hedefler sivil hedefler de olabilir.
- Terörizm genel olarak siyasal davranışa yön vermek ya da onu etkilemek amacıyla kullanılan bir silahtır.
- Terörizm, siyasal veya dini bir davanın topluma yönelik tanıtımını yapmak, sempatizan kazanmak, sempatizanlarının şiddet içeren faaliyetleri örnek almalarını sağlamak amacıdadır.

¹²⁸ Paul Wilkinson, The Strategic Implication of Terrorism, St. Andrews University Center for the Study of Terrorism and Political Violence,.

- Terörizm, karşı olunan sisteme ilişkin yönetim birimlerinin ya da kurumlarının sahip oldukları “gücü” erozyona uğratmak hedefine yönelik gerçekleştirilebilir.

Bunların yanı sıra terörizmin özelliklerine şu unsurlar da eklenebilir:^{129,130}

- Terörizm bir ideoloji, bir doktrin, hatta sistematik bir fikir değil, stratejidir.
- Terörizm, terör eylemlerini meşrulaştıracak bir senaryo hazırlar.
- Terörizm, yeni bir düzen ve gelecekte zafer vaat eder.
- Terörizm, uluslararası siyasetin bir parçasıdır, dolayısıyla dış destek olmadan yaşatılamaz.
- Terörizm,propaganda ile doğar, gelişir ve propaganda ile yaşar. Bizatihi kendisi bir propaganda aracıdır.
- Terörizm, Devlet otoritesine alternatif getiren örgütlü bir harekettir.
- Mali destek terörün vazgeçilmez gereksinmesidir. Bu nedenle; soygun ile silâh ve uyuşturucu kaçakçılığı yapar.
- Terör, bir hak arayışı, düzen önerisi ve bağımsız devlet kurma isteklerinden biri veya derece farklılığıyla her üçünün bir arada bulunduğu gerekçelerle ortaya çıkabilir.
- Terör, bilinçli ve amaçlı eylemler olarak belirir.
- Terör, şiddet uygulamayı giderek amaç konumuna taşır. Dehşet ve korku salarak yılgınlık yaratır. Zorba, acımasız, istismarcı ve kuralsızdır.
- Terör, bazen başka güç veya güçlerin taşeronudur.
- Terör kendi dilini yaratır ve kullanır.
- Terörün genellikle siyasi bir amacı vardır.
- Terör eylemleri, örgütlü bir çabayı gerektirir. Bütün bu eylemler, bireysel olmaktan çok, bir grubun katılımıyla gerçekleşmektedir.

Teröristler, çeşitli nedenler yüzünden varolan sisteme yabancılaşmış ve umutlarını yitirmiş kişilerdir. Dünyayı algılama biçimleri ideolojiktir. Savaş

¹²⁹ Mustafa GÜNDÜZ, 1996, Basın ve Terör, Saray Kitabevi, İzmir

¹³⁰ Necati ALKAN, 2002, Gençlik ve Terörizm, TEMÜH yayınları, Ankara, s.17-18.

kurallarını, yasaları ve tarafsızlık kavramını tanımamakta, insanları ya kendi taraflarında ya da karşı tarafta olarak algılamaktadırlar. Teröristler genellikle örgütlü bir grubun üyeleridirler ve eylemlerinin sorumluluğunu üzerlerine almaktadırlar.¹³¹

2.1.3.1. Terörizmin Amaçları

- Bir strateji olarak terörizmin temel amacı, mevcut sistemde varolan düzeni değiştirmek ya da mevcut otoriteyi tamamen ortadan kaldırmaktır. Burada değişim talebi belirli bir konu için olabileceği gibi geniş bir yelpazede radikal değişim taleplerini de içerebilmektedir. Belirli bir konu üzerinde değişim talebi olan gruplar ikna etme/güç kullanma yoluyla mevcut otoriteyi belirli bir konuda (Örn. hayvan hakları, çevre politikaları, vb.) değişime zorlarlar.¹³² Terörizmin diğer tiplerinde (milliyetçi, dini, devrimci, vb.) ise gruplar daha geniş bir amaca ve projeye sahiptirler. Sistemde paradigmatik ve köklü bir değişim gerçekleştirmek amacındadırlar. Hedefleri “gücün” (ekonomik, politik, askeri) el değiştirmesi ve aktörlerin değişmesi dolayısıyla sistemde yapısal değişimlerin gerçekleştirilmesidir. Ulusal bağımsızlık hareketleri buna örnek olarak gösterilebileceği gibi bu gruplar tüm uluslararası sistemin değiştirilmesi talebine yönelik olarak da çalışıyor olabilirler.¹³³

- Bu amaca çelişkili gibi gözükse de “devlet terörü” olarak adlandırılan terör de mevcut yapıyı radikal değişim taleplerine karşı korumak amacındadır. Bunun yanı sıra devlet terörü bir devrimin ardından karşı hareketlerin önünü kesmek ve devrim uygulamalarının yerleşmesini sağlamak amacına yönelik olarak da gerçekleştirilebilir (Örn. Stalin döneminde Sovyet Rusya, 1975-1979 döneminde Kamboçya’da Kızıl Kimer)^{134,135}.

¹³¹ Yılmaz Altuğ, Terörün Anatomisi, Altın Kitaplar Yayınevi, 1995, s.105.

¹³² Rachel Monaghan, “Single Issue Terrorism: A Neglected Phenomenon?,” Studies in Conflict & Terrorism, Vol.23, 2000.

¹³³ Şükrü Yazğan, Terrorism and the International System, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.4243, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.

¹³⁴ Michael Reiman, “Political Trials of the Stalinist Era,” Telos, No.54, Winter 1982-83.

Bu temel amaçların yanı sıra terör gruplarının eylemleriyle ulaşmak istedikleri hedefleri belli başlıklar halinde şu şekilde sıralayabiliriz:

- Terörizm kamuoyunun dikkatini çekme ve kamuoyu kazanma amacıyla olacaktır.¹³⁶ Fakat kamuoyunu etkileme çabası onu ikna etme yolu ile değil de çoğunlukla korku ve dehşet havasını kullanarak topluma baş eğdirme yoluyla yapılmaya çalışılmaktadır.
- Terörizm yine kendilerini tanınmayı hak eden ve hesaba katılması gereken bir güç olarak göstermek isteyeceklerdir.¹³⁷
- Terörizm ayrıca toplumun moralini bozarak karışıklığa sebep olma ve toplumsal taraflar arasında çatışma yaratarak da mevcut sosyal düzeni yıkmayı istiyor olabilir.
- Terörizm bir cezalandırma yöntemi olarak da kullanılabilir. Teröristler genellikle kurbanlarının bir şekilde suçlu olduklarını ya da suçlu gördükleri bir şeyin sembolü olduklarını belirtirler.
- Terörist eylemler, mevcut otorite karşısında belirli tavizler (fidye, mahkum teröristlerin serbest bırakılması, vb.) elde etmeyi amaçlıyor da olabilirler.
- Terörün amacının da güvensizlik ortamının devamını sağlamak olduğu değerlendirilmektedir.
- Bu nedenle terörizm, bir siyasi mücadele aracı olmaktan çıkıp, bir ülkenin bir başka ülkeyi zayıflatmak ve istikrarsızlaştırmak için kullandığı bir araç haline gelmektedir.

2.1.3.2. Terörizm Yöntemleri

Sistemin mevcut yapısı ve bunun teröristler tarafından nasıl görüldüğü terörizmin yönteminin oluşturulmasında önemli unsurlardır. Varolan hedef (kim veya ne), eylem ne tip bir eylem olacak (nasıl, nerede, hangi silahla) ve eylem zamanı belirlenmelidir. Bu tanımlama, grubun politik amaçlarına en iyi

¹³⁵ Robert S. Robins ve Jerrold M. Post, Politik Paranoya: Nefretin Psikopolitiği, s.270-281, İstanbul, Doğan Kitapçılık, 2001.

¹³⁶ Brian M. Jenkins, International Terrorism: A New Model of Conflict, Crescent Pubs., California, 1975, s.4-6.

şekilde hizmet edecek ve mevcut politik yapıya en büyük zararı verebilecek şekilde yapılmalıdır. Kurban, taktik ve zamanlama kombinasyonu mevcut düzene yönelik olası sonuçlar göz önünde tutularak belirlenir.¹³⁸

Terör eylemleri üç odağa yönelik gerçekleştirilmektedir: sivil toplum, mevcut iktidar ve terör örgütünün kendi üyeleri. Eylemin bu odaklardan hangisine karşı gerçekleştirileceği kullanılacak taktiği de büyük oranda belirlemektedir.

Terör gruplarının kullanabileceği saldırı taktikleri beş ana başlıkta toplanabilmektedir:

- Geleneksel, konvansiyonel silahların kullanıldığı saldırılar,
- Özellikle yeni nesil örgütlerin kullandığı nükleer, kimyasal, biyolojik kitle imha silahlarının kullanıldığı saldırılar,¹³⁹
- Siber terörizm olarak aldırılan ve bilgisayar/bilgi sistemlerine yönelik olarak gerçekleştirilen saldırılar,¹⁴⁰
- Narko terörizm olarak adlandırılan, terörist grupların uluslararası suç örgütleriyle birlikte çalışarak gerçekleştirdiği ve aynı zamanda hem finansal kaynak elde ettikleri hem de konvansiyonel olmayan silahlara ulaşmalarını sağlayan ilişkilerin kurulduğu uyuşturucu ticareti,
- Özellikle Orta Doğu'da gerçekleştirilen eylemlerde görülen, eylemcilerin kendi hayatları pahasına gerçekleştirdikleri intihar saldırıları.

¹³⁷ Brian M. Jenkins, *International Terrorism: A New Model of Conflict*, Crescent Pubs., California, 1975, s.4-6.

¹³⁸ Şükrü Yazğan, *Terrorism and the International System*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.44, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.

¹³⁹ John Arquilla, David Ronfeldt, Michele Zanini, "Networks, Netwar and Information Age Terrorism," *Countering the New Terrorism*, Ed. by Ian O. Lesser et. al., Santa Monica, RAND, 1999, s.71.

2.1.3.3. Terörizmin Nedenleri

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından hazırlatılan "Terörizmin Temel Nedenleri ve Uluslar Arası Terörizm" başlıklı bir incelemede, şöyle denilmektedir; "Sefalet, hüsrân, dert, keder ve umutsuzluk terörizme götürür, teröristler uluslar arası ve ulusal siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişmelerden etkilenirler, terörün kişisel nedenleri de bulunabilir, ancak teröristleri somut eylemlere yönelten somut nedenleri bilimsel doğrulukta saptamak mümkün değildir." Bu kapsamda terörün nedenlerini de açık bir şekilde ortaya koymak ve buna uygun çözümler üretmek güçtür.

Uzmanlar terörizme geçiş sürecini, toplumsal yapıyla, çekilen açlık, yoksulluk ve sefaletle, çoğunluğun azınlığa baskısıyla, radikal bir ideolojinin kabul edilmesiyle, terör eylemini yapan kişinin ya da örgüt yöneticisinin geçmişinin karanlık ya da hareketli olmasına bağlamaktadırlar.¹⁴¹ Terör veya benzeri başkaldırı hareketlerinde; yok olan veya gittikçe azalan aile, kabile, aşiret, millet, devlet gibi kavramların etkisi, din, insani değerler, ahlaki ve vicdan gibi manevi yapı taşlarının oluşturduğu değerlere bağlılığın azalması veya bunların bozulması, ihtiyaç ve ihtirasların artması gibi hususlar sonucu, kişilerin teröre daha kolay bulaştıkları anlaşılmaktadır.

Terörü psikolojik çerçevede ele alırken, terör eylemlerini ve terörist grupları oluşturan kişilerin genel mantık yapılarını, yaşadıkları çevreyi, ailelerini, ortak yönlerini, psikolojik yapılarında belirli bir bozukluk olup olmadığını ve onları bu eylemlere iten faktörlerin neler olduğunu ele almak gerekir. Çünkü terörist eylem, bir toplumun değerlerine, çıkarlarına, beklentilerine, varlığına, bütünlüğüne ve bu bütünlüğün devamına ters düşen, masum insanların öldürülmesine varıncaya kadar topluma zarar veren çeşitli faaliyetleri içine alan; ilgili toplumda devletin güç ve otoritesini zaafa uğratarak o toplumu içten çökertme hedefine yönelik bir sosyal sapma davranışıdır.

¹⁴⁰ Bruce Hoffmann, Old Madness, New Methods, RAND Review Winter 98-99, Vol.22, No.2, , s.15.

¹⁴¹ TACAR, Pulat: **Terör ve Demokrasi**, Ankara, Bilgi Yayınevi, Kasım 1999, s.50

Terörist, toplumun içinden çıkmakta ve yine o toplum adına, topluma ve devlete karşı faaliyette bulunmaktadır. O halde teröristi harekete geçiren veya kişileri terörist olmaya iten sebepler nelerdir? Bu bağlamda terör olgusunu yalnızca iç ve dış düşmanların varlığına bağlamak yeterli değildir. Başka bir deyişle, toplumun ekonomik ve sosyo-kültürel yapısındaki bozuklukların teröre temel oluşturduğunu unutmamak gerekir.

Dünya genelindeki terörün başlıca nedenlerini ve terörü artıran hususları şu başlıklar altında toplamak mümkündür: ¹⁴²

(1) Dünya genelinde üzerinde mutabakat sağlanmış ve terörizm ile mücadelede kullanılacak özel bir yasanın bulunmaması, daha da önemlisi tüm devletlerinin üzerinde anlaşabildikleri ortak bir terör tanımının yapılamamış olması,

(2) Bazı ülkelerin tavırlarının veya siyasi koşulların, terörle mücadele için özel yasaların çıkarılmasına engel olması,

(3) İnsan hakları ve vatandaşlık hakları ile ilgili olarak imzalanan uluslar arası anlaşmaların getirdiği sınırlamalar,

(4) NBC silah ve diğer patlayıcıların yapımında kullanılan maddelerin fark edilmesindeki güçlük,

(5) Ülkeler arası suçlu iadesi anlaşmalarının zayıflığı,

(6) Kamu güvenliği çıkarları açısından yasal uygulama ve medya arasındaki ilişki düzeyinin düşüklüğü,

(7) Ülkeler arasında seyahatte gerekli belgelerin onaylanmasıyla ilgili güvenilir bir sistemin olmayışı, ülkeye giren çıkan yabancıların kayıtlarının sağlıklı şekilde veya hiç tutulamaması,

(8) Terör gruplarının organize suç şebekeleri ile bağlantıları, uyuşturucu, silah, kadın, organ ticareti yapan mafya ile çıkar ilişkilerinin bulunması,

(9) Yasal örgütlere giden fonlarla terörist gruplara giden fonları ayırt etmekte duyulan güçlük,

(10) Alınan önlemler karşısında terörist grupların kendilerini hızla yenilemeleri, teknolojiyi en üst düzeyde kullanmaları,

(11) Ev sahibi ülkeyi doğrudan rahatsız etmeyen terörist gruplara, diğer bir ülkenin dengesini bozmak için imkan sağlaması,

(12) Karşı propaganda çabalarında basın özgürlüğünün getirdiği sınırlamalar,

(13) Dünya genelindeki gelir dağılımının ve buna bağlı olarak refahın adilane olmayan bir şekilde bölüşümü, güçlü ülkelerin mevcut durumlarını kendi lehlerine yükseltmeye çalışmaları, güçsüz ülkelerin ise bu rekabette en ucuz yöntem olan terörü tercih etmeleri,

(14) Yine gelir dağılımındaki adaletsizliğin bir sonucu olarak, dünyanın çok büyük bir bölümünde eğitim seviyesinin yükselmemesi, nüfusun artması, göç hareketlerinin ve bu duruma bağlı olumsuzlukların artması, sosyal yaşamdaki zorluklar, manevi değerlerin zayıflaması, din, etnik köken gibi konuların hassas hale gelmesi, kişilik yapılarında artan bozulmalar, refah seviyesi yüksek ülkelerde ise; toplumsal sınıflar arasındaki uyumsuzluklar, uyuşturucu kullanımının artması ve manevi değerlerin zayıflaması, insanlar arası ilişkilerin zayıflaması .

2.1.3.4. Terörizmin Etkinliği

Yirminci yüzyıl, terörün özellikle 'dikta rejimlerini' elinde önemli bir silah olduğunu göstermiştir. Sovyet Rusya'da Stalin ve sonrası dönemde, terör aracını ortaya çıkabilecek bir muhalefet hareketini ortadan kaldırmak için kullanmışlardır. Uyguladıkları 'devlet terörü' yaklaşık elli yıllık bir periyotta işe de yaramıştır. Yugoslavya Devleti'nin dağılmasının hemen ardından 'kitlesel

¹⁴² Milli Güvenlik Akademisi Çalışma Grubu : Terör ve Terörizm, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, Nisan 2002, s.43-50

terörü' kullanan Sırplar, Avrupa'nın orta yerinde çok ciddi bir etnik temizlik hareketi uygulamışlar ve bölgenin kaderini önemli ölçüde değiştirmişlerdir

Devlet desteği olmadığı zamanlarda ise terörizm silahının başarı örnekleri daha sınırlı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Batılı ülkelerin elinde bulunan sömürge devletler, egemen devletlerin güçlerine karşı gerçekleştirdikleri mücadelede terörizm silahını da etkili bir şekilde kullanmışlar ve sonuçta bağımsızlıklarını da kazanmışlardır. Ancak burada bu sonucun alınmasını etkileyen diğer faktörler de gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle uzun ve büyük bir savaştan çıkmış, İngiltere ve Fransa halklarının artık savaş istememelerinin yanı sıra uluslararası toplumda oluşmuş sömürü karşıtı görüşlerin de bu başarıda önemli desteği olmuştur.¹⁴³

Terörizm ile sağlanan başarılar istisnai başarılar olarak kalmıştır. Bunun temel nedeni, şiddet kullanılarak mevcut bir iktidara karşı verilen bir mücadelede iktidar güçlerinin terör güçlerine karşı daha ağır basmasıdır. Eğer terör eylemleri demokratik bir iktidara karşı veriliyorsa kamuoyu desteğini terör örgütünün kendisine doğru çekmesi oldukça zayıf bir olasılık olarak kalmaktadır. Böylesi bir destek olmaksızın bir terör hareketinin başarılı olması ise söz konusu olamamaktadır. Eğer mücadele otoriter bir rejime karşı veriliyorsa, bu seferde 'güç' kullanarak iktidarı elinde tutan hükümetin bu gücü teröre karşı kullanması ile yine hareket başarısızlıkla sonuçlanmaya mahkum hale gelmektedir.

Her ne kadar başarı örnekleri çok sınırlı kalsa da terör, bir mücadele aracı olarak yoğun bir şekilde kullanılmaktadır ve giderek de daha yaygın bir şekilde, daha etkili olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun sebepleri arasında; terörizmin, ucuz, riski az, kamuoyuna yönelik olması, örgüte zaman zaman finansal kaynak sağlaması sayılabilir. Ancak terörün bu derece yaygın kullanılmasının sebebi, örgütlerin yönetici mekanizmalarının mücadelelerinde terörü yardımcı bir araç olarak görmeleridir.

¹⁴³ Paul Wilkinson, The Strategic Implication of Terrorism, St. Andrews University Center for the Study of Terrorism and Political Violence, .

Terörizm, sistemde köklü değişiklikler gerçekleştirilmesini sağlama konusunda başarılı olamasa da belirli bazı durumlarda ulusal ve uluslararası güvenlik ve istikrar için son derece zararlı sonuçlar içeren siyasi etkileri olmaktadır. Bu konuda iyi bir örnek, İsrail Başbakanı Rabin'in bir suikast sonucunda öldürülmesinin ve Hamas ve diğer kökten dinci terörist örgütlerin intihar saldırılarının İsrail politikaları üzerinde ve Orta Doğu Barış Süreci üzerine yapmış olduğu etkidir. Terörizmin barış süreci üzerindeki olumsuz etkisini küçümsemek mümkün değildir.¹⁴⁴

2.1.3.5. Terörizmin Türleri

Terörizm çokyüzlü bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle de geniş kapsamlı bir kavram olan terörizm arasındaki farklılıkları belirlemek¹⁴⁵ ve terörizmi çeşitli türlere ayırmak araştırma ve analizde kolaylık sağlamak için çok önemlidir.¹⁴⁶

Terörizmi ilk olarak devlet terörü ve devlet dışı terör olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bu ayırmada özellikle devlet terörü üzerinde durulması gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İktidar gücünü kullanarak ortaya konulan terör faaliyetleri çok etkili, yıkıcı, karşı konulması/ortadan kaldırılması zor ve sonuç getiren eylemler olarak görünmektedir. Tarih boyunca uygulanan devlet terörü incelendiği zaman bu konunun aslında insanlık için ne kadar büyük bir sorun teşkil ettiği daha iyi anlaşılacaktır.

Uluslararası ilişkilerde terörizm, büyük bir çoğunlukla karşı tavır alınan bir olgudur. Ancak devletlerin terörü ulusal çıkarları doğrultusunda desteklemekte oldukları ise açık bir gerçektir. Büyük güçler değişik coğrafyalardaki siyasi çıkarları doğrultusunda siyasi ve sosyal ortamı

¹⁴⁴ Paul Wilkinson, The Strategic Implication of Terrorism, St. Andrews University Center for the Study of Terrorism and Political Violence,

¹⁴⁵ Karikatürde İspanyol Başbakanı J-M Aznar ile ETA militanı olmuş Bin Laden vardır. Aznar: "Ben teröristler arasında ayırım yapmam. Ayırım, savaş kaybedilmeye başladığında ortaya çıkar." Le Monde, 17 Ocak 2002.

¹⁴⁶ Jean-Marc Sorel, Some Questions About the Definitions of Terrorism and the Fight Against Its Financing, EJIL, Vol.14, No.2, s.365-378, 2003. (367).

yönlendirebilmek amacıyla teröre destek verirken küçük güçler terörizmi bir savaş yöntemi olarak görmektedirler. Nizami ordular ile mücadele etmeleri mümkün olmayan büyük devletlere karşı zayıf devletler terörizmi kullanarak kendi ulusal çıkarlarını korumayı amaçlamaktadırlar. Bu devletler genellikle terörist örgütleri kendi topraklarında barındırma, finansal ya da lojistik destek sağlama yoluyla bu yeni tip savaşı sürdürmektedirler. Terörizme verilen destek uluslararası ortamda kınanmakla ve devletlerarası hukukça yasaklanmış olmakla birlikte yoğun bir şekilde sürmektedir.¹⁴⁷

Uluslararası terörizm ve bölgesel (iç) terörizm ise terör türlerinin belirlenmesi açısından ikinci önemli ayrımı ortaya koymaktadır. Uluslararası terörizmde iki ya da daha fazla devletin vatandaşlarını içermektedir. Bölgesel terör ise eylemlerini belirli bir devlet ya da şehrin sınırları içerisinde sınırlamaktadır. Terörizm eğer turistlerin kaçırılması gibi yabancılara ya da yabancılara ait hedeflere yöneltilirse, çeşitli hükümetlerin desteklediği unsurlarca gerçekleştirilirse ve bir yabancı hükümetin ya da uluslararası örgütlerin politikalarını etkilemek için yapılırsa uluslararası nitelik kazanmaktadır.¹⁴⁸

Uluslararası yansımaları olan terörist, şiddet ya da uluslararası diplomasiyi kabul edilmiş normlarının ve savaş kurallarının dışındaki şiddet hareketleri genel anlamda uluslararası terörizmin kapsamındadır. Uluslararası terörizm, uluslararası antlaşmalar ile özel olarak tanımlanan ve yasaklanan bir eylem grubunu da kapsayabilir.¹⁴⁹

Her ne kadar bölgesel terör olarak tanımlansa da tüm terör türlerinin uluslararası bir boyutu olacaktır. Terör örgütleri kendilerine değişik konularda (finans, silah, eğitim, sığınak, vb.) destek verebilecek devlet, kamuoyu veya kendi diasporaları ile ilişki kurmakta ve denilebilir ki ancak onların destekleri ile ayakta kalmayı başarabilmektedirler.

¹⁴⁷ Deniz Ülkü Arıboğan, Globalleşme Senaryosunun Aktörleri, İstanbul, Der Yayınları, 2001, s.245.

¹⁴⁸ Yılmaz Altuğ, Terörün Anatomisi, Altın Kitaplar Yayınevi, 1995, s.23.

¹⁴⁹ Brian M. Jenkins, International Terrorism: A New Model of Conflict, Crescent Pubs., California, 1975, s.11.

Terör gruplarını sınıflandırmada kullanılan önemli bir diğer ayrım ise, hareketin özünde yer alan siyasi görüştür. Bu açıdan terör grupları ideolojik yönelimlerine göre de türlerine ayrılabilirler. Terörizme başvuran gruplar, milliyetçilik, ayrılıkçılık, ırkçılık, aşırı sol ideoloji, kökten dincilik, mistizm, hayvan hakları, kürtaj karşıtlığı gibi tek-sorun yönelimli (single issue) olabilecekleri gibi birden fazla görüşü de bünyesinde barındırabilmektedir.

2.1.3.6. Dış Politika ve Terörizm

Bir ülkenin, uluslararası sistem içerisinde uyguladığı politikalar ile terörizmle ilişkisi arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur.

Her şeyden önce bir ülkenin başka bir ülke ile direkt olarak kurduğu ilişki o ülkenin terörizme maruz kalmasında önemli etken olabilir. Türkiye ile Yunanistan ve Suriye arasındaki ilişki bu noktada örnek olarak verilebilir. Bu ülkelerle olan ciddi problemlerden dolayı (Ege kıta sahanlığı, Kıbrıs, Hatay, Su sorunu, vb.) ilişkilerdeki soğukluk söz konusu ülkelerin yıllarca Türkiye'ye karşı terör örgütlerini desteklemelerine neden olmuştur.

Güçlü pozisyonda olan bir ülke çeşitli nedenlerle (doğal kaynaklar, ticari ilişkiler, askeri güç, vb.) başka bir ülkeyi kendi dış politikasının bir parçası olarak değerlendirebilir. Bu durumda söz konusu güçlü ülke diğer ülkenin teröre maruz kalıp kalmamasıyla yakından ilgilenecektir. Örneğin, Amerika için Meksika, Suudi Arabistan, İsrail'de ortaya çıkabilecek bir terör faaliyeti kendisi için de önemli riskler içerecektir.¹⁵⁰

Bir ülkenin diğer bir ülke dış politikasındaki pozisyonu, belirli bir olayın terör eylemi olarak tanımlanması ya da tanımlanmaması noktasında etkili olacaktır. Örneğin ABD, İsrail'in gerçekleştirmiş olduğu ve terör eylemi olarak tanımlanabilecek bazı olayları meşru kabul etmiş ve bu olayları 'meşru

¹⁵⁰ Steven R. David, Saving America from the Coming Civil Wars, Foreign Affairs, Vol.78, No.1, January-February 1999.

müdafaa' olarak tanımlamıştır.¹⁵¹ Yine benzer olarak Çeçenistan Olaylarına Türkiye ile Rusya'nın çok farklı açıdan baktıkları ortaya koydukları politikalardan anlaşılmaktadır.

Dış politikaların terörizmi etkilemesinin dışında terör de bir ülkenin dış politikasını etkileyebilmektedir. Bunun en belirgin örneği terör eylemlerinden dolayı veya terörizme verilen destekten kaynaklandı bir ülkenin diğer bir ülke ile ilişkilerini dondurması veya kesmesidir (dış temsilciliklerin kapatılması gibi). Bunun dışında terörizm, dünyanın pek çok bölgesinde barış çabalarına ağır darbeler vurmuştur, halen de vurmaktadır (Orta Doğu – Hamas, vd. ve Kuzey İrlanda - IRA örneklerinde olduğu gibi). Bu durum ise bölge ile ilişkili tüm ülkelerin dış politikalarını kaçınılmaz olarak etkileyecektir. Ayrıca terörizm, milliyetçi çatışmaları da ateşleyebilir (Kaşmir örneğinde Pakistan – Hindistan ilişkileri gibi). Bu durum da yine bozulan istikrar ortamından dolayı bölge ile ilişkili ülkelerin dış politikalarını etkileyecektir. Terörizmin, dost hükümetlerin yönetimlerini zayıflatması ve ülkede gerçekleştirilen terör eylemlerine karşı yürütülen karşı-terör faaliyetleri de yine bir ülkenin dış politikalarını etkileyecektir.¹⁵²

2.1.3.7. Ekonomi ve Terörizm

Her şeyden önce, genel ekonomik işleyiş tüm sosyal ve politik sonuçlarıyla beraber terörizmin ilk ortaya çıkışında veya gelişim sürecinde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevcut sistem, ulusal veya uluslararası düzeyde ekonomik ilişkileri de kapsayan alt sistemleriyle beraber, adaletsiz bir sömürü düzeni olarak görülebilir. Bu düzen ise toplumdaki tepkileri arttırarak sistemin düzeltilmesi veya tamamen baştan düzenlenmesi düşüncelerini ortaya çıkartabilir. Mevcut ekonomik düzenin ve bu işleyişi öngören politik görüşün değiştirilmesi sürecinde kullanılabilecek bir yöntem olarak terör önemli bir alternatiftir. Mevcut ekonomik sistem, isteyerek

¹⁵¹ Kenneth J. Long, Understanding and Teaching the Semantics of Terrorism: An Alternative Perspective, Perspectives on Political Science, Vol.19, Issue.4, Fall 1990.

¹⁵² Paul R. Pillar, Terrorism Goes Global; Extremist Groups Extend Their Reach, Brookings Review, Fall 2001.

veya istemeyerek toplumdaki sınıflar veya uluslararası dengeler bir paylaşımına sebep olabilecektir. Bu nedenle ortaya çıkan 'gri bölgeler' terörizmin alt kademe teröristlerinin yetişmesinde uygun ortamı sağlayacaktır.¹⁵³

Bunun yanı sıra ekonomik çevre teröristlere hem önemli hedefler sunacak hem de gerçekleştirecekleri eylemlere anlam kazandıracaktır. Tüm ekonomiyi etkileme yeteneğine sahip endüstriler (enerji, ulaşım, turizm, vb.), önemli alt yapı tesisleri (boru hatları, enerji nakil hatları, iletişim hatları, internet, vb.) veya önemli kurumlar (banka, borsa, çokuluslu firmalar, uluslararası finans merkezleri, vb.) teröristlere hem değerli birer hedef olarak hizmet ederken hem de politik olarak doğru ve anlamlı hedefler olma özelliğine de sahiptirler. Bunun yanı sıra ekonomi ile ilişkili kurumlara karşı düzenlenen soygun veya fidye eylemleri ile terör örgütleri için finansal kaynak sağlanması da söz konusu olabilecektir.¹⁵⁴

Son olarak, belki de terör-ekonomi ilişkisinde en önemli faktör ise terör eylemlerinin ve karşı-terör politikalarının ekonomik sisteme olan doğrudan ve dolaylı olumsuz etkileridir. doğrudan maliyet, terör eylemleri sonucunda kaybedilen insan ve/veya tesislerin ekonomik maliyetidir. Dolaylı maliyetler ise terör eylemleri ardından ekonomik düzende meydana gelen olumsuz havadan kaynaklanan zararlar, iş saati kayıpları, eğitilmiş iş gücü kaybı, psikolojik etkilerin sonuçları, teröre karşı yapılan harcamaların alternatif yatırım kaynaklarına yönlendirilememesinden dolayı ortaya çıkan kayıplar, sigorta maliyetleri, vb.¹⁵⁵ Aslında tek başına düşünüldüğü zaman ekonomiyi ciddi olarak etkilemesine beklenmeyen bir eylem, özellikle seri terörist saldırılara dönüştüğü zaman ekonomiye çok önemli zararlar verebilmektedir. Ayrıca terör eyleminin yaratacağı psikolojik etkiler ile bu eylemlerin sonuçlarından ekonomik kazanç elde etmeyi amaçlayan spekülörler de

¹⁵³ Shaukat Qadir, The Concept of International Terrorism: An Interim Study of South Asia, The Round Table, No.360, 2001, s.335-340.

¹⁵⁴ Robert C. Maddox, Terrorism's Hidden Threat and the Promise of Multinational Corporations, Business Horizons, Vol.33, No.6, November-December 1990.

¹⁵⁵ Paul R. Pillar, Terrorism Goes Global, Extremist Groups Extend Their Reach, Brookings Review, Fall 2001.

terör eyleminin ekonomik etkilerini arttırıcı faktörler olarak sistemde görev yapmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığı zaman çok düşük bir maliyetle ortaya konulabilen terör eylemleri ekonomiye çok ciddi zararlar verebilmektedirler. Bu konudaki en uç noktadaki örnek ise 2001 yılında New York'ta İkiz Kulelerin yıkılmasıyla sonuçlanan terörist saldırıdır. El Kaide örgütü yaptığı bir kaç bin dolarlık harcamaya karşılık ekonomik sisteme yüz milyarlarca dolarlık zarar vermeyi başaramıştır. Bunun yanı sıra ülkemizde yıllarca süren PKK eylemlerindeki kayıplar yine yüz milyar dolarlarla ifade edilmektedir.

2.2. Uluslararası Terörizm

2.2.1. Yeni Yüzyılda Uluslararası Terörizm

Yirminci yüzyıla damgasını vuran; Batı'da Amerika Birleşik Devletleri, doğuda ise Sovyetler Birliği arasındaki güç dengesi (çift kutuplu dünya) 1990'ların başlarından itibaren Sovyetler Birliğinde yaşanan sistem değişikliği ile büyük bir değişim geçirmiştir. Soğuk savaş olarak adlandırılan bu dönemin sona ermesi ile iki süper gücün birbirini dengelemesi temelinde oluşan çift kutuplu dünya düzeni yerini tek kutuplu bir düzene bırakmıştır.

Dünya dengelerinde yaşanan böylesi büyük bir dönüşüm süreci ve bunun etkisi ile bir ivme kazanan 'küreselleşme' süreci doğal olarak terörizm olgusunda da bir dönüşüm yaşanmasına sebep olmuştur.¹⁵⁶

Özellikle soğuk savaş döneminin önemli bir parçası olan 'ideolojik terör' doğu ve batı olmak üzere iki kutupluluk temeline dayanmaktaydı. İki bloğun politik-askeri karşı karşıya gelmesinde 'düşük yoğunluklu çatışma' olarak sınıflandırılan terörizm soğuk savaş döneminin sona ermesi ile beraber hem geçerliliğini hem de dış desteklerini yitirdiği için bu temele dayanan örgütler ya tamamen ortadan kalkmışlar ya da etkinliklerini çok

¹⁵⁶ Neal A. Pollard, "The Future of Terrorism," The Terrorism Center,

büyük oranda kaybetmişlerdir.¹⁵⁷ Bunun yerini, bölgesel istikrarsızlık ortamı almış, etnik ve dinsel nedenlere dayanan iç savaş, terörizm, isyan olayları bölgesel bazlı olarak yaşanmaya başlanmıştır. Bazıları yüzlerce yıllık bir geçmişe sahip olan bu anlaşmazlıklar sonucu yaşanan çatışmalar terörizm eylemlerini de etkilemiş, gerçekleştirilen terör eylemleri 'düzensiz çatışmaların' özelliklerini de bünyelerinde barındırır hale gelmişlerdir. Bugün dünyanın pek çok bölgesinde etnik ve dini gerekçelerle çatışmalar yaşanmaktadır. Bu çatışmalarda taraflar; uluslararası antlaşmalarla da çerçevesi çizilmiş savaş kurallarına bağlı, düzenli ordular değildirler. Paramiliter çetelerin taraf olduğu bu çatışmalarda 'çete' strateji ve taktiklerinin uygulanması söz konusu olmaktadır. Bu çatışmalarda, kimsenin sorumluluğunu üstlenmediği insanlık dışı eylemler de gerçekleştirilmektedir.¹⁵⁸ Yeni terörizm temelde 'belirsizlik' üzerine oturmaktadır.

2.2.1.1. Tek Kutuplu Dünyada Değişen Terörizm

Soğuk Savaş döneminde sol eğilimli, antikapitalist, Marksist temelli ideolojik motivasyona sahip siyasi terör örgütlerinin yerini bugün giderek etnik milliyetçi ve radikal dinci örgütler almaktadır.¹⁵⁹

Günümüz terör örgütleri, geleneksel terör örgütlerine göre bazı farklı özelliklere sahiptirler. Bu farklılıkların başında yeni örgütlerin 'kitle imha silahları' kullanma potansiyeline sahip olmaları gelmektedir. Bunun temel sebebi ise geleneksel terör gruplarından farklı olarak yeni grupların kamuoyu yaratma kaygısından çok 'zarar verme' amacında olmalarıdır.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Richard H. Schultz, Low Intensity Conflict: Future Challenges and Lessons from the Reagan Years, Survival, July-August 1989.

¹⁵⁸ John Arquilla, David Ronfeldt, Michele Zanini, "Networks, Netwar and Information Age Terrorism," Contering the New Terrorism, Ed. by Ian O. Lesser et. al., Santa Monica, RAND, 1999, s.42.

¹⁵⁹ "Trends in Terrorism," Perspectives: A Canadian Security Intelligence Service Publication, Report#2000/01, 18 December 1999,.

¹⁶⁰ Sedat Laçiner, 11 Eylül Olayları (Yeni Terörizm) ve Ermeni Sorunu" Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi

Bunun yanı sıra, uluslararası haberleşme ve ulaşım araçlarının son yıllardaki çok hızlı gelişimi, yeni silah ve teçhizatlar ile teknolojik imkanların artması, bazı ülkelerin ideolojilerini ve devrimlerini yaymada terörizmi yöntem olarak seçmeleri, uluslararası terör örgütleri arasındaki istihbarat, eğitim, lojistik, teknik, finans temini, eylem yöntemleri konusunda organik bağların ve işbirliğinin artması gibi sebeplerle terör bölgesel bir faaliyet olmanın ötesinde uluslararası bir olgu haline dönüşmüştür.

Terörizm bugün hem bir değişimi hem de bir sürekliliği yansıtmaktadır. Son yıllarda, terörizm ve teröristler hakkındaki temel anlayışları zorlayan, yeni kafa yapılarıyla ve yeni motivasyonlarla donanmış terörist gruplar ortaya çıkmıştır.¹⁶¹ Bu geçiş, mücadelenin esas unsurlarından ziyade bir biçim değişikliği şeklinde gerçekleşmektedir.

2.2.1.2. Uluslararası Terörizmde Değişimin Nedenleri

Blokların yıkılmasıyla beraber savaş yöntemlerinde meydana gelen değişiklikler aynı şekilde terörist strateji, taktik ve yöntemlerinde de bir değişim yaratmıştır.

Özellikle son on beş yıllık bir süreçte, uluslararası ilişkilerde ve günlük hayatımızda giderek varlığını daha yoğun bir şekilde hissettiğimiz küreselleşme kavramı ile dünya çapında gerek bireysel gerekse kurumsal anlamda ilişkiler artmaya başlamıştır. Bu süreçte, artan uluslararası hareketler, devletler arası ilişkilerin giderek daha iç içe geçtiği daha karmaşık bir hal alması, bilginin, fikirlerin, malların, kültürlerin ve paranın geniş coğrafi bölgelere yayılması ile paralel işleyen merkez ülkelerle çevre ülkeler arasında gelir farkının artması bölgesel tepkileri de beraberinde getirmiştir.¹⁶²

¹⁶¹ Bruce Hoffman, "Change and Continuity in Terrorism," Oklahoma City National Memorial Institute for the Prevention of Terrorism, April 2000,

¹⁶² Gelişmiş dokuz ülke ile (Amerika, Kanada, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, Danimarka ve Japonya) Afrika'dan dört ülke (Malavi, Mozambik, Sierra Leone ve Zambiya) karşılaştırıldığı zaman: İlk grup ülkede ortalama yaşam süresi 78 yıl. İkinci grupta ise 40 yıl. Amerika ve diğerlerinde doğan her 1000 canlı doğumdan 5 yaş altında ölüm miktarı 5-6. İkinci grupta ise bu sayı 200. İlk grupta kişi başına ortalama yıllık gelir 24000 dolar. İkinci grupta ise yalnızca 220 dolar. (Ted

Bunun yanı sıra aynı zamanda küreselleşme olgusunun alt yapısını da oluşturan internet ağı, günümüzde de halen baş döndürücü bir hızla ilerlemekte ve yayılmaya devam etmektedir. Özellikle işitsel ve görsel medya ile internet olanaklarının birleşmesi, terörizm için uygun duygusal ve siyasi malzeme sağlamaktadır. Bunun yanı sıra internet ve diğer iletişim araçları yardımıyla bilginin paylaşım sürecinin çok daha kolay ve yaygın bir hal alması da terör gruplarının uluslararası faaliyetlerinin önemli bir alt yapısını oluşturmaktadır.

Terör örgütlerinde genellikle ilave motivasyon kaynağı; ekonomik eşitsizlikler, işsizlik, bölgesel umutsuzluklar, vb.'dir. Bu unsurlar halen terörün ilave motivasyon kaynakları olsalar da yeni dönemde siyasal şiddetin, ekonomik kaynakların yeniden paylaşımı veya bağımsızlık hedefinde olan ayrılıkçı milliyetçi akımlardan kaynaklanmayacağı rahatlıkla söylenebilir. Yeni dönemde siyasi şiddetin karşıt ve muhalif yaşam tarzlarını devam ettiren farklı, belirli ölçülerde soyutlanmış, duygusal olarak çökmüş alt kültürlerden gelme olasılığı daha fazladır.

Devletlerarası ilişkilerde şiddet kullanma eğilimi, soğuk savaş dönemindeki boyutlarda değilse bile günümüzde de devam etmektedir. Ancak özellikle ABD gibi dünyanın büyük güçlerine karşı diğer devletlerin genel bir saldırı düzenleme şansları yok denecek kadar azdır. Bu devletler hem ekonomik hem de askeri güç olarak yetersiz kalacaklardır. Terörizm bu durumda bir mücadele aracı olarak uluslararası ilişkilerdeki yerini almaktadır.

Modern terörizm faaliyetlerinin başladığı varsayılan 1960'lardan bu yana faaliyet gösteren terör örgütleri bugün, masum insanlara yönelik olarak gerçekleştirdikleri eylemlerini azaltmaktadırlar. Bunun sebebi yıllar içerisinde gerek ulusal gerekse uluslararası alanda belirli ölçülerde de olsa siyasi bir meşruluk kazanmış olmalarıdır. Ayrıca dünya çapında teröre karşı gerçekleştirilen istihbarat konusundaki işbirliği de son dönemlerde dünya

çapında gerçekleştirilen terör eylemlerinin sayısında bir azalma sağlamıştır.¹⁶³

Bu olumlu gelişmelerin yanında eski güç merkezlerinden kopan bazı marjinal gruplar geleneksel taktiklerin dışında alışılmadık ölçüde vahşi eylemler gerçekleştirebilecek dünya görüşleri ve olanakları ile terörizmin değişim sürecinin önemli birer aktörü olarak yerlerini almaktadırlar. Terörist örgütler günümüzde daha küçük, hiyerarşik yapısı büyük bir değişim geçirmiş ve kendi kendini ayakta tutabilecek hücreler halinde örgütlenmekte, küresel bir bütünün bir parçası haline dönüşmekte, böylece bölgesel bazda devletin egemenlik alanlarına daha kolay nüfuz edebilir şekle dönüşmektedir.

2.2.1.3. Uluslararası Terörizmde Yaşanan Değişimin Boyutları

Tarih boyunca terör örgütleri; gerek motivasyon kaynakları gerek destekçileri gerek kullanılan silah ve taktikleri açısından büyük değişimler göstermiştir ve bugün de terörizm olgusu bir değişim sürecinin içerisinde. Geleneksel olarak terör eylemlerini gerçekleştiren gruplar belirli bir amaca ulaşabilmek için terörü araç olarak kullanmışlardır.

Geleneksel terör örgütleri kullandıkları silahlar ve taktikler açısından büyük değişimler göstermezdi. Genellikle bir örgüt tarafından başarılı bir şekilde uygulanan ve toplumsal yankı bulan eylemler diğer örgütlerce de uygulanırdı. Bu örgütler, dar bir hedef gruba çok sınırlı bir taktiksel yelpazede eylemlerini gerçekleştirmişler,¹⁶⁴ dönemsel özelliklerin ve taktiksel tercihlerin de etkisiyle biyolojik veya kimyasal silahlar gibi kitle imha silahlarını kullanmamışlardır.

¹⁶³ "Trends in Terrorism," Perspectives: A Canadian Security Intelligence Service Publication, Report2000/01, 18 December 1999,

¹⁶⁴ Brian M. Jenkins, International Terrorism: The Other World War, RAND R-3302-af, November 1985, s.12.

Yine geleneksel terör örgütleri eylemlerini, belirli siyasal, sosyal veya ekonomik hedefler doğrultusunda, tanımlı bir hiyerarşi içerisinde (emir komuta zinciri) belirlenen yöntemleri kullanarak gerçekleştirirlerdi. Dev-Sol, İtalyan Kızıl Tugaylar, ETA, IRA, FKÖ, ASALA gibi değişik motivasyonlara sahip örgütler geleneksel terör örgütlerinin tipik örnekleri olarak gösterilebilirler. Terör eylemleri hangi amaçlarla ve ne şekilde yapılırsa yapılsın kabul edilemez eylemlerdir. Ancak bu örgütlerin gerçekleştirdikleri eylemler incelendiği zaman görülebilecektir ki eylemlerin temel hedefi küçük bir hedef gruba zarar vermenin, belki de onları cezalandırmanın ötesinde geniş kitlelere seslerini duyurabilme, davalarına dikkati çekebilmektir. Uygulanan şiddet ile amaç arasında bir ilişki ve ölçü söz konusudur.¹⁶⁵ Söz konusu gruplar genellikle kendilerine ve davalarına ilgi çekebilmeye ve isimlerini duyurabilmek amacıyla, düşman olarak tanımladıkları ülke veya toplumları temsil eden elçilikler, bankalar, devlet binaları vb. sembolik hedeflere ya da belirli isimlere (siyasi, gazeteci, iş adamı, bürokrat, vb.) yönelik eylemler gerçekleştirmişlerdir.

Son olarak da geleneksel örgütler her ne kadar diğer terör örgütleri ile, sivil kuruluşlarla ya da devletlerle ilişki içerisinde olsa da kendi örgüt yapıları, üyeleri, sınırları belirli tanımlı yapılardır. Çoğunlukla bu örgütlerin üye sayıları da oldukça sınırlıdır. Örneğin Japon Kızıl Ordusu ya da Kızıl Tugaylar gibi örgütlerin militan üye sayılarının yüzün bile altında olduğu, Avrupa'da uzun yıllardır terör faaliyetlerini sürdürebilen ETA ve IRA gibi örgütlerin ise 200-400 arasında militana sahip olduğu bilinmektedir.¹⁶⁶

Geleneksel terörizm çerçevesinde ortaya konan kuramsal görüşler incelendiğinde yaygın olarak ortaya konan kanaate göre terörizmin birinci amacı, kitlesel ölümlere yol açmak değildir. Amaç çok sayıda insanın olayları izlemesidir.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Steven Simon ve Daniel Benjamin, The Terror, Survival, Vol.43, No.4, Winter, 2001-02, s.5-18.

¹⁶⁶ Bruce Hoffman, Terrorism: Trends and Prospects, Countering the New Terrorism, Ed. by Ian O. Lesser, et.al., Santa Monica, RAND 1999.

Son 15 yıl içersinde gerçekleştirilen eylemler incelendiğinde ise terör saldırıları sonucunda ölümlerin artması ve belki daha da önemlisi kimyasal ve biyolojik kitle imha silahlarının kullanılmaya başlanması teröre geleneksel bakış açılarının değiştirilmesini zorunlu kılmıştır. Özellikle, gerçekleştirilen 5 saldırı terörizmdeki bu köklü değişimin habercisi niteliğindedir:

- 1993'te Dünya Ticaret Merkezine gerçekleştirilen saldırı.
- 1995 yılında Aum Shrinkyo tarafından Japon Metrosuna gerçekleştirilen ve 12 kişinin ölümüne, 3000'den fazla insanın yaralanmasına sebep olan 'sinir gazı' saldırısı.
- Oklahoma Federal Binası'nın bombalanması ve 168 kişinin hayatını yitirmesi.
- ABD'nin Kenya ve Tanzanya temsilciliklerine karşı düzenlenen saldırılar (Doğu Afrika saldırısı).¹⁶⁸
- 11 Eylül saldırısı ve Dünya Ticaret Merkezi ikiz kulelerinin yıkılması.

Modern terörizmin başladığı tarih olarak tanımlanan 1960lı yıllardan bu yana faaliyetlerini sürdüren, ideolojik, milliyetçi, ayrılıkçı motivasyonlara sahip, geleneksel terör örgütlerine son zamanlarda daha karmaşık, daha az anlaşılabilir, daha esnek, örgüt ve üyelik yapıları farklı, dini ya da mistik amaçları benimsemiş olan yeni nesil terör örgütleri eklenmiştir. Bu yeni gruplar, geleneksel terör örgütlerine göre önemli farklılıklara sahiptirler:

- Öncelikle yeni terörist gruplar eylemlerinde sadece kamuoyu yaratma hedefine yönelmemekte, topluma bir mesaj iletme hedefinin ötesinde önemli ölçüde zararlar yaratmayı da amaçlamaktadırlar. Son dönemlerde yapılan bazı eylemlerde saldırıların hiçbir örgüt tarafından üstlenilmemesi ve grupların

¹⁶⁷ Steven Simon ve Daniel Benjamin, The Terror, Survival, Vol.43, No.4, Winter, 2001-02, s.5-18.

(s6)

¹⁶⁸ Steven Simon and Daniel Benjamin, America and the New Terrorism, Survival, Vol.42, No.1, Spring 2000, s.59-75. (59.)

eylemin yapılmış olmasını yeterli görmeleri bunun en önemli göstergelerinden birisidir.

- Bunun yanı sıra yeni nesil terör örgütleri örgüt yapıları ve karar-kontrol mekanizmalarıyla da geleneksel terör örgütlerinden ayrılmaktadırlar. Geleneksel örgütler tanımlı, hiyerarşik yapılara sahiptirler. Bu hiyerarşi içerisinde, katı bir emir komuta zinciri söz konusudur ve örgütün eylem kararları da bu yapı içerisinde alınmaktadır. Oysa yeni nesil terör örgütlerinde, örgüt çok daha küçük ve esnek bir yapıdadır. Aralarında çok gevşek bağlar bulunan ve çok sayıdaki bu örgütler bir bütün olarak ele alındığında çok ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadırlar. Ayrıca bu çoklu yapı yaratıcı, farklı ve kestirilmesi güç eylemlerin ortaya konulabilmesi açısından da büyük bir avantaj sağlamaktadır.

2.2.1.3.1. Doktrinsel Değişim

Geleneksel terör eylemleri temelde 'sembolik' bir şiddet kullanımı ile kendi isteklerini topluma kabul ettirme amacındadır. Burada terör, diplomatik sürece katkıda bulunması için kullanılan bir araçtır. Bu açıdan terörizm, ulaşılmak istenen amaçla orantılı bir şekilde şiddete başvuran, tanımlı amaçlara ulaşmak için ortaya konulan faaliyetlerdir. Burada uygulanan şiddet, terörizmin bir savaş hali olarak tanımlanmasına yeterli olmayacaktır.

169

Son dönemlerde gerçekleştirilen terör eylemlerine bakıldığı zaman ise görülmektedir ki bu bakış açısı değişmektedir. Bu değişim, düşman olan iki taraf arasındaki güç farkı dolayısıyla zayıf olan tarafın terörizmi kullanma isteğinden kaynaklanmaktadır. Burada terör eylemlerinin gerçekleştirilmesinde amaç belirli bir taviz beklentisi değildir. Burada grupların beklentisi, bir 'savaş' olarak tanımladıkları süreçte düşmanlarına mümkün olan en büyük zararı verebilmektir. Burada şiddetin büyüklüğü

¹⁶⁹ John Arquilla, David Ronfeldt, Michele Zanini, "Networks, Netwar and Information Age Terrorism," *Contering the New Terrorism*, Ed. by Ian O. Lesser et. al., Santa Monica, RAND, 1999, s.68.

öncelikli amaç haline gelmiştir. Bu nedenle de eylemi gerçekleştiren grupların eylemi üstlenme gibi bir ihtiyaçları olmayacaktır. Bugün söz konusu bakış açısını hayata geçiren en önemli örgüt hiç şüphesiz El-Kaide'dir. Bu örgüt özellikle ABD'ne karşı (en azından görünüşte) açık bir 'savaş hali' olarak değerlendirilebilecek terör faaliyetleri yürütmektedir. Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından ABD'nin vermiş olduğu reaksiyon da aslında artık devletlerin de terör eylemlerini bir 'savaş' hali olarak tanımlamaya başladıklarının en önemli göstergesidir.¹⁷⁰

Son dönemlerde teröre getirilen yeni bir açılım da biraz daha mistik bakış açısına sahip örgütlerden gelmiştir. Bu örgütler günümüzdeki dünya düzeninden çok daha farklı 'yeni dünyanın' ortaya çıkmasını sağlama amacındadır. Vahiysel, mistik gruplarca hedeflenen mevcut sosyal, ekonomik, siyasi düzenin tamamen parçalanarak yok olması ve bu yok olma sürecinin ardından bir yeniden doğuşun sağlanmasıdır. Bu yeniden doğuşun sağlanması, kurtuluş içinse büyük çaplı ölümlerin yaşandığı eylemlerin gerçekleştirilmesinde hiç bir sakınca görülmemektedir.¹⁷¹

2.2.1.3.2. Örgütlerin Motivasyonlarındaki Değişim

Geleneksel terör örgütlerinin amaçları açık ve tanımlıydı. Gerçekleştirilen terör eylemlerinin hedefi ise örgütün sahip olduğu davaya dikkati çekmekti. Bu nedenle de eylem planları yapılırken ortaya konulacak şiddetin boyutları 'makul' düzeylerde tutulmaya çalışılıyordu. Bu şiddette aşırıya kaçmama çabasının temel sebebi ise elde edilmeye çalışılan kamuoyu desteğini kaybetme riskinin örgüt tarafından göze alınamamasıydı. ETA, IRA, FKÖ ve buna benzer bir eylem sonrasında kamuoyundan büyük tepki alan ASALA gibi gruplar kan dökmekten ve intikam almaktan çok belirli kazanımlar elde etme amacındaydılar.

¹⁷⁰ John Arquilla, David Ronfeldt, Michele Zanini, "Networks, Netwar and Information Age Terrorism," Countering the New Terrorism, Ed. by Ian O. Lesser et. al., Santa Monica, RAND, 1999, s.70.

¹⁷¹ John Arquilla, David Ronfeldt, Michele Zanini, "Networks, Netwar and Information Age Terrorism," Countering the New Terrorism, Ed. by Ian O. Lesser et. al., Santa Monica, RAND, 1999, s.71.

Günümüze gelindiğinde ise terörist gruplar düşman olarak gördükleri devletlere, eylemleriyle mümkün olduğunca büyük zararlar vermeyi hedeflemektedirler. Söz konusu gruplar genel olarak Batı'ya ve özellikle de ABD'ne karşı büyük bir düşmanlık ve nefret duymaktadırlar. Büyük oranda dini motivasyonlara dayanan bu gruplar saldırılarıyla intikam ve misilleme yapma duygularıyla motive olmaktadır.

Geleneksel terör örgütleri davalarını kamuoyuna duyurabilmek ve kamuoyunun desteğini sağlayabilmek amacıyla eylemlerini gerçekleştirdikleri için eylemlerin sorumluluklarını üstlenirlerdi. Bu sorumluluk doğal olarak gerçekleştirilen eylemdeki şiddetle talep edilen haklar arasında bir orantı olmasını zorunlu kılmaktaydı. Oysa günümüzde terör örgütlerinin amaçları açık bir şekilde ortaya konulamamaktadır. Hedefler biraz daha zor tanımlanabilir, bulanıktır. Örgütler eylemlerini bir kin alma dürtüsü ile gerçekleştirdikleri için burada gerçekleştirilen saldırı bir aracın ötesinde bir amaç halini almakta, saldırılarla karşı tarafa mümkün olduğunca büyük zararlar vermek hedeflenmektedir. Kamuoyu desteği yaratma arzusu ise ikinci planda kalmakta, öyle ki gerçekleştirilen bazı eylemlerden sonra örgüt bu eylemi üstlenme gereğini bile duymamaktadır. Bu örgütler, dini veya vahiyssel düşüncelerle hareket ettikleri için kendilerini aşırı şiddet eylemlerinden ve kitle imha fikrinden uzak tutan siyasi, ahlaki veya insani sınırlara sahip gözükmemektedirler.

Siyasal veya ideolojik motivasyonlara sahip geleneksel terör örgütleri kendilerini içerisinde yaşadıkları sistemin bir parçası sayarlar, bu sisteme dair belirli değişimleri sağlayabilmek amacı ile hareket ederlerdi. Buna karşın günümüzde terör örgütleri kendilerini sistemin dışında görmekte ve sistemde radikal değişimler talep etmektedirler. Sisteme karşı olan böylesi bir yabancılaşma yeni terörün eskisine göre çok daha yıkıcı olmasına neden olmaktadır.¹⁷²

Modern uluslararası terörün başladığı kabul edilen 1968'den bugüne kadar süreç incelendiği zaman görülmektedir ki dini ve mistik motivasyona

sahip örgütler önemli bir artış göstermiştir. 1968 yılından 1980 yılına kadar olan süreçte uluslararası büyüklükte eylem yapabilen dini terörist gruplar ortaya çıkmamıştır. 1980'de ise faal olarak bilinen 64 terör grubundan yalnızca 2'si dini olarak tanımlanmaktadır. 1990'lara geline süreçte bu oran giderek artmış, bütün terörist grupların içerisinde dini motivasyona sahip terör örgütleri %50'lik bir orana yaklaşmıştır.¹⁷³

Din ve mistik inançlar günümüzde uluslararası terör eylemlerinin en büyük motivasyon kaynağı olsa da halen milliyetçi, etnik ayrılıkçı ya da tek-sorun odaklı hareketler (küreselleşmeye karşı sert bir muhalefet yapan nükleer karşıtı, ekolojik sorumlulukla hareket edilmesini talep eden, hayvan hakları savunucuları, askeri harekatlara karşı gruplar) de büyük boyutlu şiddet uygulayabilecekler arasında yer almaktadırlar.

2.2.1.3.3. Örgütsel Yapılarındaki Değişim

1970 ve 80'lerde terör örgütleri sınırları belirli, hiyerarşik bir düzende örgütlenmişlerdir. Örgüt içerisindeki karar alma mekanizmaları katı bir emir komuta zincirine sahiptir. Bu durum ise örgütün gerçekleştirmeyi planladığı eylemlerin merkezi bir yönetim birimi tarafından yönlendirilmesini ve kontrol edilmesini sağlamaktaydı.¹⁷⁴

Günümüzde yeni terör örgütlerinin örgüt yapıları ve karar mekanizmaları, geleneksel, tek tip terör örgütlerine göre büyük farklılıklar göstermektedir. Öncelikle yeni örgüt yapısı klasik hiyerarşik yönetim kademelerini ortadan kaldırmaktadır. Bunun yerini ortak düşmana karşı birlikte hareket edebilecekleri diğer örgütlerle ilişki kurmaya müsait, esnek, karmaşık yapılar almıştır. Bugün dünyada en çok tanınan terör örgütü olan El Kaide, çok değişik coğrafi bölgelerdeki destekçi grupları ile ortak hareket

¹⁷² Bruce Hoffmann, Old Madness, New Methods, RAND Review, Vol.22, No.2, Winter 98-99, s.15.

¹⁷³ ATIF...

¹⁷⁴ Larry C. Johnson, The Future of Terrorism, American Behavioral Scientist, Vol.44, No.6, February 2001, s.901-904.

edebilmelerini sağlayan gevşek bir örgütlenme yapısına sahiptir.¹⁷⁵ Yeni örgütlerde klasik anlamda emir komuta zinciri yoktur. Bu örgütün, örgüt üyelerinin veya destekçilerinin eylem planlarını oluştururken ve uygularken hareket alanını genişletmektedir. Bu yeni örgüt yapısı, gruba çok daha etkili ve esnek bir hareket imkanı sağlarken aynı zamanda grubun kolay tanımlanmasını, yasal güçlerce kolayca tespit edilmelerini ve askeri bir misillemeye maruz kalınmasını engellemektedir.¹⁷⁶

2.2.1.3.4. Modern Teknoloji ile Gelen Değişim

Sürekli bir gelişim süreci içerisinde olan modern teknoloji teröristlere önemli olanaklar sunmaktadır.

Teknoloji artık günlük hayatımızın çok önemli bir parçasıdır. Elektrik aktarım hatları, iletişim kanalları, ulaşım araçları, bilgisayar sistemleri, vb. 'sosyal yapının kritik noktaları' olarak adlandırılabileceğimiz düğüm noktaları terörist gruplar için önemli birer hedef olarak görülmektedir. Ayrıca terörizmin ilk ortaya çıktığı andan itibaren teknolojik gelişmeler terör gruplarına hem daha gelişmiş silah ve yöntemler sunmakta¹⁷⁷ hem de söz konusu silah ve bilgiye çok daha kolay bir şekilde ulaşabilmelerini sağlamaktadır.

Terör eylemlerini gerçekleştirebilmek için gerekli eğitimin alınması, silahların elde edilmesi ve eylemin gerçekleştirilebilmesine yönelik hareket bilgilerine ulaşılması gerekmektedir. Bunların elde edilebilmesi ise daha 10-15 yıl öncesine kadar terör örgütünün diğer terör örgütleriyle ve örgüte destek olabilecek devletlerle kuracakları ilişkiye bağlıydı. Bu kaynaklara genellikle terör örgütleri terörizmi destekleyen devletlerin korumasında kurulan kamplarda ulaşılabilmekteydi.

¹⁷⁵ Larry C. Johnson, The Future of Terrorism, American Behavioral Scientist, Vol44, No.6, February 2001, s.901-904.

¹⁷⁶ Bruce Hoffman, Terrorism: Trends and Prospects, Countering the New Terrorism, Ed. by Ian O. Lesser, et.al., Santa Monica, RAND 1999.

¹⁷⁷ Şükrü Yazğan, Terrorism and the International System, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.44, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002, s.60-61.

Günümüzde ise özellikle bilginin paylaşım alanının genişlemesi ve hızlanması teröristlerin bu kaynaklara çok daha rahat bir şekilde ve çok geniş coğrafyalarda ulaşabilmesini mümkün kılmıştır. Bugün internet gerek terörizm yöntem ve kaynaklarına ulaşabilmek adına gerekse kolaylıkla bomba yapılabilmesini sağlayan talimatlara ulaşılabilmesi adına büyük kolaylıklar sağlamaktadır.¹⁷⁸ Bunun yanı sıra terörist eylemlere yardımcı olabilecek bilimsel alanlarda (biyoloji, genetik, kimya, nükleer, vb.) çalışmak üzere çok sayıda insan eğitim görmektedir. Bu durum da terör gruplarının yetişmiş elemanlar yardımıyla çok değerli imkanlara kavuşabilmelerini sağlamaktadır. Ayrıca bu alanlarda eğitim gören ve çalışan insanların sayısı arttıkça ilgili konulardaki materyal ve araçlara ulaşmak da giderek kolaylaşmaktadır.¹⁷⁹

Tüm bunların yanı sıra teknoloji, terörist gruplara gerçekleştirdikleri eylemlerini çok kısa bir zaman içerisinde ve en ince detaylarına kadar tüm dünyaya duyurma imkanını da vermektedir. Bu durum ise ortaya konulan eylemlerin etkisini arttırmakta, etkilerini dünyaya yaymakta, teröristlerin mesajlarını geniş kitlelere iletebilme imkanı vermekte, terör gruplarına moral verici ve eylemleri 'destekleyici' bir ortam yaratmaktadır.

Sonuç olarak, terör örgütleri son 10-15 yıllık bir süreç içerisinde büyük bir değişim geçirmişlerdir. Bu köklü değişim terör örgütlerinin kazanmış oldukları ortak özellikleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Terör grupları her an herhangi bir yerde eylem yapabilmektedirler,
- Terör grupları ulus ötesi finansal ve lojistik kaynaklara sahiptirler ve bu sayede destekçi devletlere daha az bağımlı bir hale gelmişlerdir,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinden yoğun bir şekilde yararlanmaktadırlar,
- Çok sayıda ölümle sonuçlanabilecek saldırılara girebilmektedirler,
- Esnek ve gevşek bir örgüt yapısına sahiptirler,

¹⁷⁸ Bruce Hoffman, Old Madness, New Methods, RAND Review, Vol.22, No.2, Winter 98-99, s.15.

¹⁷⁹ Bruce Hoffman, Terrorism Trends and Prospects, in Ian O. And Hoffmann B. (eds.) Counterin the New Terrorism, RAND., s. 31-33.

- Geleneksel terör örgütlerine oranla daha karmaşık amaç ve taktiklere sahiptirler,
- Genellikle dini veya mistik motivasyona sahiptirler,
- Sistemde köklü değişimler talep etmektedirler,

2.3. Terörizm, Kitle İletişim Araçları ve Propaganda

Terör örgütlerinin amaçları arasında en üstlerde yer alan ikisi; “dikkat çekmek” ve “korkutmak”tır.

Tıpkı, “İssız bir ormanda, bir ağaç devrilse; o ağaç gerçekten devrilmiş olur mu?” sorusundaki gibi terör örgütleri de ancak topluma ve karar mekanizmalarındaki çevrelere isimlerini ve seslerini duyurabildikleri ölçüde var olacaklardır. “Dikkat çekme” fonksiyonu içerisinde ise iletişim araçları (medya) çok önemli bir rol üstlenmektedir. Zaten son yıllarda terör gruplarının medya, kamuoyu ve karar mekanizmaları arasındaki bağlantıyı çok iyi kullandıkları gözlenmektedir.¹⁸⁰

Terörün önemli bir amacı da korkutmak, yıldırma, sindirmektir. Burada teröristin beklentisi, öngördüğü sonuç psikolojik ağırlıklıdır.¹⁸¹ Toplumda yaratacağı güvensizlik duygusu ve moral bozukluğu ile mücadele ettiği mevcut sistemin temel unsurlarını etkilemeyi hedeflemektedir. Bu amaçla gerçekleştirilen eylemin başarısı da eylemin, toplumun geniş kesimlerine duyurulmasına ve etkili yansıtılmasına bağlıdır.

Bu açıdan bakıldığında her terörist eylem, kamuoyu ilişkileri bakımından bir "propaganda" hareketidir de.

Bu propaganda eylemi üç amaçlıdır: Bir yandan saldırdığı egemenlik ilişkisini küçültmek, yermek, öte yandan, bu egemenlik ilişkisinin içinde yer

¹⁸⁰ M.Ali Kışlalı, 2003, Terör ve Medya, Radikal, 18.11.2003.

alanları korkutmak ve son olarak da kendi taraftarlarına "moral vermek" amacına yöneliktir.¹⁸²

Bu noktada medyanın bir çıkmaz ile karşı karşıya kalması söz konusu olacaktır. Terör eylemleri yayınlanmazsa 'kamuoyuna haber iletme' temel fonksiyonu yerine getirilmemiş olacak, eğer haber aktarılacak olursa bu seferde terör eylemi başarılı olmuş olacak, gelecekteki terör faaliyetleri bir anlamda özendirilmiş olacaktır.

Terör eylemleri söz konusu olduğu zaman medyanın, kurumsal veya kurumlar arası bir düzeyde belirlenmiş olan yayın ilkelerine sadık kalması, terör eylemlerinin başarılı olması ve tekrarlanıp tekrarlanmaması açısından hayati bir önem arz edeceği açıktır.

2.4. Sivil Toplum Örgütleri (NGO'lar) ve Terörizm

2.4.1. Sivil Toplum Örgütleri'nin Tanımı ve Oynadığı Roller

Sivil Toplum Örgütleri (Non-Governmental Organizations-Hükümetdışı Kuruluşlar) olarak adlandırılan oluşumlar tüm dünyada, akla gelebilecek hemen her konuda, bölgesel veya uluslararası düzeyde faaliyet göstermektedir. NGO'lar günümüzde hem ekonomik hem de sosyal kalkınma çabalarında en önemli aktörlerden biri olarak kendini göstermektedir. "Hükümetdışı Kuruluş", "sivil toplum örgütü", "kâr amacı gütmeyen örgüt", "vatandaş derneği", "özel gönüllüler örgütü", "sivil baskı grubu" gibi isimlerle anılan ve her bir kavramın tam olarak neyi içerdiği sorunsalı bir yana çalışmamızda NGO'lar olarak anacağımız kurumlar kısaca "bir kâr amacı gütmeksizin, belli hedefler çerçevesinde bir araya gelmiş, çeşitli nitelikteki gönüllü insanların oluşturduğu ve resmi kurumların etkisinden uzak olarak faaliyet gösteren kuruluşlar" organizasyonlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹⁸¹ Tuncay Özkan, 2002, Terör ve Medya İlişkisi, Milliyet, 07.05.2002.

¹⁸² Emre Kongar, Terör ve Medya,

NGO'ların ortaya çıkışları aslında yeni değildir. 18.yy.'da İngiltere'de köleliğin kaldırılması için çaba gösteren hareket bir dernek halini alarak bu amaçla uluslararası alanda uzun yıllar mücadele vermiş ve sonuçta 1840 yılında Köleliğe Karşı Dünya Sözleşmesi'nin imzalanmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

Yine NGO'lar 1945 yılında Birleşmiş Milletler Şartı'na insan hakları ile ilgili bazı unsurların girmesinde rol oynamışlardır. Aynı organizasyonlar 1960 ve 70'li yıllarda ise çevre ve nüfus sorunlarına yönelik çalışmalar yürütmüştür. Ancak NGO'lar 1980'li yılların sonlarından itibaren uluslararası platformlarda daha etkili roller üstlenmeye başlamışlardır. Bu etkinlik, NGO'ların sayıca artışı da beraberinde getirmiştir. Geline nokta uluslararası nitelikteki NGO'ların sayısı 30.000 civarındadır. 1956-86 yılları arasındaki otuz yıllık dönemde bu sayının küçük artışlarla 5.000'e ulaştığı, buna karşılık 1987-2000 yılları arasındaki dönemde 30.000'e yükseldiği göz önünde tutulduğunda, bu sayısal büyümenin hızı daha iyi ortaya çıkmaktadır. Ulusal düzeyde faaliyet gösteren NGO'ların sayısı ise günümüzde milyonlarla ifade edilmektedir. ABD'de 2 milyon, Hindistan'da ise 1 milyondan fazla kayıtlı NGO faaliyet göstermektedir. Rusya Federasyonu'nda kurulu NGO sayısı on yıl önce yok denecek kadar az iken, bugün bu sayının 65.000'i geçtiği bildirilmektedir. Endonezya'da sadece çevre sorunlarıyla ilgilenen 2.000'den fazla NGO bulunduğu ve bunların hemen hepsinin son on yıllık dönemde kurulduğu göze çarpmaktadır. Bu artışın temel nedenleri arasında şu başlıklar sayılabilir; Soğuk Savaş döneminin sona ermesi, iletişim teknolojilerindeki hızlı ilerleme, küreselleşme, NGO'ların resmi kurumlardan çok daha süratli hareket etme yeteneği.

Çok geniş bir yelpazede çalışma alanına sahip olan NGO'lar (insan hakları, çevre sorunları, kadın haklarının geliştirilmesi, ilaç üreticilerinin patent hakları, vb.) günümüzde ulusal yöneticiler, uluslararası kuruluşlar, şirket ve sendikalar gibi karar alma pozisyonu olan hemen her oluşumu değişik ölçülerde etkileyebilecek bir güce sahiptir. NGO'ların göz ardı edilememesini üç başlıkta toplayabiliriz; mali kaynakları, yüksek eğitimli üye sayıları ve kamuoyu desteği.

Gelinen noktada artık ABD, Çin Halk Cumhuriyeti, Avrupa Birliği (AB), Dünya Bankası gibi güçler dahi politikalarını oluştururken NGO'ların muhtemel tepkilerini dikkate almakta, hatta bu politika oluşturma süreçlerine belli ölçülerde NGO'ların katılımına imkan tanımaktadırlar.

NGO'ların çalıştıkları konularda olduğu gibi amaçlarında ve kullandıkları yöntemlerde de farklılıklar göze çarpmaktadır. Geniş halk kitlelerini bilgilendirme ve harekete geçirme, belli gruplara doğrudan yardım malzemesi ve hizmet götürme, ülkelerin imzaladıkları uluslararası sözleşmelere uyumlarını daimi gözlem altına alma, bir çatışmanın tarafları arasında uzlaşa sağlanmasının yolunu açma, belli bir konuyu uluslararası camianın gündemine yerleştirme ve bu alanda hukuki düzenlemeye gidilmesine yardımcı olma, uluslararası kuruluşlardaki çalışmalara katkıda bulunma, bir konuda araştırma yapma ve uzmanlık hizmeti verme NGO'ların ilk anda sıralanabilecek çalışma yöntemleridir.

NGO'ların çalışma yöntemleri başarı örneklerinden yola çıkılarak örneklendirilebilir; 1987 yılında imzaya açılan "Ozon Tabakasına Zarar Veren Maddeler Hakkında Montreal Protokolü", 1997'de sonuçlandırılan "Kara Mayınlarının Önlenmesine Dair Sözleşme" ve 1998'de Roma'da imza aşamasına getirilen "Uluslararası Ceza Mahkemesi"nin kurulmasına dair anlaşmanın ortaya çıkarılması çalışmalarına NGO'ların çok büyük katkıda bulundukları bilinmektedir.

Bu örneklerimizde, NGO'ların belli bir konuyu uluslararası toplumun gündemine yerleştirme ve hukuki açıdan bağlayıcı temele oturtma rolü ön plana çıkmaktadır. NGO'ların bir başka rolü, uluslararası forumlarda hükümetler arasında yürütülmekte olan çeşitli müzakereleri etkileme alanında görülmektedir. Müzakereci taraflar üzerindeki baskıları sayesinde NGO'ların 1992 Rio Dünya Çevre Zirvesi'nde ozon tabakasına zarar veren gazların kontrolü konusunun belgelere girmesini sağladıkları, 1995 yılında Pekin'de yapılan Dünya Kadın Zirvesi'nde birçok konuda etkili oldukları bilinmektedir.

Bu tip uluslararası forumlarda hükümetler arasında yürütülen müzakerelerde NGO'ların işlevi açısından bir başka husus daha dikkat çekmektedir. Hükümet temsilcilerinin müzakerelerde çıkmaza girdikleri bazı konularda zaman zaman NGO temsilcilerinin gayri resmi şekillerde ana müzakereci ülke temsilcileri ile temasa geçerek, orta yol bulunmasını sağladıkları bilinmektedir. Burada NGO'ların, ana aktör olmamalarına rağmen, müzakereci ve uzlaşya ulaşılmasını kolaylaştırıcı rolleri ön plana çıkmaktadır.

Bunların yanı sıra NGO'ların gözlem ve denetim rolü karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde NGO'ların bu yönünü göz ardı edebilecek ülke pek bulunmamaktadır. NGO'lar, ortaya koyabildikleri tarafsız görüntüleriyle bazı hallerde, çok hassas kabul edilen konuların çözümünde başarı kaydedebilmektedirler. Mozambik'te 13 yıl süren iç savaşın 1992 yılında sona erdirilmesi sürecinde "Community of Saint' Egidio" adlı NGO'nun taraflar arasında uzlaşyayı tek başına sağlamıştır. Bu noktada, NGO'ların çatışma önleme ve çözümede arabuluculuk rolü göze çarpmaktadır. Halen 500'e yakın NGO'nun "Avrupa Çatışma Önleme ve Transformasyon Platformu" bünyesinde faaliyet gösteriyor olması, önümüzdeki dönemde NGO'ların bu alandaki işlevinin daha da ön plana çıkabileceğinin işaretini vermektedir.

NGO'ların belki de en önemli rollerinden biri ise insanlara doğrudan hizmet ve insani yardım malzemesi götürmede karşımıza çıkmaktadır. Bir çatışma veya doğal afet bölgesine, hükümetlerden ve uluslararası kuruluşlardan çok daha süratli ulaşma, bürokratik işlemlerden arınmış olma, insanlarda tarafsızlık ve güven hissi uyandırabilme yetenekleriyle NGO'lar bu alanda büyük katkı sağlayabilmektedirler. Günümüzde NGO'ların götürdükleri insani yardımın hacmi, Birleşmiş Milletler çerçevesinde sağlanabilenden çok daha fazladır. Nitekim, NGO'ların hem insani yardım, hem de kalkınma ve teknik yardım alanlarında yılda toplam 8 milyar ABD doları tutarında kaynak oluşturabildikleri tahmin edilmektedir.

NGO'ların bir başka rolünü kitleleri belli hedeflere yönelik olarak harekete geçirme ve bu çerçevede düzenlenen protesto kampanyalarında

görmek mümkündür. 1994 yılında Dünya Bankası'nın 50. yıldönümü etkinliklerinde kamuoyunu harekete geçiren NGO'ların kurduğu baskı, Dünya Bankası'nı GYÜ'lere yönelik yardım programını gözden geçirmeye, ayrıca Hindistan, Malezya ve Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki baraj projelerini Banka programından çıkarmaya yöneltmiştir.

NGO'ların yukarıda özetlediğimiz ve son yıllarda artan ekonomik ve sosyal gelişimdeki rolleri, hükümetleri, uluslararası kuruluşları ve iş camiasını bu gelişmeye daha fazla dikkat vermeye ve NGO'larla işbirliği yapmaya yöneltmiştir. Nitekim, hükümetler, günümüzde artan şekilde, uluslararası toplantılara katılacak resmi heyetlerine konuyla ilgili ulusal NGO'larından da temsilciler dahil ederek bu kuruluşların uzmanlığından yararlanma yoluna gitmekte, resmi kurumlar bünyesinde NGO'larla ilgilenecek özel birimler kurmakta, özellikle bir çatışma bölgesine nakdi veya ayni yardım gönderirken, bunu eskiden olduğu gibi yerel resmi makamlara vermek yerine, NGO'lar aracılığıyla dağıtmayı tercih etmektedirler. Uluslararası örgütlenmeler de benzer düzenlemelere gitmişlerdir. Örneğin Dünya Bankası, NGO'ları kalkınma projelerine daha fazla dahil edebilmek amacıyla yakın bir zaman önce Banka bünyesinde bir "NGO Birimi" kurmuştur. Bankanın kredi projelerine NGO'ların doğrudan katılımı 1988 yılına kadar yüzde 3 seviyesinde seyrederken, bugün bu oran yüzde 49'a çıkmıştır. Halen Avrupa Birliği'nin (AB), kalkınma yardımı, insan hakları, demokrasi projeleri, insani yardım, eğitim ve çevre projelerinin gerçekleştirilmesi için NGO'lara tahsis ettiği yıllık mali kaynak toplam 1 milyon Euro civarındadır. Birleşmiş Milletler Örgütü de NGO'larla işbirliğini giderek arttıran uluslararası aktörlerin başında gelmektedir. BM nezdinde istişari statü sahibi NGO'ların sayısı 1968 yılında 377 iken bugün 2000'den fazladır. NGO'lar BM-Ekonomik ve Sosyal Konseyi (EKOSOK) nezdinde alabildikleri istisari statü sayesinde BM toplantılarına katılabilmekte, konuşma yapabilmekte, belge dağıtabilmekte, hatta belli koşullar altında BM gündemine madde eklenmesini dahi önerebilmektedirler. Halen 800'den fazla NGO'nun başvurusunun, BM nezdinde statü alabilmek için sırada beklediği göz önünde bulundurulursa BM-NGO ilişkisinin önümüzdeki dönemde giderek daha da gelişeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

NGO'ların dünya ekonomik ve sosyal gelişiminde olumlu bir rol üstlendikleri genel kabul gören bir değerlendirmedir. Bununla birlikte bu örgütlenmelerin faaliyetlerine eleştirel gözle bakanlar ve gelecek için endişe beyan edenler de bulunmaktadır. Örneğin bazı uzmanlar, özellikle GYÜ'lerde bireylerin, uluslararası kuruluşlardan ve yabancı hükümetlerden mali yardım alabilme amacıyla alelacele NGO kurma yönüne gitmekte olduklarını, bunun bir "NGO enflasyonu"na yol açacağını ve esas ihtiyacı olanlar için öngörülmüş yardımın, fazla sayıda NGO arasında dağıtılarak gerçek amacından sapabileceğine işaret etmektedirler. Hükümetler, bazı alanlarda NGO'ların "çok dar görüşlü" hareket edebilme özelliklerinden de endişe duymaktadırlar. Örneğin, bir uluslararası şirketin, çalışma koşullarının kötülüğü veya çocuk çalıştırıldığı gerekçesiyle az gelişmiş bir ülkedeki imalat operasyonlarını durdurmayı başaran bir NGO'nun, söz konusu az gelişmiş ülkedeki bireylere bir başka çalışma alternatifi sunmadığı için gerçekte ekonomik ve sosyal yaşama yarar mı, yoksa zarar mı getirdiği bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde bir iç çatışma sırasında halka yardım etme amacını güden NGO'ların dolaylı olarak çatışan taraflara silah alımı için kaynak yaratmış oldukları ve böylece çatışmanın uzamasına yol açtıkları eleştirisine de rastlanmaktadır. Diğer yandan bazı NGO'ların dini çevrelerle, hükümetlerle veya iş dünyasıyla çok yakın ilişkilerinin, bağımsız ve tarafsız niteliklerini ciddi şekilde zedelediği de eleştirilere yol açmaktadır.

NGO'nun tanımı, uluslararası alanda hangi konularda daha yararlı katkılarda bulunabileceği, söz konusu katkısı için en iyi yöntemin ne olduğu, hükümetlerle ilişkisi ve bu çerçevede resmi makamların etkisinden ne derecede uzak kalabileceği, is çevreleriyle bağları gibi hususların önümüzdeki dönemde ulusal ve uluslararası seviyelerde tartışılmaya devam edileceği anlaşılmaktadır. Bugün için karşımızda duran gerçek ise NGO'ların son onbes yılda, uluslararası alanda politika belirleme sürecinde ulus devletin yanı sıra etkin bir aktör olarak konumlarını güçlendirdikleridir. Konuyu izleyen uzmanlar, NGO'ların gücünün, sayısının ve hareket kabiliyetlerinin önümüzdeki yıllarda artacağına kesin gözüyle bakmaktadır.

3. TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN TERÖR ÖRGÜTLERİ VE ERMENİ TERÖR ÖRGÜTLERİ İLE İLİŞKİLERİ

3.1. Türkiye’de Terör

Osmanlı İmparatorluğu döneminde “milliyetçilik akımları” ile yoğunluk kazanan terör eylemleri cumhuriyet döneminde de devam etmiş, günümüze kadar dönem dönem çok değişik gruplar tarafından çok değişik amaçlar ve destekçilerle hayat geçirilmiştir.

Türkiye’de faaliyet gösteren terör gruplarını temelde üç grupta toplamak mümkündür: Sağ-Sol Terör Grupları, Bölücü Terör grupları ve Din Eksenli Terör Grupları.¹⁸³

3.1.1. 1970’li Yıllarda Terör Grupları

Dünyada 1960’larda artan sol hareketlenme ülkemizi de etkilemiştir. Bu çerçevede artan sol eğilimli hareketler ise beraberinde Türkiye’deki ilk modern terörist örgütlenmeleri getirmiştir. Aslında Türkiye’deki ilk Komünist Partinin (TKP) kuruluşu 1920 tarihine rastlamaktadır. Henüz Milli Mücadele yıllarına denk düşen bu tarihte Azerbaycan’ın başkenti Bakü de kurulan partinin Genel Başkanlığına Mustafa Suphi, Genel Sekreterliğine ise Ethem Nejat seçilmiştir. Kurtuluş savaşı sırasında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında legal olarak faaliyetlerini sürdürmesine karşın 1925 yılında çıkarılan Takrir-i Sükun yasası ile faaliyetleri yasaklanmıştır.¹⁸⁴

¹⁸³ .Alkan,N., 2003, “Türkiye’nin Terörizmle Mücadelesi,”

Tüm fikir hareketleri için geçerli olduğu gibi Marksist Leninist yaklaşım için de 1946 yılından sonraki demokratik açılımlar bir hareket alanı sağlamıştır. Dünyadaki eğilimlerin de bu yönde gelişmesiyle beraber bu dönemde Marx, Lenin, Mao, Tito, Che Guevera gibi sol ideoloji için önemli isimlerin eserleri Türkçe'ye çevrildiği gibi sayısız Türk yazar da konu hakkındaki düşüncelerini içeren eserler yayınlamışlardır. Bu eserlerin 1960'lardan sonra başlayacak olan terörizm faaliyetlerinin ideolojik alt yapısını oluşturduğu söylenebilir.¹⁸⁵ Yine bu dönemde TKP geleneğinden gelen kadrolar önceliğinde siyasi parti, işçi sendikaları, öğrenci dernekleri, vb. kurma çalışmaları da yürütülmüştür. Bu kapsamda 1960-1970 döneminde,¹⁸⁶

- 1961 yılında Türkiye İşçi Partisi (TİP),
- Devrimci İşçi Sendikalar Konfederasyonu (DİSK)
- 1963 yılında Fikir Kulüpleri (FK), Fikir Kulüpleri'nin birleşmesi ile de 1965 yılında Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) kurulmuştur. 1969'da yapılan FKF'nin Olağanüstü Kurultay'ında da FKF ad ve tüzük değiştirilerek Dev-Genç adını almıştır.

-Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) kurulmuştur.

İlerleyen tarihlerde terör gruplarının içerisinde yer alacak kimi önemli isimler bu örgütlerde, özellikle FKF bünyesinden yetişmiştir. Üniversitelerde ilk kurulan örgüt, Fikir Kulüpleri (FK) olmuş ve daha sonra değişik üniversitelerin bünyelerinde kurulan bu kulüpler, Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) çatısı altında birleştirilmiştir. Bu örgüt, bir süre TİP'e bağlı bir organ olarak faaliyet göstermiştir. Daha sonraları ise ismini sık sık duyduğumuz iki önemli isim Mihri Belli ve Doğu Perinçek FKF yönetimini ele geçirmiş, örgütün adını Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) olarak değiştirmişlerdir.

¹⁸⁴ YÖK, **Türkiye'de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri** (Ankara: YÖK Yayınları, 1985), s.83.

¹⁸⁵ Alkan, N., 2003, "Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi,"

¹⁸⁶ Mehmet Ali BAL., 2003, **Savaş Stratejilerinde Terör**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, s.118-119.

1960'ların ortalarından itibaren masum öğrenci istekleri ile ortaya çıkan eylemler 1968-69'lu yıllarda daha ciddi eylemlere ve protestolara dönüşmüştür.¹⁸⁷ Bu eylem ve boykotlar ile kamuoyundan yeterince ilgi göremeyen örgütler, devletin yürüttüğü politikaların da etkisiyle şiddet ve terör eylemlerine başlamışlardır.¹⁸⁸

Bu noktada Dev-Genç içerisinde çıkan fikir ayrılıkları sonucunda bölünmeler meydana gelmeye başlamıştır. Bu bölünmeler sonucunda, Dev-Genç'in içinden; Türkiye Halkın Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP/C), Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP) ve Türkiye Halkın Kurtuluş Ordusu (THKO) örgütleri kurulmuştur.¹⁸⁹

Bu örgütler 1970'lerde Türkiye'de tırmandırılan terör eylemlerinin en önemli aktörleri olmuşlardır. Meydana gelen eylemlerin önlenmesi için 12 Mart 1971'de bir muhtıra verilmiş, bu çerçevede süregelen terör eylemlerine karşı devlet tarafından sert tedbirler alınmıştır. Bu tedbirler ile Mahir Çayan, Sinan Cemgil gibi önemli isimler ele geçirilmiştir.

Sol grupların bu faaliyetlerine karşılık sağ gruplar da, özellikle 1973'ten sonra ülkücü ve akıncı gruplar çevresinde toplanmaya başlamışlar, bu gruplar kurmuş oldukları gençlik örgütlenmeleriyle sol terör örgütlerine karşı silahlı bir mücadeleye girmişlerdir.¹⁹⁰

Sağ gruplar özellikle ülkücü gruplar, sol gruplardan farklı olarak belirli oranlarda siyasi destek de görmüşler, bu desteğin de etkisiyle "devletin koruyucusu" olarak kendilerini görerek, terör eylemlerini gerçekleştirmişlerdir.¹⁹¹

¹⁸⁷ Özgen, M.İ., 1989, **Türkiye'de Şiddet Hareketleri Kaynakları ve Hedefleri**, Yeni Forum Yayıncılık, Ankara, s.13.

¹⁸⁸ **Türkiye'deki Anarşi ve Terörün Gelişmesi, Sonuçları ve Güvenlik Kuvvetleriyle Önlenmesi**, 1982, Başbakanlık Basımevi, s.18.

¹⁸⁹ **THKP/C Doğuşu ve İlk Eylemleri**, 1987, Kaynak Yayınları, İstanbul, s.11-12.

¹⁹⁰ YÖK, **Türkiye'de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri** (Ankara: YÖK Yayınları, 1985), s. 105-112

¹⁹¹ Criss, B., 1995, "Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi", **Strateji Dergisi**, Sayı: 2, s.160.

1978 ve 1979 yıllarında tanınan politikacı, gazeteci ve yazarlara yönelmiştir. Abdi İpekçi, Bedrettin Cömert, Ümit Kaftancıoğlu, İlhan Egemen Darandelioğlu, Güz Sazak gibi aydın isimler öldürülmüştür. 1970'li yılların sonlarında iyice tırmanan terör eylemleri sonucunda 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi gerçekleştirilmiştir. Bu müdahale sonucunda gerek sol gerekse sağ örgütler çok büyük darbe almışlardır. Özellikle devleti koruma rolünü üstlendiklerini düşünen sağ örgütler askeri müdahale sonrasında eylemlerine tamamen son vermişlerdir.¹⁹² Sol örgütler ise 1980'li yılların sonlarına doğru toparlanma çabası içerisine girmişlerdir. Bu toparlanma sürecinden sonra DEV-SOL (şimdilerde DHKP/C), TKPML/TİKKO (şimdilerde MKP), TDKP, TKEP/L, TİKB örgütleri eylemlerine tekrar başlamışlardır. Ancak bu örgütler kısa bir zaman içerisinde güvenlik güçlerinin müdahaleleri ile marjinalleştirilmişlerdir.¹⁹³

3.1.2. Bölücü Terör Grupları

Bölücü terörün başlangıcı ülkemizde, milliyetçilik akımlarının hız kazandığı ve Osmanlı'nın artık büyük bir hızla dağılma dönemini yaşadığı 1800'lü yıllara kadar uzanmaktadır. Balkanlarda yaşanan isyanların yanı sıra Anadolu topraklarındaki Ermeni ve Kürt isyanları ve İstanbul'da gerçekleştirilen terör eylemleri ülkemizdeki ilk bölücü faaliyetlerdir. Son yıllarda da Türkiye'nin en büyük sorunlarından birini teşkil eden ayrılıkçı Kürt hareketleri sonucunda 1806-1912 yılları arasında 12 isyan, 1925-1940 yılları arasında ise 25 isyan yaşanmıştır.¹⁹⁴

¹⁹² Alkan, N., 2003, "Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi,"

¹⁹³ Küçükakkaya, Z., 2003, "Türkiye'de Terör ve Terörün Gelişimi," **Polis Dergisi**, Sayı: 34, s.371.

¹⁹⁴ Birand, M.A., 1992, **Apo ve PKK**, Milliyet Yayınları, İstanbul, s.51.

1950'lerden sonra Kürt Milliyetçisi gruplar T-DKP çatısı altında toplanırken aynı zamanda üniversitelerde okuyan bölge gençleri de TİP, FKF, Dev-Genç gibi Marksist-Leninist örgütler içerisinde yer almışlardır. Bu nedenle bu dönemde açıkça olmasa da ayrılıkçı hareketlerin söz konusu örgütlerin çatısı altında yürütüldüğü söylenebilir.¹⁹⁵

1969 yılından itibaren ise Kürt Milliyetçisi, Marksist-Leninist görüşe sahip kesimin Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO) çatısı altında faaliyet gösterdikleri görülmektedir. DDKO'nun en belirgin özelliği, 1970'li yıllardan itibaren, gelişen Marksist-Leninist Kürt hareketleri için ideolojik ve kitle zemini hazırlamış olmasıdır.¹⁹⁶ 12 Mart Muhtırasıyla birlikte DDKO'lar kapatılmış ve bir çok üyesi ise tutuklanmıştır.¹⁹⁷

TKSP, RNK, KUK KOİP, KAWA ve PKK ayrılıkçı Kürt grupları büyük oranda Türk sosyalist grupların içerisinde çıkmıştır. Bundan dolayı bölücü örgütlerin ideolojik zeminini büyük oranda Marksist-Leninist felsefe oluşturmaktadır.¹⁹⁸ Ancak islami ilkelerden yola çıkan bölücü terör örgütleri de mevcuttur (Kürdistan İlam Partisi-PİK).¹⁹⁹

1970'lerde yaşanan sağ-sol terör eylemlerinin ardından gelen 12 Eylül askeri darbesi sonrasında eylemleri gerçekleştiren gruplara karşı çok sert tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerin sonucunda kısa bir süre ülkemizde terör eylemleri yaşanmamıştır. Ancak 1970'lerde sol grupların içerisinde faaliyetlerini sürdüren ayrılıkçı gruplar sebebiyle terör, 15 Ağustos 1984 tarihinde PKK tarafından gerçekleştirilen Eruh ve Şemdinli Baskınları'nın ardından tekrar ülke gündemindeki yerini almıştır.²⁰⁰

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesini Türkiye'den ayırarak, İran, Irak ve Suriye toprakları üzerinde Marksist-Leninist ilkeler doğrultusunda

¹⁹⁵ Alkan, N., 2003, "Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi,"

¹⁹⁶ Özcan, N.A., 1999, **PKK (Kürdistan İşçi Partisi)**, ASAM Yayınları, Ankara, s.23-26.

¹⁹⁷ Gürses, E., 1997, **Ayrılıkçı Terörün Anatomisi/IRA-ETA-PKK**, Bağlam Yayıncılık, Ankara, s.76-77.

¹⁹⁸ Ballı, R.,1991, **Kürt Dosyası**, Cem Yayınevi, İstanbul, s.29.

¹⁹⁹ Bal, M.A., 2003, **Savaş Stratejilerinde Terör**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, s.155

bağımsız bir Kürdistan Devleti kurmayı amaçlayan PKK terör örgütü yurtiçi ve yurtdışından destek almayı başarmıştır.²⁰¹ 1998 yılına kadar örgütün bölgedeki en büyük destekçisi Suriye olmuştur. Örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalanmasından önce büyükelçiliğinde saklandığı Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi de örgüte gerek lojistik gerekse eğitim konularında destek vermiştir. Bunun yanı sıra Rusya, Ermenistan, Bulgaristan ve İran gibi komşu ülkeler zaman zaman terör örgütünü kendi amaçları doğrultusunda desteklemiştir. Örgüt tarafından alınan bu destekler Abdullah Öcalan'ın ifadelerinde açık bir şekilde yer almaktadır.²⁰²

Tıpkı PKK terörü ile ilgili saptamanın yapılmasında geç kalındığı, boyutlarının küçümsendiği, teröre alan kazandırıldıktan sonra önlemler getirilmesine çalışıldığı gibi, Ermeni teröründe de karşı koyma ağır bir fatura ödedikten sonra gelmiştir.²⁰³

PKK terör örgütü özellikle 1995 yılına kadar eylemleri ile Türkiye'ye önemli zararlar verebilmiştir. Sadece askeri anlamda değil, ekonomik, sosyolojik ve kültürel açılardan yıpratıcı bir dönemi ülkemizde yaşatmıştır. Ancak bu tarihten sonra yıpranma sürecine giren örgütte lider kadrodan önce ikinci adam Şemdin Sakık, sonrasında ise örgüt lideri Abdullah Öcalan yakalanmıştır.

Terör örgütü PKK, Öcalan'ın yakalanmasının ardından Ocak 2000'de 7. Olağanüstü Kongresi'ni toplamıştır. Bu kongrede alınan bazı kararlar ise 09.02.2000 tarihinde bir bildiri ile kamuoyuna duyurulmuştur. Alınan bu kararlarda, "Demokratik Cumhuriyet ve Barış Projesi" adı altında yeni bir program oluşturulduğu ve bununla Kürt sorununun çözülmesi için, Türkiye'nin demokratik dönüşümünün sağlanması amaçlandığı ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra örgüt 8. Kongresi'nde ismini Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi (KADEK) olarak değiştirmiştir.²⁰⁴ PKK-KADEK terör örgütü bugün

²⁰⁰ Aydın, A., 1992, **Kürtler, PKK, Öcalan**, Kiyap Yayınları, Ankara, s.33.

²⁰¹ Sükan, F., 1994, **İhanetler Karşısında Türkiye**, Kültür Ofset, Ankara, s.139.

²⁰² Alkan, N., 2003, "Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi,"

²⁰³ Çitlioğlu E. "Yedekteki Taşeron Asala " Ümit Yayıncılık Ankara

²⁰⁴ "PKK Olağanüstü 7. Kongresi'nin Sonuç Bildirgesi".

gelenen noktada artık silahlı mücadeleden daha çok siyasi platformda faaliyetlerini yürütme çabası içerisine girmiş gözükmektedir.²⁰⁵ Ancak halen Kuzey Irak'ta 4-5 bin arası eğitimli militanı olduğu tahmin edilen örgütün silahı tamamen bıraktığını söylemek mümkün değildir. Bugünkü haliyle PKK-KADEK Türkiye için sadece siyasi değil, halen şiddet eylemleri açısından da en önemli tehdit unsurudur.²⁰⁶

3.1.3. Dini Temelli Terör Grupları

1980 askeri ihtilali ve hemen sonrasında verilen mücadeleler, o güne kadar yaşanan sağ-sol çatışmalarının ve Ermeni terörünün ortadan kaldırılmasında büyük rol oynarken, Türkiye'nin iç ve dış politikalarında da önemli değişimler yaratmıştır.

Ermeni terör eylemlerinin artık tamamen ortadan kalktığı 1985 yılı itibari ile PKK eylemlerinin ağırlık kazanması ve Türkiye'nin bu sefer değişik bir kanattan gelen bölücü terör eylemleriyle karşı karşıya kalmasına sebep olmuştur.

Bölücü terör eylemlerinin yanı sıra ülkemiz dini terör olarak adlandırılan dini temelli grupların eylemleriyle de bu dönemin ardından tanışmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin oluşturduğu Sovyet karşıtı "Yeşil Kuşak" içerisinde Türkiye'nin de yer alması Türkiye'nin iç politikasında 'din' olgusunun farklı bir şekilde yeniden konumlandırılmasına sebep olmuştur. Bu yeniden yapılanma süreci içerisinde devlet-din ilişkisi ve bürokrasinin dini bir söylem içerisinde olan değişik kurumlara karşı bakış açısı da farklılaşma göstermiş, tanımlamalar ve ilişkiler daha yumuşak bir zemine oturmuştur. Bu ılımlı havadan yararlanan bazı gruplar ise dini motifleri ağırlıklı, terör örgütlerini organize etmişlerdir.

²⁰⁵ "PKK Olağanüstü 7. Kongresi'nin Sonuç Bildirgesi".

²⁰⁶ Alkan, N., 2003, "Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi,"

Ülkemizde özellikle 1980'li yıllardan sonra İslam dinini kan, savaş ve ihtilalle bütünleştiren Ortadoğu kökenli örgütlerin yayınlarından ve faaliyetlerinden etkilenen Hizbullah, İHÖ, İBDA/C, AFİD/İCB, Vasat, Tevhid Selam/Kudüs Ordusu gibi terör gruplarının faaliyetleri söz konusu olmuştur.²⁰⁷ Bahriye Üçok, Ahmet Taner Kışlalı, Uğur Mumcu, Muammer Aksoy gibi aydınlara yönelik suikast eylemlerinin düzenlenmesinden de sorumlu olan bu örgütlerin militanlarının büyük çoğunluğu bugün artık yakalanarak cezaevlerine konmuştur. Bu nedenle de İBDA/C, AFİD/İCB ve Vasat terör örgütlerinin günümüzde herhangi bir eylemine rastlanmamaktadır.²⁰⁸

Bu örgütlerden Hizbullah ülkemiz için halen tehdit edici özelliğini korumaktadır. Hizbullah terör örgütünün temelleri 1980'li yılların başında Diyarbakır'da Vahdet Kitapevi çevresinde atılmıştır. Zaman içerisinde liderlik konusu ve fikir ayrılıkları nedeniyle grubun Vahdet Kitapevi etrafındaki oluşumdan kopmalar meydana gelmiş ve ilk olarak 1981 yılında M. Fidan Güngör, Menzil Kitapevini açarak Menzil gurubunu oluşturmuştur. Ardından, 1982 yılında Hüseyin Velioğlu da Vahdet Kitapevi çevresinden ayrılarak İlim Kitapevini açarak faaliyetlerine başlamıştır. Bir süre birlikte faaliyet yürüten Hüseyin Velioğlu ile Fidan Güngör, 1987'ye doğru liderlik temelinde baş gösteren çatışma sonucunda, birbirlerinden tamamen ayrılmışlardır. Bu ayrılıktan hemen sonra Hizbullah/İlim ve Hizbullah/Menzil grupları, Güneydoğu Bölgesi'nde stratejilerini belirleyerek hızla örgütlenme ve taban oluşturma faaliyetlerine başlamışlardır.²⁰⁹

²⁰⁷ Demirel, E., 2001, **Hizbullah**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, s.10.

²⁰⁸ Küçükakkaya, Z., 2003, "Türkiye'de Terör ve Terörün Gelişimi", **Polis Dergisi**, Sayı: 34, s.372.

²⁰⁹ Demirel, E., 2001, **Hizbullah**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, s.37

3.2. Ermeni Terör Örgütleri Temelinde Türkiye'deki Terör Ağı

3.2.1. Türkiye'ye Yönelik Ermeni Terörü

Ermeni-Türk ilişkilerini belirli aşamalarda incelemek faydalı olacaktır:

- Selçuklu döneminde Bizans egemenliğinde olan Ermeni toplumu ile Türklerin ilk temasıyla başlayıp milliyetçilik akımları doğrultusunda Ermeni isyanlarının başladığı 1800'lere kadar olan dönem,
- Ermeni isyanlarının, terör eylemlerinin ve buna karşılık Türk ve Kürt grupların Ermenilere karşı faaliyetleri ile geçen, sonucunda Tehcir kararını, soykırım iddialarını ve 1920'lerdeki Ermeni terör eylemlerini de içine alan dönem,
- Lozan Antlaşması sonrasında 1960'lara kadar yeni Türkiye Cumhuriyeti ile Ermeni ilişkilerinin yeniden şekillendirildiği dönem,
- İkinci terör dönemi olarak adlandırılan 1970'lerde başaayıp 1980'lerin ortalarına kadar süren, terör eylemlerinin hız kazandığı dönem,
- 1985 sonrası Ermeni terör örgütlerinin sahneden çekilmesi ile beraber başlayan ve günümüze dek gelen silahsız mücadele dönemi.

Milliyetçilik akımlarının Osmanlı İmparatorluğunun dağılma sürecini hızlandırdığı 1800'lü yılların sonlarında başlayan Ermeni terörü Lozan antlaşmasının ardından ilk Ermeni terör eylemleri dönemi sona ermiştir. İkinci terör dönemi olarak adlandırılan dönem ise 1973-1985 yılları arasında yaşanmıştır.

Ülkemizde yaşanan ikinci Ermeni terör dalgasının arkasındaki en önemli iki aktör, en önemli iki Ermeni gücü ise geleneksel Hınçak ve Taşnak partileridir.

Hınçak tarafından kurulan Orta Doğu kökenli, Marksist-Leninist ASALA ile Taşnaklar tarafından kurulan ve Ermeni sorununa yönelik çabalarında (buna terör de dahil olmak üzere) Sovyet Rusya ile bu derece yakın ilişki içerisinde olunmasına karşı çıkan JCAG terör örgütleri, eylem birliği içerisinde yürüttükleri faaliyetleri ve yıllar boyunca uyguladıkları 'ayırmsız şiddet' politikası ile dünya gündeminde kalmayı başarmışlardır.

3.2.1.1. İlk Ermeni Eylemleri

Balkan devletlerinin, Osmanlı idaresine karşı yürüttükleri bağımsızlık mücadelesi sürecinde başlattıkları terör eylemleri de önemli bir yer tutmuştu. Başta Rusya olmak üzere yabancı ülkelerinin de destek verdikleri bu sürecin başarıyla tamamlanması Ermenileri de benzer bir yol izlemeye sevk etmiştir. Gerekli olan destek ise gerek Ermeni gerekse Batı kiliselerinin yanı sıra başta yine Rusya olmak üzere İngiltere, Amerika ve Fransa'dan gelmiştir. Berlin Konferansı (md.61) başta olmak üzere Osmanlı'nın imzalamış olduğu çeşitli antlaşmalarla, özellikle azınlıklar konusunda geniş yetkiler elde eden Batılı devletler bu yetkilerini Ermeni hareketlerinin desteklenmesi için de kullanmışlardır.²¹⁰

Koşulların uygun olması ile nihayet önceleri yardım ve dayanışma dernekleri görünümünde (1860'ta İstanbul'da Hayırsever Cemiyeti, 1870'te Van'da Araratlı, 1885'te Van'da Armenegyanlar) sonrasında ise açıkça komiteler şeklinde (1887'de İsviçre (Cenevre)'de Hınçak, 1890'da Tiflis'te Taşnaksutyun gibi) şiddeti kullanmakta tereddüt etmeyen Ermeni komiteleri kurulmuştur.²¹¹ Bu komitelerin kurulmasının ardından Ermeniler hem Anadolu'da çeşitli ayaklanmalar düzenlemişler hem de başkent İstanbul'da terör eylemlerine imza atmışlardır. Bu eylemlere karşı devlet tarafından verilen tepkiler ise Batılı diplomatların çabaları sonucunda mümkün olan en düşük seviyeye indirilmiştir.

²¹⁰ Saray, M., 2003, "Ermeni Terörü (1887-2002)," **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.383-398. (384)

²¹¹ Çitlioğlu, E., 2003, "Ermeni Terörü Üzerine Analiz," **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.427-435. (427)

“Türkiye’de Ermeniler için idari ıslahat istemek ve yaptırmak, bu gayeye ulaşmak için her türlü vasıtaya müracaat etmek suretiyle ve hürriyetlerini elde etmek maksadıyla dahili bir kuvvet yaratmaya çalışmak” üzere Ermeni Vatansever İttihadı kurulmuştur.²¹²

Batı desteği ile güç kazanan komiteler Doğu Anadolu, Kilikya ve Doğu Karadeniz’de isyanlar çıkartarak Osmanlı yönetimine karşı bir direniş başlatırken ‘yüzbinlerce’ Türk ve Kürt vatandaşımızın da ölümüne ve köylerinin yağmalanmasına da sebep olmuşlardır.

1880’lerin başında başlatılan isyanlar (Sivas, Yozgat, Merzifon, Erzurum, Kumkapı, Kayseri Olayları, Birinci Sason İsyanı, İkinci Sason İsyanı, Zeytun Ayaklanmaları, Van İsyanı, Erzincan, Diyarbakır, Bitlis Olayları, Birinci ve İkinci Adana İsyanları, Harput (Elazığ) Ayaklanması, Trabzon, İzmit ve Adapazarı, Bursa, Halep, Canik (Samsun), Urfa, Maraş, Şebinkarahisar ve Fındıcık Olayları) Birinci Dünya Savaşı sırasında ve hatta milli mücadele yıllarında da devam etmiştir.²¹³ Yürütülen isyanların yanı sıra Sultan II. Abdulhamid’e düzenlenen suikast girişimi ve Osmanlı Bankası Baskını gibi İstanbul’da gerçekleştirilen terör eylemlerine de yine bu Ermeni grupları imza atmışlardır.

Başlatılan bu isyanların ardından Birinci Dünya Savaşı yıllarında İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından alınan Techir Kararı gelmiş, yüzbinlerce Ermeni bu kararla beraber yaşadıkları topraklardan göç etmek zorunda kalmışlardır. Ermeni isyanları ve sonrasında söz konusu zorunlu göç yıllarında gerek Türk ve Kürt gerekse Ermeni toplumunda çok büyük acılar, ve bu göç esnasında istenmeyen ölümler yaşanmıştır.²¹⁴

İlk Ermeni terör dalgası olarak adlandırılan bu dönem bağımsızlık amaçlarına ulaşamayan Ermeni İhtilalci Komitelerinin giriştikleri intikam

²¹² Anadol, C., 2002, **Tarihin Işığında Ermeni Dosyası**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, s.115.

²¹³ Anadol, A., a.g.e., s.125-350.

²¹⁴ Akçam, T., 2002, **İnsan Hakları ve Ermeni Sorunu**, İmge Kitabevi, Ankara, s.257-338.

almaya yönelik eylemlerle son bulmuştur. Paris ve Lozan Konferanslarında siyasi başarısızlıklarıyla beraber verilen ‘askeri’ mücadelede de başarısız olunmasıyla beraber Komiteler bazı intikam eylemleri düzenlediler. Bu eylemlerinde, Osmanlı Dahiliye eski Nazırı Talat Paşa (Soghomon Tehlirian, Berlin, 15 Mart 1921), Hariciye eski Nazırı Sait Halim Paşa (Arşavir Şriakin, Roma, 5 Aralık 1921), Bahriye eski Nazırı Cemal Paşa (Tiflis), Bahaattin Şakir ve Cemal Azmi Bey (Aram Yergenizn, Berlin, 17 Nisan 1922) Ermeni terör örgütü Nemesis militanlarınca öldürülmüşlerdir.²¹⁵

NEMESİS, Ermeni Taşnak Partisine bağlı bir alt örgüt olarak 1920’lerde kurulan, adını her nedense Yunan mitolojisindeki “Adalet ve İntikam Tanrıçası”ndan alan ilk gizli Ermeni terör örgütüdür.²¹⁶

NEMESİS’in kuruluş amacı Osmanlı İmparatorluğu döneminde Doğu Anadolu’da yerleşik ancak Osmanlı Rus Savaşı sırasında cephe gerisindeki yıkıcı ve bölücü faaliyetleri nedeniyle 1915 yılında zorunlu göçe (tehcir) tabi tutulan Osmanlı uyruklu Ermenilerin intikamını almaktır.

Ermeniler, kendilerince soykırım olarak niteledikleri zorunlu göç sırasında , kabilelerin geçtiği ve özellikle Osmanlı otoritesinin zayıf olduğu yörelerle, savaşın sürdüğü yerlerde kabul etmek gerekir ki, bazı olaylarla karşılaştılar. “Tehcir “ eylemi sırasında, yakın geçmişin ve yaşanan günlerin acılarından kaynaklanan bir takım üzücü ve her halde istenmeye olayların varlığını elbette yadsımamak gerekir. Ancak genellikle bireysel tepkilere dayalı, bir bölümü ile de yazık ki çapulculuğa varan bu davranışları organize bir hükümet uygulaması, dahası bir devlet politikası olarak görmek yanlış olur.Nitekim Osmanlı hükümeti, Ermeni kabilelerine yapılan saldırıları engellemekte kusurlu gördüğü 62 kolluk görevlisini idam etmiş,1300’ü aşkın görevliyi çeşitli cezalara çarptırmıştır. Ermeniler bu göç kararından sorumlu tuttıkları Talat, Cemal ve Sait Halim Paşalarla, Jön Türklerden Bahattin Şakir ve Cemal Azmi Beyleri öldürme kararı alırlar ve NEMESİS kurulur.Yunan

²¹⁵ Çitlioğlu ,E , “Yedekteki Taşeron Asala” Ümit Yayıncılık, Ankara, s. 428

²¹⁶ Çitlioğlu ,E , “Yedekteki Taşeron Asala” Ümit Yayıncılık, Ankara, s. 13-14

mitolijisindeki Tanrıça NEMESİS, Artık Ermeni militanların elinden adalet dağıtacaktır !²¹⁷

Talat ve Sait Halim Paşa'dan sonra Cemal Paşada Tiflis'te (Gürcistan), üstelik Çarlık Rus Gizli Polisi CHEKA karargahının kapısı önünde iki NEMESİS militanınca vurularak öldürülür. Bahattin Şakir ve Cemal Azmi Beyler de 17 Nisan 1922'de Berlin'de Aram Yergenian adlı bir başka NEMESİS militanının kurşunlarına hedef olarak yaşamlarını yitirirler.

3.2.1.2. İkinci Terör Dönemi, ASALA ve Diğerleri

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışının ardından Misak-ı Milli sınırlarının kurtarılması hedefine yönelik olarak başlatılan Milli Mücadelenin başarı ile tamamlanması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının, Sevr Antlaşmasının ortadan kaldırılarak Lozan antlaşmasının imzalanmasının ardından Ermeni sorunu da ayrı bir mecraya taşınmıştır.

Türkiye toprakları dahilinde yaşayan Ermeni vatandaşlarımız, Atatürk Türkiye'sinde sahip oldukları tüm vatandaşlık haklarından rahatça yararlanıp, birer Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak hayatlarını sürdürmeye devam etmişlerdir.

Ancak Türkiye sınırları dışarısında kalan Ermeni toplulukları, çeşitli nedenlerle Türklere karşı nefret duygularını hiç bir zaman bırakmamış, genç kuşaklara da bu nefretlerini aktarmışlardır. 'Ermeni sorunu' daha çok Ermeni Diasporası ve yabancı devletlerin dış politikaları çerçevesinde şekillenmeye Lozan Antlaşması sonrasında da devam etmiştir.

Türkiye'nin komünizmi kabul etmemesi, zaman içerisinde Sovyet Rusya'ya karşı Batının yanında yer alarak NATO'ya katılması Rus yönetiminin tepkisini çekmiştir. Bunun için Erivan'da "Soykırım Anıtı" açılmış

²¹⁷Çitlioğlu E. "Yedekteki Taşeron Asala" Ümit Yayıncılık Ankara s.14-15

ve Türkiye'ye karşı Ermeni kartı devreye sokulmuştur. Bunu fırsat bilen Ermeniler, 1947'de New York'ta Dünya Ermeniler Birliği Kongresini toplamışlar, bu kongre sonucunda BM kanalı ile Türkiye'den yeni taleplerde bulunma kararı almışlardır. Ancak bu ilk çabalarından bir sonuç alamamışlardır.²¹⁸

Bir taraftan siyasi çabalar sürdürülürken yine Sovyetler Birliği'nin öncülüğünde konu 'sözde' bilimsel alana da taşınmış, Moskova'da ve diğer Cumhuriyetlerin başkentlerinde çeşitli akademilerde Ermeni konusu üzerine çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Sovyet Rusya'nın dışında Batı ülkelerinde de Taşnak ve Hınçak üyeleri vakıflar, araştırma merkezleri hatta üniversitelerin ilgili kürsülerinde Türk-Ermeni ilişkilerini tek taraflı inceleyen araştırmalar yaptırıp, kitaplar yayınlattırıştır. Bu çalışmaların da yardımıyla özellikle Amerika ve Fransa'da yıllar boyunca, her türlü iletişim kanalının kullanılmasıyla ve sabırla yürütülen propaganda çalışmaları sonucunda Batı ülkelerinde Ermeni görüşü lehine önemli bir kamuoyu yaratılmıştır. Yaratılan genel kamuoyunun dışında yeni nesil Ermeni gençleri de bu propaganda faaliyetlerinden etkilenmişler, Türklere karşı büyük bir nefret ve intikam duygusu ile Taşnak ve Hınçak partilerinin destekçileri haline gelmişlerdir.

Yürütülen siyasi ve bilimsel faaliyetlerle propaganda faaliyetlerinde ortak hareket eden Taşnak ve Hınçak partileri, çalışmalarının dördüncü ayağını oluşturacak olan terör söz konusu olduğu zaman iki farklı örgüt kurmayı tercih etmişlerdir. Zengin Ermeni Diasporasından da zaman zaman gönüllü zaman zaman zorla alınan bağışlar yardımıyla kurulan iki farklı terör örgütü; ASALA ve JCAG, uluslararası dengeleri de çok iyi bir şekilde kullanarak, Ermeni sorununu dünya kamuoyunun gündemine taşıma noktasında oldukça başarılı olmuşlardır.

Hınçak-Taşnak rekabetinin de Ermeniler'in iki ayrı terör teşkilatı kurmalarında etkili olduğunu görüyoruz. Bunlardan birincisi, Hınçak

²¹⁸ Saray, M., 2003, "Ermeni Terörü (1887-2002)," **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.385

tarafhtarlarının ağırlıkta olduğu ve bütün sol görüşlü Ermeni kuruluşlarını da içine alan ve 1975'te kurulan ASALA (Armenian Secret Army for the liberation of Armenia) "Ermenistan'ın kuruluşu için Ermeni Gizli Ordusu" idi. ASALA'nın program ve hedefleri şöyledir: "Ermeni topraklarının kurtarılması için temel yol devrimci şiddet eylemlerinden geçer. Şiddet ve terör ile uluslararası devrimci hareketi benimseyen örgütlerle işbirliği yaparak çalışmak lazımdır. Hedefleri ise; Türklere ve Türk dostlarına karşı terör eylemlerine girişmek, bunun, içinde resmi ve özel ileri gelen şahıslar hedef almaktır. Bu nedenle katliamlar, büyük yankı uyandıracak öldürmeler ve bombalamalar ön planda tutulacaktır. Bu faaliyetlerini yaparken

ASALA : a) Sovyetler ile Doğu Bloku ve Sosyalist ülkelerin desteğini, b) Türkiye'yi iç ve dış tehdit ve terör ile yıpratmayı jeo-politik beklentileri bakımından politikalarının esası sayan Yunanistan ile Suriye'nin desteğini sağlamak, c) Kominist partilerden dolayı olarak Hınçak Ermeni terör örgütlerinden sempatanlarından, karşı görüşlere sahip bulunsalar da Ermeni kiliselerinden destek sağlamak. Filistin kuruluş örgütü, PKK ve TKP ile müşterek çalışmalar yapmak" tır.

Ermeniler'in ikinci büyük örgütü ise, tamamen Taşnak militanları tarafından kurulmuş olan "Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları" (Justice Commandos for Armanian Genocide JCAG) idi. 1972'de kurulan bu örgütün program ve hedefleri şöyledir: "Ermeniler'in kendi vatanlarında yaşama ve kendilerini yönetme hakkı vardır. Biz bunu sağlayacağız. Bu maksatla Serves Anlaşmasının üzerinde ısrarla durmaya devam edeceğiz. Çünkü bu anlaşma Ermeni davasının milletlerarası alanda kilometre taşlarından biridir. Bundan sonraki hedeflerimiz ise; a) Soykırımın taşınması, b) Türkiye'nin tazminat ödemesi, c) Ermeni topraklarına geri dönüşün gerçekleşmesi için mücadele" etmektir. Bu örgüt, desteğini daha ziyade Amerika ve Avrupa ülkelerinde yaşayan Ermeniler'den almaktadır. ASALA'nın aksine, diğer terör örgütleri ile müşterek çalışması yoktur. **Avrupa ve Amerika'daki bütün Ermeni teşkilatları ile ilişkisi vardır. Kilise, Kilisler Birliği ile Ermeni lobileri araştırma merkezleri başlıca destekçilerdir.**

Ermeni terör eylemlerinde adını duyuran yalnızca ASALA, ASALA-RM ve Ermeni Soykırımı için adalet komandoları (JCAG) değildir. Terör eylemlerinin yaygın bir biçimde sürdüğü 1970 ve 1980'li yıllarda, dünya kamuoyu nerede ise her eylemin ardında yeni bir örgüt adı duymaya başlamıştır.

Ermeni terör örgütlerinin ana gövdesi ASALA ve JCAG olmakla birlikte, çok sayıda başkaca ad kullanılmasının iki ana nedeni vardır. Bunlardan birincisi, dünya kamu oyuna Ermeni davasına ne denli, ne kadar geniş bir biçimde sahip çıkıldığı mesajını vererek, sahip olunan desteğin boyutlarını olduğundan büyük göstermek; ikincisi de terör eylemlerini araştıran güvenlik güçlerinin kafalarını karıştıracak hedef şaşırtmaktır.

Ermeni terör örgütlerinin eylemleri sırasında adları duyuranlar şunlardır.

1. 3 Ekim
2. ASALA
3. 9 Haziran
4. Orly Örgütü
5. Fransa Eylül Örgütü
6. Ermenistan Gizli Ordusu
7. Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları
8. Yeni Ermeni Direniş Örgütü
9. ASALA-RM

Bilinen Ermeni terör örgütleri içinde yer alan 9 Haziran örgütü "İsviçre" hedefleri dışında başka bir ülkeye yönelik bir eylemde bulunmamış, Orly ve Fransa Eylül Örgütleri de tüm eylemleri yalnızca Fransız hedeflerine karşı gerçekleştirmişlerdir.

Orly ve Fransa Eylül örgütleri 24 Eylül 1981 günü Paris'teki Türk Başkonsolosluğu'na düzenlenen ve ASALA tarafından "Van Operasyonu"

olarak adlandırılan eylemden hemen sonra adlarını duyurmuşlardır. Fransa Eylül Örgütü , PARİS Türk Başkonsolosluğuna düzenlenen baskında 31 gün sonra ilk eylemini 25.10.1981 günü Champs d'Elysée'de bir kahvenin bombalanması ile koymuş ve Ekim 1981'de tümü Paris içinde olmak üzere yedi eylem daha gerçekleştirmiştir.

Orly Örgütü ise yine Başkonsolosluğunun baskınından iki ay sonra adını duyurmuş ve Kasım 1981'de dördü Beyrut'ta, biri Tahran'da Fransız hedeflerine yönelik beş eylem dışında (Air France ofisleri) Paris içinde 11 eylem daha yapmıştır.

Türkiye'nin Paris Başkonsolosluğunun ASALA mensubu teröristlerce basılmasına değin adı hiç duyulmamış bu örgütlerin, baskın olayında hemen sonra yaygın eylemlerle ortaya çıkışları ve eylemlerin çok önemli bir bölümünü Paris'te gerçekleştirmeleri , bir anlamda Fransa'ya karşı bir göz dağı niteliğini taşımaktadır. Nitekim Orly örgütü ile organik bağı, düzenlediği bir basın toplantısı ile yadsıyan ASALA, çok geçmeden Roma'da bir Türk diplomatını silahlı saldırıda yaralandıktan sonra (o dönemde Roma Büyükelçiliği 2. Katibi olan Gökberk Ergenekon kolundan yaralanmasına karşın saldırganı kovalamış, yaralamış, ancak kaçmasına engel olmamıştı), Fransa'ya Dimitriu Georgiu adına düzenlenen sahte bir pasaportla giriş yaparken yakalanan Monte Melkonian'ın sınır dışı edilmesi karşılığı, eylemde bulunmamaları için Orly Örgütüne ricada bulunduklarını ve örgütün ricalarını kabul ettiğini açıklar.

Burada dikkat çeken iki husus vardır. Aralarında organik bağ olduğunu ASALA'nın yadsımasına karşın, Orly Örgütü üzerinde bir otoritesinin bulunduğu anlaşılması, daha da önemlisi, Fransız makamlarının ASALA ile istediği an ilişki kurabilecek bilgi ve iletişime sahip olduğunun ve gereğinde ASALA ile gizli pazarlıklarının yapıldığının kanıtlanmış olması. Gerçekten de ASALA'nın bu açıklamasını ve Melkonian'ın sınır dışı edilmesinin ardından Orly örgütü Fransa içinde başkaca eylemine rastlanılmaz

Bütün bu gerçekler , aslında Orly ve Fransa Eylül örgütlerinin bağımsız olmaktan çok, ASALA'nın kendisini başka adlar altında gösterme gereksiniminden doğduğunu kanıtlamaktır. Büyük ölçüde Fransa'da yuvalanma olanağı bulan ASALA'nın, kendi adını kullanarak Fransız hedeflere yönelteceği eylemler, ASALA ile Fransa arasındaki bir tür gizli barışı yok edebilme riski taşıdığından, ASALA başka adlar altında eylemler koymakta ve örgütlerin bağımsız olmakla birlikte sözünü dinlediği imajını uyandırarak, gücünü politik alanda artırma ve terörün dışında bir aracı olarak görünme olanaklarını araştırmaktadır. Bu nedenlerle Orly ve Fransa Eylül Örgütlerini, bağımsız birer terör örgütü olarak değil, ASALA' nın değişik yapı ve adlar altında ortaya çıkabildiğinin bir kanıtı olarak görmek gerekir.

9 Haziran adlı örgütte , üçü İsviçre dışında, fakat İsviçre hedeflerine yönelik; diğerleri ise tümü ile İsviçre içinde eylem gösteren ve kaldığı otelde bomba hazırlarken, bombanın erken patlaması sonucu yaralı olarak yakalanan ASALA militanlarının İsviçre makamlarınca tutuklanmasıyla ortaya çıkan bir örgüt olarak dikkat çekmektedir.

3 Ekim adlı terör örgütü de bu sınıfa girer. 3 Ekim örgütü, tıpkı 9 Haziran gibi, ASALA militanlarının İsviçre polisince tutuklanmasının hemen ardından sahneye çıkmış, beş ayrı ülkede (İspanya, Fransa, Lübnan, İngiltere, İsviçre) yalnızca İsviçre hedeflerine yönelik 14 ayrı eylem gerçekleştirmiştir. Bütün bunlar, ASALA'nın Ermeni hareketini olduğundan çok daha büyük boyutlarda gösterme çabası içinde olduğunun kanıtları sayılabileceği gibi, gereğinde ASALA'ya güvenlik makamları ile pazarlık olanağı yaratmayı da amaçlamaktadır.

ASALA'nın polisi yanıltma çabalarına bir örnek 12 Ekim 1980 günü İngiltere, Londra'da yaşanır. Londra'nın en merkezi yerlerinden birisinde bulunan bir Türk turizm ofisi, akşam saatlerinde bombalanır. Sorumluluğu ASALA'ya bağlı olarak çalışan Antraning Paşa grubu üstlenir. 10 dakika sonra, Türk turizm ofisine yalnızca 700 metre uzaklıkta bulunan Leicester Square'deki İsviçre turizm ofisi de bombalanır.

İsviçre turizm ofisinin bombalanma olayını üstlenen, 3 Ekim örgütüdür. Amaç, aynı gün on dakika ara ile Londra'nın merkezinde iki ayrı Ermeni terör örgütünü eylem koyabildiğini göstererek İngiliz kamuoyunu sarsmak, güvenlik güçlerini yanıltmaktadır. Scotland Yard'ın yaptığı kısa bir araştırma, olaylarda kullanılan el yapımı bombaların aynı kişi veya kişilerce yapıldığını hemen ortaya çıkarır. Değişik adlar kullanan, ancak ASALA ile organik bağı saptanan terör örgütleri elimine edildiğinde ise geriye yalnızca ASALA, JCAG ve ASALA-RM kalır.

3.2.1.2.1. Ermeni Terör Örgütlerinin Ortak Özellikleri

1. Tarihi süreci içinde ve 1973-1985 yeni Ermeni terörü döneminde, Ermeni örgütlerinin amaçları gerçekleştirmek için izledikleri yol ve yöntemlerin incelenmesinde tamamının birer ihtilal, isyan ve terör örgütleri olduğu görülür. 1890'larda "çeteler teşkil etmek, hedef kitleler olan Osmanlı toplumunun maneviyatını bozmak, Türkleri eldeki bütün imkanları kullanarak öldürmek, yok etmek, egemenlik haklarından mahrum kılmak, Ermeni azınlık topluluklarını silahlandırmak, ihtilal, isyan ve terör için hazırlamak, ihtilal komiteleri, katliam grupları, katliam birlikleri kurmak, hükümet kuruluşlarını tahrip edip, yağmalamak gibi doğrudan teröre ve terörün yaygınlaşmasına" çalışan, kuruluş düzenleri bu esaslara dayanan, izledikleri yol ve yöntemlerde açıklanan doğrultuda hareket eden Taşnak'ların, Bolşevik ihtilalinden sonra 1918-1920 yılları arasında "Sovyet Ermenistan Cumhuriyeti" bölgesinde ihtilali ele geçirerek "Ermeni Cumhuriyetini" kurmaları çeşitli siyasi girişimlerde bulunmaları bunların terör niteliklerini ortadan kaldırmamış, yıllar sonra 1972 yılında "Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları" adlı grubu kurmalarına engel olmamıştır. Bu grubun neler yaptıkları ise bütün insanlık alemnince, terörle tarihte ve günümüzde hiçbir ilgileri olmayan ancak terör örgütlerinin baskıları altında bulunan Ermenilerce bilinmektedir. Bunun gibi Marksist Hınçak Örgütü de 1973-1985 yeni Ermeni terör döneminin başlıca terör uygulayıcısı olan ve varlığı ancak teröre dayanan ASALA'nın

kuruluşunun fikri ve manevi kaynağı olmakla kalmamış, bu grubu veya örgütü özendirmiş, desteklemiştir.

2. Ermeni terör örgütlerinin kuruluşları dar bir kadro ile gerçekleştirilmekte, merkezi yönetim genellikle bu kadronun yönetiminde bulunmaktadır. Merkezi yönetiminin öngördüğü eylemler, içerisinde belirli görevleri yüklenmiş özel timler tarafından uygulanmaya konmaktadır. Bu timler gerektiğinde çok değişik örgüt isimleriyle kamuoyuna yansıtılmakta, bu suretle Ermeni terör örgütlerinin sayısının çok olduğu görüntüsünün yayılması arzu edilmektedir.

3. Bu örgütlerde, merkezi yöntemler ve bunlara bağlı çeşitli organların belirli bir fiziki anlamda veya aynı coğrafyada bulunması gerekmektedir. Bu durum, Ermeni terör grupları hakkında “Merkezi”lik özelliğini daha demokratik, daha yaygın bir şekle sokmayı sağlamakta ise de gerçekte bütün Ermeni terör örgütlerinde çok sıkı ve disiplinli bir merkez egemenliği esas kabul edilmektedir.

4. Örgütlerin gerek açıklanan yapıları, gerekse lider kişileri arasındaki rekabetler ve çalışmalar sık ve çeşitli bölünmelere neden olmaktadır. Bu durumdan da yararlanılmakta, bir örgüt, birden fazla kişinin liderliğinde, ayrılınca sanki ayrı terör örgütleri görüntüsü verilmektedir.

5. Örgütlerde genelde bütün terör örgütlerinde ve faaliyetlerinde esas olan gizlilik başka bir ortak özelliği teşkil etmektedir. Ancak sırasında merkezin örtüsünün devamı, korunması veya eylemin daha yaygın ve etkin propaganda aracı olarak kullanılması için özellikle alt grup veya özel tim eylemlerinde açıklığa gidilmekte, eylemler ilan edilmekte, eylem gerçekleşikten sonra da üstlenilmektedir. Bütün bunlar propaganda amaçlarıyla hudutlu ve bu amaçlara paraleldir.

6. Bütün Ermeni terör örgütlerinde, terör psikolojik hareketin bir parçası, hatta bir aşamasıdır. Propaganda amacıyla terör uygulanabildiği gibi

yalnız terör yaratmak, korku ve sindirme sağlamak için de terör eylemlerine başvurulmaktadır. İnciler, daha çok Ermenilere ve örgüte karşı gelenlere veya örgütün emirlerine uymayanlara uygulanmaktadır.

7. Bu örgütler, halkla ilişkiler, haberleşme, ve bunları gerçekleştiren araçlar hakkında geniş bilgi ve deneyimlere sahiptirler. Ayrıca, bu faaliyetleri yerine getiren kişi, kurum ve kuruluşlarla yakın temas ve ilişkiler içerisinde bulunmaktadır. Bu etkinlikleri, örgütlere yeterli yaşama ve yayılma zamanını hazırlamaktadır.

8. Ermeni ve terör örgütleri daima bir veya birden fazla devletin açık veya kapalı desteğine sahiptirler. Bu devletler örgütleri birer araç şeklinde kullandıkları gibi, kendi gizli örgütlerini ve psikolojik hareket kuruluşlarını örtmek için de kullanmaktadırlar.

9. Bütün Ermeni örgütleri için Türk ve Türkiye düşmanlığı, kuruluşlarının ve devamlarının manevi unsuru halindedir.

10. Tarihi süreç içerisinde Ermeni terörü üç aşama gösterir. Birincisi, terörle Ermenileri, Ermeni topluluklarını kazanmak veya kendilerine çekmek bu suretle Ermeni benliğini sağlamaktır. İkincisi, dünya kamuoyuna gücü ve boyutlarını kabul ettirmek, ilgiyi sağlamaktır. Üçüncüsü ise siyasi gelişmelere ve uluslararası çıkar çatışmalarına Türkiye ve Türklük hakkında kullanılabilecek düşmanlık kaynakları hazırlamaktır. 19. Yüzyılın sonlarında “hürriyetsizliğe, yoksulluğa haklarından eksikliğe uğratılmış azınlık” teması; 20. Yüzyılın sonlarına doğru “soykırımına, katliamlara uğramış halk-millet” teması tamamen uluslararası ilişkilerde destek sağlama amacına yöneliktir. Ve ilk fırsatta, bu kaynaklar hiç tereddütsüz Türkiye’ye rakip devletler tarafından hatta uluslararası teşkilatlar tarafından kullanılacaktır. Bütün terör örgütlerinin gizli kalan amaçları ve hedefleri uluslararası çatışmalardan doğacak fırsatların değerlendirilmesidir. Bu ise tarihi sürecine uygun olarak kendileri dışında gerçekleşmesini bekledikleri bir hedef hatta emeldir.²¹⁹

²¹⁹ Esat Uras, Tari G., 2003, “ASALA ve Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi, s 188 - 191

3.2.1.2.2. Ermeni Terör Örgütleri ve Hedefleri

İkinci Ermeni terör dalgasının yaşandığı süreçte pek çok Ermeni terör örgütü kurulmuştur. Ancak tüm bu örgütler temelde iki ana örgüte bağlıdırlar: ASALA ve JCAG.

ASALA (Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia – Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu) terör örgütü Hınçak taraftarlarının ağırlıkta olduğu ve hemen tüm sol eğilimli Ermeni kuruluşlarını bünyesinde barındıran, Beyrut/Lübnan merkezli, Marksist-Leninist ideolojiye sahip bir örgüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuruluş tarihi tam olarak bilinmediği için ilk eylem (Beyrut'taki Dünya Kiliseler Birliği'nin bombalanması) tarihi olan 20 Ocak 1975 örgütün kuruluş tarihi olarak kabul edilmektedir. Bedros Havanassian (Agop Agopyan, Vartan Vartanyan, Mihran Mihranyan takma adlarına sahip) liderliğinde 6-7 kişilik bir kurucu kadro tarafından oluşturulan örgütün ikinci adamı ve eylemleri bir fiil gerçekleştiren ve 1981 yılında ölen Agop Tarakçıyan'dır.²²⁰ Örgüt, amaçlarına ulaşabilmek için şiddet de dahil olmak üzere tüm yolları kullanmıştır.. ASALA'nın şiddet anlayışı 'ayırımsız şiddet' yaklaşımına dayanmaktadır.. Bu tanımlama içerisinde yalnız Türkiye'ye ya da Türklere değil, aynı zamanda Türkiye ile askeri ve ekonomik ilişkide bulunan tüm diğer ülkeleri de düşmanları olarak görmekteydiler.²²¹

Yayınladıkları bildirilerden yola çıkarak ASALA'nın amaçlarını dört başlıkta toplamak mümkündür.²²²

- İşgal altındaki Ermeni topraklarını kurtarmak; birleşik, demokratik ve sosyalist Ermanistan'ı kurmak.

²²⁰ Cankara, Y, Karakoç,E. ve Kılıçoğlu, Terör Örgütü ve Ermeni Terörü,” **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.437-451. (444)

²²¹ Çitlioğlu E. “Yedekteki Taşeron Asala” Ümit Yayıncılık Ankara s. 429

²²² Cankara, Y, Karakoç,E. ve Kılıçoğlu, Terör Örgütü ve Ermeni Terörü,” **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.437-451. (444)

- Topraklarına döndüklerinde, Ermeni halkına en azından kendi kaderlerini tayin hakkını tanımak.
- “Katliam”ın tarihi bir gerçek olarak Türkiye tarafından kabulünü temin etmek.
- Türkiye’yi bu sebeple tazminat ödemeye mahkum etmek.

İstihbarat örgütlerince, gizliliğini en iyi koruyabilen örgütlerden birisi olarak anılan ASALA ile ilgili elde edilebilen bilgi ve bulgular sınırlıda olsa, yine bu örgütün çalışma yöntemlerine ışık tutacak niteliktedir.

ASALA’nın, merkez komitesine bağlı “komuta grupları” biçiminde örgütlendiği bilinmektedir. Komuta grupları ise “siyasi ve askeri merkezler “ olmak üzere iki ana bölüme ayrılmakta, siyasi merkezlerde çalışanlar “ülke ve bölge sorumluları” olarak görevlendirilmektedir.

Bölgeler ise “komuta bölümlerine” ayrılmakta, her bölümün önderi bölge sorumlusuna, bölge sorumluları da piramidin en üst noktasında bulunan ülke sorumlusuna muhatap olmakta, ülke sorumlusu doğrudan “merkez komitesine “ bağlı olarak çalışmaktadır. Siyasi merkezlerde çalışanların, ASALA’nın örgütsel yapılanması içinde askeri merkez ve askeri kanatla doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Askeri merkezler de yine komuta gruplarına bölünmüşler ve doğrudan merkez komitesine bağlı hücreler biçiminde örgütlenmişlerdir. Hücreler genellikle iki ya da dört kişiden oluşmakta, eylem yapmak üzere bir ülkeye sızdırılan hücre elemanları, ancak gerektiğinde ve merkez komitesinin bilgi ve isteği doğrultusunda o ülkedeki siyasi merkezle ilişki kurabilmektedirler. Kimi kez merkez komitesi, aynı ülkeye birbirinden habersiz ve ayrı eylemler koymak üzere birden fazla hücre sevk edebilmekte, yine siyasi merkez eylemler konusunda önceden bilgilendirilmemektedir.

Bu örgütlenme biçiminin hemen aynı, bugün PKK tarafından kullanılmaktadır. PKK’nın da siyasi ve askeri merkezleri bulunmakta, bu merkezler genellikle birbirinden bağımsız, ancak merkez komitesinin mutlak

otoritesi altında çalışmaktadırlar. PKK, kendi terminolojisi içinde bölge sorumlusu deyimini yerine “eyalet sorumlusu” deyimini kullanmakta, ancak eyalet sorumlularının işlevleri “klasik bölge sorumlularına” oranla bir ayrıcalık taşımamaktadır.

Siyasi merkezler, propaganda çalışmalarında açık ve kapalı olmak üzere iki ayrı yol izlemekte, açık uygulamalarda, yasal sınırlar içinde ve genellikle öğrencileri kullanarak dergi, broşür, gazeteler yayımlamakta, toplantı konferans, seminer, yürüyüşler düzenlemektedirler.

Siyasi merkezler, yine bulundukları ülkelerdeki kendi ideolojilerine yakın başka örgütlerle açık ya da kapalı ortamı oluşturmaya çalışmaktadırlar. Siyasi merkez ülke ve bölge sorumlularının bir diğer ve önemli görevi ise bulundukları ülkelerle kamuoyu oluşturmaya yardımcı kişilerle ilişki kurarak (gazeteciler, yazarlar, sanatçılar, tarihçiler, üniversite öğretim üyeleri, milletvekilleri, meslek kuruluş temsilcileri, sendikalar gibi) bu kişileri davalarına ve davalarının savunulmasına ortak edebilmektedir. Siyasi merkezin son ve önemli bir görevi de çalışmaları için gerekli mali kaynakları sağlamaktır.

Askeri cephede, merkez komitece belirlenen eylemleri gerçekleştirmek üzere, vurucu timler genellikle, ülkede yeterli güvenli saklanma ve barınma olanakları yoksa, eylemler kısa bir süre önce ülkeye sızdırılmakta ve eylemden hemen sonra ülke dışına alınmaktadırlar. Barınma olanağı olan yerlerde ise hücre elemanları, eylemden sonra ülkede kalmayı sürdürmekte, önder genellikle dışarıdan gelmekte, öteki hücre elemanları gereğinde yerinden de seçilebilmektedir. Bir başka uygulama da, barınma olanaklarının bulunduğu ülkelerde, örneğin Fransa, Yunanistan gibi sürekli hücreler bulundurularak gelecekteki eylemlere hazır olmak biçimindedir.

ASALA'nın bir özelliğinin altının çizilmesinde yarar vardır. ASALA'nın en dikkat çekici yönü, Amerika'dan Avustralya'ya, Kanada'dan Portekiz'e kadar dünyanın ve özellikle Avrupa'nın hemen her ülkesinde, çok kısa

aralıklarla hatta eşzamanlı eylemler koyabilme yeteneğine sahip olmasıdır. 10 yıllık terör kampanyası süresince ASALA, koyduğu eylem sayısı açısından IRA'dan sonra yerleştiği ikinci sırayı korumaktadır. Bu kadar geniş bir alanda arka arkaya eylemler yapabilen bir örgütü heyecanlı amatörlerin oluşturduğunu söylemek mümkün değildir.

ASALA kuşkusuz, çok iyi fizik ve teorik eğitim verilmiş; hedef seçim ve eylem planları titizlikle hazırlanmış; lojistik destek ve güvenli yerleri ustaca sağlanmış; istihbarat ve eylem açılarından kesinlikle profesyonel destek ve önderliğe sahip bir örgüt olarak algılanmalıdır. Eylemlerinin büyük bir bölümü elçilik, konsolosluk baskını gibi profesyonel eğitim istemeyen kaba davranışlar yerine, belirlenmiş kişilerin vurularak öldürülmesi biçimindedir. Bu öldürme olayları sonucu, Yugoslavya dışında olay yerinde veya sonrası yakalanan hiçbir ASALA militanı yoktur. Bu örnek bile ASALA'nın bir "gizli istihbarat servisinde" rastlanacak ölçüde profesyonellik içinde çalışıyor olmasının kanıtıdır. Bu profesyonelliğe bir başka örnek de, ASALA'nın öldürdüğü Türk diplomatlardan bazılarının istihbarat görevlerinde çalışıyor olmaları ve bu kişilerin gerçek görevlerinin, çalıştıkları elçiliklerdeki diğer personel tarafından dahi bilinmiyor olmasına karşın, ASALA tarafından saptanabilmesidir. Daha doğrusu ASALA tarafından saptanması değil de, bu bilgilerin bir başka devlet istihbarat örgütüne ASALA'ya aktarılması ve gereğinin yerine getirilmesinin istenmesidir.

PKK ile ilgili değerlendirmeler, bu bilgilerin ışığı altında yapıldığında zaman zaman bu terör örgütünün çok iyi istihbarata dayalı eylemlerini nasıl gerçekleştirebildiği sorusu da yanıt bulacaktır.

ABD Dışişleri Bakanlığı danışmanlarından Paul B. Henze, Atlantic Community dergisinin 1981'de yayımlanan 19. sayısında Türkiye'nin destabilize edilmesine ilişkin yazısında aynen şöyle demektedir.

"Türk terörizminin boyutları zararları hakkında son zamanlarda ortaya çıkan bilgilerin ışığında, Sovyetler Birliği'nin, Vietnam'dan bu yana Türkiye'yi

terörizm ve yıkıcı çabalar sonunda kararsız kılmak için harcadığı çabaları, başka hiçbir devlet için harcamadığı sonucunu çıkarmak mümkündür...”²²³

Peki, Türkiye açısından durum budur da, acaba aynı kaynaklar Kürt ayrılıkçı hareketler konusunda ne düşünmektedirler? Bu sorunun yanıtı da 19 Ocak 1976 günü Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisine, CIA'nın (Amerika Merkezi Haberalma Örgütü) gizli aktiviteleri hakkında verilen ve PIKE raporu olarak anılan araştırmada yatmaktadır.

“...Ne Amerika Birleşik Devletleri Başkanı, ne de Dr. Kissinger (dönemin ABD Dışişleri Bakanı) Kürtler için bir zaferi arzulamaktadırlar. Onlar yalnızca, isyancıların, Irak'ın kaynaklarını tüketmeye yetecek düzeyde bir çatışmayı sürdürebileceklerinden emin olmayı ummaktadırlar.”²²⁴

Son zamanlarda, bayrağındaki orak-çekici kaldırarak Marksist-Leninist etiketinden kurtulma çabaları içinde görünen ve belki de böylelikle mücadelesini siyasi platformlara kaydırma konusunda daha fazla destek görebileceğini uman PKK, Simferepol'den (Sivastopol) Beyrut, Atina ve Şam'a uzanan bir çizgide yeşeren ASALA'nın kucağında büyütülerek taşeronluk misyonunu üstlendiğini unutmuş ya da bu misyonun içeriğinin başkalarınca da algılandığı gerçeğini göz ardı etmiş görünüyor.

Daha da acısı, batılı ülkeler açısından karmaşık bir ilişkiler sistemini içeren ve çıkar çatışmalarının labirentlerinde durmaksızın biçim değiştiren Kürt sorununu, yalnızca bir bölümü ile irdelendiği PIKE raporunda sözü edilen ilkelerin değiştiğini ya da bu ilkelerin yalnızca Irak'la bağımlı olduğunu sanma yanılgısına düşüyor.

Suriye ise ASALA'ya verdiği örtülü desteği zaman içinde PKK'ya kaydırırken, Yunanistan ve Kıbrıs Rum kesimi ile imzaladığı savunma işbirliği anlaşmaları ile yüreklenip, bu defa pek de örtülü davranma gereği

²²³ Paul B.Henze , Atlantic Community, s.19, 1981 ,Brüksel

²²⁴ EIR , The Hot Autumn, Ağustos 1983, Frankfurt

duymaksızın Akdeniz’de silah ve esrar kaçakçılığı lordluğu yapmakta, devlet yönetme ciddiyet ve sanatı arasındaki farkın inceliklerini yazık ki Fırat’ın bulandırdığı sularında yitirmiş görünmeye devam ediyor.

3.2.1.2.3. ASALA’nın Terör Hücreleri

Bu bilgilerden sonra , ASALA’ya bağlı olarak çalışan ve açığa çıkmış hücrelerden bazılarının ad ve eylemlerine özet olarak değinilmesinde yarar var.

Şehit Raffi Balian Komando Grubu

10 Mart 1980 günü Roma’da iki kişinin ölümü ve 17 kişinin yaralanması ile sonuçlanan THY ofisinin bombalanmasından sorumludur.

Kara 24 Nisan Komando Timi.

Kourken Yanikian Komando Grubu

31 Temmuz1980 tarihinde Atina Büyükelçiliğinde görevli bir idare ateşe kadrosu altında görev yapan Kurmay Binbaşı Galip Balkar’ın ve bir çocuğunun öldürülmesi, eşi ile diğer çocuğunun yaralanması ile sonuçlanan saldırıdan sorumludur.

Yanikian ve Sasunian Komandoları

Kourken Yanikian grubu ile birleşerek Yanikian ve Sasunian Komandoları adını alan bu hücre, 15 Ağustos 1980 günü Lyon Başkonsolosluğumuza yapılan ve dört kişinin yaralanması ile sonuçlanan silahlı saldırıdan sorumludur.

Avrupa'daki 21. Komando Grubu.

3 Ekim 1983 günü Milano'da, 4 Ekim 1980 de Madrid'te Alitalia ofislerinin bombalanmasından sorumludur.

Ermeni Adalet Komitesi

12 Ekim 1980 günü Los Angeles'te Türk turizm ofisi ve aynı gn New York'taki Türk evinin bombalanmasından sorumludur.

Antronig Paşa Komandoları.

12 Ekim 1980 günü Londra'da Türk turizm ofisinin bombalanması, 9 Haziran 1981 günü Cenevre'de bir konsolosluk görevlimizin (Başkonsolosluk Sekreteri Mehmet Savaş Yergüz) öldürülmesinden sorumludur.

Aleks Yenikomeshian Komando Grubu

19 Ekim 1980 günü Roma'da THY bürosunun bombalanması; 11 Aralık 1980 günü yine Roma'da bir Türk görevliye silahlı saldırı; 14 Ocak 1981 de Paris'te Türkiye Büyükelçiliği Maliye Müşaviri Ahmet Erbeyli'nin arabasına bomba konulmasından (Erbeyli bu saldırıdan mucizevi bir biçimde kurtulmuştur) sorumludur.

Shahan Natali İntihar Komando Timi

4 Mart 1981 günü Paris Büyükelçiliğinde görevli Çalışma Müşaviri Reşat Moralı, din görevlisi Tecelli Arı'nın öldürülmesinden sorumludur.

Şehit Agop Darakcian Komando Timi

16 Eylül 1981 günü Kopenhag'daki THY ofisini bombalamaktan sorumludur.

Yeghia Kaeşişian İntihar Komando Timi

24 Eylül 1981 günü Paris Başkonsolosluğumuzu basarak Başkonsolos Kaya İnal'ın yaralanması, koruma görevlisi Cemal Özen'in öldürülmesinden sorumludur.

24 Eylül İntihar Komando Timi

25 Ekim 1981 tarihinde Roma'da Türkiye Büyükelçiliği İkinci Katibi Gökberg Ergenekon'un yaralanmasından sorumludur.

1970'li yılların sonlarına doğru, yurtdışında Türkiye aleyhinde yapılan gösterilerin hemen hepsinde ortak bir öge görülmeye başlanır. Ermeniler, Kürtler ve Kıbrıslılar, kol koladır sokaklarda. Bu görüntü 1980'lerden başlayarak daha örgütlü bir biçime dönüşür. "Ermeni Siyasi Tutukluları Koruma Komitesi" , 28 Ekim 1981 günü, Fransa'daki Ermeni siyasi tutukluların serbest bırakılmasını isteyen bir bildiri yayımlar.

Komitenin siyasi tutuklu olarak tanımladığı kişiler, 24 Eylül 1981 günü Paris'teki Türk konsolosluğunu basarak 15 saat süreyle işgal eden ve Cemal Özen adlı güvenlik görevlisini vurarak öldüren Vasken Sicilian, Kevork Güzelian, Aram Basmacian ve Hagop Soulfanian adlı teröristlerdir. Konsolosluk baskınına katılan teröristlerin serbest bırakılması amacına yönelik bildiri, daha ikinci maddesinde birden yön değiştirir ve Paris'te tutuklu bulunan Ermenilere ek olarak " Türkiye'de tutuklu bulunan beş Türk ve beş Kürt siyasi mahkumun da serbest bırakılması" istenir. Dahası bildiride, Türkiye'de Ermenilerle birlikte Kürtlerin de temel demokratik ve ulusal haklarına vahşice saldırıldığından söz edilir. Ermeni ve Kürt militanlar arasındaki işbirliği, sokak gösterilerinden, ortak bildiri rotasına oturmaktadır.

1975'te kurulduğu bilinen ASALA'nın önderi Agop Agopian, Mihran Mihrian, Vahram Vahramian, İran İrmian takma adlarını kullanan veya

yandaşlarınca kısaca “mücahit” olarak çağrılan, ancak gerçek kimliği hala bilinmeyen ve Lübnan asıllı olduğu sanılan bir Ermenidir.

1983’te yolunu ASALA’dan ayırarak ASALA-RM (ASALA Revolutionary Movement) “ASALA İhtilalci Hareketi” adlı örgütü kuran önderlerden birisi olan Monte Melkonian (diğeri Ara Torarian’dır) Agopian ile Beyrut’tan Paris’e bir kez birlikte yolculuk yaptıklarına ve bir çok kez arada bulunmalarına karşın gerçek adını hala bilmediğini söyler.²²⁵

Monte Melkonian’ın ise gerçek kimliği bilinmektedir. Zaman zaman Dimitriu George adı ile seyahat eden Melkonian, Amerika doğumludur., iyi eğitim almıştır ve sekiz dil bilmektedir.

Agopian önderliğindeki ASALA’nın, ayrımsız şiddeti içeren ve anlatımını “Biz Türkiye’ye askeri ve ekonomik yardımda bulunan tüm diğer ülkeleri de düşmanımız addederiz” cümlesinde bulan politikasına karşı Melkonian, yeni bir strateji geliştirmeye çalışır. Melkonian, stratejinin iki ana ilkesini şöyle açıklar.

“Bize göre iki operasyon biçimi vardır. Birincisi dünyanın her tarafındaki Ermenilerin seferberliği, ikincisi ise diğer bağımsızlık savaşı veren gruplarla özellikle Türkiye’deki Kürtlerle ittifak kurmak... Bizim ilk amacımız Türkiye’de saldırı düzenlemektir. Ancak kuvvetli Ermeni cemaatlerinin bulunduğu ülkeleri göz ardı edemeyiz..”

ASALA ve ASALA-RM arasındaki anlaşmazlıklar, karşılıklı küçümseme ve suçlamalarla dolu açıklamaların dışında kanlı bir hesaplaşmayı da eşliğinde getirir. Agopian’ın terör örgütleri içinde önderliğin kendilerine ait olduğunu, “Beş yıl içinde Ermeni kitlelerinin ve dünyadaki tüm demokratik ve devrimci güçlerin desteğini kazanmayı başardık. Geri kalanlar bizim aydınlattığımız yolda yürümektedirler.”²²⁶ sözleri ile açıklamasını izleyen günlerde ASALA’nın iki önemli önderi Viken Ayvazian ve Haçik

²²⁵ Agy, 8 Aralık 1983 , Lübnan.

Hovarian, 15 Temmuz 1983 günü Melkonian'ın emri ile Lübnan'da Bekaa Vadisinde öldürülür. Agopian'ın yanıtı, olayın faillerini yakalayıp 16 Ağustos 1983 günü asmak olur. Melkonian yine, Paris'te Ara Toranian'ın arabasına bomba konularak öldürmeye çalışılmasından Agopian kanadını sorumlu tutarak suçlar. Agopian buna ret ya da kabul bağlamında bir yanıt vermez. Ancak Toranian'ın arabasının havaya uçurulma eyleminin Agopian yanlıları tarafında gerçekleştirilmediği bilinmektedir.

Bir ara Agopian'ın, İsrail'in Beyrut'a yaptığı bir hava saldırısında öldüğü haberleri basında yer alır. Oysa bu haberlerin yayımlandığı günlerde Agopian Şam da Habbaş'ın koruması altındadır. Arada uzun bir süre geçecek, bu kez Agopian'ın Yunanistan'da öldürüldüğü haberleri basında yer alacaktır. Günümüzde Agopian'ın Ermenistan'da bulunduğu, zaman zaman Kuzey Irak'a geçerek PKK ile ortak operasyonlara katıldığına ilişkin söylentiler süregelmektedir. Bu söylentilerin bir nedeni de Agopian'ın şahsında bir efsane kahramanı yaratarak, imajını sürekli canlı tutma çabalarından kaynaklanmaktadır.

ASALA terör örgütünde de zaman içerisinde görüş ayrılıkları yaşanmış ve örgüt, lideri Agop Agopyan'ın (Bedros Havanassian) 28 Nisan 1988 tarihinde Atina'da öldürülmesinin ardından²²⁷ ASALA-MR (Devrimci Hareket), ASALA-PMLA (Halk Hareketi), SASSOON olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.²²⁸

ASALA'dan koparak 1983 Eylül ayında Fransa'ya geçen Monta Melkonian (Meykonyan) ASALA-Halk Hareketinin Askeri Kanadı ASALA-İhtilalci Hareketi (ASALA-MR) örgütünü kurduğunu açıklamıştır.²²⁹ Fransa hükümeti ile bozulan ilişkileri düzeltmek en önemli amaçları olmuştur. Eylemleri Türkiye'de yapacağı düşünülürken ASALA-MR Kuzey Amerika ve

²²⁶ Panorama Programı , İtalyan Televizyonu Agopian'la söyleşi, 1983

²²⁷ . Çitlioğlu E. "Yedekteki Taşeron Asala" Ümit Yayıncılık Ankara s.429

²²⁸ . Cankara, Y, Karakoç,E. ve Kılıçoğlu, Terör Örgütü ve Ermeni Terörü," **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.448

²²⁹ Özkan, Z., 2001, **Tarihsel Akış İçerisinde Terörden Politikaya Ermeni Meselesi**, İstanbul, 2001, s.189-190.

Batı Avrupa kanadını tamamen kontrolü altına almış, bu bölgedeki militanları kendi safına çekmiştir. Monta Melkonian 1993'te Dağlık Karabağ'da Azerilerle çarpışırken öldürülmüştür.

ASALA'dan koparak Londra merkezli olarak ASALA İçin Halk Hareketi (PMLA-ASALA) adı altında faaliyet göstermiştir, Marksist-Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Halkçı Hareket Demokratik Cephesi'ni kuran bu teröristler, kapitalizme ve genel olarak dünya emperyalizmine karşı savaş vermek gayesi ile, kendi meselelerini sosyalizme ulaşmada bir vasıta olarak görmüşlerdir. ASALA-PMLA'nın, Yunanistan'ın Egina adasında bir gizli askeri üssü bulunduğu, burada PKK örgütü mensuplarına da askeri eğitim verildiği ve eğitimi Yunanlı General Matafias'ın bizzat verdiği bilinmektedir.

JCAG (Justice Commandos for Armenian Genocide – Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları) ise tamamen Taşnak militanları ve ABD uzantısı Ermeni Devrimci federasyonu tarafından Beyrut'ta kurulmuştur. Örgütün temel amacı bağımsız Büyük Ermenistan Devleti'ni kurmaktır. ASALA ile arasındaki en büyük farklılık da bu noktada çıkmaktadır. ASALA, Türkiye'nin doğu bölgesini Sovyet Ermenistan'a bağlamayı amaç edinmişti. Marksist gelenekten gelmeleri sebebiyle Sovyetler Birliği'ni kendileri için doğal bir müttefik olarak görmekteydiler. Oysa JCAG, tamamen bağımsız, Sevr antlaşmasında kurulması öngörülen Büyük Ermenistan Devleti'nin kurulmasını hedeflemiş, bu nedenle de bu antlaşmaya imza koymuş devletlerle ilişkilerini yoğunlaştırmaya çalışmıştır.²³⁰

Ermeni terör örgütleri içinde ASALA ile birlikte adını en çok duyuranlardan biriside JCAG'dır. ASALA'nın Hınçaklara yakın olmasında bir ölçüde rahatsızlık duyan Taşnaklar, kısa adıyla Ermeni Adalet Komandoları olarak bilinen , gerçek adı ise “Ermeni Soykırımı için Ermeni Adalet Komandoları” olan (Justice Commandos for Armenian Genocide) başka bir terör örgütü kurarlar. Ermeni Adalet Komandolarının arkasında Taşnakların

²³⁰ Cankara, Y, Karakoç,E. ve Kılıçoğlu, Terör Örgütü ve Ermeni Terörü,” **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.448-449

olduğunu bilen Agopian, İtalya televizyonunda yayımlanan Panorama programına verdiği bir demeçte, Ermeni Adalet Komandolarına gönderme yaparak, “Taşnak Partisi kaybettiği mesafeyi kapatmak amacıyla bizi taklit ediyor”²³¹ diyerek, Taşnak’ları küçümseyen bir tavır koyacaktır.

ASALA ile Ermeni Adalet Komandolarını ayıran en önemli hususlardan biri, ASALA’nın Türkiye’nin güneydoğusuna Sovyet Ermenistan’ına bağlamayı amaç edinmesi, Marksist yapısı nedeni ile Sovyetler Birliği’ni doğal müttefiki olarak görmesi ve bu doğrultuda davranmasına karşın Ermeni Adalet Komandolarının Sevr Anlaşmasında anlatımını bulan komünist olmayan, bağımsız bir Ermenistan’ın kurulmasından yana olmalarıdır. Elbette burada bir ince oyun daha vardır.

ASALA, Sovyetler Birliği ve o günlerde Sovyetlerin denetimindeki ülkeleri arkasına alırken, JCAG, Sevr Anlaşmasına imza koymuş bulunan batılı ülkelere mesajlar göndermekte ve Lozan’la ortadan kaldırılan Sevr’in canlandırılmasına yönelik destek aramaktadır. Bir garip tahterevallî oyunudur bu. ASALA aşağı indiğinde JCAG yukarı çıkmakta, JCAG’nin inişinde ise tam tersi olmaktadır. Bir başka yaklaşımla kaybeden ister ASALA olsun ister, JCAG, kazanan Ermeni kartını oynayan el olacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Danışmanlarında Paul B. Henze bu nedenle şöyle diyecektir:

“Ermeniler deneyimli uzmanların nezareti olmadan bu vurucu kabiliyetlerini bu kadar geliştirebilirler mi? Bunun için KGB’den başka yer var mı? Bunun Filistin Kurtuluş Örgütü veya diğer yardımcı örgütleri tarafından verilmesi bir şey değiştirmez. Sovyetler için çelişkili bilgiler vermek veya çeşitli gruplara sağladıkları gizli desteği inkar etmek hiç zor değildir.”²³²

ASALA’nın Sovyetler Birliği ve Suriye ile olan ilişkilerine değinen bir ayrı rapor da İngiltere’de yayımlanır. Londra’da yayımlanmakta olan

²³¹ Panorama programı , İtalyan Televizyonu , Agopian’la söyleşi, 1983

Ekonomist dergisinin bir yan kuruluşu olan , yalnızca abonelerine dağıtım yapılan “Foreing Report” ta “ASALA, Ruslar, FKÖ’nün aşırı uçları ve büyük olasılıkla, Suriye arasında çok yakın ,ilişkiler olduğu yolunda pek çok kanıt su yüzüne çıkmaktadır” ²³³denilir. Amerika ve İngiltere’de Rusya ve Suriye’nin adlarını açıkça söylenmeye başlandığı günlerde, tüm olayların muhatabı olan Türkiye’de, bu iki ülke hala Kuzey ve Güney komşularımız olarak anılagelmektedir.

3.2.1.2.4. Uyuşturucu Trafiği ve ASALA

Terör örgütleri doğrudan uyuşturucu işi ile ilgilenmeseler bile, silah, patlayıcı, sahte pasaport, kimlik belgeleri sağlamak için bulundukları ülkelerin yeraltı dünyası ile ilişki kurmak zorunda olmaktadır. Çünkü her geçen gün artan harcamalarına kaynak yaratabilmek amacıyla belirli bir sürecin ardından, inanılmaz boyutlarda paraların döndüğü bu karanlık dünyanın aranılan ve vazgeçilmez unsurlarına dönüşmektedirler.

Uyuşturucu işinin, taraftarlarına ve kitlelere ilettikleri mesajlarla, ideal ve amaçları ile çalıştığını ve kendilerini “savaşçı” konumundan uzaklaştırıp “adi suçlu” çizgisine indirgediğinin bilincinde olan bu örgütler, uyuşturucu konusunda yöneltilen suçlamaları “basit polis taktikleri” nitelemesi ile göğüslemeye çalışmışlar, somut kanıtları ise kendilerini zayıf düşürmeyi amaçlayan “düzmece kanıtlar” yorumu ile geçiştirmenin ucuzluk kokan çabalarına sarılmışlardır.

Ancak 1980’li yıllardan başlayarak çeşitli ülkelerde uyuşturucu kaçakçılığı suçlaması ile yakalanan Ermeni asıllıların sayısı ve bu kişilerin ASALA ile olan ilişkilerinin saklanamayacak ölçülerde açıklığı, ASALA’nın uluslararası terör dışında bir başka ve eş ölçüde tehlikeli bir kimliğini daha gözler önüne sermiştir.

²³² Paul B. Henze “Coping With the Terrorism” s. 16-17, 1985 Wasington

²³³ Foring Report 19 Ağustos 1982, Londra

1981'in 29 Ekiminde İsveç radyo ve televizyonları, İsveç ve Danimarka'da faaliyet göstermekte olan bir Ermeni örgütünün iki ülke polisinin ortak operasyonu ile ortaya çıkarılarak 19'u Ermeni, 5'i İsveçli 24 kişinin tutuklandığını bildirdiğinde, ASALA'nın terör dışındaki ikinci kimliğinin sahneye çıkmakta olduğunu ilk işareti de verilmiştir.

Batılı istihbarat örgütlerinin "Ayakkabı Tamircisi Çetesi" olarak adlandırdıkları bu operasyon değilken, bir ucu Suriye'de dönemin Devlet Başkanı Hafız Esat'ın kardeşi Rifat Esat'a öteki ucu Amerika'daki uyuşturucu şebekelerine uzanan bir garip ilişkiler zinciri gün ışığına çıkar. Bütün bu ilişkilerin üzerinde ise "ASALA'nın gölgesi vardır.

İsveç ve Danimarka polisinin ortak operasyonu sonucu, 200 milyon İsveç krunu (39 trilyon Türk Lirası) değerindeki uyuşturucuyu İsveç'e soktuğu belirlenerek üyeleri yakalanan şebekenin elebaşları iki Ermenidir. Operasyonun "Ayakkabı Tamircisi Çetesi" olarak anılmasına neden olan Lübnan uyruklu ve 1974 doğumlu Kevork Vartanian, Stockholm'de yaşamaktadır. Vartanian İsveç Ermeni Kültür Kulübünün üyesidir ve oyuncuları Ermenilerden oluşan bir de futbol kulübü kurmuştur. Kopenhag'da yaşamakta olan Dikran Zamazanian da Lübnan uyrukludur ve o da bir futbol kulübünün antrenörlüğünü yapmaktadır. Böylelikle, uyuşturucuların güvenli bir biçimde taşınması sorunu ustalıkla çözümlenmiştir. Vartanian ve Zamazanian'ın uyuşturucuları, futbol kulüpleri maça giderlerken spor malzemelerinin güvenli koruyuculuğunda Danimarka'dan İsveç'e aktarılmakta, piyasaya sürülmektedir.²³⁴

Vartanian ve Zamazanian'la birlikte yakalananlar arasında Agop Malatyalı, Sarkis Keşişan, Karabet Kasapian adlı Lübnan doğumlu başka Ermeniler de vardır. Olay biraz daha derinleştğinde ASALA'nın uyuşturucu trafiğindeki rolü giderek belirginleşmeye başlar. Zamazanian'ın yakın ilişkide bulunduğu Aleks Yenikomusian 1980 Ekiminde İsviçre, Cenevre'de tutuklanır. Aleks Yenikomusian'ın tutuklanması 1981 Eylülünde Türkiye'nin

²³⁴ International Tterrorism and The Drug Connection ,Ankara Üniversitesi,1984, Ankara

Paris Konsolosluguunu basarak işgal eden ve Cemal Özen adındaki güvenlik görevlisini öldüren ASALA militanları Vasken Sislian ve Aram Basmacian ile ilişkilerinin açığa çıkmasına neden olur. Soruşturma biraz daha derinleştirildiğinde İsveç ve Danimarka polisi bir başka ad saptar. Bu kez saptanan kişi , 1974'te Beyrut'ta uyuşturucu şebekesini kuran gerçek önderdir. 1951 doğumlu ve Lübnan uyruklu George Makloun. Sylvia Mattsan adlı bir İsveçli ile evli olan Makloun, 1974'te silahlı soygun suçu ile tutuklanarak dört yıl hapis cezasına çarptırılır, ancak bilinmeyen bir nedenle İsveç hükümetince affedilerek salıverilir. Hapisten çıktıktan sonra İsveç'i terk eden Makloun, Amerika'ya yerleşir (uyuşturucu konusunda son derece hassas olan ABD 'nin bir suçlu olmasına karşın Makloun'a nasıl olup da ABD'ye yerleşme izni verdiği merak konusudur). Makloun, Los Angeles'e yerleşerek uyuşturucu kaçakçılığı ile uğraştığı bilinen Moris Zamazanian'la birlikte çalışmaya başlar.

George Makloun'un 1980'de İsveç'te ortaya çıkarılan şebekenin önderi ve kurucusu olduğunun anlaşılmasının ardından olaylar şaşırtıcı ilişkileri sergileyerek birbiri ardına gün ışığına çıkmaya başlar. George Makloun'un ailesi dönemin Suriye Devlet Başkanı Hafız Esat'ın eşi Anissa Esat'la akrabalarıdır. Makloun'un Beyrut'taki uyuşturucuların gemilere yüklenerek sevkinden sorumlu adamı ise Salim Şaban'dır. Şaban, Beyrut'taki kamu binalarının korunmasında sorumlu güvenlik şefinin yeğenidir. Bu kimliği ile Şaban, uyuşturucuların kamu binalarında depolanması ve gemilere yüklenme işlenmelerini sorunsuz ve güvenlik içinde yürütür. Yükleme yapılan gemiler ise ASALA ve Suriye'nin güdümündeki George Habbaş'ın önderliğini yaptığı PFLB radikal Filistin fraksiyonuna aittir.

Uyuşturucuların yüklendiği gemiler aynı zamanda Libya lideri Kaddafi tarafından satın alınarak Korsika ve Basklı ayrılıkçılara teslim edilecek silahları da taşımaktadırlar. Taşıma ücretleri Kaddafi tarafından ödenen ASALA ve Habbaş'ın gemileri "Ulusa Kurtuluş Hareketlerine Destek" görüntüsü altında Korsika ve İspanya'ya silahla birlikte Makloun'un uyuşturucularını da taşımaya başlarlar. Bütün bu trafikten Lübnan'da verdiği

koruma ve Lazkiye limanının kullanımına izin vererek pay alan bir kişi daha vardır. Suriye Özel Kuvvetler Komutanı Hafız Esat'ın kardeşi, Akdeniz'deki silah esrar kaçakçılığını karanlık lordu Rifat Esat.²³⁵

Danimarka'daki soruşturma sırasında Zamazanian'ın, Amsterdam'daki Türk elçilik ve konsolosluklarına yönelik Ermeni terör eylemleri sonrası, polisçe iki kez gözaltına alındığı, ancak kanıt yetersizliği nedeni ile serbest bırakıldığı, yine Zamazanian'ın Vartanian ile birlikte sık sık İsviçre'ye gittikleri ve İsviçre üzerinden Amerika'ya George Makloun'a büyük miktarlarda paralar gönderdikleri açığa çıkar. Zamazanian ve Vartanian'ın İsviçre'de kullandıkları bankalar Bron Dumas ve Lüblan'lı El Kuri kardeşlerce yönetilen “**Banque d’Affaire Franco-Arab**”tır.

Vartanian ve Zamazanian'ın yargılanmalarına 1982 Nisanında Stockholm'de başlanır. Ancak dava sırasında, Vartanian ve Zamazanian'ın mensubu oldukları örgütün 1974'te kurulmuş olmasına ve Makloun bağlantısına, bu bilgiler İsveç polisinde olmasına karşın girilmez, yalnızca 1980'de yakalanmalarıyla başlayan süreç yargıya esas alınır.

İsveç adli makamları, Vartanian ve Zamazanian'la birlikte diğer sanıkları sadece 14 kg. esrarı İsveç'e sokarak satmaya teşebbüsle suçlayarak, bu kişilerin ASALA terör örgütü ile bağlantılarına görülmekte olan dava kapsamı dışında tutmaya özen gösterirler. Duruşma sonucu Vartanian 10, Zamazanian 6 yıl, öteki sanıklar ise daha hafif hapis cezalarına çarptırılır.

İsveç makamlarının Vartanian ve Zamazanian ile ASALA arasında bir ilişkiyi gündeme getirmekten özenle kaçınmalarına karşın ASALA Vartanian ve Zamazanian'ın kesinleşen cezalarının hemen ardından 1982 Ağustosunda yayımladığı bir bildiri ile iki militanına sahip çıkar ve İsveç makamlarından her ikisinin de hemen serbest bırakılmasını ister. Aksi halde İsveç hedeflerine saldırıda bulunacakları tehdidini yöneltir. Böylelikle İsveç makamlarının,

²³⁵ The Hot Autumn ,EIR ,Ağustos 1983 ,Frankfurt

uyuşturucu kaçakçılığı olayının ASALA ile bağlantısının gizleme çabaları, bizzat ASALA tarafından başarısızlığa uğratılır.²³⁶

1 Mayıs 1983'te, hastalığını ileri sürerek tedavisi için hastaneye kaldırılma isteğinde bulunan Vartanian'ı hastaneye götürülüşü sırasında kaçırmaya hazırlanan, ancak adları İsveç polisince açıklanmayan üç kişi yakalanır. Bu kişiler sorgulamalarında, Vartanian'ın ASALA adına kaçırılması karşılığı 3 milyon İsveç krununa anlaşma yaptıklarını itiraf ederler. 11 Ağustos 1983'te Vartanian bir başka kaçırma girişimi ile yeniden gündeme gelir. İsveç televizyonunun 1 ve 2. Kanallarında verilen bir haberde, ASALA'nın, Vartanian ve 1982 Aralığında Amerika tarafından İsveç'teki uyuşturucu şebekesi ile bağlantısı nedeni ile iade edilerek Stockholm'de tutuklu bulunan George Maklouf'un kurtarılmasını sağlamak amacıyla İsveç kralı ve göçmen işlerinden sorumlu İsveç'li bakanı kaçırmayı planlayan bir girişiminin ortaya çıkarıldığı açıklanır.

ASALA, Vartanian, Zamazanian ve İsveç'in dava sırasında Maklouf'u ve Lübnan bağlantılarını davaya dahil etmesine karşın, Amerika'nın bu bağlantıyı gerekçe göstererek yargılanması isteği ile İsveç'e iade ettiği Maklouf'u kurtarma girişimlerinden vazgeçmemektedir.

ASALA'nın uyuşturucu kaçakçılığı ile bağlantılarına tek örnek İsveç ve Danimarka değildir. Bir başka bağlantı İsviçre, Zürich'te 28 Mayıs 1976'da Türk Turizm Ofisi ve Garanti Bankası Zurich şubesinin bombalanması eylemini gerçekleştirdiği saptanan Nubar Sufian'ın, Atinana'da 5 Ekim 1981 günü Yunan polisi tarafından tutuklanması ile günışığına çıkar. Ermeni Adalet Komandoları adlı örgütün üyesi olduğu İsviçre polisince bilinmekte olan Sufian, Lübnan'dan Amerika'ya uyuşturucu sevk ettiği için Amerikan Narkotik Bürosunca da aranmaktadır. Atina'da tutuklanmasının ardından Sufian, Pire'deki Koridalas cezaevine gönderilir. Mahkeme 1982 Martında, Amerikan Narkotik Bürosunun istediği doğrultusunda aldığı bir kararla, Sufian'ın uyuşturucu kaçakçılığından yargılanmak üzere Amerika'ya gönderilmesine

²³⁶ International Terrorism and the Drug Connection ,Ankara üniversitesi ,1984

karar verir. Ancak Sufian'ın başvurusu üzerine Yunan yargıtayı, Atina'daki mahkemede alınan kararı bozarak, Nubar Sufian'ın Amerika'ya değil Lübnan iadesini karara bağlar ve Sufian, Lübnan'a gönderilir.

Yunanistan her zamanki bilinen tutumu ile uyuşturucu bağlantılarındaki çok önemli bir kişiyi, sahip olduğu bilgilerle birlikte Lübnan'a göndererek ortadan kaybolmasını sağlamıştır. İsviçre'de ASALA ile ilgili olarak ortaya çıkan bir başka bağlantı da Amerika, Florida'da oturmakta olan ve 1974-1975 yıllarında Lübnan'daki iç savaş sırasında bu ülkeye silah sağlayan, uluslararası silah kaçakçısı Sarkis Soğanlian ile Cenevrede yaşamakta olan Lübnan'lı Ermeni elmas taciri Viktor Chayto arasındaki ilişkidir. ASALA'ya geniş çapta maddi yardımda bulunan Victor Chayto'nun ASALA'nın uyuşturucu trafiğinin kazandığı paraları elmas ticareti ile akladığı ve bu paraların bir bölümünü silah alımı için Soğanlian'a aktardığı ve Danimarka'da yakalanan Zamazanian'la ilişkili olduğu bilinmektedir.²³⁷

Bir başka ASALA uyuşturucu bağlantısı 29 Ekim 1981 tarihinde Dikran Rafael Kalaycian ve Sarkis Keşişian'ın tutuklanması ile ortaya çıkar. Bu kez yer Paris'tir. Kaleycian ve Keşişian bir otel odasında Lübnan Havayollarında (MEA) görevli iki uçuş personeline Lübnan'dan getirdikleri uyuşturucular karşılığında 500.000 Fransız frangı öderken Fransız polisince tutuklanırlar. Sorgulamalar sırasında, aynı yöntemle Lübnan üzerinden Fransa'ya daha da uyuşturucu geleceğini öğrenen Fransız polisi, bir bölümü Lübnan Havayolları'nda görevli olmak üzere yedi kişiyi daha tutuklar. Bu olaydan bir ay kadar sonra Kasım 1981'de Orly Havaalanında Sarkis Apikian adlı Ermeni bir öğrenci Lübnan'dan getirdiği 100 kilo esrarla yakalanır. Apikian'ın üzerinde ele geçirilen adres defterinde Paris'te yaşayan ve ASALA ile bağlantılı oldukları bilinen pek çok Ermeni'nin adlarına rastlanır.²³⁸

1981'de İtalya'da Toronto'da başlatılan bir uyuşturucu ve silah kaçakçılığı soruşturmasında tutuklanan kişiler arasında Ermeni asıllıların çokluğu dikkat çeker. Palermo savcılığınca genişletilerek yürütülen

²³⁷ The Hot Autumn , EIR, Ağustos 1983, Frankfurt.

soruşturma sırasında Avrupa'nın en ünlü esrar ve silah kaçakçılığından birisi olduğu ortaya çıkarılan Henri Aslanian, 1982'de İtalya'da tutuklanır. Suriye uyruklu bir Ermeni olan Aslanian'ın verdiği bilgiler doğrultusunda Samir Arisian ve Marsel Makarian adlı Ermeni asıllı iki Suriye yurttaşı daha tutuklanır.

Soruşturma sonuçları, Lübnan ve Suriye üzerinde Korsika bağlantılı olarak getirilen uyuşturucuların Avrupa pazarına sürüldüğü, elde edilen paralarla sağlanan silahların, başta ASALA olmak üzere aralarında PKK'nın da bulunduğu bazı terörist gruplara ve terörist faaliyetleri destekleyen ülkelere (Libya Suriye) sevk edildiğini gösterir. Uyuşturucu ve silah kaçakçılığının beyni durumundaki ve Suriye bağlantısının sorumlusu Aslanian, soruşturma devam ettiği sırada, tutuklu bulunduğu San Vittore hapisanesinde kuşkulu bir biçimde ölür... Kilit adam Aslanian'ın beklenmedik ölümü daha doğrusu susturulması, Palermo savcılığınca yürütülmekte olan soruşturmayı tıkır ve daha fazla bilgi edinmek olanaksızlaştır.

Uyuşturucu piramidinin en üst noktalarında oturanlar, Aslanian'ın konuşacağından korkmuş ve kendileri için ne denli önemli olsa da, Aslanian'ı sonsuza değin susturmuşlardır.

ASALA'nın uyuşturucu trafiğinde üst olarak kullandığı bazı ülkelerin polis ve adli makamlarında, bu suçu işleyen birtakım Ermenilere karşı zaman zaman kural dışı, yumuşak davranışlar sergiledikleri gözlenir. Örneğin İsveç, Ayakkabı Tamircisi Operasyonunda, yakalanan sanıkların ASALA ile bağlantılarını yargılama sırasında hiçbir şekilde gündeme getirmeyerek, olayın siyasi boyutunu bilinçli olarak göz ardı etmiştir. Oysa İsveç ve Danimarka polisinin elinde, Vartanian ve Zamazanian'ın ASALA örgütü ve militanları ile bağlantısını, ilişkilerini ortaya koyabilecek son derece önemli bilgi ve kanıtlar bulunmaktaydı. Vartanian ve Zamazanian'ın elebaşları olduğu örgütün koruyucusu George Maklouf, silahlı soygun suçundan İsveç

²³⁸ International Terrorism and the Drug Connection ,Ankara üniversitesi ,1984

polisinin elindeyken üstelik dört yıla mahkum olmuşken, İsveç hükümetince affedilerek Amerika'ya gitmesine göz yumulmuştur. Stockholm'de görülmek olan uyuşturucu davasında Vartanian ve Zamazanian'ın İsveçre üzerinden Maklouf'a para gönderdiklerini açığa çıkmasına karşın yine de olay Maklouf'la ilişkilendirilmemiştir. Ta ki Amerikan makamları, sicilindeki silahlı soygun suçuna karşın anlaşılabilir bir biçimde ülkelere kabul ettikleri Maklouf'u 1982'de Ayakkabı Tamircisi Çetesi ile olan ilişkisi nedeni ile İsveç makamlarına iade edene değin.²³⁹

Burada İsveç'in yumuşak olarak nitelenebilecek tutumuna iki gerekçe gösterilebilir. Birinci İsveç ASALA'nın üzerine gitmeyerek, İsveç kurum ve yurttaşlarını bu terör örgütüne hedef yapmak istememiş, uyuşturucu davasını adi suç sınırlarına çekerek olaya siyasi bir boyut eklemekten özellikle kaçınmıştır. İkincisi ASALA ve ayrılıkçı Kürtler arasındaki dayanışma ve işbirliğinin ileri boyutlara taşınmakta olduğunu bilen İsveç, Kürt gruplara ve Kürtlerin etnik sorunlarına o dönemlerde verdiği açık destekle, ASALA'nın üzerine gitmenin çelişeceğini düşünmüş ve bu nedenle olayın siyasi boyutunu gündeme getirmekten çekinmiş olabilir.

Ne hazindir ki, ayrılıkçı hareketlere ve bu hareketlere mensup gruplara destek sağlayan İsveç, Başbakanları Olof Palme'yi bir terörist saldırısında yitirmenin acısını yaşamıştır. İncelememizin daha önceki bölümlerinde değinildiği gibi ASALA PKK arasındaki şablon, uyuşturucu trafiğinde karşımıza çıkmaktadır. ASALA'nın uyuşturucu trafiğinde üst olarak kullandığı ve bazı ayrıcalıklarından örtülü olarak yararlandığı ülkeler, sonraki yıllarda Kürt ayrılıkçı hareketler ve PKK'nın varlığının en fazla hissettiği ülkelere dönüşecektir. Suriye, Kıbrıs Rum kesimi, Yunanistan, Fransa ve İsveç gibi.

ASALA ile bu ülkedeki eylemlerine son vermeleri karşılığı, ellerinde ASALA lider kadrosunun ad ve fotoğraflarından oluşan dosyaları bulundurmasına karşın, bu örgütün üzerine yeteri etkinlikte gitmeyen Fransa, PKK döneminde Kürt ayrılıkçılara en üst düzeyde ilgi ve yakınlık göstermiştir.

²³⁹ International Terrorism and the Drug Connection ,Ankara üniversitesi ,1984

ASALA'ya sağladığı eğitim, istihbarat ve barınma olanaklarını PKK'nın hizmetine sunarak, Lübnan'dan kaçan ASALA militanlarını Suriye'de ağırlayan Esat rejimi, bu defa PKK ile önderine kapılarını açmıştır.

Bugün, geniş ölçüde PKK'nın patronajında, Ortadoğudan ve narkotik uzmanlarınca “altın üçgen” olarak nitelenen Tayland, Laos, Burma'dan Avrupa'ya sevk edilen uyuşturucuların dağıtım ağında pek çok Ermeni kökenli kişinin aktif rol oynuyor olması, en azından ASALA ile PKK arasındaki işbirliğinin bir yönü ile hala sürdüğünün açık bir kanıtıdır.

3.2.1.2.5. Ermeni Terör Örgütlerinin Bitiş Süreci

ASALA'nın sivil hedeflere yönelttiği acımasız terör eylemleri nedeni ile batı dünyası ve kamu oyunda açıktan eleştirilir hale gelmesi, giderek yaygınlaşan ve dozu ağırlaşan bu eleştiriler sonucu sahip olduğu desteği yitirmeye başlaması üzerine sahneden çekilerek yerini PKK'ya bırakması, elbette rastlantı değildir. Öncelikle ASALA, kendisine ve söylemlerine sempati ile bakan bazı batılı ülkelerin desteğini (örneğin Fransa) özellikle Orly hava alını baskınından sonra hızla yitirmeye başlamıştır.

Orly baskını, Ermenileri tarihleri boyunca izleyen Taşnak ve Hınçak çekişmesinin fitilini günümüze taşıyarak yeniden ateşlemiş örgütler arası rekabet ve önderlik yarışı, ASALA ve Ermeni Adalet Komandolarını silahlı bir çatışmanın içine sürüklemiş, vurucu militan gücünün bir bölümünü iç çatışmalara yöneltmek yok eden terör örgütleri, eski etkinliklerini yitirmeye başlamıştır.

ASALA'yı örgütleyip eğiterek sahneye süren güçler aynı amacı taşıyan örgütler arasında silahlı mücadeleye uzanan bir önderlik yarışının getireceği tehlikeleri görmüşler ve özellikle ASALA üzerindeki denetimlerini yitirmekte olduklarının ayırdına varmışlardır. Bu odaklar, denetimlerini bütünü ile yitirdiklerinde namlunun bir gün kendilerine de dönebileceğini, daha da tehlikelisi iç çatışmaların, bazı sırların ortaya çıkabileceği bir ortamın

yaratılmasına hizmet edebileceğinin elbette bilincindeydiler. Bu olasılıklar gündeme gelmeden ASALA susmalı ancak ASALA ile açılan yol aksamadan sürmeliydi. Tıpkı bayrak yarışında olduğu gibi ASALA, yaklaşık on yıllık koşusunda elinde taşıdığı ve masum insanları kanıyla ıslanan bayrağı PKK'ya devretmiş ve yarıştan çekilmiştir. ASALA'nın çekiliş sürecini hızlandıran bir başka etken daha vardır o günlerde

3.2.1.2.6 ASALA'ya Yönelik Gizli Eylemler

Esenboğa Havaalanına Ermeni teröristlerce düzenlenen kanlı baskın olayında (7 Ağustos 1982) yalnızca üç hafta sonra 27 Ağustos 1982'de Türkiye'nin Kanada'daki Kıdemli Askeri Ateşesi Hava Kurmay Albay Atilla Altıkat, JCAG militanlarınca öldürüldüğünde "Günaydın" gazetesinde vurucu Türk timlerinin "Ermeni teröristlere karşı eylem emri aldıklarını ilişkin bir haber yayımlar. Dönemin Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in o günler de Ermeni teröristlere yönelik bir demeci, Günaydın gazetesinde yayımlanan bu haberi daha da önemli kılacak bazı gelişmelerin işaretini verir.

".. Türk hükümeti, Türkiye Cumhuriyetine açılmış bir savaş olarak gördüğü bu cinayetleri sona erdirmek için gerekli bütün önlemleri almakta karalıdır. Bu bağlamda, gücümüzü gerekli gördüğümüz yerlerde ve gereken zamanlarda kullanmamız doğal karşılanmalıdır..."

Evren'in bu demecini, resmi ağızlardan yapılan Ermeni terör örgütlerine yönelik, "... Türk diplomatlarını katleden teröristlerin bundan böyle dünyanın hiç bir ülkesinde güven içinde olamayacaklarına..." ilişkin açıklamalar izler. Bu açıklamaları izleyen günlerde özellikle Paris bir dizi bombalama olayı ile sarsılır. Bir hafta içinde Ermenilere ait üç yer bombalanır. Bir dördüncü ve Paris'in merkezindeki Champs Elysées civarındaki St. John Ermeni kilisesine konulan bomba, patlamasından yalnızca dört dakika önce imha ekiplerince zararsız hale getirilir. Marsilya'da 1915 Ermeni katliamı kurbanları anısına yaptırılarak, Marsilya Belediye Başkanica açılan anıt, açılış töreninin üzerinden on saat bile geçmeden

havaya uçurulur. ASALA'dan ayrılarak Monte Melkonian ile birlikte Ermeni Adalet Komandoları  rg t n n  nderliğine soyunan Ara Toranian'ın arabası bombalanır, ancak Toranian  ans eseri yaralı olarak kurtulur. Bunları Belçika, Yunanistan ve İsviçre'de bazı ASALA militanlarının, kendi aralarındaki i  çatışmalar sırasında vurularak öldüğü haberleri izler. Avrupa  lkelerinde bu olaylar yaşanırken , yine Günaydın gazetesinde be  kişilik bir vurucu timin Türkiye'den Lübnan'a gönderildiği haberi yayımlanır. Bu haberi izleyen günlerde Ermeni terör örgütleri arasındaki i  çatışmalar, her nedense Lübnan'a sıçrar ve çok sayıda ASALA militanının bu çatışmalar sırasında öldüğü haberleri yabancı basında yer alır.

27 Temmuz 1983 günü BBC televizyonunun Newsnight adlı haber yorum programında dönemin Dı ı leri Bakanı İlder Türkmen'le bir söyleşi yayımlanır. Türk hükümetince uygulanan Ermeni, teröristlere yönelik bir operasyonun varlığı gündeme getirilir. Program sunucusu Linda Alexander, İlder Türkmen'in "... biz onların kimler ve nerelerde olduklarını biliyoruz. Merkezlerinden bir tanesini Beyrut'ta, bir diğerini Paris'te olduğunu bildiğimiz gibi..." yorumundan yola çıkararak Türkmen'e  u soruyu yöneltir: " Türk gizli servisini Batı Avrupa ülkelerine gönderdiği timleri teröristleri elimine etmek için operasyonlar yaptıkları doğru mu?" Türkmen'in yanıtı "Hayır, biz resmi terörü reddediyoruz ve bu tür bir eyleme ba vurmu  değiliz..." olur.

İlder Türkmen'in bu açıklamasının üzerinden çok geçmeden bir süre önce arabasında patlayan bombanın etkisi ile yerinden fırlayan motor blokunun kalkan görevi yaparak parça etkisinden koruduğu ve yaralanmasına karşın hayatta kalabilen Ermeni terörünü en bilinen ki ilerinden Ara Toranian'ın yine bir " i  çatışmada"  ld r ld ğ  haberleri basında yer alır. Gizli bir el, Ermeni terörüne bula mı  militanları izlemekte ve teker teker yok etmektedir. ASALA militanları, gerçekten de hiç bir ülkede güven içesinde değildir artık. Ava çıkan avcı için artık ölmeyi öğrenme süreci ba lamaktadır.

Türk hedeflerinin yanı sıra Avrupa  lkeleri ve bu ülkelerin yurtta larına verdiği zararlar nedeni ile giderek ağırlaşan bir antipati yaratan, Sovyetler

Birliği'nin dağılması, Doğu Almanya'nın sahneden çekilmesi ile istihbarat ve lojistik destek kaynaklarını geniş ölçüde yitiren ASALA, yeterli altyapı oluşturularak yetiştirilen PKK ile yer değiştirerek, yedek kulübesine çekilmiştir.

1996'lara gelindiğinde dünyanın tek süper gücü olan ABD'nin, Orta Doğu ve Körfez'in kaygan zemindeki rahatsızlığı Saddam, İran ve Suriye nedeniyle PIKE raporunda sözü edilen konseptin daha da dışına çıkarak sürmekte , bölgede orkestrasyon; otorite vakumları ve yeni tehditler yaratılarak ancak sağlanabilmektedir.

Türkiye'nin “Adriyatik'ten Çin Seddine” sloganının yönlendirdiği politikasında rahatsızlığı Çeçenistan olayları nedeni ile giderek artan Rusya, arka bahçesi saydığı Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye'nin ekonomik ve siyasi flörtünü, 20 yıllık endişesini gerçekleştirmekte olduğunu görerek izlemekte ve yeni “destabilize kartları”nı arşivden çıkararak sahnelemektedir.

Uzun yıllar Rusya'nın Ankara Büyükelçiliği görevini yürüten ve bir dönem Dışışleri Bakan Yardımcılığı koltuğunda da oturan ÇERNİŞEV'in akıcı Türkçesi ile Güneydoğu ve PKK sorununu ima ederek, “Cam fanusta oturanlar komşularına taş atmamalıdır” deyişı henüz belleklerdedir.

İran'a ise başka şeyler empoze etmeye gerek dahi yoktur. Pers İmparatorluğunun haşmetli geçmişini, çöl ortasında Persopolis'teki kalıntıları seyrederek anımsamaya çalışan İran'lı yöneticiler devrimlerini bir türlü Türkiye'ye ihraç edememenin sıkıntısına eklenen, Kuzey Irak ve Türkiye Cumhuriyetindeki çıkar ve çatışmaları yüzünden bozulan sinirlerine yenik düşmüşler ve Pers diplomasisinin ince labirentlerinden gerçek duyguları ile gün ışığına çıkarmışlardır. Bunun bir sonucu olarak da son aylarda, PKK'nın Türkiye'ye sınır geçişlerinin büyük bir bölümü İran sınır karakollarının hemen yanı başlarından gerçekleşmeye başlamıştır.

Yunanistan ise Kıbrıs Rum kesimi ile kol kola, Türkiye'nin etrafında bir örümcek sabrı ile "Türkiye'nin düşmanı benim dostumdur" ilkesinden hareketle, örmekte olduğu ağın kapandığını görerek giderek saldırganlaşmakta ve Türk Silahlı Kuvvetlerini değişik cephelerde angaje ederek kendisine belki de askeri maceralara atılma fırsatını yaratacağına inandığı politikasını inat ve ısrarla sürdürmektedir.

PKK bütün bu değişik çıkar, amaç ve kaygıların yarattığı karmaşık ve ince dengelerin yarattığı vakumda, bir gün mutlaka oyun dışı olacağını bilerek gittikçe zayıflasa da çalışmalarına devam etmektedir.

Nereye kadar mı? Son günlerde yedek kulübesinden alınarak ısınma turlarına çıkarıldığını duyumsadığımız yeni oyunculardan birisi sahaya çıkana değin...

Yüzyıldan çok bir süredir çeşitli ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda Ermeni ve Kürtler üzerinde oynanan ve yazık ki Türkiye'nin de içine çekildiği acımasız oyunların faturasının günümüzde hala ödeniyor oluşu, kuşkusuz acı vericidir.

ASALA 1975'te Lübnan'da kanlı gözlerini dünyaya açtığında bunun laboratuvar koşullarında özel oluşturulan ikiz bir doğum olduğu, yazık ki göz ardı edilmiş, şişeden çıkacağı günün sinyallerini yıllarca öncesinden vermeye başlayan PKK ile o dönemde çok fazla ilgilenilmemiştir.

1970'lerden günümüze gelindiğinde ise, o çelimsiz cılız ikiz, ASALA'nın kendisine bıraktığı misyonun kanlı arenasında beslenerek serpilmiş, Türkiye'nin üniter yapı ve toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdidi açıktan seslendirmeye başlamıştır.

Bir zamanlar ASALA'nın barındığı, eğitildiği ve korunduğu Şam-Atina Kuzey Kıbrıs-Erivan-Moskova hattındaki tüm yerler ve olanaklar PKK'nın renklerine devredilmiş, Yunanistan, Kıbrıs Rum kesimi, Suriye, Ermenistan

ve Rusya'nın kendilerine özgü nedenlerle çıkış noktaları aynı olmakla birlikte amaçta birleşerek Türkiye'nin destabilize edilmesi ve zayıf düşürülmesine yönelik çabaları, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere bazı batılı ülkelerin Ortadoğuya egemen olarak petrol rezervlerini denetim altında tutma hedefleri ile birleştiğinde PKK, servis ücretini giderek yükselten bir "profesyonel tetikçi" konumuna ulaşmıştır.

1975'ten 1996'ya ulaşmış dahi olsa, PKK'nın hiçbir zaman ve hiçbir koşul altında gerçekleştirmeyecek hayallerinin peşindeki bu kaçınılmaz son yolculuğunda, binlerce masum insanın hayaletinin ona eşlik ediyor oluşu elbette acı vericidir.

1920 Kasımında Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Doğu Cephesi Komutanı Ferik Kazım Karabekir'in, Kars'ın düşman işgalinden kurtarılmasından sonra yayımlandığı bildiride yer verdiği ve günümüze uzanan uyarı dolu bir ders niteliğini taşıyan şu tümcesini bir kez daha anımsamakta sayısız yaralar bulunmaktadır.

"Memleketimizi yıllardan beri uzayan savaşın acılarına ve yoksulluklarına sürükleyen ve hükümetimizin göstermek istediği dostluğu sizlerden habersiz reddeden Taşnaklardır. Bütün Ermeni milleti, bunların despotluk ve hıyanetlerinin sonuçlarını üzüntüyle geleceklerinde yaşayacaklardır. Maksudımız ve hedefimiz, boş ve hayali emeller peşinde, kimseyi ayırt etmeksizin, Müslüman ve Ermeni fukara halkı kırdıran Taşnakların elinden zavallı halkı kurtarmaktır..."

Karabekir Paşanın tümcesindeki Taşnak sözcüğünü PKK, Ermeni sözcüğünü Kürt biçiminde değiştirerek bir kez daha okuduğumuzda, 76 yıl önce söylenmiş bu sözler, bir anlamda acı da olsa, geçmişin günümüze yansıdığını göstermiyor mu?

ASALA gibi son derece profesyonel, dünya coğrafyasının hemen her yerinde ve gereğinde eşzamanlı eylemler koyabilme yetenek ve olanağına

sahip, elçilik, konsolosluk, THY büroları, Türk banka şubeleri gibi hedeflere yöneltilen propaganda amaçlı açık eylemlere katılan militanları dışında, infaz timlerinden hiçbir militanının²⁴⁰ eylem sırası ve sonrasında yakalanmama becerisini gösterdiği bir örgütün Marsilya'daki Ermeni soykırım anıtı ve Paris'teki bir iki Ermeni lokaline atılan patlayıcılar sonucu sustuğunu ummak ve kabul etmek, terör örgütleri ile onlara karşı yürütülen mücadelenin gizli ve karmaşık dünyasını hiç bilmemekle eşanlamlıdır.

ASALA, 1975-1985 arasında²⁴¹ Los Angeles'ten Sydney'e, Ottawa'dan Tahran'a, Lizbon'dan Buyrut'a, Atina'dan Paris, Vatikan, Cenevre, Sofya, Viyana'ya uzanan kıtalararası uçsuz bir coğrafyada eylemler koyabilecek profesyonel yapı ve lojistik desteğe sahip bir örgütken, eylemlerini Türkiye'nin kalbi Ankara Esenboğa Havaalanı ve İstanbul Kapalı çarşıya değin taşıyabilme noktasına yükselmişken, üstelik vurucu gücünü hiç etkilemeyen ve yalnızca Fransa ile sınırlı bombalama eylemlerinden mi korkuya kapılarak yaşamına son vermiştir. Susurluk kazası ile ortaya dökülen kimi eksik ve biraz da amaçlı bilgilerle öykünmelere bakarsanız bu sorunun yanıtı evettir ve elbette gerçeği yansıtmaktan çok uzaktır.²⁴²

Türk kamuoyunun yanıldığı ya da yanıltılmasına seyirci kalındığı bir nokta daha vardır. ASALA ile mücadeleye sınırlı bir ölçüde karıştırılmış ve isimleri kamuoyuna yansıyan bazı kişiler, o dönemlerde Fransa'da bulundukları için sanki ASALA yalnızca Fransa'da örgütlenmiş, bu nedenle de ASALA'ya karşı mücadele yine yalnızca Fransa'da verilmiş ve bunun sonucunda da ASALA çökertilmiş, gibi bir izlenim doğmaktadır. Oysa ASALA'ya karşı verilen mücadele, ASALA'nın eylemlerinde kullandığı tüm coğrafyada yürütülmüştür. 1984-85'li yıllarda Belçika, Hollanda, Avusturya,

²⁴⁰ ASALA'nın Esenboğa gibi intihar saldırıları dışında, öldürme eylemlerine karışan yalnızca iki militanı, o da Belgrad'ta halkın peşlerine takılması ve Yugoslav bir albayın kurşunlanarak felç olması, öğrenci olan bir diğerinin ise ölümü pahasına yakalanmıştır. 9 Mart 1983 Yugoslavya Belgrad Büyükelçimiz Galip Balkar'ın öldürülmesi olayı.

²⁴¹ ASALA'nın Türk hedeflere karşı son eylemi 12 Mart 1985 günü Ottawa- Kanada büyükelçiliğimizin basılarak, 4 saat süre ile işgalidir.

²⁴² Ermeni terör örgütleri 1975-1986 arasında Türk ve diğer ülkelere ait hedeflere karşı 4 kıtada, 21 ayrı ülkede, bilinen 236 eylem gerçekleştirmişler; bu eylemler sonucu çoğunluğu Türk 74 yitirirken

Almanya'daki militan Ermenilerin devam ettikleri lokallerin hemen tümü, kapı ve pencerelerini demir kepenklerle kapatarak, terk edilmiş yerlere dönüşmüşler, ASALA'ya açıkça destek çıkan kimi çevrelerin uğrak yerleri olan bu lokal ve kafelerin yakınından dahi geçilmez olmuştur. Yüreklere salınan bu korkuyu, salt Fransa'da patlayan birkaç bombaya bağlama çabaları, olağanüstü büyüklükteki, son derece karmaşık ve her şeyin ötesinde "yalnızca ASALA'nın vurucu kadrosunu hedef alan" başarılı bir operasyonu hak etmediği bir basitliğe indirgeyerek küçümsemek olur.

1) ASALA'nın bitiş sürecinde şu gelişmeler olmuştur : Mücadelesini siyasi platforma taşımanın altyapı çalışmalarına girildiği bir sırada ASALA'nın Orly (Fransa) Havaalanını bombalayarak yaptığı onulmaz taktik hatanın sonuçları 15 Temmuz 1983'te Orly Havaalanında gerçekleştirilen bombalı eylem 8 kişinin ölümü ve 60 kişinin yaralanması ile sonuçlandığında, ASALA uluslararası kamuoyunu karşısına alır.

Orly baskınına değin ASALA'yı örtülü bir sempati ile karşılayan ya da en azından eleştirmekten kaçınan kimi odaklar, uluslararası kamuoyunun öfkeli tepkisi sonucu rotalarını ASALA'dan ayırmaya başlarlar. Bu taktik hatanın bir sonucu olarak Ermeni diasporasının vermekte olduğu maddi yardımlar da geniş ölçüde kesilir. Ermeni meselesine sempati ile yaklaşan bazı batılı ülkeler, politikalarında köklü değişiklikler yaparak ASALA'yı soyutlarlar. Bütün bu oluşumların sonucunda ASALA barınma, hareket özgürlüğü ile siyasal ve lojistik desteklerini yitirmeye, etkin konumundan giderek uzaklaşmaya başlar. Daha da önemlisi, son analizde mücadelesini siyasi platforma taşıyabilme yeteneğini ASALA tümü ile yitirir ve nihai misyonundan uzak düştüğü için eylemlerini sürdürmesi anlamsızlaşmaya başlar.

2) Yine uzun süredir perde arkasında devam etmekte olan Hınçak-Taşnak çekişme ve çatışmalarının Orly katliamına bağlı olarak yüzeye çıkması ve Ermeni terör örgütlerinin ASALA ve Ermeni Adalet Komandoları

(JCAG) biçiminde, birbiriyle çatışan fonksiyonlara ayrılması...Bu fraksiyonlar arasındaki görüş ayrılıklarının giderek silahlı çatışmalar ve karşılıklı infazlara dönüşmesi ile militan kadroların bir bölümünün iç çatışmalara angale olması ve sonuçta terör örgütlerinin vurucu güçlerinin bir kısmını iç hesaplaşmalarda yitirmesi.

3) ASALA'nın eylemlerini Türkiye sınırları içine taşıyarak yaygınlaştıracak ve Türkiye içinde kadrolaşacak desteği tüm çabalarına ve PKK'nın arka çıkmasına karşın elde edememesi. ASALA mücadelesini başarıya ulaştıracak en önemli etkenin, savaşlarını Anadolu'nun, kendi deyimleriyle "işgal altındaki topraklarının derinliklerine" taşıyabilmekten geçtiğini yıllarca yinelemiş, kendilerinin "Kürt savaşçı kardeşlerimiz" olarak nitelediği PKK ile ortak eylem deklarasyonları yayımlayacak yakınlığı oluşturmalarına karşı yine de bu olanağı elde edememişlerdir. Burada göz ardı edilmemesi ve övünçle altının çizilmesi gereken en önemli etken, Türkiye'de yaşamakta olan Ermeni cemaatinin kendisini ASALA'nın temsil ettiği çizgiden uzak tutmaya büyük bir özen göstermiş olmasıdır.

4) ASALA'ya karşı, ASALA'nın eylem koyduğu tüm coğrafyada yürütülen ve yalnızca ASALA'nın lider kadrosu ile vurucu gücünü hedef alan örtülü operasyonlar. ASALA'ya o dönemlerde büyük bir sürpriz etki ile indirilen ölümcül darbeler sonucu bilenen, ASALA'nın eylemlerde aktif görev alan tüm militan kadrosunun tavsiye edildiğidir. Buna en önemli kanıtlardan birisi, ASALA'da dahil olmak üzere Ermeni terör örgütlerinin 12 Mart 1985 günü Ottawa (Kanada) büyükelçiliğimizi basmalarından sonra bir daha hiçbir yerde Türk hedeflere karşı eylem koyabilecek olanağı elde edememiş olmalarıdır.²⁴³

dörttür; Viyana , Paris, Vatikan, Belgrad büyükelçilerimiz.

²⁴³ 1986'da ilk kez duyulan CSAMES (Arap ve Ortadoğulu politik Esirlerle Dayanışma Komitesi sözcüklerinin İngilizce kısaltılmış biçimi) adlı bir örgüt Fransa'da ortaya çıkarak Paris ve Lyon'da 14 bombalama eylemi gerçekleştirmiş, bunu yalnızca Avustralya'da bir eylem gerçekleştiren GBAF (Yunan, Bulgar, Ermeni Cephesi) adlı bir başka örgüt takip etmiştir. Söz konusu örgütlerin, eylemleri öncesi ve sonrasında bazı ASALA militanlarının serbest bırakılması isteğini seslendirmiş olmaları, bu örgütlerin ASALA ile bağlantılı olabileceğini akla getirmiş, ancak Şubat 1987'den sonra örgütler de yeralına inerek sahneden çekilmişlerdir.

3.2.1.2.7. Ermeni Terörüne Verilen Dış Destekler

1970'lere kadar ve sonrasında Ermenilerin yürütmüş olduğu başarılı propaganda faaliyetleri sonucunda Batı kamuoyunda Ermenilere ve Ermeni sorununa karşı ılımlı bir yaklaşım vardı. Bu durum Ermeni terör olaylarının da en azından kamuoyundan tepki görmemesini sağladı. Uluslararası dengeler ve ülkelerin politik çıkarları da sürece eklendiğinde Ermeni teröre örgütleri kendilerine dış destek bulmakta fazla zorlanmamışlardır. Başta Sovyet Rusya, ABD, Fransa, Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi, Suriye, Lübnan olmak üzere pek çok Batılı ülke de Ermenilere dolaylı veya direkt destek vermişlerdir.²⁴⁴

Ermeni teröristlerinin kullandığı silahları nerede aldığı sorulduğunda ASALA ve JCAG yetkilileri, "Uzun müddetten beri bir çok ülkede silah depolarımız bulunmaktadır" cevabını vermişlerdir. Teröristlerin maddi finansmana konusunda ise aynı terör yetkilileri "Bu husustaki yegane dayanağımız Ermeni halkıdır. Parayı onlar verir. Gücümüzü onlardan sağlarız" demiştir.²⁴⁵

Yukarıdaki açıklamaya rağmen, akla şöyle bir soru gelmektedir: Ermeni teröristlerine silah ve para yardımı ile sığınma ve eğitim imkanını hangi kuruluşlar ve ülkeler sağlamaktadır?

Bir defa şu hususu unutmamak gerekir: Türkiye'nin haklılığından kaynaklanan suskunluğundan veya pasifliğinden istifade eden Ermeniler, XIX. asrın sonları ile XX. asrın başlarında Hristiyan dünyasında yaptığı propagandayı daha da geliştirip, dramatize ederek devamlı kampanyalarla yayması, Avrupa ülkeleri ile Amerika'da kendi davaları için büyük bir sempati çemberi oluşturmuştur. Bundan istifade eden Ermeni terör örgütleri, bu ülkede rahatlıkla faaliyet göstermiştir. Nitekim, bir ASALA sözcüsü bu ilişkiyi

²⁴⁴ Saray, M., a.g.e.,s.389-393

²⁴⁵ The Armenian Weekly, October 1,1983, s.1; December 10,1983, s.3

şöyle açıklamıştır: “Bizim, İspanya’daki Basque örgütü dışında Avrupa’daki tüm devrimci hareketler ile ilişkimiz ve yardımlaşmalarımız vardır”.²⁴⁶

- **ABD - Ermeni İlişkileri:** Ermenistan’dan sonra dünyadaki en büyük Ermeni nüfusuna sahip olan ABD’de bunun doğal bir sonucu olarak Ermeni etkinlikleri çok yoğundur. Ancak hemen belirtilmesi gereken bir nokta, ABD’nin Ermenilere kendi kültürlerini hayata geçirme ve hatta Ermeni davasını genç nesillere aktarma konusunda çok geniş bir hareket alanı bırakmalarına karşın terör grupları söz konusu olduğu zaman bu örgütlere yaşama şansı tanımamış olmaları önemli bir noktadır.

Değindiği gibi ABD dünyadaki en büyük ikinci Ermeni nüfusuna sahip ülkedir. Bu nüfusun oy potansiyeli ve etkili bir şekilde kullanılan Ermeni lobisi ABD’de siyasi alanda Ermenilerin oldukça önemli başarılarla imza atmasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra Ermeniler ABD’nin sosyal ve ekonomik hayatında nüfuslarının da ötesinde etkili durumdadırlar. İstatistiklere göre Amerika’da bugün yaklaşık 10 bin fizikçi, 5 bin avukat, 2 bin üniversite hocası, binlerce mühendis, doktor ve işadamı ile sayıları yüzlerle ifade edilen dolar milyoneri Ermeni bulunmaktadır. Amerika’da 20 Ermeni okulu bulunmakta, Ermeni sorunları üzerine yayınlar yapan 10’u İngilizce olmak üzere 30’dan fazla dergi yayınlanmaktadır. Ayrıca dört büyük araştırma merkezi Ermeni tarihi ve kültürünü incelemek üzere kurulmuştur. Ermeniler böylesi sosyal ve ekonomik bir güç ile ABD’de davalarına yönelik çabalarını sürdürmekte ve tamamen yasal platformlarda önemli başarılarla ulaşmaktadırlar.

ABD’deki güçlü Ermeni lobisinin etkileri ile “Ermeni sorununu”, bağımsızlık istediklerinden soyutlayarak kapalı bir biçimde de olsa soykırım çerçevesinde gündemde tutmayı sürdüren ABD, günümüzde, poşulu, kalaşnikoflu ve de Ray-Ban gözlüklü peşmergeleri ile Kuzey Irak’taki oluşum ve gelişmelerin orta yerindeki varlığını sürdürmektedir.

²⁴⁶ Michael M. Gunter, “Ermeni Terörizminin Çağdaş Görünümü”, Osmanlı Arşivi Yıldız Tasnifi Ermeni Meselesi, İstanbul 1989, C. 2, sf. 32

- **Fransa - Ermeni İlişkileri:** Fransa, Osmanlı İmparatorluğu ile ilk kapitülasyon antlaşmasını imzalayan ülkedir. Dolayısıyla Osmanlı içerisindeki Hristiyan azınlıklarla da yüzyıllar öncesine dayanan ilişkileri söz konusudur. Bu ilişkiler özellikle Osmanlı'nın dağılma sürecinde artmış, Birinci dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında ise Ermeniler ile Fransızlar birlikte Türklere karşı savaşımlardır. Milli Mücadele sonrasında savaşın kaybedilmesi ile Fransızlar önemli sayıda Ermeni göçmenini ülkelerine kabul etmişlerdir. Bugün gelinen noktada Fransa, Avrupa'da en büyük Ermeni nüfusuna sahip ülke olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Hınçak ve Taşnaksutyun komitecilerini ilk faaliyetlerinden beri ,çalışmalarının yoğun bir bölümünü Fransa'da planlamalarının gerçek nedeni , Ermenileri dünya üzerinde en çok kışkırtan devletin Fransa olmasıdır.²⁴⁷

Fransa hala kendini birinci dünya savaşında sanmakta ve Türkiye aleyhine her türlü oluşumu desteklemektedir. Tıpkı yılarca önce Teşkilat-ı Mahsusa ajanlarının Şam'daki Fransız Başkonsolosluğunda "Arap İhtilal komitelerinin belgelerini bulduğu dönemden çok farklı bir çizgide değildir. O zaman da Fransa Antep, Urfa ve Adana'yı istiyor; himayesinde bir Kilikya Ermeni devleti kurmak istiyordu.

Fransa'nın Ermenilere olan ilgisinin temelleri Napolyon dönemine dayanır .Napolyon Rus Ermenistanı Tiflis'de Ermeni ağırlıklı bir ordu oluşturarak, Hindistan'daki İngilizlerle savaşmayı planlamaktadır. Bu plan başarıya ulaşmamış fakat, Paris'de Doğu Dilleri Enstitüsü kurulmuştur. Enstitünün amacı Ermeni ayrılıkçılığının temellerini oluşturmaktır.²⁴⁸

Aslında amaç o bölgede kurulacak devletin hamiliğini üstlenmek Orta Doğu'ya bir sıçrama tahtası elde etmek ve kurulacak devletin kendini Fransızlara borçlu saymasını sağlamaktır. Tıpkı Irak Kürtlerinin kendilerini, sorunları ile yürekten ilgilenen Bayan Mitterrand'a borçlu saymaları gibi.

²⁴⁷ Cemal Anadol 'Ermeni Dosyası' s. 389

²⁴⁸ Mehmet Ali Bal "Savaş Stratejilerinde Terör" s.140

Fransa'daki Ermeni faaliyetlerini üç grupta incelemek mümkündür; ılımlılar, Taşnak yanlıları ve Hınçak – Sovyet yanlıları. Bu üç grup da Fransa'da değişik dernekler ve kilise yardımıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. İlimli grup, davalarını tamamen legal yollarla sürdürme kaygısını taşıyan, Ramgavar Partisi çevresinde toplanmıştır. Taşnaklar ise Ermeni Cumhuriyeti Delegasyonu adlı teşkilatı ile Fransa'da faaliyetlerini sürdürmektedir. Taşnaklar ayrıca 1968 yılında Ermeni Davasını Savunma Komitesi adında farklı bir teşkilat da kurmuşlardır. Her iki örgütle de Taşnaklar yoğun bir şekilde Fransa'daki propaganda faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Solcu grupların da Fransa'da iki önemli örgütünden bahsetmek mümkündür; YANTZ ve JAF (Jeunesse Armenienne Française). Her iki örgüt de özellikle Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku ülkeleri ile işbirliği içerisinde olmuştur.

Fransa'daki Ermeni örgütleri tüm dünyadaki benzerleri gibi Türkiye aleyhtarı faaliyetlerini ortak bir çaba içerisinde yürütmüşlerdir ve halen de yürütmektedirler. Fransa'daki Ermeni faaliyetlerine karşı sıcak yaklaşım sayesinde de bu örgütler davalarına yönelik çabalarını rahatlıkla sürdürebilmektedirler.

Bugün de; merkezi Beyrut'ta bulunan "ASALA", merkezi Los Angeles'da bulunan "JCAG", merkezi Paris'te bulunan "NAR", yine merkezi Fransa'da bulunan "EKO", merkezi Beyrut'ta bulunan "GECE", yine merkezi Beyrut'ta olan "Ermeni Kurtuluş Cephesi –3 Ekim Ermeni Komandoları", merkezi Cenevre'de olan 9 Haziran Ermeni Örgütü" gibi bugünkü Ermeni terör teşkilatlarına arka çıkması hep dünkü "Türk Düşmanlığı"ndan kaynaklanmaktadır.²⁴⁹

1981'de Türkiye'nin Paris Başkonsolosluğunu basarak bir süre işgal altında tutan ve bir Türk güvenlik görevlisini öldüren ASALA militanlarına yargılandıkları Fransız Mahkemesi Başkanınca "terörist" olarak hitap edilmesini yasaklandığı ve duruşmaya giren Türk tarafı avukatlarının uyarıldığı dikkate alınırsa Fransız polisinin Agopian'a yönelik tutumunu çok

²⁴⁹ Anadol C. "Tarihin Işığında Ermeni Dosyası" s.390

fazla da yadırganmaması gerekir. Nitekim o günlerde Fransız makamları bir yandan terörizmi şiddetle kınarken bir yandan da “bu eylemlerin sebeplerini anlamalıyız” türünde demeçler vererek ASALA üzerinden Fransa’da yaşamakta olan Ermeni cemaatine bir tür sempati mesajları göndermekteydiler.²⁵⁰

Fransız Ulusal Meclisi tarafından kabul edilerek 29 Ocak 2001’de yürürlüğe giren “sözde” Ermeni soykırım yasası bütün anlattıklarımızın penceresinden baktığımızda sadece basit bir oy avcılığı değil tarihi bir olayı yasalaştırmak hiç değil. Olay sadece, 100 yıllık emperyalist bir rüyanın gerçekleştirilmesi için önemli bir adım. Çirkin bir tezgah.²⁵¹

Ulaştığımız her belge, bir soykırımı, bir katliamı yalanlıyor. Hatta öylesine yalanlıyor ki , bu olgu Fransız kaynaklarında da yer alıyor. Bunun böyle olmadığını pek ala onlar da biliyor. Ortada çirkin bir siyasi oyun var. Bu oyun ASALA’nın ilk eylemine başladığı gün sahneye konmuş. Ermeni terörü, 1984’te bıçak gibi kesilmiş. Tam 16 yıl sonra da siyasi sonuçlarına vermiş. Yasanın tezgahlandığı tarihlerde çok ilginç. Türkiye, eski resmi adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET), yaygın adıyla Ortak Pazar, bugünkü adıyla Gümrük Birliği’ne üye edilmiştir. Sıra Avrupa Birliği üyeliğine gelmiştir. Üyelik görüşmelerinin başlama tarihi bile belirsiz bir aday adaylığı lutfedilmiştir.

Peşinden ana istek gelmiştir; Avrupa Ordusu kurmak, Avrupa Ordusu Nato’nun tüm olanaklarından yararlanacak, ancak bu oluşumun içinde Amerika, Kanada ve Türkiye kesinlikle yer almayacaktır.

Amerika, bu oluşuma soğuk bakmaktadır. Türkiye ise yer alması halinde, buna onay verebileceğini açıklar. Dönemin ABD Başkanı Clinton ikna edilir. Ancak Türkiye kesin kararlıdır. Zaten , muhtemel başkan adayı

²⁵⁰ Çitlioğlu E. “Yedekteki Taşeron Asala” Ümit Yayıncılık Ankara

²⁵¹ Anadol C. “Tarihin Işığında Ermeni Dosyası” s.429

George W. Bush, böylesi bir yapılanmaya uzaktır ve tehlikeli olarak tanımlamakta, kesinlikle böyle bir şeye izin vermeyeceğini söylemektedir.

Ordu'nun en hararetli destekçisi Fransa, Clinton iktidarı sırasında böylesi bir tavizi hemen almaktan yanadır.

Sert bir kayaya çarpar, Türkiye NATO toplantısı'nda Avrupa Ordusu'nu veto eder. Fransa'nın tüm hayalleri suya düşmüştür.

İşte bu nedenle Fransa uzun yıllardır elinde şantaj aracı olarak bulundurduğu Ermeni Kartı'nı oynar ve yasayı, parlamentodan geçirir.

İşte gelin şimdi bu çirkin oyunun başladığı tarihe dönelim.

4 Mayıs 1984 tarihli Son Havadis Gazetesi'nin manşetinde bir haber var. Başlık; Mitterand Ateşle Oynuyor.

Haberse : Ermeni yanlısı bir tutuma giren ve bu tutumunu açıkça ortaya koyan, Fransa Cumhurbaşkanı Francois Mitterand'ın "Türkiye'nin Avrupa dışına itilmesi" hakkında diğer Avrupalı ülke liderlerine gönderdiği mesaj, bu ülke liderleri arasında ciddiye alınmadı. Mitterand, Ortak Pazar'a üye liderlerine gönderdiği mesajda, NATO kurulmadan önce ortaya atılan eski Avrupa Savunma Birliği fikrinin yeniden gündeme getirilmesinin ve Türkiye, Amerika ve Kanada'nın yer almadığı yeni bir birlik kurulması gerektiğini savunmuştu. Siyasi gözlemciler, Ortak Pazar ülkeleri liderlerini Mitterand'ın bu görüşünün ciddiye almadıklarını belirtirlerken, "Böyle bir birliğin gerçekleşmesi hayalidir. ABD, kendi dışında böyle bir birliğin kurulmasına karşı çıkar. Bu birliği kurmaya yeltenen ülkeler, başta ABD'yi karşılırlarına alırlar. Mitterand, böyle birliğin kurulmasının sadece hayal eder" dediler. Evet, görüldüğü bu rüya yıllar önce başlamıştı. 1984'te tekrarlandı. Sonra Avrupa AET kavramını aştı, siyasi birliğini gerçekleştirdi. Sadece ordu

kurmak işi kalmıştı. O da Türkiye duvarına çarptı. Türkiye'nin vetosundan sonra, bu çirkin oyun tezgaha kondu.²⁵²

Ermeni terörü, yurt dışındaki Türk görevlilerine, temsilciliklerine ve kuruluşlarına yönelik silahlı saldırılar şeklinde kısa zamanda hızlı bir tırmanış göstererek yoğunluk kazanmıştır. Bu dönemde, Avrupa ve doğu ülkeleri ile Suriye ve Lübnan'da üsler edinen Ermeniler, Kıbrıs Rumları ve Yunanistan ile işbirliği içine girerek eylemlerini gerçekleştirmişlerdir²⁵³

- Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi - Ermeni İlişkileri:

Ermeni-Yunan (Rum) ilişkisinin geçmişi yine Osmanlının dağılma dönemine kadar uzanmaktadır. 19.yüzyılın sonlarında başlayan işbirliği Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında da artarak devam etmiş, her iki ulus da Türklere karşı aynı tarafta savaşmıştır. Savaş sonrası Lozan Antlaşması görüşmeleri sırasında da Yunanlılar Ermeni tezlerinin büyük destek vermişlerdir.

Lozan antlaşması ardından durgunlaşan ilişkiler 1960'lardan itibaren yeniden canlanmıştır. Ortaya çıkan Kıbrıs probleminde Yunanlılar müttefikleri Ermenileri yanlarında bulurken, Yunanlılarda Ermenileri her platformda desteklemeye devam etmişlerdir. Yine bu dönemde 24 Nisan Anma Gününde hükümet üyelerinin ve kilisenin de katılımlarıyla etkinlikler düzenlenmeye başlanmıştır.

1974 Kıbrıs müdahalesinin ardından Yunanistan ile Ermeni terör örgütleri arasındaki ilişkiler de en üst düzeye çıkmıştır. ASALA veya JCAG gibi Ermeni terör örgütleri gerek Yunanistan'dan gerekse Kıbrıs Rum Kesimi'nden her türlü desteği sağlamışlardır. Terör örgütlerine verilen desteğin yanı sıra Yunanistan hem AB platformlarında hem de Amerika'daki lobi faaliyetlerinde Ermenilerin en büyük destekçileri olmuşlardır.

²⁵² Anadol C. "Tarihin Işığında Ermeni Dosyası" s.430-431

²⁵³ Erol Türeli "Sözde Ermeni İddialarına Karşı Alınabilecek Tedbirler" Harp Akademisi Bitirme Tezi. S.3-20

İstihbarat uzmanlarınca, gizliliğinin bugün için bile en iyi koruyan terör örgütlerinden birisi olarak kabul edilen ASALA'nın, 20 Ocak 1975'te Lübnan'da kurulduğu (Bir rastlantı mı bilinmiyor, ancak PKK'nın da kuruluşu 1975'tir) ve bu aşamada özellikle önderliğini Hristiyan Filistinli George Habbaş'ın yaptığı PFLP'den (Filistin'in Kurtuluşu İçin Halkçı Cephe) geniş ölçüde lojistik destek ve eğitim aldığı bilinmektedir. George Habbaş'a bağlı Filistinli gerillaların, El Fetih ve Suriye Askeri İstihbarat Örgütünün denetimindeki El Saika gerillaları ile birlikte 1970'li yıllarda, Kırım'daki Simferepol (Sivastopol) Rus Askeri Akademisinde eğitildikleri, teorik eğitimlerin ise KGB (Sovyet İstihbarat Örgütü) ve GRU (Sovyet Askeri İstihbarat Örgütü) tarafından FKÖ Moskova Ofisi temsilcisi Hikmet Abu Zaid gözetiminde verildiği anımsandığında, Habbaş'ın kuruluş aşamasında ASALA'ya verdiği, daha doğrusu Moskova-Şam üzerinde Habbaş'a verdirilen desteğin yaşamsal önemi daha iyi anlaşılacaktır.²⁵⁴

Kıbrıs Rum Demokratik Partisi 1977'de yayınladığı bir bildiride "... Kıbrıs Elenizmi, Ermeni mücadelesini hudutsuz biçimde destekleyecektir..." derken, Rum yönetimi Başkanı Kipriyanu, Ermeni Patriği Kohen tarafından, "Ermeni Davasına Hizmetleri"nden dolayı Kilikya Haçı nişanı ile ödüllendirilir.²⁵⁵

ASALA'nın liderleri İran İrmian ve Agopian'ın (her ikisi takma addır) Kıbrıs'ta, Lefkoşa'da bulundukları sanılmaktadır. Lübnan'ın İsrail tarafından işgalinden sonra, ASALA, örgütünü Lefkoşa, Kıbrıs'a taşımıştır.²⁵⁶

Nasıl mı taşınmıştır ASALA Kıbrıs'a? Aynı yayın kuruluşu bunu 3 Mayıs 1983'te Ermeni teröristlerin Fransa'da girişebilecekleri bombalı bir saldırı eylemini abonelerine duyurmak için gönderdiği "Alert Report 83/4-Armenian Terörists" başlıklı acil duyurusunda şöyle açıklar...

²⁵⁴ Rober Moss , Dailly Telgrph 7 Ağustos 1981

²⁵⁵ Soysal Mümtaz , Milliyet Gazetesi , 8 Şubat 1980 s.2

²⁵⁶ The Hot Autumn , Ağustos 1983, s.14, Frankfurt.

“Beyrut’u 1982 yılında Filistin Kurtuluş Örgütü’nün örtüsü altında terk ettikten sonra ASALA militanları Yunanistan ve Kıbrıs’a sığındılar.”²⁵⁷

1979’da, Almanya’da Münih kentinde ASALA ile Habbaş’ın PFLP (Filistin’in Kurtuluşu İçin Halkçı Cephe) örgütü arasında yapılan, Alman karşı istihbarat birimlerinin adım adım izlediği toplantıya Yunan Gizli Servis elemanlarının da katıldığı anımsandığında Kipriyanu’nun aksine her nasılsa Papandreu’yu Kilikya Haçı nişanı ile ödüllendirmeyen Patrik Kohen’in pek de adaletli davranmadığını söylemek her halde aşırı kaçmayacaktır!

ASALA, Patrik Kohen’in Papandreu’dan esirgediği cömertliği Beyrut’taki üssünde yakalar ve Lübnan’da yayımlanmakta olan “ARMENİA” adlı örtülü yayınında bu eksikliği giderir. Hem de fazlası ile... Önce Filistin Kurtuluş Örgütüne tam bir diplomatik hak ve ayrıcalık tanınması nedeniyle Papandreu başkanlığındaki Yunan hükümetini över, ardından, Yunan halkının kaçan Türk suçlulara politik sığınma hakkı tanınmasını, Yunan halkının gerçek çıkarlarını nerede yattığının bilinmesi olarak niteler ve bu kararları kutsar. Yunanistan’ın kendisine yönelik gerçek tehdidin sosyalist bloktan değil, Türkiye’den geldiğini açıklamasını son derece olumlu ve yüreklendirici bulduğunu belirten ASALA, Papandreu’dan beklentisini ve karşılığindeki ödülünü de somut bir biçimde ortaya koyar:

“....Papandreu hükümetinin, Ermeni hareketine karşı pozitif bir tutum sergilemesi halinde umarız ki YUNAN ve ERMENİ halkları arasındaki dayanışma, ORTAK BİR DÜŞMANA karşı gösterilen reaksiyon hudutlarını aşarak gelecekte ortak bir konsept üzerine inşaa edilecektir. Direnişimiz ve Yunan halkının direnişimize olan desteği karşısında ve halkında bu yönde beliren isteğini dikkate alarak, Yunan hükümetinin eskilerine nazaran daha gerçekçi olacağını umuyoruz....”²⁵⁸

Papandreu’nun milletvekilleri ya bu yayını okumamış, ya da Yunan halkının isteklerini bir hayli geç algılamış olacaklar ki, ASALA önderleri

²⁵⁷ EIR Alert Report , 3 Mayıs 1983 , Frankfurt

yerine, “parlamentarlerin bağımsız yapı ve kişisel sorumlulukları” çevresinde törörist başı Abdullah Öcalan’ı ziyaret ederek Türkiye’yi bölme çabalarını kutsamışlar ve “ortak düşman” a karşı bir başka dayanışma örneği sergilemişlerdir. Ya da değişen koşullar doğrultusunda yeni partnerlerle ASALA’NIN sözünü ettiği ortak konsept anlayışı içinde somut bir adım atmışlardır.

Sürekli sorulmuştur, 60 yılını uykuda geçiren Ermeni terörü, niçin tam da Türkiye’nin Kıbrıs’a müdahalesinin ardından gelip manşetlere yerleşmiştir diye. Bu sorunu yanıtında satranç oyununun bütün inçeliklerini görmek olasıdır.

Kıbrıs nedeniyle Türkiye’ye çok kızan bir batı, silah ambargosu uygulayan yeni dünyanın önderi Amerika Birleşik Devletleri, Makarios’a destek veren üçüncü dünya ülkeleri, kırık gururu ile Elen fanatizminin batağındaki Yunanistan, yükselen Arap milliyetçiliği ve Lübnan’daki kaotik ortamda yeşeren terörün orta yerinde yaşayan, etkilemelere açık bir Ermeni toplumu, Hatay üzerindeki emelleri Freud çizgisinde bir saplantıya dönüşen Suriye ile FKÖ’nün potansiyel katalizörlüğü. Bütün bunlara özellikle ABD ve Fransa’da yaşayan, bu ülkelerin yurttaşı Ermeni toplumlarını baskı grubu nitelik ve politik güçleri de eklendiğinde taşlar dizilmiş satranç oyununun açılması için tüm koşullar olmuştur. Nitekim oyun açılır ve ilk taşı, ASALA’yı sahneye süren el oynar. Kasparov’u çağrıştıran bir hamledir bu...²⁵⁹

Lübnan / Suriye - Ermeni ilişkileri: Yüzyıllar boyunca Osmanlı idaresinde kalmış olan Lübnan önemli bir Hristiyan nüfusa sahiptir. Ermeni nüfus ise özellikle I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında yaşanan olaylarla beraber büyük bir artış göstererek 200 bin civarına ulaşmıştır. Orta Doğu’nun kalbi olarak tanımlanabilecek olan bir bölgede yaşayan ve ülkelerinin siyasi hayatında etkin role sahip olan Lübnan Ermenileri, yaşadıkları bölgenin de etkisiyle terör olgusuna yakın bir topluluk olagelmıştır. Bölgede etkin olan

²⁵⁸ Armenia Beyrut , 1982 s.3

²⁵⁹ Çitlioğlu E. “Yedekteki Taşeron Asala” s-19

Taşnak ve Hınçak örgütlerinin yanı sıra Beyrut'taki Ermeni Patrikliği de bölge Ermenileri üzerinde etkili bir role sahiptir.²⁶⁰ Taşnaklar, anti-komünist Hristiyanlar ile ilişki içerisine girerken, Hınçaklar ise sol görüşlü gruplar ve Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ile işbirliği içerisinde olmuşlardır. 1915 tehcir olayının 50.yıldönümü olan 1965 yılında Beyrut'ta büyük bir gösteri düzenleyen Lübnanlı Ermeniler, 14 Nisan' Ermenilerce "Anma Günü" olarak ilan etmişlerdir. Bu olay Lübnan'dan Sovyet Rusya'ya da aksetmiş, Ermenistan'da da 24 Nisan kutlanmaya başlamış ve her yıl kutlanması yönünde karar alınmıştır.²⁶¹

Neredeyse Ermeni terörü ile eş anlamlı olarak kullanılan ASALA terör örgütünün de Beyrut/Lübnan merkezli olduğunu da unutmamak gerekir. Kuruluş yıllarında, Rusya tarafından açıkça desteklenen Orta Doğu'daki terör örgütlerinden FKÖ ve özellikle Abu Nidal ve George Habbaş liderliğindeki radikal fraksiyonlarından geniş destek alarak eylemlerine başlamış olması bölgenin tarihsel önemini daha da arttırmaktadır.²⁶²

Birinci Dünya Savaşı sonrası Lübnan, Orta doğuda yerinden ayrılmak durumunda kalan 200.000'i aşkın Ermeni'ye vatan olur. Ermeniler, zaman içinde terör ve savaşı, Lübnan'da giderek bir yaşam biçimine dönüştüren güç mücadelesinin parçalarına dönüşürler. Lübnan iç savaşı sırasında ortaya çıkan otorite boşluğunda Ermeniler, kendileri gibi kayıp vatan ve göçebe topluma sahip olma gibi ortak özellikler taşıyan Filistin'lilerden büyük destek görürler.²⁶³

Özellikle 1970'lerden sonra Lübnan'daki etkinliği artan Suriye, bölgedeki Ermeni terör örgütlerine büyük destek vermiştir. Bunun yanı sıra ASALA militanlarının eğitime de önemli ölçüde katkıda bulunmuş, örgüt

²⁶⁰ İlter, E., 2004, "Lübnan'da Ermeni Diasporası,".

²⁶¹ Saray, M., 2003, "Ermeni Terörü (1887-2002)," **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.390

²⁶² Çitlioğlu E. "Yedekteki Taşeron Asala" s-429

²⁶³ Kaytzer Dergisi, sayı 19,s.-9 , Londra

üyelerine topraklarında barınma imkanı sunmuş ve ASALA-PKK ilişkisinin kurulmasına öncülük etmiştir.²⁶⁴

İsrail'in 1982 Haziranında Lübnan'ı işgali ile bu ülkedeki üslerini terk ederek Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan ve Suriye'ye yerleşmek durumunda kalan ASALA (her nasılsa İsrail'in Lübnan'ı işgalinden bir hafta önce aralarında ASALA üst düzey yöneticilerinin de bulunduğu 950 kişilik bir militan grubu Beyrut ve Sidon'u terk ederek Atina , Şam ve Kıbrıs Rum Kesimine geçmişlerdir, bu çok önemli ve ASALA'nın ana gövdesinin kurtulmasını sağlayan bilginin çıkış kaynağı bilinmemektedir), bu bölünmelerin sonucu bir liderlik mücadelesine sürüklenir. Ermeni Adalet Komandoları adlı ve Monte Melkonian liderliğinde bir başka terör sesini duyurmaya başlar. 15 Temmuz 1983'te ASALA'nın Paris, Orly Havaalanında gerçekleştirdiği 7 kişinin ölümü, 60 kişinin yaralanması ile sonuçlanan eylemin dünya kamuoyunda büyük tepki alması, bölünme liderlik mücadelesi sürecine ivme kazandırır. Bu arada, bazı eylemlerine kısaca değinilen gizli bir el, ASALA militanlarını teker teker elimine etmeye başlar. 10 yıllık kanlı bir dönemin ardından ASALA'nın inişi başlamış, daha gerçekçi bir yaklaşımla misyonu şimdilik sona ermiştir. Şimdi satrancın tarafları ve ilişkileri açısından çok daha karmaşık olan ikinci oyunu açılacaktır. Terör dünyasının yükselen değeri, alt yapısı ASALA'nın doğumu ile birlikte hazırlanmaya başlanan, Hatay'ı hala sınırları içinde gösterme aşırılığındaki ilkeliği bile aşabilme becerisini bir türlü gösteremeyen Suriye'nin koruyuculuğundaki PKK'dır artık. Ermeniler gitmiş, aynı amaçları seslendiren, aynı topraklarda hak iddia eden Kürt teröristler gelmiştir.

Terör olayları Türk toplumuna anlatılırken sürekli "dış kaynaklar" la bağlantı kurulur. Dış kaynakların açıklanması ise devlet dilinde "kuzey ya da güney komşumuz" dur. Türkiye'ye yönelik terör eylemlerini yıllardır organize

²⁶⁴ ²⁶⁴ Saray, M., 2003, "Ermeni Terörü (1887-2002)," **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.390

eden, besleyerek büyüten kuzey ve güney komşularımız adları Rusya ve Suriye anılmaya başlanalı, daha dört beş yıl olmuştur.

Hristiyan dünyasının antipatisinin yanında, Orta Doğu petroleri için Sovyetler Birliği ile Amerika ve müttefikleri arasındaki rekabet dolayısıyla, Sovyetlerin Orta Doğu ülkelerindeki devrimci terör örgütlerine eğitim ve silah yardımı yaptığını unutmamak gerekir. Filistin Kurtuluş Örgütü ile ASALA, JCAG, PKK ve TKP örgütlerine KGB'nin eğitim verdiği defalarca açıklanmıştır.²⁶⁵

Sovyetler önce Filistin Kurtuluş Örgütünü eğitmiş, sonrada bu örgüt kanalıyla diğer örgütleri eğitmiştir. Bununla da yetinmeyen Sovyetler, Odessa'daki "Uluslararası Azınlık Hareketleri Cephesi" kanalıyla Ermeni teröristlere, terörist Kürt ayrılıkçılara ve Atatürk aleyhtarı Türk gruplarına gizlice yardım etmiştir. Ayrıca Sovyetler, Türkiye'ye karşı kullanmak maksadıyla bir çok Ermeni ailesi Lübnan'a iskan etmiştir.²⁶⁶ Stratejik amaçlarla Türkiye'de istikrarsızlık yaratmak isteyen bu Sovyet yardımından sonra, Ermenilere, Fransa'da büyük bir Ermeni topluluğu yaşadığı için Fransız hükümeti iç politika sebeplerinden dolayı Ermeni teröristlere açıkça tolerans göstermiştir. Yunanlılar, Kıbrıslı Rumlar ve Suriyeliler, stratejik sebepler yanında, Türkiye'ye düşmanlıklarından dolayı Ermeni terör Örgütlerine sempati ile bakmışlar ve onlara yardımcı olmuşlardır. Türkiye'nin NATO müttefiki ABD ise, Sovyet Ermenistan'ından sonra en çok Ermeniye barındırdığı için, tıpkı Fransa gibi iç politika sebeplerinden dolayı Ermeni teröristlere en çok maddi ve manevi desteği sağlayan ülke konumuna gelmiştir. ABD hükümetleri bu desteği hiçbir zaman açıkça söylememekle birlikte Amerikan Ermenileri, Ermeni teröristlere her türlü maddi ve manevi desteği sağlamaktan çekinmemişlerdir.²⁶⁷

²⁶⁵ Michael M. Gunter, "Ermeni Terörizminin Çağdaş Görünümü", Osmanlı Arşivi Yıldız Tasnifi Ermeni Meselesi, İstanbul 1989, C. 2, s. 34-36

²⁶⁶ Michael M. Gunter, "Ermeni Terörizminin Çağdaş Görünümü", Osmanlı Arşivi Yıldız Tasnifi Ermeni Meselesi, İstanbul 1989, C. 2, s.37

²⁶⁷ Michael M. Gunter, "Ermeni Terörizminin Çağdaş Görünümü", Osmanlı Arşivi Yıldız Tasnifi Ermeni Meselesi, İstanbul 1989, C. 2, s. 3

Suriye askeri istihbarat örgütü El Muhaberat'ın denetim ve güdümündeki El Saika gerillaları, Abu Nidal ve George Habbaş üzerinden ASALA'ya aktarılan eğitim, istihbarat ve lojistik desteklerle, barınma olanakları, ASALA'nın sahneden çekilmesi ile Suriye tarafından PKK'ya aktarılmış, PKK önderi törörist başı Abdullah Öcalan, önceleri Lübnan'da, Suriye'nin denetimindeki Bekaa Vadisinde, daha sonra Suriye başkenti Şam'da barındırılarak bir tür güvence ve koruma altına alınmıştır.

3.2.1.2.8. Gerçekleştirilen Eylemler

İkinci dalga Ermeni terör eylemlerinin tetikleyicisi bireysel bir eylem olmuştur. 27 Ocak 1973 günü eski bir Ermeni militanı olan 78 yaşındaki Mıgırdıç Gorgan Yanıkyan, Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar ve yardımcısı Bahadır Demir'i davet ettiği otelin lobisinde vurarak öldürmüştür. Bu eylemi, Ermeni soykırımı ve Türklerin Ermenilere çektiği acılara dayandırması ile Ermeni terör eylemleri de alevlenmiş oldu.²⁶⁸

ASALA ve JCAG terör örgütleri ise kuruluşlarının ardından tüm hazırlıklarını tamamlayarak 1975 yılında eylemlerine başlamışlardır.

Genellikle bu iki örgütün dönüşümlü olarak gerçekleştirdikleri eylemlerde, on yıllık bir dilimde, beş kıtada, otuzsekiz şehirde gerçekleştirilen 110 eylemde²⁶⁹ 28 Türk diplomatı, 34 yabancı uyruklu insan hayatını kaybederken 300 civarında insan da yaralanmıştır.²⁷⁰

Ermenilerin de başta olmak üzere terör teşkilatları tarafından Türk milletine, Türk Devlet adamları ve diplomatlarına yönelik saldırılar, dünyanın

²⁶⁸ Michael M. Gunter, "Ermeni Terörizminin Çağdaş Görünümü", Osmanlı Arşivi Yıldız Tasnifi Ermeni Meselesi, İstanbul 1989, C. 2, s. 30

²⁶⁹ Çitlioğlu E. "Yedekteki Taşeron Asala" s-428

²⁷⁰ Gunter, M.M., 1989, "Ermeni Terörizminin Çağdaş Görünümü," **Osmanlı Arşivi Yıldız Tasnifi Ermeni Meselesi**, İstanbul, Cilt.2, s.30.

hiçbir ülkesinde bu kadar çok ve tahripkâr olmamıştır. Bunları kronolojik olarak şu şekilde sıralayabiliriz:²⁷¹

- 1878-1920 Ermeni isyanlar ve Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele yıllarında düşmanla iş birliği yapan Ermenilerce bir milyondan fazla Türk'ün katliâmı.

- 1921-1923 Osmanlı Devlet adamlarından Talat, Cemal, Sait Paşalarla, Bahaeddin Şakir, Cemal Azmi Beylerin şehit edilmeleri.

- 27 Ocak 1973 Santa Barbara, Başkonsolos Bahadır Demir.

- 22. 10.1975 Viyana, Büyük Elçi Daniş Tunalıgil.

- 24. 10.1975 Paris, Büyük Elçi İsmail Erez, Şoför Talip Yener.

- 16.02.1976 Beyrut, Başkatip Oktar Cirit.

- 09.06.1977 Vatikan, Büyük Elçi Taha Carım.

- 02.06.1978 Madrid, Büyük Elçi eşi Nejla Kuneralp, Emekli Büyük Elçi Beşir Balcıoğlu.

- 12. 10.1979 Lahey, Büyük Elçi oğlu Ahmet Benler.

- 22.12.1979 Paris, Turizm Müşaviri Yılmaz Çolpan.

- 31.07.1980 Atina, İdari Ataşe Galip Özmen ile kızı Neslihan Özmen.

- 17.12.1980 Sydney, Başkonsolos Şarık Arıyak, Güvenlik Ataşesi Engin Sever.

- 04.03.1981 Paris, Çalışma Ataşesi Reşat Moralı ve din görevlisi Tecelli Arı.

- 09.06.1981 Cenevre, Sözleşmeli Sekreter Savaş Yergüz.

- 24.09.1981 Paris, Güvenlik Ataşesi Cemal Özen.

- 28.01.1982 Boston, Fahri Başkonsolos Orhan Gündüz.

- 07.06.1982 Lizbon, İdari Ataşe Erkut Akbay ve Nadide Akbay.

- 27.08.1982 Ottova, Askeri Ataşe Alb. Atilla Altıkat.

- 09.09.1982 Burgaz, İdari Ataşe Bora Süelkan.

²⁷¹ Şimşir, B.N., 2003, "Ermeni Terörü ve Şehit Diplomatlar Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler," **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.406-407

- 09.03.1983 Belgrad, Büyük Elçi Galip Balkar.
- 14.07.1983 Brüksel, İdari Ataşe Dursun Aksoy.
- 27.07.1983 Lizbon, Müsteşar eşi Cahide Mıhçıoğlu.
- 28.04.1984 Tahran, Sözleşmeli Sekreter eşi Işık Yönder.
- 20.06.1984 Viyana, Çalışma Ataşesi Erdoğan Özen.
- 19. 11.1984 Viyana, Uluslararası Memur Enver Ergun.
- 07.10.1991 Atina Büyükelçiliği Basın Müşaviri Yardımcısı Çetin Görgü.
- 11.12.1993 Bağdat Maslahatgüzarlığı İdari Ataşesi Çağlar Yücel.
- 04.07.1994 Atina, Türkiye Büyük Elçiliği Müsteşarı Ömer Haluk Sipahioğlu şehit edilmişlerdir.

3.2.2. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Diğer Terör Örgütleri

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu yıllardan itibaren terör olgusuyla tanışmış, ilerleyen yıllarda da farklı türlerden terör akımlarıyla karşı karşıya kalmış, terörden dolayı hem maddi hem de manevi olarak çok büyük yaralar almış bir ülkedir. Zengin kültürel yapısı, coğrafi zenginlikleri ve jeopolitik önemine karşın zayıf ekonomik yapısı ve eğitim durumu sebebiyle terör örgütleri Anadolu topraklarında geniş bir yaşama ve faaliyet alanı bulmuşlardır. Bu geniş alan içerisinde çok sayıda terör örgütü, kurulmuş ve faaliyetler yürütmüştür ve halen de yürütmektedir.

Ülkemizde faaliyet gösteren terör örgütlerini temelde üç grupta toplanmak mümkündür: Ayrılıkçı-Milliyetçi Terör, Dini (İrticai) Terör ve Politik (Sağ-Sol) Terör.

3.2.2.1. Ayrılıkçı Terör Örgütleri

Anadolu toprakları çağlar boyu çok farklı kültürlerden toplumlara ev sahipliği yapmıştır. Bu toplumların kültürel zenginlikleri günümüze de

yansıma, ülkemiz bir kültürler mozaği olarak adlandırılan zengin bir kültürel yapıya sahip olmuştur. Ancak bir açıdan zenginlik olarak adlandırabileceğimiz bu yapı, doğru bir şekilde yönetilmediği zaman ülkemizi dış müdahalelere açık bir hale getiren en kolay unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim, milliyetçilik akımlarının tüm dünyaya yayılmaya başladığı ilk yıllardan itibaren ayrılıkçı terör grupları önce Osmanlı Devletinin sonrasında ise Türkiye Cumhuriyetinin her zaman gündeminde olmuştur. Ayrılıkçı Ermeni ve Kürt grupları, ülkemizde terör eylemleri gerçekleştirebilmişler ve çok önemli kayıplara sebep olmuşlardır. Bu terör gruplarını 'sayısız' olarak ifade etmek yanlış olmayacaktır. Belli başlı Ermeni örgütleri özel bir bölümde incelendiği için bu bölümde sadece ön plana çıkmış Kürt terör grupları ele alınacaktır.

3.2.2.1.1. KADEK Terör Örgütü - PKK

Dünyada yükselen gençlik hareketlerinin ülkemize yansımaları, bu yansımalar ışığında sol eğilimli terör örgütlerinin faaliyetlerinin yoğunlaştığı 1970'li yıllarda ayrılıkçı Kürt gruplarının örgütlenmelerinin temelleri de atılmıştır. Önceleri Marksist-Leninist eğilimli gruplar içerisinde yer alan Kürt öğrenci grupları daha sonraları yavaş yavaş kendi dernekleri çevresinde toplanmaya başlamışlardır.²⁷²

Bu kapsamda Ankara Yüksek Öğrenim Derneği (AYÖD) isimli gençlik örgütü üyesi olan Abdullah ÖCALAN, Kesire YILDIRIM (ÖCALAN), Haki KARAER, Cemil BAYIK, Kemal PİR, bu örgüt içerisinde KADEK terör örgütünün temellerini atmışlardır.

PKK ismi ile yola çıkan örgüt her ne kadar başlarda Marksist-Leninist bir söylem içerisinde olmuşsa da bölge halkını etkileyebilmek için son zamanlarında dini söylemleri de ön plana çıkartmaya başlamıştır. Yakın dönemlerde yaşanmış olan ulusal mücadelelerden (Vietnam, Angola, Kore,

²⁷² Ballı, R. Kürt Dosyası Cem Yayın Evi s.29 1981

Cezayir, Mozambik) etkilenen örgüt yoğun bir tartışma, inceleme ve teorik faaliyet içerisine girmiştir. Bu çalışmalarının sonucunda;

- Kürtlerin Türklerden farklı bir halk olduğu ve Türk devletince sömürüldüğü (siyasal,ekonomik ve kültürel).

- Sözde Kürdistan denilen bölgenin Kürt parçası olduğunu ve en büyük parçanın da Kuzey Kürdistan olarak nitelendirilen Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesi olduğu, amaçlarının da bu parçaları birleştirerek bağımsız birleşik Sosyalist Kürdistan kurmak olduğu

- Hedeflerine ulaşmak için Güneydoğu ve Doğu Anadolu'ya gidip yöre halkına propaganda yaparak düşüncelerine inandırıp sözde Ulusal mücadele başlatmak gerektiği sonuçlarına varmışlardır.

Örgüt, isyancı bir geleneğe sahip olması sebebiyle ilk faaliyet alanlarından birisi olarak Diyarbakır'ı seçmiştir. Bunun dışında feodal yapının hala geçerli olduğu Şanlıurfa ve sanayiinin gelişmiş olduğu Gaziantep illeri de örgütün ilk faaliyet alanları arasındadır.

Örgüt ilk kaybını da Gaziantep ilinde vermiştir. Bu bölgeye örgüt faaliyetlerini yürütmesi için gönderilen Haki Karer, bir süre sonra başka bir Kürt grup 'Sterka Sor' (Kızıl Yıldız) tarafından öldürülmüştür. Bu olayın ardından daha sert ve dikkatli davranmaya başlayan örgüt, partileşme kararını da bu olaydan sonra almıştır.

Kürdistan İşçi Partisi'nin kuruluşu (Partiya Karkaren Kürdistan-PKK), 27 Kasım 1978 günü Diyarbakır'ın Lice ilçesi Fis köyünde yapılan bir toplantının ardından ilan edilmiştir. Bu toplantı aynı zamanda PKK terör örgütünün 1. Kongresi olarak adlandırılmaktadır.

PKK, kuruluşu ile, bölgedeki ağalarla var olan (özellikle Hilvan ve Siverek) çatışmalarını daha da yoğunlaştırmıştır. Ancak bu çatışmalar sonucunda her ne kadar bazı siyasi kazanımlar elde etse de örgüt, önemli kayıplar vermiş, askeri olarak başarısızlığa uğramıştır. Bu dönemde toparlanmak amacıyla Mardin tarafına çekilen örgüt üyeleri propaganda ve yeni kadrolar oluşturma çalışmalarına ağırlık vermişlerdir.

İlerleyen yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin başına önemli bir sorun olarak çıkacak olan PKK, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini de içine alacak şekilde Suriye, İran ve Irak toprakları üzerinde, bu görüşü savunanlar tarafından Kürdistan olarak adlandırılan bölgede, Marksist-Leninist ilkeler doğrultusunda, Bağımsız Birleşik Demokratik bir Kürdistan devleti kurmak amacıyla örgütlenmiştir.

Kürt milliyetçiliği ve bağımsız bir devlet kurma amacıyla yola çıkan örgüt kısa bir zaman içerisinde Türkiye ile zaten sorunları olan ve bu yüzden de Türkiye devletinin her alanda olumsuzluklar yaşatmayı hedefleyen devlet ve örgütlerle de ilişki içerisine girmiştir.²⁷³ Bu ilişkiler doğrultusunda örgütün amaçları, temel amacını destekleyecek şekilde çeşitlenmiş, Türkiye'ye ekonomik, askeri, kültürel, vb. her alanda mümkün olduğunca büyük zararlar vermek hedefler arasına girmiştir.

Bu amaçlarına ulaşabilmek için silahlı mücadele yönetimini seçen PKK, hem gerilla savaşını hem de terör eylemlerini yürüterek faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu mücadele içinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri başta olmak üzere silahsız ve masum bölge halkına karşı katliamlara giriştiği gibi, ekonomiyi zarara uğratmak, istismar noktası olarak gördükleri geri kalmışlığı kıracak yatırım ve hizmetleri engellemek için araç gereç, kuruluş ve tesislere sabotaj türü saldırılarda bulunmakta, turizm sektörünü baltalamak için de turistik tesis ve kuruluşlar ile turistlere saldırmakta, ülkeye turist

²⁷³ Saray, M., 2003, "Ermeni Terörü (1887-2002)," **Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri**, 2. Cilt, s.389-393

gelmesini engellemek için yurtdışında propaganda faaliyetleri yürütmekte bir sakınca görmemiştir.

ASALA sahnedeki yerini PKK'ya devrettiğinde değişen bir şey yok gibidir. Değişen yalnızca etnik kimliktir. Ermeniler gitmiş, yerine ayrılıkçı Kürtler gelmiştir.

Aynı Marksist diyalekt sürmekte, yine aynı topraklar, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bu kez Ermeniler değil, Kürtler tarafından istenilmekte ve yine Ermeniler değil Kürtlerin baskı altında tutulduğu ileri sürülerek, baskı rejimine son verilmesi dile getirilmektedir

ASALA'nın Türk toprakları üzerinde bilinen iki eylemi vardır. Esenboğa Havaalanı baskını ve Kapalı çarşıdaki bombalama eylemi (7 Ağustos 1982 ve 16 Haziran 1983). 3 Eylül 1984 günü İstanbul'da koymak istedikleri bir başka bombalı eylem, Topkapı Sarayı yakınlarında bir araca yerleştirmek istenen bir bombanın eken patlaması sonucu gerçekleşmemiş, bombayı yerleştiren iki Lübnan'lı Ermeni patlama sırasında yaşamlarını yitirmişlerdir. Bunlar dışındaki tüm eylemleri Türkiye sınırları dışındadır ve ASALA , terminolojisinde “askeri hedef” olarak nitelediği Türk elçilik ve konsoloslukların dikkate alınmazsa (elçilik ve konsolosluklar elbette sivil hedeflerdir ve Viyana konvansiyonu uyarınca buldukları ülkelerin güvence ve koruması altındadırlar) tüm eylemlerini çeşitli ülkelerdeki sivil kişi ve kuruluşlara yöneltmiştir.

ASALA örgüt yapısı nedeni ile yığinsal ve kitle eylemlerine kalkışmamış, önder ve militan kadrosunun üzerindeki gizlilik perdesini hiç aralamamıştır. PKK'nın ise silahlı eylemlerini hemen tümü Türkiye sınırları içindedir. Türkiye dışında Türk hedeflerine yönelik eylemleri (elçilik-konsolosluk ve Türk Hava Yolları büroları – Türk banka şubeleri- Türk seyahat acentaları gibi) daha çok Türklerin yoğun olarak yaşadıkları ülkelerde görülür. (Almanya, Fransa gibi). PKK'nın yurt dışında eylemleri tekil değil, yığinsal görünümlüdür. Eylemlerde ateşli silah ve zaman ayarlı

patlayıcı hemen hiç yok gibidir. PKK Türkiye ile ilişkisi bulunmayan yabancı ve sivil hedeflere karşı doğrudan ve açıktan eylemde bulunmama konusunda bugüne değin belirgin bir özen göstermiştir. ASALA ve PKK'nın amaçtaki birlikteliğine karşın, uygulama ve eylemlerindeki aykırılığın iki ana nedeni vardır.

Birincisi ASALA'nın Türkiye ile ilişkisi bulunmayan sivil hedeflere karşı ve giriştiği ve Türkler dışında masum insanların ölümleri ile sonuçlanan eylemler nedeni ile antipati topladığı bilinmekte ve PKK zaman içinde siyasi alanda kazanabileceği umduğu uluslararası desteği yitirmek açısından, aynı yanlışa düşmeye özen göstermektedir.

İkinci ayrılık ise Türkiye içinde özellikle Güneydoğu Anadolu'daki yoğun Kürt kökenli nüfus PKK'ya etkileşimde bulunduğu sempatizan ve militan kadrolarla, Türkiye içinde tekil ya da yığınsal eylemlerde bulunabilme olanağını sağlarken ASALA'nın Türkiye sınırları içinde aynı alt yapıya sahip olmamasından kaynaklanmaktadır.

Aslında Kürtler zaman zaman bazı kaynaklarca batı kamuoyunun ilgisinin Kürt sorununa odaklanması açısından , tıpkı Filistinliler ve Ermeniler dünya çapında sansasyon yaratacak terör eylemlerinde bulunmaya özendirilmişlerdir. ASALA terörünün tırmanmakta olduğu yıllarda, Londra'da yayımlanmakta olan The Guardian gazetesinin 16 Ekim 1979 günü nüshasında yer alan imzasız başmakale, terörün özendirilmesi açısından İngiliz basın tarihine geçecek bir kara leke niteliğindedir.

İnsan haklarına saygılı olduğunu iddia eden bir ülkenin, üstelik saygın bir gazetesinde “Kürtler Niçin Yalnız” başlığı altında yayımlanan başmakale, insan hakları savunuculuğunu kimselere kaptırmayan batı basınının, nasıl çifte standartlara başvurabildiğini göstermesi bakımından tam bir ibret belgesidir.

“... Eğer Filistinliler varsa, niçin Kürkler yok” tümcesi ile başlayan başmakale aynen şöyle sürer.

“... Uygulamada, yalnızca hak arama ve seslerini duyurabilme açılarındaki uluslararası alanda yeterli ölçüde kargaşa yaratanların haklarının tanınması yönünde bir eğilim var. Olasıdır ki bu gündemleri çok yüklü Dışişleri Bakanlarına ulaşabilmenin bir yoludur aynı zamanda. İkinci Dünya savaşı öncesi dönemde başlayarak otonomi için savaşan Kürtlerin periyodik bir biçime dönüşen yenilgileri, nerede ise olağan sayılmaktadır artık. Çünkü onları büyükelçileri öldürmekte, uçak kaçırmakta, aksine dağlardaki yaşamlarını sürdürmektedirler. Kim ilgilenir ki onlarla...”²⁷⁴

Davalarına ilgi çekebilme açısından neredeyse hangi tür terörist eylemlerde bulunmaları gerektiğini reçetesi verilen Kürtlerle ilgili başmakale şu tümce ile sona erer:

“ Bu koşullar altında ya Filistinliler gereğinden fazla uluslararası ilgi çekmişler yada Kürtler ilgi çekme konusunda başarısız olmuşlardır...”

Batının saygın bir gazetesinin Kürtlere , davalarına ilgi çekebilmeleri açısından önerdiği reçete ve yol budur: “Terör.”

ASALA bugün PKK’nın çok üzücüdür ki Türkiye’den sağlayabildiği insan kaynaklarına geçmişte sahip olabilseydi, kuşkusuz eylemlerin büyük bir bölümünü tıpkı PKK gibi Türkiye içinde gerçekleştirmeyi seçecekti. Oysa Türkiye’de yaşayan Ermeni nüfusu azlığı ve daha da önemlisi ASALA’nın çevresinin çizdiği şiddeti içeren görüşlere katılması, ASALA ve öteki Ermeni terör örgütleri Türkiye’de eylem şansı vermemiştir. Bu olguyu ASALA açık bir biçimde seslendirerek Türkiye’de eylem yapabilmek yada kendi deyimleri ile “savaşlarını işgal edilmiş topraklarının içinde taşıyabilmek için Kürt savaşçı kardeşlerine gereksinim duyduklarını” açıklamıştır.

²⁷⁴ The Guardian, 16 Ekim 1979, s.3, Londra

Sonuçta PKK, ASALA'nın yanlışlarından arınarak ve Türkiye'nin demografik yapısının kendisine sağladığı avantajı kullanarak eylem biçimini ASALA'dan ayırmıştır. PKK'nın eylemleri biçimsel açıdan ASALA'dan ayırmasındaki bir başka önemli etkende ASALA'nın hak iddia ettiği topraklar üzerinde yaşamakta olan bir Ermeni nüfusunun bulunmamasına karşın PKK'nın hak iddia etmekte topraklar üzerinde yaşamakta olduğu topraklar üzerinde Kürt kökenli Türk yurttaşlarını şu anda yaşıyor olmalarından, PKK'ya ideoloji ve eylemlerini, yığınlara taşıyabilme olanağını vermesinden kaynaklanmaktadır. Gel gelelim bu iki terör örgütünün amaç ve söylemlerinde anlatımını bulan varlık nedenleri, elbette dikkatli gözlerden kaçmayacak ölçüde açıktır.

Ermenilerin kendileri ait olduğunu ileri sürdükleri topraklar, kendi değişimleri ile üç ayrı ülkenin işgali altındaydı. Türkiye, İran , Suriye. Amaç, kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri toprakları kurtarmaksa eğer, yürüttükleri mücadelenin tek muhatabı niçin yalnızca Türkiye idi? İran ve Suriye'den de aynı istekle bulunmaları ve terör eylemlerine onları da katmaları gerekmez miydi bu durumda? Eğer uğrunda kendilerince savaştıkları topraklara yerleşerek buraları yurt edinecek kimse yoksa, o zaman ASALA neyin uğraşısını, kimin adına veriyor ve bunca kan hangi amaç için dökülüyordu?

Dikkat edilirse PKK, bugün ASALA'dan daha farklı bir yöntem izlemektedir. PKK'nın söylemindeki topraklarından bir bölümü bugün İran ve Suriye'nin işgali altındadır. PKK terörünün muhatap aldığı tek ülke ise, yine Türkiye'dir. Öcalan kendilerince işgalci olması gereken bir devletin Suriye'nin konuğu olarak Şam'da güvence altında oturmakta, PKK'nın militanlar , bir başka işgalci ülke olması gereken İran askerlerinin karakollarını kullanarak Türkiye'ye baskınlar düzenlemektedirler . 18. Yüzyılın sonlarında Taşnaksutyun ile başlatılan kanlı komedi 20. Yüzyılın sonuna yaklaştığımız şu günlerde törörist başı'nın PKK'sı ile sürmektedir.

Amaçlarına ulaşabilmek için silahlı mücadele, halk savaşı yöntemini seçen KADEK terör örgütü uygulayacağı stratejileri belirlerken bu savaşın gereklerini yerine getirecek şekilde hareket etmiştir. Bu stratejileri üç aşamalı olarak değerlendirmek mümkündür;

- **Stratejik Savunma (1984-1989):** Güvenlik güçlerinin duruma hakim olmasından dolayı, stratejik olarak savunmada, taktik olarak saldırıda bulunulan aşamadır. Oluşturulacak silahlı örgüt birimleri vasıtasıyla güvenlik güçlerini yıpratmaya yönelik eylemlere başvurup, devlet güçleri ile baş edebilecek konuma ulaşılması amaçlanmaktadır.

- **Stratejik Denge (1989-1991):** Yürütülen yaygın eylemlerle kitleler siyasal mücadeleye çekilerek faaliyetin daha üst boyutlara ulaştırılması öngörülür. Silahlı faaliyetler ve eylemlerin yanında genel grev, boykot, işgal ve çeşitli düzeylerde toplumsal olaylara başvurulur. Hareketli savaş yöntemlerine geçilir. Ulusal kurtuluş mücadelesi verildiği propagandası ile başta Sosyalist ülkeler olmak üzere tüm işçi, devrimci güçlerin desteği sağlanır. Bu dönemin uzunluğu ve kısalığı bölge ve dünyadaki gelişmelere bağlı olarak değişim gösterebilir.

- **Stratejik Saldırı (1991-1996):** Devlet güçleri ile denge durumuna geldikten sonra kırların ele geçirildiği, kır ile şehirlerde başlatılan genel saldırı ile devlet güçlerinin tümünden imha edilmeye çalışıldığı dönemdir. Ayaklanma ve saldırılarla devlet güçleri dağlardan ovalara kovulur, ovada devlet güçlerine büyük darbeler indirilir. Yer yer şehirlerde genel grev, genel boykot vs. eylemler geliştirilir. Bazı küçük kasabalar işgal edilir, ovalarda sıkışan devlet güçleri şehirlere çekilerek tümünden hareketsizleşir ve savunmaya çekilir. Savaşabilecek tüm güçler silah altına alınır, genel bir saldırı hazırlığı yapılır. Kısa bir sürede kırlardan şehirlere saldırılır, aynı anda şehir merkezlerinde ayaklanmalar geliştirilir, böylece düşman güçleri içten ve dıştan kuşatma altına alınıp, imha edilmeye çalışılır.

KADEK terör örgütü de diğer tüm terör örgütleri gibi faaliyetlerini yürütebilmek için kendisine bağlı dernekler, şirketler, araştırma merkezleri, yayın kuruluşları, vb. kurumlardan yararlanmıştır. Bu kurumların bazıları yasal kurumlarken bazıları ise yasadışı olarak faaliyetlerini yürüten kurumlardır. Sayıları yüzlerle belki de binlerle ifade edilebilecek bu kuruluşlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- KM (Yukarı Mezopotamya Kültür ve Bilimsel Araştırma Merkezi ve Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.)(İstanbul, Diyarbakır, Ankara,Adana)
- KD (Yurtsever Kadınlar Derneği) (İstanbul, Adana, Ankara, İzmir, İçel, Diyarbakır)
- ZPS-ZEND PRES (Zin Basın-Yayın Ticaret ve Sanayii Limited Şirketi) (İstanbul)
- Hakkari Hevkari Kültür ve Sanat Merkezi :(22 Ocak 1992 tarihinde Hakkari'de kuruldu.)
- İHD - İnsan Hakları Derneği'nin bazı şubeleri
- KÜRT KAV - Kürt Kültür Vakfı : (1992 yılında kuruldu.)
- Amed Kültür Merkezi : (Temmuz 1992 tarihinde Ankara'da kuruldu.)
- Kürt Enstitüsü:(19 Nisan 1992 tarinde İstanbul'da kuruldu.

3.2.2.1.2. KADEK Terör Örgütünün Yayın Faaliyetleri:

- Yurtiçi Yayınlar

Özgür Halk (Aylık Dergi): KADEK'nın legal yayın organıdır. Aylık Siyasi-Kültürel Dergi, Türkçe olarak İstanbul'da yayımlanmaktadır.

Özgür yaşam Dergisi: 13 Ekim 1995 tarihinden itibaren haftalık ve Türkçe olarak yayımlanmaya başlamıştır. Derginin ilk sayılarında örgüte müzahir izlenimi verilmeyerek, kanuni takibata maruz kalması önlenmiştir.

Jiyan Bevşen: Yukarı Mezopotamya Araştırma ve Kültür Merkezi tarafından aylık olarak yayımlanmaktadır.

Sosyalist Alternatif Dergisi (Türk soluna yönelik yayını): Dergi önceden yayımlanan Devrimci Alternatif Dergisinin devamı olarak Ağustos 1994 tarihinden itibaren Türkçe ve aylık Sosyalist dergi şeklinde yayımlanmaya başlanmıştır.

Özgür Bakış: Terör örgütü KADEK propagandası doğrultusunda legal alanda günlük olarak yayımlanmaktayken 22.10.1998 tarihinde İstanbul DGM tarafından bir ay süre ile kapatılan ve sonraki tarihlerde yayımına kendiliğinden son verilen Ülkede Gündem (Yeni Ülke, Özgür Gündem, Özgür Ülke, Yeni Politika) Gazetesinin yerine Özgür Bakış gazetesi Şubat ayı ilk haftası itibarıyla deneme basımına başlamış ve 15 Şubat 1999 tarihinden itibaren de düzenli yayıma geçmiştir. 7'nci Gündem Gazetesi (Haftalık olarak yayınlanmaktadır)

3.2.2.1.3. Yurtdışı Yayınlar

Özgür Politika(Günlük Gazete-Almanya): Terör örgütü KADEK doğrultusunda illegal olarak 1995 tarihinde Almanya'da yayın hayatına başlamıştır.

Berxwedan (Direniş): ERNK'nın temel yayın organıdır. Terörist başı Abdullah ÖCALAN'ın teorik düzeydeki çarpıtma ve saptırmalarını ajitasyon düzeyinde takviye etmeyi amaçlayan gazete, 1985'te ALMANYA'da yayımlanmaya başlanmıştır.

Axina Welat (Vatanın Ahı): KADEK'nın illegal yayın organı olarak Ocak 1995 tarihinden itibaren Rusya'nın başkenti Moskova'da (15) günde bir Latin ve Kiril alfabesiyle yayımlanmaktadır.

Botan Dergisi: Mart 1992'den itibaren ERMENİSTAN'da Ermenice olarak çıkartılmaya başlanmıştır.

Denge Kurt (Kürdistanın sesi): KADEK terör örgütü doğrultusunda Azerbaycan'da çıkarılmaktadır.

Wosea Mezopotamya (Mezopotamyanın sesi): KADEK terör örgütü doğrultusunda Romanya'da illegal olarak yayımlanmaktadır.

Serxwebun Dergisi (Bağımsızlık): Terör örgütü KADEK'nın, doğrudan Parti Merkez yayın organı olarak 1979 tarihinde Almanya'da illegal olarak yayınlanmaya başlamıştır.

Sterka Ciwan (Gençlik Yıldızı): KADEK terör örgütünün ERNK'ya bağlı olarak oluşturduğu YCWK (Kürdistan Yurtsever Gençler Birliği)'nin illegal olarak, Haziran-Temmuz 1994 yılından itibaren aylık-iki aylık periyodlarla Almanya'da çıkardığı yayın organıdır.

Kürdistanın sesi: KADEK tarafından illegal olarak 1990-1991 tarihinde itibaren Güney Kıbrıs Rum kesiminde aylık Rumca olarak yayımlanmaktadır.

KADEK terör örgütü; Genel Başkanlık ve Genel Başkanlık konseyi, Merkez Komitesi, Merkez Disiplin Kurulu, Eyalet yapılanması, Bölge Komiteleri, Yerel Komiteler, Hücreler olarak örgüt yapısını oluşturmuştur. Belirli zaman dilimlerinde Kongre ve Konferanslar düzenlenerek gelişen şartlara göre örgütün yapısı ve faaliyetlerinde değişiklikler yapılmaktadır.

Genel Başkan, örgüt içerisinde ÖNDER olarak da adlandırılmaktadır. genel başkan, örgütün her türlü terör eylemi, propaganda ve yasadışı faaliyetleri başkan tarafından belirlenen taktik, strateji ve talimatlar doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Başkanlık, KADEK terör örgütünde törörist başı Abdullah ÖCALAN ismi ile bütünleşmiştir. Başkanlık tarafından alınan kararlar değiştirilemez. Affetme, örgüt içi infazlar vb. ciddi kararlar her

ne kadar örgüt içi yargıya tabi ise de başkanın öneri ve talimatları bu tür kararlarda birinci derecede rol oynamaktadır.

KADEK'nın üst düzey karar organı Kongre olmasına karşın, kararların alınması ve hayata geçirilmesinde yakalanıncaya kadar terörist başı Abdullah ÖCALAN'ın büyük bir ağırlığı vardı. Terörist başı yakalandıktan sonra örgütün yönetimi Başkanlık Konseyi adı altında oluşturulan birim tarafından yürütülmektedir.

Kürdistan Ulusal Kongresi (KUK) olarak adlandırılan siyasi yapı 1995 yılı başlarında, Avrupa'da, Kürt dernek ve kuruluşlar

KUK (Sözde Kürdistan Ulusal Kongresi): 1995 yılı başlarında Avrupa'daki Kürtçü dernek ve kuruluşların temsilcilerinin katılımıyla sözde SKP (Sözde Sürgünde Kürt Parlamentosu) oluşturma çabalarına başlanmıştır. Bu çalışmalara, dokunulmazlıkları kaldırılan ve bu sebeple yurtdışına kaçan bir kısım DEP Milletvekilleri de katılmışlardır.

12.04.1995 tarihinde Hollanda'nın Lahey şehrinde sözde SKP açılmış ve başkanlığına DEP eski genel başkanı Yaşar KAYA getirilmiştir. Sözde SKP (Sözde Sürgünde Kürt Parlamentosu) değişik tarihlerde ve Avrupa'nın değişik şehirlerinde günümüze kadar (Yedi) toplantı gerçekleştirmiştir.

Yasadışı KADEK terör örgütünün güdümü altında olduğu bilinen bu sözde parlamentoda yine KADEK örgütünün yan kuruluşları olan Kürdistan Aleviler Birliği, Yezidiler Birliği, Asuri Federasyonu, Kürdistan İslam Hareketi, Kürdistan Aydınlar Birliği, ERNK ve kapatılan DEP temsil edilmektedir.

Türkiye'nin diplomatik girişimlerine rağmen sözde Kürt Parlamentosu 7.Toplantısını 29-30.09.1998 tarihinde İtalya'da gerçekleştirmiştir. Bu toplantıya yasadışı örgütün eli kanlı militanlarının da katıldığı görülmektedir. Buna çarpıcı bir örnek olarak Şanlıurfa bölgesinde daha önce silahlı faaliyet

gösteren örgüt militanı Abdurrahman ÇADIRCI'nın sözde parlamentoda görev alması verilebilir.

Sözde SKP, 26 Eylül 1999 tarihinde kendisini fesh ederek; 24 Mayıs 1999 tarihinde Hollanda-Amsterdam'da kurulmuş olan, Sözde Kürdistan Ulusal Kongresi (KUK)'ne katılma kararı almıştır. Bu tarihten itibaren bütün Kürtçü örgüt, parti, dernek vb. organizasyonların bir çatı altında toplanması, bütün Kürtleri ilgilendiren kararların alınması ve hayata geçirilmesi, ABD ve Avrupa ülkelerinde diplomatik temasların gerçekleştirilmesine ilişkin faaliyetler KUK tarafından sürdürülmekte olup, başkanlığını ise İsmet Şerif Vanlı yürütmektedir.

Sözde SKP faaliyette bulunduğu yıllar içerisinde Avrupa'nın değişik ülkelerinde toplam 11 toplantı gerçekleştirmiştir.

Sözde "Kürdistan Ulusal Kongresi-KUK" tarafından, Irak, İran, Suriye ve Türkiye kökenli Kürt parti, örgüt, grup ve şahsiyetlerinin biraraya getirilerek sözde "Kürt Birliğinin" tesis edilmesi amacıyla, 13-14 Aralık 2001 tarihlerinde Belçika/Brüksel'de "Ulusal Kürt Konferansı" gerçekleştirilmiştir. KUK'un hazırladığı ve bu konferansta gündeme getireceği "Ulusal, Demokrasi, Barış ve Birlik Projesi" demokrasiyi geliştirme, ulusal birlik ve barış kapsamında Sözde Kürdistan Güneyi diye adlandırılan bölgenin yeniden yapılanması konularını içermektedir.

Sözde KUK 11 EYLÜL sonrası Irak'a yönelik meydana gelebilecek gelişmelerde kendisinin de etkin rol almasını sağlamak amacıyla belirtilen tüm Kürt parti ve grupları konferansta biraraya getirmeye çalışmıştır. Ancak IKDP ve KYB'nin konferansa katılmamış olması örgütün ve uzantısı KUK'un beklentilerini karşılayamamıştır. KUK genelde söz konusu konferansla; Kürt gruplarını birleştirici, yapıcı görünüm vererek Avrupa ülkeleri nezdinde olumlu bir kazanım elde ettiği söylenebilir. Konferansın NATO üyesi bir ülkede 11 Eylül sonrası terörizmle mücadelesinin yoğun günlerde olduğu döneme rağmen Belçika'da yapılması da bu görüşü desteklemektedir.

Aynı dönem içerisinde terör örgütünün siyasal kanadı olan ERNK tarafından Avrupa'da siyasallaşma çalışmaları hızlandırılmıştır. Bu çerçevede 1 Eylül Dünya Barış Gününü de provake etmeyi planlayan örgüt, "Musa Anter Barış Treni" adı altında bir etkinlik düzenlemiş, ancak gayesine ulaşamamıştır.

1998 yılında güvenlik güçlerince yapılan yoğun operasyonlar örgütü önemli ölçüde yıpratmış, militanlar arasında huzursuzluklar had safhaya ulaşmıştır. Örgüt bu olumsuzluklardan kurtulmak, uluslararası kamuoyunda özgürlük mücadelesi verdiği imajını oluşturmak amacıyla 1991 yılından itibaren başlattığı faaliyetini siyasi alana çekme girişimlerini hızlandırma çabası içine girmiştir.

17 Eylül 1998 günü ABD'de KDP ve KYB liderlerinin bir araya gelmeleriyle imzalanan Washington anlaşması ile ilgili olarak terörist başı Abdullah Öcalan MED TV'de yapmış olduğu açıklamalarda bölgede Kürt gruplarının bir araya gelerek anlaşma zemini bulabilmelerinin KADEK açısından olumlu bulunduğunu, KADEK terör örgütünün bu anlaşmanın karşısında olmadığını, ancak kurulabilecek bir yapının Kürt halkını temsil eden bütün grupların bir araya gelmesiyle oluşturulması gerektiğini, bu çerçevede KADEK'nın da bu oluşumun içinde olması gerektiğini belirtmiştir.

1998 yılı içerisinde bölücü örgüt tarafından yine 1 Eylül Dünya Barış Günü provake edilmek istenmiş, İstanbul'dan Diyarbakır'a "Barış Otobüsü" düzenleme girişiminde bulunulmuş, ancak bu faaliyetin KADEK terör örgütü tarafından düzenlenmesi nedeniyle kamuoyunda meydana gelen tepkiler sonucu bu faaliyet gerçekleşmemiştir.

15 yılı aşkın bir süreden beri Türkiye'ye yönelik acımasızca eylemler gerçekleştiren terör örgütünün lideri, bu süre zarfında Suriye'de bulunmaktaydı. Siyasi ve askeri makamların kararlı tutumlarıyla ve izlenilen politikalarla, yasadışı örgütün lideri Abdullah Öcalan, 9.10.1998 tarihinde Suriye'yi terk etmek zorunda kalmış, 12.11.1998 tarihinde Abdullah Sarıkurt

(02.05.1951 Copler doğumlu) adına düzenlenmiş sahte pasaportla Rusya/Moskova'dan İtalya/Roma havaalanına giriş yaptığı anda İtalyan polisince gözaltına alınmıştır.

Terörist başının İtalya'da yakalanması üzerine, Türkiye'nin iade taleplerine ve bu konuda yapılan siyasi girişimlere İtalyan hükümeti olumlu cevap vermemiştir. Roma'da gözaltında bulunan Törörist başı Abdullah Öcalan Roma İstinad Mahkemesince 20.11.1998 tarihinde İtalyan hükümetinin kendisine tahsis etmiş olduğu evde geçici olarak gözaltında bulundurulmak şartıyla serbest bırakılmıştır.

Terörist başı Abdullah Öcalan 14 Kasım günü İtalya'dan iltica talebinde bulunmuş ve bu iltica talebi İçişleri Bakanlığı komisyonuna havale edilmiştir.

İtalya'nın, Türkiye'nin iade talebini ilk mahkemede reddetmesi üzerine, Türkiye tarafından bir üst mahkemeye itirazda bulunulmuştur.

Terörist başı Abdullah Öcalan İtalya başta olmak üzere Avrupa ülkelerinden beklediği desteği bulamamış ve bunun üzerine 16.01.1999 günü İtalya'dan da ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu gelişmeyi takip eden günlerde adı geçenin Almanya,Danimarka,Hollanda, Belçika ve Yunanistan gibi Avrupa ülkelerine ikamet veya sığınma amaçlı girişimleri olmuşsa da, bu konuda hiç bir ülkeden olumlu bir cevap alamamıştır. Ayrıca, Yunanistan'ın Abdullah Öcalan'a siyasi statü verilmesi amacıyla Avrupa Parlamentosuna başvurusu da reddedilmiştir.

Terörist başı Abdullah Öcalan, 16.02.1999 tarihinde, yurtdışında gerçekleştirilen özel bir operasyonla yakalanarak Türkiye'ye getirilmiştir.

Son Durum: KADEK terör örgütü Ocak-Şubat 1999 tarihlerinde İran'ın Kandil dağı bölgesinde 6.Kongresini yapmıştır. Bu kongrede, Eyalet

yapılanmasından saha yapılanmasına geçilmesi, Fedailik eylemlerine başvurulması,

Kuzey Irak'ta Kürt gruplar üzerinde etkinlik sağlayabilmek için KADEK/BAŞUR yapılanmasına gidilmesi, ülkemizdeki diğer sol terör örgütleriyle birlikte hareketin sağlanması için AHKO (Anadolu Halk Kurtuluş Ordusu) oluşumunun hayata geçirilmesi, kadın kollarındaki faaliyetlerin partileşerek etkinleştirilmesi kararları alınmıştır.

Törörist Başı Abdullah Öcalan'ın yakalanması sonrası özellikle örgüt lehinde yayın yapan Med TV'ninde kışkırtmasıyla yurt içinde ve yurt dışında örgüt militanlarınca yoğun olarak molotof kokteyli atma, gösteri yürüyüşü, cezaevlerinde açlık grevi eylemlerinde tırmanma gözlenmiştir. KADEK militanları bu dönem içerisinde hedef olarak masum halkı seçmiştir. 13.03.1999 tarihinde İstanbul ilinde Mavi Çarşıya yönelik gerçekleştirilen molotoflu eylemde (on üç) sivil vatandaş hayatını kaybetmiştir. Eylem yapan örgüt militanları güvenlik güçlerinin üstün çalışmalarıyla çok kısa sürede yakalanmıştır.

Terörist başı Abdullah Öcalan'a 29.06.1999 günü İmralı'da verilen idam kararı 25.11.1999 günü Yargıtay 9. Ceza Dairesinde onanmıştır.

Yargılama süreci sonunda KADEK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a idam cezası kararı çıkması ile birlikte, örgüt başta metropol iller olmak üzere yurt çapında eylemlerini yoğunlaştırmış, Adana ve Batman illerinde intihar saldırıları, Elazığ'da fedai türü eylemlerle örgüt canlandırılmaya çalışılmış, ancak bu tür eylemlerin son dönemlerde hızlandırılan örgütün siyasi faaliyetlerine ve verilen idam kararının onaylanmasına olumsuz etki yapacağını düşünen A.Öcalan, 07.07.1999 tarihinde üst düzey örgüt mensuplarına "En kısa zamanda bir "Barış Konferansı" düzenlenerek, KADEK terör örgütünün silahlı mücadeleye son vermesini, Türkiye'de bulunan silahlı örgüt mensuplarının ülke dışına

ıkartılması kararının alınmasını içeren talimat niteliğinde bir mektup göndermiştir.

Cezaevinde tutuklu bulunan terörist başı Abdullah calan'ın avukatları aracılığı ile yaptığı ağrı sonrasında, örgütün st düzey yönetimi tarafından intihar saldırılarına ara verildiği yönünde açıklama yapılmıştır.

Terörist başı Abdullah calan yakalandıktan sonra cezaevinden değişik zamanlarda avukatları aracılığı ile örgüte ve kamuoyuna gönderdiği mesajlarla KADEK'nın faaliyetlerine siyasi boyut kazandırmaya çalışmıştır. Bu meyanda, KADEK terör örgütünün son dönemde, siyasi mücadeleye ağırlık verdiği ve konjonktürden kaynaklanan gelişmeleri de kendi amacı doğrultusunda kullanarak, içinde bulundukları süreci siyasi anlamda kazanımlarla geçirerek asıl amaçlarına ulaşmayı hedefledikleri bilinmektedir.

Bu bağlamda KADEK'nın uluslararası kamuoyuna, kadrolarını Türkiye'den geri çekmeye başladığı, çekilmenin ancak bu yılın sonunda tamamlanabileceğini ifade etmesi, örgütün geri çekilme kararı sonrasında, ABD, Avrupa lkeleri ve Türkiye'nin tavrını dikkate alarak hareket edeceğini ve bu çekilmeyi uzunca bir döneme yayarak kadroların bir bölümünü Türkiye'de bırakmayı hedeflediğini göstermektedir.

Terör rgt başının yakalanması sonrası yeni bir döneme giren KADEK, geçmişte silahlı faaliyetlerin yandaşlarını dinamik tuttuğundan bahisle, örgütün bu dönemde dağılmasını engellemek, yandaşlarını dinamik ve morali yüksek tutmak amacıyla militanlarına ve yandaşlarına bundan önceki dönemde yürütülen aktif silahlı faaliyetlerin sonucu olarak barış ortamının oluşturulduğu ve bundan sonra yürütülecek siyasi faaliyetlerle de bir takım kazanımların elde edileceği propagandasını yapmaktadır.

Bu arada örgüt militanlarının çekilme sırasında Kuzey Irak ve İran topraklarında yoğunlaştığı ve bu bölgelerde toparlanan militanlara fedailik ve komando eğitimi verildiği, ateşkes ve barış mesajları veren örgütün bir

tarafından eleman temini, kadrolarını siyasi ve askeri eğitimden geçirme ve yetişmiş elemanlarını da Türkiye'de konuşlandırma faaliyetlerini gizlice devam ettirdiği yönünde gözlenen gelişmeler, örgütün aynı zamanda toparlanma ve daha profesyonel olma çalışmalarına girdiğini de göstermektedir.

Örgütün ayrıca silah ve malzeme temini faaliyetlerini de yoğun bir şekilde devam ettirdiği, toparlanan malzemelerin İran üzerinden Kuzey Irak'a aktarıldığı bilinmektedir.

Terörist başı Abdullah Öcalan'a verilen idam kararı ile ilgili yapılan 12.01.2000 tarihindeki liderler zirvesinde idam kararının infazı görüşülmüş, görüşme sonucunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararının beklenmesi yönünde karar alınmıştır.

Terörist başı Abdullah Öcalan'ın yakalanması sonrası yaptığı açıklamalar ve örgüt üst yönetiminin bu açıklamaları tamamen kabul etmesi akabinde, örgütte belirli bir şekilde strateji değişikliğine gidilmiştir.

Bu çerçevede,

Terörist başı Abdullah Öcalan tarafından örgüt yönetimine verilen talimat doğrultusunda, örgütün sözde ateşkes ve barış söylemleriyle militanlarını Türkiye sınırları dışına çekme kararı alması,

Aslında örgüt tarafından teslim olması için gönderilen sözde Demokratik Çözüm ve Barış Grubu olarak adlandırılan iki ayrı grubun isteklerini şöyle sıralamıştır ;

- Genel Af çıkartılması,
- Pişmanlık yasasının genişletilmesi,
- Anayasanın tümünden değiştirilerek Kürt kimliğinin yasal güvenceye kazandırılması,

- GKK'nın kaldırılması,
- OHAL'in kaldırılması,
- Örgütlenme özgürlüğü,
- Dil ve kültür özgürlüğünün yasal güvenceye alınması,
- Köye dönüş projesinin desteklenmesi,
- İdam cezasının kaldırılması vb. istek ve beklentilerle gönderilmesi,

Ayrıca terörist başının kapsamlı olarak hazırlayarak gönderdiği notlarla örgütün Olağanüstü KADEK 7. Kongresine hazırlık çerçevesini çizmesi, KADEK terör örgütünün olağanüstü 7.kongresinin gerekçesini oluşturmuştur.

KADEK terör örgütünc 2002 yılında yapılması planlanan olağanüstü 7.Kongre yukarıda belirtilen gelişmeler doğrultusunda 23 Ocak 2000 tarihleri arasında K.Irak Kandil Dağı bölgesinde gerçekleştirilmiştir.

Kongre'de silahlı mücadele gerçeğinin ulusal demokratik gelişmedeki rolünü büyük ölçüde oynadığına karar verildiğinin dile getirildiği, bu doğrultuda iç ve dış gelişmelerin zorunlu bir gereği olan yeni parti stratejisinin temel mücadele biçimi olarak 'Demokratik Siyasal Mücadele'nin benimsendiği ve her alanda uygulanmaya konulmasının kararlaştırıldığı, bu çerçevede silahlı mücadele örgütü olan ARGK'nın değişmesi gerektiği sonucuna varılarak, Türkiye"nin demokratik dönüşümüne ve sözde Kürt sorununun çözümüne bağlı olan varlığının "Halk Savunma Gücü"biçiminde düzenlenmesinin uygun görüldüğü, benimsenen yeni strateji ve temel mücadele biçimi doğrultusunda tüm örgüt yapısını değerlendiren kongrenin, yeni stratejik yaklaşımla çelişen örgütlenmelerin aşılmasını ve bu temelde partinin yeniden yapılandırılmasını karar altına aldığı ve aynı çerçevede bir cephe örgütlenmesi olan ERNK'nin aşılıp, bunun yerine her alanda Demokratik Halk Birlikleri'nin örgütlenmesinin, yasal örgütlenme ve demokratik siyasi mücadelenin her alanda geliştirilmesinin, bu doğrultuda demokrasi güçlerinin en geniş birliğini ve mücadelesini yaratırken özellikle

işçi, kadın ve gençlik kesimlerinin örgütlenmesine ve mücadelesine büyük önem verilmesinin gerekli görüldüğü açıklanmıştır.

Kongrede yedi bölümden oluşan bir 'Barış Projesi'nin hazırlanarak başta Türkiye olmak üzere ilgili kesimlere duyurulacağı ve bu proje kapsamında her kesimle ortak çalışmaya hazır olduğu ilan edilmektedir. Proje mahiyeti açıklanmamakla birlikte birinci kısmında, öngörülen sözde barış girişimi ile Terörist başı arasındaki ilişki vurgulanarak, projenin işler kısmında Abdullah Öcalan'ın durumu ve kendisine siyasal çalışma özgürlüğü tanınması şart koşulmuştur.

Sözde barış projesinin Türkiye'nin tüm sorunlarının demokratik yöntemlerle çözüme kavuşturacak bir demokratik dönüşümü içerdiği savunmakta olup bunun için başta siyasi partiler ve kitle örgütleri olmak üzere tüm demokratik oluşumlarla diyalog ve çalışma ortamı oluşturulması istenmektedir.

Her Türk yurttaşını ayımsız, yaşamsal bir ölçü ve önemle ilgilendiren PKK terörü, bugün yazık ki yalnızca Türk Silahlı Kuvvetleri ve güvenlik güçlerini ilgilendiren soruna dönüştürülerek toplumun belirli kesim ve kesitleri, kendilerini bu sorunun dışında görme eğilimine girmişlerdir. Ülkenin bütünlüğünü ve toplumsal barışı doğrudan içine alan bir konuda "Vur , kurtul", "Ver , kurtul" tartışmalarının yapılabilmesi, aklın sınırlarının zorlanması, soruna yabınlaşmanın ve düşünce bazındaki kargaşanın belirtileri olarak algılanmalıdır. Hep düşünce bazında başlayan kargaşa, daha ileri evrelerde "toplumsal sistematige" dönüşerek, toplumları sorunlarına duyarsızlaştırmış, sonuçta toplumlar anarşiye ve köktenci çözümlere açık hale gelmişlerdir.

Ne Ermenilerin, ne de Kürtlerin etnik kimlikleri ayrılıkçı hareketlerin köken ve amaçları konularında bilgilendirilmeyen yüzyıllarca dostluk ve güven içinde birlikte yaşadığı Ermeni ve Kürtlerin içinde kaynaklanan terörist eylemler karşısında şaşırarak Türk toplumu, devletin, hem de en üst kademelerinden yapılan açıklamalarla bir garip ikilemenin tehlikeli salınımları

arasında bocalamaya başlamıştır. Kürt sözcüğünü tabu olduğu bir ülkenin Cumhurbaşkanı (Turgut Özal) “Kürtlerle federasyonun tartışılabileceğini” söylerken, aynı kişinin başbakanlığı döneminde, kabinesindeki Kürt kökenli bakanlardan biri, ABD’de verdiği bir konferansta “damarlarımdaki Kürt kanından” söz edecek kadar ileriye gidecektir. Bu geçişlerdeki tempo ve devletin söylemlerindeki çelişkiler , toplumdaki şaşkınlığın daha da artmasına hizmet etmiştir.

3.2.2.1.4. ASALA ve PKK Arasındaki Benzerlikler:

Her ikisi de Marksist çizgide olduğunu gizleme gereğini duymayarak, aynı ideolojiyi paylaşan ASALA ve PKK’nın amaçları ve söylemleri arasında etnik kimlik ayrılıkları dışında hiç bir fark yok gibidir. ASALA ve başka Ermeni terör örgütlerini iddia ve iddialarından kaynaklanan istekleri üç ana nokta üzerinde yoğunlaşır.

1. Ermenilere ait toprakların büyük bir bölümü Türkiye’nin işgali altındadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun büyük bir bölümünü kapsayan bu topraklar Ermenilere geri verilmelidir.

2. Türkler 1915-1923 yılları arasında organize ve sistematik bir soykırım uygulayarak 1.5 milyon Ermeni’yi öldürmüşlerdir. Türkiye’nin bu soykırım uygulamasını ve kurbanlarına karşı olan sorumluluğu kabul etmesi gerekir.

3. Şu anda Türkiye’de yaşayan Ermeniler sosyal kültürel ve siyasi açılardan baskı altındadır, bu baskıların sona erdirilmesi gerekmektedir.

PKK’nın iddia ve isteklerini yoğunlaştığı noktalar ise kalın çizgiler içinde şöyledir:

1. Kürtlere ait toprakların bir bölümü (Güneydoğu Anadolu) Türklerinin işgali altındadır. Tarih boyunca Kürtlerin anayurdu olan bu topraklar yörede

İran ve Irak'ın işgal ettiği alanlardan çekilmesi ile kurulacak bağımsız Kürt devletine geri verilmelidir.

2. Osmanlı İmparatorluğunun Kürtlere uyguladığı feodal ve millitarist politikaları aynen sürdüren Türkiye Cumhuriyeti de Kürtlere baskı yaparak etnik kimliklerini yok etmeye yönelik bir politikanın izleyicisi olmuştur. Türkiye'de yaşamakta olan Kürtler, etnik kimlikleri nedeni ile baskı altındadır ve bu baskı politikasına son verilerek Kürtlerin sosyal, kültürel ve siyasi hakları tanınmalıdır.

Görülüyor ki, ASALA ve PKK'nın Türkiye'den istekleri, ASALA'nın 1915'te yapıldığı ileri sürülen soykırım Türkiye tarafından kabul edilmesine ilişkin dayatması dışında, aynıdır. Üstelik Türkiye'den Doğu ve Güneydoğu Anadolu hem ASALA, hem de PKK tarafından talep edilmektedir.

3.2.2.1.5. Kürdistan İslam Partisi (Partiya İslamiye Kürdistan (PİK))

Kuruluşu: 11 Aralık 1979 tarihinde ABD'de kurulmuştur. Örgüt Türk kökenli kürtler tarafından kurulmamıştır. Ancak ülkemizde gösterdiği faaliyetler nedeniyle incelenmesinde fayda mülahaza edilmiştir.

Amacı: Örgüt kürtlerin yaşadığı dört ülkede topraklar üzerinde İslami esaslara dayalı bağımsız bir Kürt İslam devleti kurmayı amaçlamaktadır.

Stratejisi: İslamı yaymak ve yaşatmak için her türlü eylemin mübah olduğunu savunan örgüt, İslam Devletinin kuruluş aşamalarında olan tebliği, davet, sohbet ve cemaat (Halk Şurası) aşamalarını propaganda yoluyla gerçekleştirdikten sonra cihad aşamasını gerçekleştirmek için örgütü silahlandırarak önemli kişilere yönelik olarak yapacakları suikast türü eylemlerle ülkeyi kaos ortamına sürüklemek ve bu ortamdan faydalanarak

silahlı halk ayaklanması ile Anayasal Düzeni yıkarak yerine teokratik düzene dayalı bir Kürt İslam Devleti kurulmasını strateji olarak benimsemiştir.

Faaliyet Alanları: Ülkemizde Malatya merkez olmak üzere Doğu ve Güneydoğu illeriyle İstanbul ve Ankara'da faaliyet gösteren örgütün yurtdışında Almanya, Kanada ve ABD'de faaliyet gösterdiği bilinmektedir.

Liderleri: Prof. Dr. Muhammed Salih MUSTAFA (Parti Genel Başkanı Genel Emir), Hamit TURGUT (Öğrenci ve Gençlik Emiri olup NİSAN 1992 tarihinde geçirdiği bir trafik kazası sonucu ölmüştür). Osman CANER (Yeni Öğrenci ve Gençlik Emiri), Sukuti EVCİM (GENÇLİK SORUMLUSU).

3.2.2.1.6. Kuzey Kürdistan Demokrat Partisi (PDK – BAKUR)

Kuruluşu: Kürdistan Kurtuluş Partisi (KKP-RIZGARI) tarafından 1992 Eylül ayı içerisinde Suriye'de bir kurultay yapılmış, kurultay neticesi Merkez Komite üyesi Mümtaz KOTAN hariç PRK/Rızgari örgütünün diğer merkez komite üyeleri PRK/ Rızgari'den ayrılmışlardır.

PDK örgütü içerisindeki hizipleşmelerin de etkisiyle, Temmuz 1992 tarihinde Kuzey Irak'ta yapılan toplantıya; Rızgari örgütünden ayrılan grup, PDK'dan kopan bir grup, Kasım 1991 tarihinde yapılan TKDP IV. Kongresinde PDK ismi altında birlik imzalayan KUK/MK'dan ayrılan bir grup, yurt içinden de PDK adına bir temsilci katılmıştır.

Bu toplantı neticesi; adı geçen gruplara bir de Ala Rızgari Birlik Platformu içerisinde yer alan Berbange grubu eklenmek suretiyle "PDK-HEVGİRTİN" adı altında birleşerek, yeni bir örgüt kurduklarını 1992 yılında yayınladıkları bir bildiri ile kamuoyuna duyurmuşlardır.

Örgütün Kasım 1994 ayı içerisinde Kuzey Irak'ta gerçekleştirdiği kongre ile adının Kuzey Irak'ta faaliyet gösteren B-KDP (Birleşik Kürdistan Demokrat Partisi) ile aynı olmasından dolayı Türkiye'de gerçekleştirilecek eylemlerin bu örgüte mal edilebileceği, bu yüzden bundan sonraki faaliyetlerin PDK/BAKUR (Kuzey Kürdistan Demokrat Partisi) adı altında sürdürülmesi karar altına alınmıştır.

Amacı: PDK/Türkiye, İran, Irak ve Suriye toprakları üzerindeki Kürtlerin yaşadığı bölgelerde Ulusal Demokratik Devrim ile "Bağımsız Sosyalist Kürdistan Cumhuriyeti" kurmayı amaçlamaktadır.

Faaliyetleri: PDK-BAKUR örgütü adına Türkiye içerisinde faaliyet gösteren bazı örgüt kadrolarının bölge komiteleri oluşturmak amacı ile hazırlık çalışması içerisinde oldukları ve bu çalışmalar kapsamında birtakım toplantılar yaptıkları bilinmektedir.

3.2.2.1.7. Kürdistan Kurtuluş Partisi Partiya Rızgariye Kürdistan (RIZGARİ)

Kuruluşu: 1961 Anayasasının getirdiği haklar ve hürriyetler sonucu gelişen siyasi ve ideolojik akımlarla birlikte Kürtçülük ve bölücülük fikirlerinin de gündeme gelmesi sonucu radikal Kürtçüler tarafından DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocakları) teşekkül ettirmiştir.

Kurucu üyelerinin 1971 sıkıyönetiminde tutuklanmalarına müteakip bu derneğin kurucularından Mümtaz KOTAN (Ankara Barosu Avukatlarından), Fikri ŞAHİN, İbrahim GÜÇLÜ, Yümlü BUDAK, Ali BEYKÖYLÜ, Nezir SEMİKANLI "Kürt halkının var olduğunu, ezildiğini ve sömürüldüğünü" ileri sürerek propaganda ve örgütlenme faaliyetlerine devam etmişlerdir.

1974'te çıkarılan 1803 sayılı genel siyasi aftan yararlanarak tahliye olanlarla biraraya gelen Mümtaz KOTAN, Orhan KOTAN, Hatice YAŞAR, İkrâm DELEN ve arkadaşları 1975 yılında Ankara'da RIZGARÎ Örgütünün çekirdeğini oluşturan KOMAL basın, yayın ve dağıtım bürosunu faaliyete geçirmişlerdir. Bu yayınevi etrafında toplanan şahıslar legal faaliyetlerle birlikte illegal olarak da faaliyetlere devam edebilmek için yasadışı Rızgari örgütünü 1975 yılında kurarak faaliyete geçirmişlerdir.

12 Eylül 1980 döneminden sonra faaliyetlerine ara veren Rızgari örgütü, partileşme sürecini tamamlayarak Partiye Rızgariya Kürdistan adıyla 25 Ekim 1987 tarihinde kuruluşu ilan edilerek yeniden faaliyete başlamıştır.

Amacı: Örgüt ilk etapta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bağımsız bir kürdistan devleti kurmak amacıyla olup, nihai olarak; İran, Irak, Suriye ve Türkiye'deki kürtlerin yaşadığı ve kürdistan olarak tabir edilen topraklar üzerinde Bağımsız Birleşik Sosyalist Kürdistan Devletinin oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Faaliyeti: HADEP'in 01.11.1998 günü yapılan 3. Olağan Kongresi öncesinde PRK/RIZGARÎ örgüt kadrolarınca kongreye katılacak PRK/RIZGARÎ mensuplarının listesinin verildiği, ancak HADEP yönetimince listeye müdahale edilmesi sonrasında tavrı olarak yönetimde yer almadıkları bilinmektedir.

3.2.2.1.8. Kürdistan Proleterya Birliği Yekitiya Proleterya Kurdistan (KAWA/YPK)

Kuruluşu: 1969 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir'de kurulan ve 1970'teki Sıkıyönetim ile kapatılan DDKO sanıkları 1974 affı ile serbest kalınca DDKO'nun devamı niteliğindeki DDKD'ni oluşturmuşlardır. Ancak DDKD'nin kurulması aşamasında hizipleşmeler olmuş, Sovyetler Birliğini Sosyalist olarak değerlendiren Zerruh VAKIFAHMETOĞLU'na muhalif olarak

Sovyetler Birliğini Sosyal Emperyalist olarak değerlendiren Ahmet Zeki OKÇUOĞLU ve Mahmut FIRAT ekibi, İstanbul DDKD'den kopan grup, Ankara DDKD'den ayrılan Nurettin EL HÜSEYNİ, Yalçın ÇAKICI ve grubu ile Apocularıdan ayrılan ALİŞİR GÖRGÖZ ve grubu bir araya gelerek 1976 yılında İstanbul'da KAWA yayınevini kurmuşlardır. KAWA Yayınevinin kurulmasıyla birlikte illegalde KAWA örgütü de faaliyete geçirilmiştir.

Kawa örgütü 1980 hareketinden sonra etkin bir faaliyet gösteremediğinden örgütün Yurtdışındaki yönetici kadroları Nisan 1988 tarihinde biraraya gelerek faaliyetlere aktivite kazandırabilmek amacıyla kendi içinde kopan gruplarla birleşme kararı almış ve birlik konferansı düzenlemeleri akabinde bundan böyle Kürdistan Proleterya Birliği-YPK olarak faaliyetlerine devam edeceklerini açıklamışlardır.

1996 yılı Mart ayı içerisinde, Romanya'nın Köstence-Tekardağ kasabasında, bölücü KAWA (Kürdistan Proleterya Birliği), YEKBUN (Kürdistan Birleşik Halk Partisi), RNK/KUK (Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları), TSK (Kürdistan Sosyalist Hareketi) ve TS (Tekoşına Sosyalist) örgütlerinin bir araya gelerek (107) örgüt militanının katılımı ile gerçekleştirilen toplantıda PYSK (Partiya Sosyalista Kurdistan-Kürdistan Sosyalist Birlik Partisi) oluşturulmuştur.

Amacı: İlk etapta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine bölgesel özerklik kazandırmak, daha sonrada anılan bölgede Bağımsız Kürdistan Halk Cumhuriyetini oluşturmaktır.

Nihai olarak da, Türkiye, İran, Irak, Suriye ve SSCB tarafından sömürgeleştirilen Kürt halkını ve topraklarını bu ülkelerin sömürsünden ve boyunduruğundan kurtararak bu topraklar üzerinde Birleşik Bağımsız Kürt Halk Cumhuriyetini kurmak ve sosyalizme ulaşmaktır.

Stratejisi: Maoist ilke ve fikirleri kendisine rehber edinen KAWA, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunan topraklarda yaşayan Kürt

Halkına kendi dilleri olan Kürtçe dili ile eğitim ve öğretim yaptırarak bilinçlendirilmesini sağlayıp sonrada kurulacak parti önderliğinde köylüyü temel güç, işçiyi de öncü olarak kabul edip, sosyalizme kadar kesintisiz bir mücadelede parti, cephe, ordu kurmak suretiyle silahlı halk ayaklanması ile amacına ulaşmayı hedeflemektedir.

3.2.2.1.9. Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK)

Kuruluşu: 1970 yılı Ekim ayında başlatılan DDKO (Doğu Devrimci Kültür Ocakları) tutuklamaları sırasında yurtdışına kaçan Kemal BURKAY ve arkadaşları, 1974 affı ile birlikte Türkiye'ye dönmüşler ve Haziran 1975'te Ankara'da Faruk ARAS'ın liderliğinde oluşturdukları bir grupla 1978 yılında partileşme kararı alarak yasadışı TÜRKİYE KÜRDİSTAN SOSYALİST PARTİSİ (TKSP) ismini aldıklarını açıklamışlardır.

Amacı: İran, Irak, Suriye ve Türkiye hudutları içerisinde Kürtlerin yaşadığı toprakları KÜRDİSTAN olarak kabul eden örgüt, bu ülkelerdeki faaliyet ve mücadelenin şartlara göre değişik bir seyir izleyeceğini değerlendirerek, Türkiye'deki mücadeleyi Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yapmayı, bölgede ilk olarak SSCB tipinde federe bir Kürdistan oluşturmayı, eylem ve devrim hareketinin gerektirdiği zamanda ise Marksist-Leninist fikirlere dayalı bağımsız Kürdistan devleti kurmak amaçındadır.

13 Ocak 1995 tarihinde Almanya'nın Bremen kentinde yapılan PSK 4.Olağanüstü Kongresinde Kemal BURKAY, "3. Kongrede tabanın zorlamasıyla silahlı mücadeleye başlamaya karar verildiğini, bu doğrultuda başlangıçta 600-700 kişilik bir gücün oluşturulmasının hedeflendiğini, ancak istenilen düzeye gelinemediğini, kamplara nitelikli unsurların gelmediğini, eğitimlerini tamamlayan bir grubun Türkiye'ye eylem amacıyla girişinde KADEK engeli ile karşılaştıklarını, dolayısıyla eğitimlerini tamamlayan PSK'lı grupların bir kısmını Yunanistan'a, diğer bir kısmını Avrupa'ya, geri kalanları ise Türkiye'ye aktardıklarını, bu konuda başarısız olduğunu, bunun nedeninin dışlarında var olan güçlükler ve engellerin yanısıra, örgütün uzun

yıllar silahlı olmayan mücadele biçimlerine göre şekillenmiş yapısı olduğunu" ifade etmiştir.

3.2.2.1.10. Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları Rızgariye Neteviya Kurdistan (KUK/RNK)

Kuruluşu: Ağustos 1976 tarihinde Siirt ili Kurtalan ilçesine bağlı bir köyde I.Kongresini gerçekleştiren TKDP (Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi)'nin basın-yayın sorumluluğuna getirilen Marksist-Leninist fikirlere sahip Mustafa FİSLİ, 1977 yılında kendi tertiplediği TKDP'nin Cizre Kesrik boğazında yapılan II.Kongresinde genel sekreterliğe adaylığını koymuş ve seçilmiştir. Ancak Mustafa FİSLİ ve arkadaşlarını TKDP içerisindeki Kürt Milliyetçiliğini savunan, sağ düşünceye sahip M.Ali DİNLER ve ekibi kabul etmemiştir. Genel Sekreter seçildikten sonra TKDP'ni tamamen ele geçiremeyen Mustafa FİSLİ ve ekibi 1978 yılında TKDP'den ayrılarak KÜRDİSTAN ULUSAL KURTULUŞÇULARI (KUK) örgütünü kurduklarını ve bundan böyle faaliyetlerine bu ad altında devam edeceklerini dağıttıkları bir bildiri ile taraftarlarına duyurmuşlardır.

Amacı: İlk etapta Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bağımsız Kuzey Kürdistan Cumhuriyetini kurmak, nihai olarak ta örgütçe Kürdistan toprağı olarak kabul edilen İran, Irak, Suriye ve Türkiye tarafından parçalandığı iddia edilen topraklar üzerinde kürtlerin yaşadığı yerleri içerisine alan bölgede Marksist-Leninist fikirlere dayalı bağımsız bir kürdistan devleti kurmaktır.

Liderleri: KUK-MK: Daraf BİLEK (Genel Sekreter), Sait ÖZSOY, Vasfi ÖZDEMİR, Mahfuz YETMEN, Şevket KAÇMAZ, Lütfi BAKSİ KUK-SE: K.BAŞIBÜYÜK, Yalçın BÜYÜK (Genel Sekreter), Abdurrahman BAYRAM, Abdurrahman ESMER, Yasemin ÇUBUK, Zeynel Abidin ÖZALP, Yusuf Ahmet BARTAN

3.2.3. Geline Son Nuktada Türkiye’de Ermeni Terörü

Son iki yüz yıldır gerek coğrafi konumu (jeo-politik önemi) gerek çok kültürlü sosyal yapısı nedeniyle, ülkemiz çok değişik terör gruplarının eylemlerine sahne olmuş, bu nedenle önemli kayıplar vermiştir. Ancak yine de terör olgusuyla mücadele etmesini bilmiş, verilen tüm mücadelelerde, terör örgütlerine karşı başarılar kazanılmıştır.

Ayrıılıkçı terör, dini terör, sağ-sol grupların yarattığı terör eylemleri bugüne kadar ülkemizde bundan sonra da dönemsel olarak varlığını sürdürecektir. Tıpkı yaklaşık 50 yıllık bir suskunluğun ardından tekrar gündeme gelen ve on yıllık eylemlerinin ardından tekrar geri plana çekilen Ermeni terörü gibi.

Hemen her seferinde gelen terör dalgasına hazırlıksız yakalanan ve bu yüzden de her konuda önemli kayıplar veren ülkemizin, ayrıılıkçı PKK terörünün büyük oranda ortadan kaldırıldığı ama tüm dünyanın terör olgusunu tartıştığı ve uluslararası terörizme karşı tedbirler almaya çalıştığı günümüzde geldiği son durumu çok iyi bir şekilde analiz ederek, gelecekteki olası terör hareketlerine karşı tedbir alması gerektiğini unutmamamız gerekmektedir.

3.2.3.1. 1985 Sonrası; Ermeni Yaklaşımında Bir Değişim

SSCB’nin dağılmasından sonra, 23 Eylül 1991’de bağımsızlığını ilan eden bugünkü Ermenistan’ın önemli devlet belgelerine bakıldığında Türkiye Cumhuriyetinin toprak bütünlüğüne yönelik tarihi gizli emellerin açıklık kazandığı görülmektedir.

Ermenistan Cumhuriyeti’nin 01 Aralık 1989’da ilan ettiği “Bağımsızlık Bildirgesi”nin 12nci maddesinde “Ermenistan Cumhuriyeti, Osmanlı Türkiye’si ve Batı Ermenistan’da 1915 Ermeni Soykırımı’nın uluslararası alanda kabul edilmesi için sürdürülecek çabaları destekleyecektir.” İfadesine yer verilmiştir.

Ermenistan Anayasası'nın başlangıç kısmında "Ermenistan bağımsızlık bildirgesinde tespit edilen milli hedeflerin esas alındığı" belirtilmektedir. Diğer bir ifadeyle, soykırım iddiaları ve Doğu Anadolu bölgemizi de içine alan büyük Ermenistan emeli Ermeni Anayasası'nın bir parçası haline getirilmiştir.

Bağımsızlık bildirgesinin hemen ardından Ermenistan Parlamentosu 06 Aralık 1989'da Türkiye ile Rusya arasındaki 16 Mart 1921 tarihli Moskova Dostluk Antlaşmasını fesih kararı almıştır. Bu olay Ermenistan'ın bugünkü Türkiye-Ermenistan sınırının tespit edildiği 13 Ekim 1921 tarihli Kars Antlaşmasını tanımadığını teyit etmektedir.

Koçaryan'ın 1998'de Cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra; Ermeni diasporası ve Ermenistan Cumhuriyeti, Türkiye'ye yönelik "sözde Ermeni soykırımı"nın uluslararası forumlarda onaylanmasını ve "24 Nisan" tarihinin "sözde soykırımı anma günü" ilan edilmesini bir devlet politikası haline getirmiştir.

Ermeniler, dünya kamuoyunda zulme ve haksızlığa uğramış bir toplum imajı yaratarak, başta ABD olmak üzere belli başlı devletleri ve uluslararası kuruluşları, Ermeni davası lehine çevirmeye çalışmaktadırlar. Bunun sonucunda, Ermeni diasporasının Türkiye aleyhindeki girişimlerinde belirgin bir artış meydana gelmiş ve Ermenistan büyükelçilikleri bu çabaları açıkça yönlendirmeye ve desteklemeye başlamışlardır.

Ermeni Devleti ve diaspora, "soykırım" iddialarının kabulü ve tesciline bağlı olarak Türkiye'ye yönelik faaliyetlerini "Dört T" politikasıyla uygulama koymuştur. Ermenistan bu politika ile şu hedeflerin gerçekleştirilmesine çalışmaktadır :

- TANITMA : Ermeni milliyetçiliğinin yeniden canlandırılması.

TANINMA : Sözde soykırımın Türkiye'ye kabul ettirilmesi ve dünya çapında tanınmasının sağlanması.

- TAZMİNAT: Osmanlı Devletinin varisi olarak Türkiye Cumhuriyeti'nden tazminat alınması.

- TOPRAK : Büyük Ermenistan'a ait olduğu iddia edilen Türkiye'nin doğu ve kuzey doğusundaki bazı toprakların Ermenistan'a iade edilmesi.

Halen sözde Ermeni Soykırımı iddialarına uluslararası kabul sağlama girişimleri ile bu planın ikinci safhasının uygulanmakta olduğu anlaşılmaktadır. Ermenistan Cumhurbaşkanı Koçaryan, 27 Eylül 1998 günü Los Angeles'ta düzenlenen bir toplantıda yaptığı konuşmada, "Ermenistan Hükümetinin sözde soykırımın tanınması yönünde çaba harcadığını ve diasporanın bu amacın gerçekleştirilmesi için siyasi yardım sağlamasını beklediklerini" ifade etmiştir.

Koçaryan Eylül 1988'de, Kaliforniya'da ileri gelen Ermeni örgütlerinin temsilcilerine yaptığı konuşmada da; "Türkiye'den soykırım dolayısıyla tazminat ve gasp edilen toprakların iadesi yönünde yapılacak talepler, soykırımın Türkiye tarafından resmen kabul edilmesi sonrasında ele alınacak hususlardır. Bu aşamada kesinlikle gündeme getirilmemelidir. Anadolu kökenli Ermenilerin, vatanları ile bağları canlı tutulmalıdır." görüşlerine yer vermiştir.

Koçaryan, 20-21 Kasım 1998 tarihlerinde Gürcistan'a gerçekleştirdiği ziyaret sırasında Gürcistan Devlet Başkanı ile düzenlediği basın toplantısında "Batı Ermenistan'ın işgal altında bulunduğunu" belirtmiştir.

Koçaryan yönetiminin; söz konusu iddiaları, üçüncü ülkelerin ulusal veya yerel parlamentolarında kabul edilen karar ve yasalar aracılığıyla ülkemiz üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanmak istediği ve bu iddialarını Türkiye'ye böylece kabul ettirmeyi amaçladığı anlaşılmaktadır.

Teröre son verecek sihirli bir formül gibi Türkiye'ye önerilen "1915 katliamı" kabul ederek, kurbanlarından "özür dileme" jesti, aslında Türkiye'nin Ermeni terör örgütlerini siyasal bir kimlik olarak tanımasının ilk adımını oluşturacaktı. Aynı sihirli formül ne tuhaf bir rastlantıdır ki, bugün Türkiye'nin güneydoğusundaki teröre son verebilmek için PKK ile masaya oturulması konusunda yine ortaya atılmakta, Ermeni terörü ile Türkiye köşeye sıkıştırılarak denenen, ancak başarıya ulaşmayan formül, bir başka biçimde yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır. Dikkatli bir gözlem, esasen ASALA ve PKK'nın ortaya çıkışlarından başlayarak geçirdiği tüm evreler ve taktik uygulamaların bir şablon gibi üst üste oturduğunu, araç ve amaç açılarından aralarında "etnik kimlikleri" dışında hiçbir ayrıcalık olmadığını açık bir biçimde göstermektedir. İşin ilginç yönlerinden birisi, 18. yüzyıl sonları ve 19. Yüzyıl başlarında "Ermeni sorunu" nu yaratan ve taraf olan ülkelerin bu kez günümüzde de "Kürt sorununa" taraf olmalarıdır. Örneğin ABD Başkanı Woodrow Wilson'un bugün bile Amerikan dış politikasının omurgasını oluşturmakta süre gelen ünlü "Wilson Prensipleri"nin 12. Maddesinde Ermenilere Doğu Anadolu'da vaat edilen "Cennet Vatan" günümüzde ABD kongresinde "Ermeni soykırımına" ilişkin tasarılar dönüşmüştür. Bu tasarılarından biri 24 NİSAN 1984 günü, Ermeni terör örgütlerinin eylemlerinde 28'i Türk diplomat olmak üzere 100'ü aşkın masum insan yaşamını yitirdikten sonra 247 sayılı ortak kararla ABD Kongresine verilmiştir. ABD Temsilciler Meclisinden geçerek yasalaşması açısından çoğunluk sayısı olan 218 üyece imzalanması gereken, ancak bugüne değin 121 üye imzaladığı için gündemdeki yerini koruyan karar tasarısında "24 Nisan'ın, insanın insana karşı vahşetini anma günü" olarak benimsenmesi öngörülmekte, "tüm Amerikan vatandaşları bugünde bütün soykırım kurbanları ve özellikle 1915-1923 yılları arasında Türkiye tarafından girişilen katliamda ölen 1.5 milyon Ermeni" anmaya çağrılmaktadır.

Ermenistan'ın "sözde soykırımı kabul ettirme politikası"nı yürütmesinde Ermenistan dışında yaşayan Ermenilerin oluşturduğu ve diaspora olarak adlandırılan etkin Ermeni cemaatleri en önemli rolü

oynamaktadır. ABD’de 1-1.5 milyon Ermeni asıllı Amerikan vatandaşı, Fransa’da ise 420 bin Ermeni asıllı Fransız vatandaşı yaşamaktadır.

Fransa ve özellikle ABD’de etkin ve güçlü olan Ermeni lobisi, Türkiye’ye karşı oluşan ittifaklar içinde yer almakta ve özellikle güçlü Rum lobisi ile işbirliği yapmaktadır. Uluslararası politik platformlara taşıma işini ise Ermenistan Devleti üstlenmektedir. Ermenistan bunun karşılığında diasporadan para ve yardım almaktadır.

3.2.3.2.Ermenilerin Uluslararası Platformdaki Çalışmaları

7-13 Temmuz 1985 tarihinde geniş katılımlı Sevr Kongresi’ne ASALA dahil terör örgütlerinin hiçbiri katılmadı ve kongrede özetle şu kararlar alındı²⁷⁵ :

- Sevr’in geçerli, Lozan’ın geçersiz olduğu,
- Türkiye’ye karşı mücadelenin sürekli devam edeceği,
- Kongre, Lozan Antlaşması’nda imzası bulunan devletlere, BM.lere, Sovyetler Birliği’ne, ABD’ye, Avrupa Konseyi’ne ve Bloksuzlar Hareketi’ne başvurarak “Ermeni halkının sömürgeciliğin kaldırılmasından yararlanamayan tek halk olduğunun” bildirilmesine karar verildi ve bu karar uygulandı.

- Kongre’de Türkiye’nin 1915 soykırımını kabul etmesi için zorlanmasına karar verildi ve bunun kabulü halinde topraklarının kurtarılması yolunun açılacağına inanıldı, gerekli yerlere bildiriler dağıtıldı.

Aslında Ermeniler, 1985 yılından da önce Uruguay, ABD Temsilciler Meclisi ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’ne sözde soykırım iddiaları ile ilgili aşağıdaki yazılı kararları aldırabilmişti.

²⁷⁵ E.Uras, a.g.e. s.209

Nitekim;

- 20 Nisan 1965 Uruguay Senato ve Temsilciler Meclisi'nin 13.326 numaralı kanunu, 24 Nisan'ın "Ermeni Soykırımını Hatırlama Günü" olarak kabul edilmesi

- 09 Nisan 1975 ABD Temsilciler Meclisi'nin 148 numaralı kararı :

Başta 1915 yılında soykırıma uğratılan Ermeniler olmak üzere, soykırım mağdurları için "24 Nisan"ın İnsanlığa Karşı İşlenen Suçları Hatırlama Günü olarak kabul edilmesi.

- 29 Nisan 1982 Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin karar bildirisi :

1915'te Türkler tarafından başlatılan Ermeni soykırımı ve 1974 yılında Kıbrıs'ın Türkiye tarafından işgali sırasında Kıbrıs halkına karşı işlenen cürümler nedeni ile Türkiye'nin kınanması .

- 12 Eylül 1982 ABD Temsilciler Meclisi'nin 247 numaralı kararı :

Yukarıdakinden farklı olarak 1915-1923 yılları arasında 1.5 milyon Ermeni'nin soykırımından bahsedilmesini sağlamışlardır.

Ermeniler, 1985 Sevr Kongresi'nden sonra çeşitli ülke parlamentoları ile uluslar arası resmi kuruluşlar nezdindeki girişimlerini aşağıda yazılan örneklerde olduğu gibi artırmışlardır.

- 18 Temmuz 1987 Avrupa Parlamentosu Kararı :

Türkiye'yi, Ermeniler'in 1915-1917 yılları arasında soykırıma tabi tutulduğunu kabul etmeye davet eden çok ağır bir karar alınması. Aynı kararda; Kıbrıs, Yunanistan, demokrasi, insan hakları vb. bir çok konu yer almıştır.²⁷⁶

²⁷⁶ Özkan, Z., a.g.e., s.221-227

- 5 Mayıs 1993 Arjantin Senatosu'nun 1554/ 92 numaralı karar ve bildirisi.

20 nci asrın soykırımı olduğu ve Dağlık Karabağ'da Ermeni nüfus çoğunluğuna karşı insan hakları ihlalleri yapıldığı öne sürülmektedir.

- 14 Nisan 1995 Rusya'da, Duma kararı :

1915-1922 yılları arasında yapılan tehcirin sorumlularının kınanması, 24 Nisan'ın Soykırımı Anma Günü olarak kabul edilmesi.

- 23 Nisan 1996 Kanada Müşterek Meclis Kararı :

24 Nisan 1915'te vuku bulan ve 1.5 milyon insanın hayatı ile ilgili olduğu iddia edilen insanlık trajedisinin ve her yıl 20-27 Nisan haftasının "İnsanlığa Karşı İşlenen Suçların Hatırlanma Günü" olarak tanınması.

- 25 Nisan 1996 Yunanistan Parlamento Kararı :

24 Nisan tarihinin, Türkiye tarafından Ermenilerin soykırıma tabi tutuldukları gün olarak anılmasının kabul edilmesi.

- 11 Haziran 1996 ABD Temsilcilerinin 3540 sayılı kararı

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1915-1923 yılları arasında Ermeniler'e uyguladığı katliamın Türkiye tarafından tanınması halinde Ekonomik Destek Fonu'nda 22 milyon doların Türkiye'ye verilmemesi.

- 26 Mart 1998 Belçika Senatosu'nun 1-7363 numaralı kararı.

1915 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun son hükümetinin Ermeniler'e soykırım uyguladığı tarihi gerçeğini, Türkiye Hükümeti'nin kabule davet edilmesi.

- 24 Nisan 1998 Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nden bir grup milletvekilinin bildirisi.

“24 Nisan 1915 tarihi Osmanlı İmparatorluğu’nda yaşayan Ermeniler’in yok edildikleri tarihtir. Bu günü 20 nci yüzyılın ilk soykırımı olarak anıyoruz ve soykırım kurbanlarını selamlıyoruz.”

Yukarıdaki bildiri; Fransa, Yunanistan, Romanya, Rusya, Ukrayna, Avusturya, GKRY, Danimarka, Norveç, Hollanda, Slovakya, İspanya, İngiltere, İtalya, Finlandiya, Portekiz, İsviçre, Belçika, Çek Cumhuriyeti ve Litvanya’lı 51 parlamenter tarafından imzalanmıştır.

- 29 Mart 2000 İsveç Parlamentosu bildirisi

Ermeni halkına karşı yapılan soykırım konusunda yansız, bağımsız uluslar arası araştırmalar yapılması önemlidir. Bu konuda sağlanacak gelişmeler Kafkaslar’daki dengeler ve gelişmeler için önem taşımaktadır.

- 11 Mayıs 2000 Lübnan Parlamentosu kararı.

Lübnan’ın, 1.5 milyon Ermeni’nin katledilmesinin 85 nci yıldönümü nedeni ile soykırımı kınaması ve bu soykırımın uluslar arası kabul görmesi halinde, gelecekteki soykırımların önleneyeğine inandığını açıklaması.

- 18 Eylül 2000 ABD’nin Kaliforniya Eyalet Parlamentosu’nda.

18 Eylül 2000 tarihinde kabul edilen ve Eyalet Valisi tarafından imzalanarak yürürlüğe giren bir kanuna göre; 1915-1923 yılları arasında Türkler’in elinde mağdur olan Ermenilerin, sigorta şirketlerine karşı dava açabilme imkanı sağlanmıştır. Bu kanuna göre; 1885-1911 yılları arasında düzenlenmiş 7671 poliçe ile 45 kişi adına, California mahkemelerinde New York Life Sigorta Şirketi aleyhine dava açıldığı; poliçelerin toplam tutarının üç milyar doları bulduğu haberleri alınmıştır.

- 20 Ekin 2000 ABD Temsilciler Meclisi

Seçim ortamından istifade edilerek Temsilciler Meclisi’nden geçirilmek istenen sözde Ermeni soykırım iddialarının kabulünü öngören tasarı, Başkan Bill CLINTON’ın “Şu aşamada konuyu gündeme getirmek ulusal çıkarlarımıza

aykırıdır” şeklindeki beyanatı üzerine Temsilciler Meclisi Başkanı Dennis HASTERT tarafından geri çekildiği için kadük olmuştur.

Tasarının kadük olmasında TC Cumhurbaşkanı ve Hükümet’in girişimlerinin yanısıra Gnkur.Bşk.Org.Hüseyin KIVRIKOĞLU’nun ABD Gnkur.Bşk.Org.Henri SHELTON’a mektup yazarak ABD Parlamentosu nezdinde girişimde bulunmasını sağlaması önemli rol oynamıştır.

- 07 Kasım 2000 Fransa Senatosu kanun teklifi

“Fransa 1915 yılında meydana gelen Ermeni soykırımını tanır.” Cümlesinden oluşan kanun teklifi senatoda oylanıp kabul edildi ve görüşülmek üzere Milli Meclis’e gönderildi. Teklifin kanun haline gelmesi için Milli Meclis’ten de geçmesi gerekmektedir.

- 10 Kasım 2000 Vatikan, Papa II nci John Paul’ün bildirisi :

“...liderler artık ne Allah’tan korkuyorlar ne de insanlardan utanıyorlar. 20 nci asır aşırı ihlallerle belirginleşti. Bu asırda başlayan Ermeni soykırımı daha sonraki şiddet hareketlerinin başlangıcı idi...”

- 15 Kasım 2000 Avrupa Parlamentosu, Türkiye raporu görüşmeleri.

“Türkiye Hükümeti’ne ve TBMM’ni modern Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından önce Ermeni azınlığa karşı gerçekleştirilen soykırımın tanınmasına ve Ermenistan’la arasında normal diplomatik ve ticari ilişkilerin yeniden tesis edilmesi ve halen yürürlükte olan ambargonun kaldırılması amacı ile, Ermenistan ile bir diyalog başlatmaya davet eder” mahiyetindeki değişiklik önergesi kabul edilerek, Türkiye’nin Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesine dahil edilmiştir.

- 16 Kasım 2000 İtalyan Millet Meclisi’nin kararı.

İtalyan Meclisi, Avrupa Parlamentosu’nun raporunda yer alan aşağıdaki konuları not etmiştir: “Türkiye Hükümeti’ni ve TBMM’ni modern Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından önce Ermeni azınlığa karşı gerçekleştirilen soykırımın tanınmasına ve Ermenistan’la arasında normal

diplomatik ve ticari ilişkilerin yeniden tesis edilmesi ve halen yürürlükte olan ambargonun kaldırılması amacıyla, Ermenistan ile bir diyalog başlatmaya davet eder.

- 24 Kasım 2000 İngiltere İçişleri Bakanlığı'nın mektubu.

27 Ocak 2001 tarihinde tüm dünyada resmi olarak düzenlenecek "Soykırım Kurbanlarını Anma Günü"nde, İkinci Dünya Savaşı yıllarında meydana gelen Nazi zulmüne ve yakın tarihte meydana gelen olaylara yer verileceği ifade edilmiştir. Ermeni lobisinin, Ermenilerin de anılması isteği kabul edilmemiştir. ABD'de 24, Kanada'da 2, Avustralya'da 1 eyaletin senato veya meclislerinden sözde Ermeni soykırım iddialarının kabul edildiğine dair kararlar çıkmış veya bildiriler yayımlanmıştır.

- 18 Ocak 2001 Fransa Ulusal Meclisi'nde sözde Ermeni soykırım kararı.

Alınan kararda "Fransa 1915 Ermeni soykırımını tanır" ifadesi yer almaktadır.

3.2.3.3. Ermeni Terör Örgütlerinin Diğer Terör Örgütleri ile İlişkileri

1970'lerin Lübnanındaki otorite boşluğu ASALA'yı yaşama geçirir. 1980'lerin Kuzey İrağındaki otorite boşluğu da PKK'yı. Öyleki, ASALA önderi Agop Agopian, İtalyan televizyonunda yayımlanan Panorama programında "Ermenilerin bir çoğu 1966'dan beri katıldıkları Filistinli Arapların mücadelesinden pek çok şey öğrendiler" diyecek ve Filistin, bağımsız devlet olma hakkına kavuştuğunda, ASALA'nın da buna bağımsız Ermenistan'a kavuşma yolunda uluslararası platformlarda örnek olarak kullanacağını vurgulayacaktı. 1975'lerde, FKÖ'nün mücadelesini, bağımsızlık yolunda örnek olarak kullanan ASALA, 1980'lerde gözlerini Kürtlere çevirerek, PKK ile "ERMENİ-KÜRT FEDERE DEVLETİ" üzerinde anlaşacak ve ortak deklarasyon yayımlayacaktır.

ASALA ile PKK arasında Marksist-Leninist yapıları, aynı amacı paylaşıyor olmaları ve eş söylemler kullanmaları dışında, daha pek çok benzer yön bulunur. Her iki örgüt de aynı yılda(1975) ve aynı ülkede(Lübnan) kurulmuştur. ASALA ve PKK kuruluş aşamasında ve sonları aynı ülkelerde üslenmiş (Lübnan, Kıbrıs Rum kesimi, Yunanistan, Suriye, Fransa) aynı ülkelerce beslenmişlerdir (Sovyetler Birliği, Doğu Almanya, İsveç, Suriye, Yunanistan, İran).

Ermeni terörü 1970'lerde başlayan ve 1985 yılına kadar yoğun bir şekilde gündeme gelmiştir. Bu dönemde, Avrupa ve doğu ülkeleri ile Suriye ve Lübnan'da üsler edinen Ermeniler, Kıbrıs Rumları ve Yunanistan ile iş birliği içine girerek eylemlerini gerçekleştirmişlerdir. Ancak değişen dünya dengeleri, Türkiye'nin terörle mücadelede attığı 'başarılı' adımlar, belirli oranlarda amaçlara ulaşılması, Avrupa devletlerinin kendi vatandaşlarına yönelik saldırıların gerçekleşmesi sonucu örgütlerden desteklerini çekmeleri ve Ermeni tezine destek veren kamuoyunun kaybedilme riski üzerine, vb. nedenlerle terör örgütleri, 1980'li yıllarda taktik değiştirerek, PKK terör örgütü ile iş birliğine girmişlerdir. 1984 yılında bölücü terör örgütü PKK sahneye itilmiş ve Asala-Ermeni terörü geri plana çekilmiştir. Ermeniler ile PKK arasındaki bağlantıyı ortaya koyan bazı somut örnekler şunlardır:

- Bölücü terör örgütü PKK, 21-28 Nisan 1980 tarihini "Kızıl Hafta" olarak ilan etmiş ve 24 Nisan tarihini sözde Ermenilerin katledilme günü olarak anarak, toplantılar yapmaya başlamıştır.

- 8 Nisan 1980 tarihinde Lübnan'ın Sidon kentinde PKK ve ASALA terör örgütleri ortak basın toplantısı düzenlemişler ve toplantı sonucu bir deklarasyon yayınlamışlardır. Ancak bu olayın tepki çekmesi üzerine ilişkilerin illegal alanda gizli olarak sürdürülmesi kararlaştırılmıştır. Bu uzlaşmadan sonra, 9 Kasım 1980 tarihinde Strazburg Türk Başkonsolosluğu'na, 19 Kasım 1980 tarihinde ise Roma Türk Hava Yolları bürosuna yönelik olarak düzenlenen saldırılar, PKK ve ASALA terör örgütleri tarafından ortaklaşa üstlenilmiştir.

- Bölücü terörist Abdullah Öcalan, Ermeni Yazarlar Birliği tarafından “Büyük Ermenistan hayali fikrine olan katkılarından dolayı” onur üyeliğine seçilmiştir.

- Ermeni Halk Hareketi'nin bünyesinde, birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi bir Kürdistan Komitesi oluşturulmuştur.

- 4 Haziran 1993 tarihinde, Ermeni Hınçak Partisi, ASALA ve PKK terör örgütü mensuplarının katılımıyla Batı Beyrut'ta bulunan PKK terör örgütü merkezinde bir toplantı yapılmıştır.

- Ermeni-PKK ilişkisiyle ilgili bir başka çarpıcı örnek ise, 6- 9 Ocak 1993 tarihlerinde Beyrut'taki iki ayrı kilisede düzenlenen ve Lübnan Ermeni Ortodoks Başpiskoposu, Ermeni Parti yetkilileri ile 150 gencin katıldığı toplantılarda kullanılan şu ifadelerdir:

- Şimdilik Türkiye'ye karşı sakin tutum gösterilmelidir.

- Ermeni toplumu gittikçe büyümekte ve ekonomik yönden güçlenmektedir.

- Geliştirilen propaganda faaliyetleri sayesinde, bütün dünyada (sözde) Ermeni soy kırımı daha iyi bilinmeye başlanmıştır.

- Ermenistan Devleti kurulmuştur, her geçen gün toprakları genişlemektedir ve atalarının intikamını mutlaka alacaklardır.

- Başta ABD olmak üzere, diğer batılı ülkeler de Karabağ'da sürdürülen savaşta Ermenileri haklı bulmaktadırlar. Bu fırsatı değerlendirmek gerekir... Karabağ'da savaşan Ermeni gençlerine yenileri katılacaktır.

- Türkiye'de -PKK terör örgütü ile yapılan mücadele kastedilerek- iç savaş devam edecek, Türk ekonomisi sıfır noktasına gelecek ve vatandaşlar baş kaldıracaklardır.

- Türkiye bölünecek ve bir Kürt Devleti kurulacaktır.

- Ermeniler Kürtlerle olan ilişkilerini iyi bir şekilde yürütmeli ve Kürtlerin mücadelelerini desteklemelidirler.

- Bugün Türklerin elinde olan topraklar, yarın Ermenilerin olacaktır.

Ancak 1980'li yıllarda, ASALA'nın ABU NİDAL önderliğindeki radikal Filistinli fraksiyonlara yaklaşması üzerine ılımlı çizgiye oturarak, mücadelesini siyasi platformlara taşımaya hazırlanan Arafat önderliğindeki FKÖ, ASALA'ya vermekte olduğu desteği geri çeker. O kadar ki, 1982 Aralık ayında El Fetih önderlerinde Salah Khalaf, Fransa'ya yaptığı bir ziyaret sırasında, Fransız Gizli Servisine, ASALA militanlarının fotoğraflarını da içeren çok değerli bilgiler verir.²⁷⁷

Sonuçta, ASALA'nın, Filistin Kurtuluş Örgütü ile ilgili ilişkileri kopmuş, ancak Abu Nidal ve George Habbaş'ın radikal grupları ile Şam'ın gölgesindeki yeni dansı başlamıştır.

Salah Khalaf'ın Fransız polisine üstelik Orly baskısından çok önce verdiği bu önemli bilgiler Fransız makamlarınca gereği gibi değerlendirilmez. Örneğin 1983 Nisanında ASALA'nın Fransa'daki alt yapısını yeniden düzenlemek için Fransa'ya gelen Agop Agopian, ülkeye girişinde Khalaf tarafından verilmiş bulunan fotoğraflarından tanındığı halde Fransız polisi Agopian'ı tutuklama yerine, izlemeyi seçer. Agopian'ı izleyerek Fransa'daki varlığı konusunda daha fazla bilgi toplamayı amaçladığı ve bu amacına Orly Havaalanı baskınından hemen sonra elli ASALA militanını tutuklayarak ulaştığı anlaşılan Fransız polisi asıl büyük lokmayı, Agop Agopian'ın izini bir süre sonra kaybeder ya da kaybetmiş görünür.²⁷⁸

Özetlemek gerekirse, Ermeni örgütleri amaçlarına ulaşabilmek için her türlü yolu denemekten kaçınmamaktadırlar. Önce isyanlar çıkararak her iki taraftan da yüzbinlerce insanımızın ölümüne sebep olan örgütler siyasi, ekonomik, kültürel her türlü argümanı kendi davalarının kabul edilmesi için kullanmalarının yanı sıra aynı amaçla, yıllarca terör eylemleri gerçekleştirmekten de geri durmamışlardır. Yine de başarılı olamayan Ermeni örgütleri terör eylemlerinin yine kendi davalarına zarar verdiğini görünce 'düşmanlarının düşmanını dost kabul etmiş', kendi emelleri için

²⁷⁷ The Hot Autumn. EIR , Ağustos 1983 , Frankfurt

²⁷⁸ The Hot Autumn. EIR , Ağustos 1983 , Frankfurt

Türkiye karşıtı tüm terör örgütleriyle, özellikle de en güçlüleri PKK ile işbirliği yapmaktan çekinmemişlerdir.

Kaldı ki PKK'nın 1984'te gerçekleştirdiği Şemdinli ve Eruh baskınlarının hazırlık dönemini 1982 sonlarında başladığı, Türkiye'nin Suriye-Irak sınırlarında PKK'ca "saldırıya yönelik" kamplar kurulduğu ve bu kamplarda ASALA militanlarının bulunduğu Sınır Jandarma Tugay Komutanlıklarınca, Ankara'ya bildirilmiştir.

Ne gariptir ki, Öcalan'ın Bekaa Vadisinde mesken tuttuğu yerler, daha önceleri ASALA militanlarının eğitimlerinde kullanılan kamplardır. İsrail'in Lübnan'ı işgali ile Sayda'daki üslerini terk ederek bu ülkeden Filistin Kurtuluş Örgütü'nün örtüsü altında ayrılmak durumunda bırakılan ASALA militanları Suriye , Yunanistan ve Kıbrıs Rum kesimine geçerek bu ülkelerin koruyuculuğu altında eylemlerine uzun süre devam etmişlerdir. Tıpkı PKK militanlarının günümüzde Suriye, Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimlerinin koruyucu şemsiyelerinden yararlanmayı sürdürdükleri, eğitimlerine olanak tanındığı, bu ülkelerce teröristlere lojistik destek sağlandığı gibi.²⁷⁹

Lübnan'daki Bekaa Vadisindeki ASALA eğitim üsleri, PKK'nın Mahsun Korkmaz akademesine dönüşürken, Suriye'de Humuriah ve Kamışlı kampları ASALA'dan sonra PKK'nın kullanım ve hizmetine girmiş, Kıbrıs Rum kesiminde gözlerden uzak Trodos Dağlarında, eğitimini rahatlıkla sürdüren ASALA militanlarının bayrağı yerine, bugün aynı dağlarda PKK'nın renkleri dalgalanmaya başlamış ve nihayet Yunanistan'daki Larissa Kampı PKK militanlarının Avrupa'ya sığınma noktası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Fransa'nın Orly Havaalanı baskınına değin ASALA'ya gösterdiği diplomatik anlamda "hoşgörü sınırları dışına taşırılmayan sempati", günümüzde Madam Mitterand aracılığı ile ayrılıkçı Kürtlere aktarılmıştır. Erivan'ı kendileri için uzun soluklu bir savaşın başkenti olarak niteleyen ASALA militanlarının bugün bile Kuzey Irak'ta PKK militanları ile birlikte omuz omuza çarpıştıklarını açıklamaları, PKK'nın Ermenistan'da üsler edindiğine ilişkin Türk ve dünya

²⁷⁹ Çitlioğlu E. "Yedekteki Taşeron Asala" Ümit Yayıncılık Ankara 1998

basınında yer alan kimi haberler ve bu haberlerin hemen ardından PKK terörünün Türkiye-Ermenistan sınırına yakın yörelerde yoğunluk kazanmaya başlaması, ASALA ve PKK arasında kuruluş aşamasından başlayarak günümüze değin süren iş, eylem ve amaç birliğinin en somut göstergeleri arasında saymak gerekir.

Sonucunu ASALA ve PKK arasında işbirliğinde gösteren Ermeni-Kürt dayanışmasının, bu iki etnik kimlik arasındaki düşmanlık duygularının yok edilerek sağlanması çabaları Paris Konferansından 1930'lara değin süregelmiştir.

Paris Konferansında Ermeni ve Kürt temsilcilerin, Türkiye'den toprak isteklerinde uzlaşmaya varamamaları ve bazı batılı devletlerin Ermenilerden yana tavırları üzerine gündemden çıkan Ermeni-Kürt dayanışması,1930'lu yıllarda İngiltere tarafından bir başka biçimde gündeme getirilir. Kürtlerin örgütçü yönlerinin yeterince gelişkin olmadığını düşünen İngilizler, deneyimli Taşnak önderleri ile bağımsız bir Kürdistan'ı düşleyen Kürtleri bir araya getirmenin sonuç almada daha etkin olacağını varsayarlar. Kürtlerin, Ermenilerle aynı örgüt içinde yer almalarını kolaylaştırmak için örgüte, Kürtçede "benlik" anlamına gelen ve Ermenicede de "Ermeni yurdu" anlamındaki "Haypun" sözcüğüne fonetik açıdan çok benzeyen "Hoybon" adı verilir. İngiliz Gizli Servisinin önderliğinde kurulan Hoybon örgütü, ilk toplantısını Irak'ta yapar. Bu toplantıya katılanlar arasında en fazla göze çarpan kişi Şeyh Sait'in kardeşi Ali Rıza'dır. Örgüt ikinci toplantısını Paris'te gerçekleştirir. Biri Kilikya , öteki Erivan'da olmak üzere iki bağımsız Ermeni devleti kurulması , bu iki devletin arasında da bağımsız bir Kürdistan'nın yer alması karara bağlanır. Paris Konferansında sağlanamayan toprak uzlaşısı, bir on yıl sonra sağlanmış gibi görünmektedir. Örgüt bundan sonraki çalışmalarına Beyrut'ta devam eder., ancak Hoybon örgütünün önderliğine Papazian adlı bir Ermeni seçildiğinde, örgütteki Kürtlerin büyük bir bölümü bunu içlerine sindiremez. Şeyh Ali Rıza ve yandaşları Hoybon'dan koparlar.

Bir süre Suriye’de çalışarak Fransızlardan destek alan Hoybon, Ağrı’da bir kalkışma girişiminde bulunur.

Kalkışma, Türk ordusu tarafından çabuk ve etkin bir biçimde bastırılır. Kalkışmaya katılan önder kadronun büyük bir bölümü İran’a kaçar. Ağrı kalkışma girişimi ile Hoybon sona erer.²⁸⁰

1970’li yılların sonuna gelindiği ve ASALA terörünün başladığı dönemlerde Ermeni ve Kürtler arasında uzlaşma sağlanmasına yönelik çabalar yeniden gündeme gelir. Ancak bu kez geçmişten alınan derslerle olaya daha bilinçli ve profesyonel yaklaşıldığı dikkat çekmektedir. Önder kadrolar arasında sağlanan uzlaşma saklı tutularak, özellikle genç kesim arasında bir yakınlaşma aranır.

“Ermeni Siyasi Tutukluları Koruma Komitesi” adı altında Fransa’da faaliyet gösteren bir Ermeni örgütü, Paris’teki Türk konsolosluğunu basan Ermeni teröristlerin Fransız hükümetince serbest bırakılmasına ilişkin olarak bir bildiri yayımlar. Burada Türkiye’den de beş Türk, beş Kürt siyasi mahkumun serbest bırakılması istenir. Bir süredir Avrupa ülkelerinin çeşitli kentlerinde Ermeni, Kürt ve Kıbrıslı Rumların kol kola düzenledikleri gösterilerde başlayan dayanışma, artık sonucunu bildirilerde gösteren bir işbirliğine doğru yol almaktadır.

Ermeni militanlarının bu jestine Kürdistan Dayanışma Komitesi ve Kürt Öğrenci Derneği Londra Şubesinden (AKSA) hemen yanıt gelir. Derneğin, “Türkiye, Kürdistan’dan Ellerini Çek” başlığı altında yayımladığı bildiride, Diyarbakır’da görülmekte olan PKK’lıların davalarından söz edilirken, Ermenilerin soykırımına uğratıldıkları ve Kürtlerinde Ermenilerle aynı yazgıyı paylaştıklarına değinilir. Ermenilerle Kürtler arasındaki tarihsel düşmanlığın giderilmesine yönelik Pavlovcu psikolojik hazırlık dönemi başlamıştır. Bildirilerdeki yakınlaşma sürerken, 27 Kasım 1981 günü “Avrupa’daki Ermeni

²⁸⁰ Koçaş m.Sadi “Tarihte Ermeniler ve Türk Ermeni İlişkileri”, 1990

Öğrencileri Birliği" ile "Kürt Öğrenci Derneği Londra Şube"leri ilk kez ortak bir deklarasyon yayımlarlar.

"Ermeni ve Kürt Öğrenciler Adına" giriş ile başlayan bildiri, iki halkın Ortak Düşmanlarına karşı güç birliği yapmaları gerekliliğini vurgulayarak devam eder:

"...Ermeniler ve Kürtler beş yüzyıl süre ile Osmanlı yönetimi altında benzer sosyoekonomik ve kısıtlayıcı kültürel koşullar altında yaşamışlar, iki halk arasındaki bütünleşmeden korkan feodal ve militarist Osmanlılar böl ve yönet taktiği izlemişlerdir. Şu anda Türkiye ve NATO orduları için, Sovyet Ermenistanında yaşayan Ermeni ve Kürtleri hedef alan radar istasyonları ve nükleer tesislerin yer aldığı askeri bir üs konumunda olan Batı Ermenistan ve Doğu Kürdistan bu silahlardan arındırılmalı ve halklarımız son altmış yıldır Sovyet Ermenistanında olduğu gibi omuz omuz bir arada yaşayacakları yerlere sahip olmalıdırlar. Yaşasın Ermeni ve Kürt kurtuluş hareketleri!"

Bildiride sözü edilen Batı Ermenistan ve Doğu Kürdistan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dur. Bildirinin imza yerinde ise UASE (Ermeni Öğrenci Birliği) ve AKSA (Kürt Öğrenci Derneği) kaşeleri vardır. Aslında bildiride Sovyet çıkarları ve Sovyetler Birliğinin dış politikasına egemen olan görüşler öylesine ön plandadır ki, bu kaşeler olmasa, söz konusu bildirinin Sovyet Dışişleri Bakanlığınca yapılan bir açıklama olduğu rahatlıkla varsayılabilir.

Yayımlar ve sokak gösterilerindeki dayanışma, artık amacın açıkça anlatıldığı ortak bildirilere dönüşürken, koroya sonunda ASALA'da katılır ve "Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Ordusu" kaşesini ilk kez kullanarak politik programını yayımlar. ASALA, "...Türk emperyalizminin işgali altındaki Ermeni topraklarını kurtarmak için gereğinde silah kullanmayı da seçen bir organizasyon" olduğunu belirterek, programının 5. Maddesinde PKK'ya çiçek uzatır. "...kuruluşumuz, uluslararası devrimci hareketlerin bir parçasıdır ve bu hareketlerle olan işbirliğimizi yaygınlaştırarak güçlendirmek amacındayız..."

1900'lü yıllarda yalnızca Osmanlıların işgali altında olduğunu ileri sürdükleri toprakları kurtarmak için yola çıkan Taşnaklardan sonra, 1970'li yıllarda bu kez ASALA, yine yalnızca Türkiye'ye karşı eylem başlatır.

Bu arada Amerika ve Avrupa ülkelerinde öğrenci birlikleri, dernekler aracılığı ile yürütülmekte olan Ermeni ve Kürt ayrımcı hareketlerini birleştirme çabalarının orkestra şefi ASALA sahneye çıkmış ve PKK, Lübnan'da bageti eline almıştır.

Avrupa ülkelerinde sempatizanlık evresinden militanlığa geçiş sürecindeki Ermeni ve Kürt öğrenciler, birleşmenin tarihe dayalı sancılarını elimine etmeye çalışırken , 8 Nisan 1980 günü Lübnan'ın Sidon (Sayda) kentinde PFLB lideri George Habbaş'a bağlı silahlı gerillaların koruma ve gözetiminde bir araya gelen ASALA ve PKK liderleri Türkiye'ye karşı ortak eylem kararı alır ve bir deklarasyon yayımlarlar.

Toplantıyı izlemeye gelen çağrılan basın mensuplarını, sarışın bir kişi, dar bir sokakta bulunan iki katlı bina önünde karşılayarak, toplantının yapılacağı üst kattaki salona çıkarır. PKK –ASALA ortak toplantısının yapıldığı salonun duvarlarında Türkçe, Kürtçe ve Ermeni afişler asılıdır. İki kadın on ikisi erkek, toplam 14 PKK ve ASALA militanının katıldığı toplantıda ilk sözü alan ASALA temsilcisidir:

“...Savaşçılarımız çok yakın bir gelecekte Kürt savaşçılar ile yan yana geleceklerdir. Bu faşist Türk rejimine karşı en büyük silahımız olacaktır. Biz Türkiye dışında iken Türk Ermenistan'ını kurtarmamız mümkün değildir. Biz Ermenistan'ı Kürt savaşçı kardeşlerimizle birlikte kurtaracağız. Çok yakında varlığımızı işgal edilmiş Ermenistan'ın en iç noktalarında göstererek kanıtlayacağız. Bu ASALA'nın atacağı gelecek adımdır...”

İleriye dönük bu söylev ve taktik değerlendirmeden sonra PKK temsilcisi konuşur. Ancak PKK temsilcisi Kürtçe değil Türkçe konuşmakta ve konuşması gazeteci olarak tanıtılan Levon Yeregenian adlı bir Ermeni

tarafından İngilizceye çevrilerek basın mensuplarına aktarılmaktadır. Her nedense Kürtçe değil Türkçe konuşmayı yeğleyen PKK temsilcisi, PKK'nın 1975'te kurulduğunu ve 1978'den başlayarak bugünkü adı altında eyleme geçtiğini, ilk eylemlerini de 30 Mart 1980'de Mardin'de gerçekleştirdiklerini anlatır. Bir askeri konvoyu pusu düzenlemek biçiminde gerçekleştirdikleri ilk eylemlerinde 30'u aşkın Türk askerini öldürdüklerini aktaran PKK temsilcisi (yapılan araştırmalarda PKK temsilcisinin yapıldığını ileri sürdüğü eylemin hiç bir zaman gerçekleşmemiş olduğu anlaşılmıştır), KDP (Kürdistan Demokrat Partisi) ile aralarında hiç bir benzerlik olmadığını özellikle vurgulayarak amaçlarının Türk Kürdistanının bağımsızlığını sağlamak olduğunu belirtir. Toplantının sonunda PKK ve ASALA temsilcileri koro halinde "Yunanistan ve Kıbrıs Rum kesimine, destekleri için özellikle teşekkürlerini" sunarlar.

PKK ve ASALA'nın Sidon'da imzaladıkları Türk hedeflerine karşı ortak eylem kararını içeren deklarasyonun asıl çarpıcı yönü, bu iki terör kuruluşunun Türkiye'nin işgali altında bulunduğunu ileri sürdükleri toprakları kurtardıktan sonra, kuracakları devletin adı, yapısı sınırları üzerinde vardıkları anlaşmadır.

Devletin adı "Ermeni-Kürt Federe Devleti" olacak, Doğu Anadolu, federe devletin Ermeni sektöründe, Güneydoğu Anadolu ise Kürt sektöründe kalacaktır.²⁸¹ Nitekim 5 Aralık 1981 günü, Kürt Öğrenci Derneği AKSA, Avrupa'daki Ermeni Öğrenci Birliği UASE ile Londra'da Imperial College'de bir kapalı salon toplantısı düzenler. Konu "Ermeni-Kürt Federe Devleti"dir. Ortak mücadelenin son aşamasında Ermeni ve Kürtlerin toprak iddialarının bir noktada çatışacağı dile getirilen toplantıda AKSA üyesi konuşmacı aynen şunları söyler.

"...Biz Van Gölü ve Ağrı Dağı içinde olmayan bir Ermenistan düşünemeyiz. Aynı şekilde Kürt kardeşlerimiz de içinde Van Gölü ve Ağrı Dağı olmayan bir Kürdistan düşünülemez. Ancak bir kez ortak amaçlar altında ve ortak bir mücadelede birleştiğiniz zaman bunlar fazla önemli

²⁸¹ Sterling Claire "The Terror Network" 1981 New York, s,228-248

sorunlar olmaktan çıkar. Başarıya ulaştıktan sonra her türlü gelişme mümkündür., herhangi bir sınır çizilebilir, hatta zaferden sonra ortak bir Ameno- Kürdistan dahi doğabilir. Ancak bu gibi spekülasyonları geleceğe bırakalım...”²⁸²

1981’de, Londra’da düzenlenen kapalı salon toplantısında Kürt ve Ermeni öğrenciler biraz da gençliklerinden kaynaklanan platonik yaklaşımlarla, aynı topraklar üzerindeki hak iddialarına çözüm üretmeye çalışırlarken kuşkusuz 1919 ve 1920’lerin gündeminde de aynı türde bir çözüm arayışının yer aldığını bilmiyorlardı. Amerika’nın Erzurum ve Trabzon’u içine alarak kurulacak bir Ermenistan’ı himaye edeceği; Mardin, Bitlis, Van, Diyarbakır illerini kapsayan Kürdistan’ın koruyuculuğunun ise İngiltere’ye bırakılmasının planladığı o dönemlerde, Ermenilerle Kürtler arasında toprak paylaşımı konusundaki ilk anlaşmazlıklar su üzerine çıkmıştı.

Ermeni lideri Boğos Nobar Paşa, Paris’te toplanan Barış Konferansına, 12 Şubat 1919 günü istekte bulundukları toprakları şöyle bildirir. “Erzurum, Trabzon, Maraş, Adana, Kozan, Van, Diyarbakır, Bitlis ve Sivas” illeri Ermenilere verilmelidir.²⁸³ Aynı konferansta Kürtleri temsil eden Şerif Paşa da toprak taleplerini bildirdiğinde (Şerif Paşa, Osmanlı İmparatorluğu Hariciye Nazırlarından Kürt Sait Paşanın oğlu ve eski Stockholm büyükelçisidir) Ermeni ve Kürtlerin aynı Osmanlı illerinin kendilerine bırakılmasını istedikleri açığa çıkar. Şerif Paşanın seslendirdiği Kürt istekleri de Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun kendilerine bırakılması yönündedir. Oysa 19 Ağustos 1919 günü, İngiltere’nin İstanbul’daki Yüksek Komiser Yardımcısı Amerila Webb, Dışişleri Bakanı Lord Curzon’a gönderdiği raporunun son bölümünde “... Amerika, Trabzon ve Erzurum’u içine alan bir Ermenistan’ı himaye edecek, geri kalan dört il de (Mardin, Diyarbakır, Van , Bitlis) bir Kürt devleti olarak İngiltere’nin Kürdistan ve Ermenistan’ın sınırları konusunda anlaşmaya vardıklarını belirtiyordu.”²⁸⁴

²⁸² Çitlioğlu Ercan “Yedekteki Taşeron Asala” s,105 Ümit Yayıncılık Ankara 1998

²⁸³ Mumcu Uğur “Kürt İslam Ayaklanması” s.12 1991 Ankara

²⁸⁴ Mumcu Uğur “Kürt İslam Ayaklanması” 1991 Ankara

Ancak bu iki devletin Ermenistan ve Kürdistan'ın sınırlarına ilişkin olarak aralarında vardıkları anlaşmanın yaşama geçirilmesi kuşkusuz bu iki topluluk arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesi ile mümkündür. Amerika ve İngiltere'nin arabuluculuğundaki uzun görüşmeler sonucu Şerif ve Boğos Nobar Paşalar 20 Aralık 1920 günü, Paris'te ortak bir deklarasyon yayımlar. Ancak tavanda varılan bu anlaşma, tabanın, özellikle de Kürtlerin onayını almaz. 22 Aralık 1920 günü Bediüzzama Said-i Kürdi, Ahmet Arif Bey ve Binbaşı Sıddık, Vakit gazetesinde yayımladıkları ortak bir yazı ile Şerif Paşaya ağır suçlamalar yöneltirler.²⁸⁵

Bu yazının yayımlanmasının ardından Kürt Şerif Paşa, Paris Barış Konferansındaki Kürt delegeliğinden çekilir. Amiral Sir F.de Robeck'in 26 Mart 1920 günü İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a çektiği telgrafta, Kürt Şerif Paşanın bütün isteklerini yerine getirmeye hazır olduğunu bildirecek ölçüde kendinden emin görünmesine; gerçekten de Şerif Paşanın Paris'e verdiği ödünlere karşın Kürtler ve Ermeniler arasında aynı toprakları gelecekteki kendi devletlerine katma konusunda bir uzlaşma sağlanamamıştır. 1920'lerde Paris'te Amerika ve İngiltere'nin arabuluculuğunda Ermeni ve Kürt delegeler arasında varılamayan uzlaşma, bu kez 1981'de Londra'da Kürt ve Ermeni öğrenciler arasında sağlanmaya çalışılmaktadır.

ASALA ve PKK arasındaki ortak eylemde bulunulmasına ilişkin deklarasyonun gün ışığına çıkmasından bir süre sonra, 7 Ağustos 1982'de, ASALA ilk kez Türk toprakları üzerinde bir eylem gerçekleştirir. Bazı köktenci Filistinli örgütlerden destek ve yardım aldıkları sonradan açığa çıkarılan Levon Ekmekcian ve Zohrap Sarkisian adlı iki ASALA militanı, Ankara Esenboğa Havalimanına baskın düzenleyerek, bekleme salonundaki yolcuların üzerine bomba atar ve otomatik silahlarla ateş açarlar. Bilanço 9 ölü 72 yaralıdır. Sarkisian'ı vuran, Londra Büyükelçiliğinde iki yıl koruma amirliği görevi yapan, o tarihte Esenboğa Havalimanı Emniyet Müdürü olan ve baskında kendiside yaralanan Mehmet Kahya'dır. Ekmekcian yaralı olarak

²⁸⁵ Mumcu Uğur "Kürt İslam Ayaklanması" 1991 Ankara

yakalanır, yargılanır, idam cezasına çarptırılır ve hüküm 29 Ocak 1983'te Ankara'da infaz edilir.

ASALA sözcüsü Kaytzer dergisi Levon Ekmekcian'ın idamını okurlarına şöyle duyurur : "... şimdi dünya kamuoyu, Türkiye'nin faşist yapısını anlayarak, ezilmiş Ermeni ve Kürt halkına, insanlık onurları ve temel haklarını yeniden kazanmaları için yardım etmelidir. Kahrolsun Türk devleti ve onun NATO müttefikleri, yaşasın Ermenistan ve Kürdistan'ın ezilmiş haklarının ortak mücadelesi.²⁸⁶Ortak mücadele deyiminin, Türkiye'de gerçekleştirilen bir eylemin ardından ilk kez kullanılması ve eylemin Sidon toplantısındaki açıklamanın ardından gerçekleştirilmesi, bu iki örgüt arasındaki işbirliğinin en açık örneklerinden birisidir.

PKK ile ASALA arasındaki yakınlaşma ve ortak eylem çalışmalarına en çarpıcı örnek Amerika, Washington'dan gelir. Merkezi Washington'da bulunan "Ermeni Halk Hareketi" adlı örgütçe yayımlanan "Armenian Struggle" (Ermeni Direnişi) dergisi, 31 Mayıs 1983'te ASALA'nın bir bildirisini yayımlar.

"Dünya Kamuoyu ve Her Yerdeki Ermeni Halkına" başlığını taşıyan bildiri, PKK-ASALA arasındaki işbirliğinin Kuzey Irak'a taşınarak boyut değiştirdiğinin ilk işaretidir. Türkiye'nin o günlerde Kuzey Irak'a düzenlediği bir sınır ötesi operasyonunu kınama amacıyla yayımlanan bildiride ASALA, Kürt teröristlerle omuz omuza Türk askerine karşı çarpıştıklarını açıkça belirtir.

"Faşist Türk saldırısının Kuzey Irak'a başladığı andan şimdiye değin aralarında üst düzey bir militanımızın da bulunduğu 22 devrimcimizi yitirdik. Kuvvetlerimizin diğer bölümü, Kürt devrimcilerce omuz omuza yaptıkları direnişe devam ederek, Türk kuvvetlerine kayda değer kayıplar verdirmiş ve güvenilir bölgelere çekilmişlerdir. Direnişimiz artarak sürdürülecektir. Yaşasın

²⁸⁶ Kaytzer Dergisi , Şubat 1983 ,Londra

Ermeni, Kürt ve Arap halkları arasındaki devrimci dayanışma.." İmza "ASALA-Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Gizli Ermeni Ordusu"..²⁸⁷

Zaman zaman Kuzey Irak'ta Ermeni militanların, PKK teröristleri , ile birlikte Türk Silahlı Kuvvetleri ile çarpıştıklarına ya da Türkiye'ye düzenlenen baskınlara katıldıkları yolundaki haberleri doğrulama açısından, bundan daha açık ve birinci elden çıkma başka bir kanıt olabilir mi?

ASALA 'nın Kuzey Irak'ta PKK ile aynı saflarda çarpıştığını açıkladığı bu bildiride bir ilginç yön daha vardır. ASALA, ortak mücadele terminolojisine Arap kardeşlerini de dahil etmiş, GAP projesi ile birlikte ısıtılmaya başlanan Hatay kartının ucunu daha 1983'te göstermiştir. Nihayet ASALA'nın 1980'de Lübnan'da yaptığı açıklamada kullandığı "Kürt savaşçılarıyla omuz omuza çarpışma" deyimini, aynı ASALA 1983'te Washington'da yineleyerek Kuzey Irak'ta Kürtlerle birlikte çarpıştıklarını dünya kamuoyuna ilan etmiştir.

3.2.3.4. "Yeni Terör" ve Ermeni Terörü

19.yy.'ın sonlarından itibaren varlığını sürdüren ve amaçlarına ulaşma kaygısıyla faaliyetlerini sürdüren Ermeni terör örgütleri zaman içerisinde değişen dünya koşullarına ayak uydurmuşlardır. İlk hareketlerin ortaya çıktığı yıllarda milliyetçilik ve 'mazlum halk' söylemiyle dış destek arayan Ermeniler, Avrupa ve Amerika'nın yanı sıra özellikle Çarlık Rusya'sından önemli bir destek sağlamışlardır. İkinci terör dalgası sırasında ile benzeri bir destek için siyasi duruşlarını ön plana çıkartmışlar, böylece yine ağırlıklı olarak Sovyet Rusya'dan olmak üzere Batılı ülkelerden destek sağlamışlardır.

Ermeni terör örgütlerine destek sağlayan ülkeler ise doğal olarak bu grupları kendi ulusal çıkarları doğrultusunda yönlendirmişlerdir. Değişen dünya dengeleri, Türkiye'nin terörle mücadelede attığı 'başarılı' adımlar, belirli oranlarda amaçlara ulaşılması ve Ermeni tezine destek veren kamuoyunun kaybedilme riski üzerine Ermeni terörü özellikle 1985 sonrası

²⁸⁷ The Armenian Struggle, 31 Mayıs 1983 Washington.

yine bir değişim içerisine girerek, Türkiye'ye karşı gerçekleştirdiği eylemlerine son vermiş bunun yerine diğer terr örgütlerini destekleme kararı almıştır. Böylece kendisini perde arkasına çeken Ermeni rgtleri toplumsal tepkilerden de kurtulmuştur. Bunun yerine gerek siyasi gerek akademik gerekse kamuoyuna yönelik propaganda faaliyetlerine ağırlık verilmiştir.

Özellikle Sovyet Rusya'nın dağılma sürecinin yaşandığı 1990'lardan sonra bir değişim sürecine giren terörizm olgusu içerisinde Türkiye'ye yönelik faaliyet gösteren tüm terör örgütleri gibi Ermeni grupları da bu değişime ayak uydurmak durumunda kalmışlardır ve kalacaklardır.

1980'lerden sonra 1990'ların ortalarına kadar Türkiye için en büyük sorun olarak gündeme gelen ve Ermeni terör örgütleri tarafından da desteklenmiş olan ayrılıkçı terör rgt PKK'nın özellikle 1995 yılından itibaren erime sürecine girmesi, değişim sürecinde önemli bir kilometre taşı olarak yerini almıştır.

Bu noktadan sonra "yeni terör" olgusu ile Türkiye'de faaliyet gösteren örgütlerin (Ermeni, ayrılıkçı, islami, ideolojik, vb.) bu uluslararası yapı içerisinde kendilerine nasıl bir yer bulacakları sorusu Türkiye açısından büyük önem taşımaktadır.

Avrupa, Rusya ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin bölgesel politikaları ile de büyük oranda paralellik gösterecek olan bu değişim süreci, Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütleri bütünü içerisinde Ermeni terörünün de geleceğini belirleyecektir.

3.2.4. Ermeni Sözde Soykırım Yasası Bağlamında TÜRKİYE AB İlişkilerinin Değerlendirilmesi

Fransız Ulusal Meclisi tarafından kabul edilerek 29 Ocak 2001'de yrrllğe giren "sözde" Ermeni soykırım yasası ile Türkiye Fransa ilişkilerinde yeni bir dönem başlamış oldu. Bu dönemin en karakteristik

özelliği olarak ilk etapta alınan bir takım caydırıcı ekonomik yaptırımlar dikkat çekmektedir.

Önümüzdeki günlerde yine bu tür ekonomik yaptırımların Fransa'ya karşı uygulanması fazla olmamakla birlikte olasıdır. Ancak burada Türkiye açısından bakıldığında dikkate alınması gereken diğer bir konu ise, Fransız Ulusal Meclisi tarafından kabul edilen ve yürürlüğe giren bu yasanın gelecekte Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini ne şekilde ve ne boyutta etkileyeceğidir.

Tarihsel açıdan ele alındığında, 1915 Ermeni tehciri üzerinde odaklanan olayların aslında bu tarihten önceye dayanan bir geçmişi olduğu da bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğunun son dönemine damgasını vuran olaylar zinciri içinde yer alan Ermeni meselesi, gerek politik gerekse sosyolojik açıdan son derece karmaşık unsurları da içinde barındırmaktadır.

Osmanlı yaşamına her alanda en iyi şekilde uyum sağlamış olan, o dönemdeki Ermeni toplumu Osmanlılar tarafından bu uyumun gereği olarak "kavm-i sadık" olarak adlandırılmıştır. Bu karşılıklı güven derecesi o derece ileriye ki Osmanlı sarayının yapımını Ermeni Balyan ailesinin mensupları üstlenmiş olup çeşitli devlet kademelerinde Ermeni devlet adamları önemli görevlere getirilmişti. Balyanlar'ın mimarlığını üstlendiği Dolmabahçe Sarayı bugün barok tarzın Osmanlı ülkesinde vücut bulmuş en önemli örnekleri arasında sayılmaktadır. Yine klasik Türk musikisinin en dikkate değer bestecisi ve saz üstatları yine bu etnik topluluk içinden çıkmıştı.

Ancak 1890'dan sonra imparatorluğun özellikle doğu vilayetlerinde başlayan Ermeni olayları, 1905'te II. Abdülhamit' e suikast girişimi ile önemli bir ivme kazanmış ve sonunda 24 Nisan 1915 tarihinde Ermeni tehcirinin başlamasıyla doruk noktaya ulaşmıştır. Buna karşılık o dönemde, Ermeni Taşnak ve Hınçak partilerine bağlı militan grupların Doğu Anadolu vilayetlerinde I. Dünya Savaşı sırasında Rus işgal ordularının desteği ile yaptıkları katliamların somut delilleri bugün hala doğu illerimizde zaman

zaman gün ışığına çıkarılmaktadır. Bu bakımdan tehcir olayının o dönemde Osmanlı'nın cephe gerisi bölgeleri güvenlik altına alması olarak nitelemek, çok yerinde bir teşhis olacaktır.

1789 Fransız İhtilali sonunda ortaya çıkan sonuçların en önemlilerinden biri olan milliyetçilik akımı, hiç kuşkusuz, Ermeniler'in o dönemde bu olaylar içinde yer almaları konusunda önemli ölçüde rol oynamıştır demek yanlış olmasa gerektir. Böylece 19. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak Osmanlı'nın doğu vilayetlerini kapsayan bağımsız Ermenistan'ı kurma hayali peşinde koşanların en önemli esin kaynaklarından biri de, tartışmasız olarak, Fransız İhtilali sonunda ortaya çıkan görüş ve sonuçlar olmuştur.

Günümüz açısından ele alındığında, Türkiye 65 milyonluk nüfusu ve içinde barındırdığı genç potansiyel dolayısıyla Avrupa'nın kapısını zorlayan ve kendisinden çekinilen bir ülke konumundadır. Avrupa Birliği içinde yer aldığı takdirde dikkat edilmesi gereken önemli bir güç olma şeklinde algılanan ülkemizin yıpratılması uluslararası arenada Türkiye'nin rakipleri tarafından tezgahlanan oyunlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu ve buna benzer olayları ülkemiz yaklaşık otuz yıldan bu yana hiç aksama olmaksızın yaşamış ve halen de yaşamaktadır.

12 Eylül öncesi dönemde sağ-sol ve etnik çatışmalar biçiminde manüple edilen toplumsal kargaşa ve karmaşa, daha sonraki dönemlerde çeşitli şekillerde tırmandırılmaya çalışılmış ve Türk toplumunun adeta bir kronik travmaya uğratılması için belirli merkezlerden yönlendirmeler ve senaryolar birbiri ardına sahneye konmuştur.

Fransa tarafından yürürlüğe konulan "Fransa 1915 Ermeni soykırımını resmen tanır" şeklindeki yasanın sonuçları Türkiye açısından incelendiğinde, başka gelişmeleri de beraberinde getirmesi bakımından önemlidir. Bazı uluslararası ilişkiler uzmanlarına göre, Türkiye'den tazminat ve toprak talebine kadar varabilecek bu gelişmeler, aynı zamanda ülkemizin

Avrupa Birliği önündeki prestiji açısından arzu edilmeyen sonuçları da beraberinde getirecektir.

Avrupa Birliğine giriş sürecinde demokratikleşme, insan hakları, Güneydoğu ve Kıbrıs sorunu gibi önemli sorunlarla baş etmek zorunda olan Türkiye'nin bir de Ermeni meselesi ile köşeye sıkıştırılmak istendiği açıktır. Bu açıdan ele alındığında Avrupa Birliği'ne üyelik müzakerelerinde karşı tarafın önümüze koyacağı kozlara bir başkasının daha eklendiğini söyleyebilmek için çok da uzak görüşlü olmaya gerek yoktur.

Bu aşamada Fransa, geleneksel olarak özgürlük ve bağımsızlık hareketlerini desteklediği, ezilen halklara sahip çıktığı gibi bazı masum bahaneler ardına gizlenemez. Fransız politikacılar, yaklaşan yerel seçimleri de bir nebze göz önünde tutarak Ermeni diasporasının isteği doğrultusunda bu yasa tasarısını kanunlaştırmıştır. Ancak Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac' ın Sadece Ermeni seçmenlerin ve diasporanın baskısını üzerinde hissettiği için onayladığını söylemek pek mantıklı değildir. Son güne kadar bekletilmiş olsa da bu kararı geri çevirmeyip onaylayacağı çok önceden belli olan Cumhurbaşkanı Chirac'ın bu tutumu geleneksel Türk Fransız dostluğuna da gölge düşürmüştür.

Kuşkusuz, Ermeni yasa tasarısının bu şekilde kanunlaşması Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkilerini olumsuz etkileyecektir. Güneydoğudaki ayrılıkçı terörizm ve Kıbrıs sorunu gibi konularda aynı savunma ittifakı içinde yer aldığı ve müttefikleri olan ülkelere bile derdini anlatamayan Türkiye'nin, ileriki günlerde Ermeni soykırım yasası nedeniyle gerek uluslararası alanda gerekse ikili ilişkilerde önüne her zaman bir engel olarak konulacaktır.

Daha da ilerisi, ABD yönetimi Kongreye bir Ermeni soykırım tasarısı sunar ve bu tasarı Kongreden geçerse bu durum ülkemiz açısından hiç de iyi olmayan sonuçları beraberinde getirecektir. Şimdi Türkiye'nin daha önceki hatalarına düşmeden ancak bu hatalardan ders alarak hareket etmesi

yönündeki bir planı yürürlüğe koyması gerekmektedir. Öncelikle dış ilişkilerde bir strateji belirlenmesi her ülke açısından temel esastır. Hele bu ülke Türkiye gibi jeopolitik ve jeostratejik bir ülkeyse böylesi bir uygulama kaçınılmazdır.

Ermeniler, para ve oy potansiyellerini kullanarak batı ülkelerinin parlamentolarında Türkiye aleyhinde karar aldırmaya çalışıyorlar. Ermeniler, bu hareketleri ile ilgili ülkelerin demokratik hayatlarını lekelemekle kalmıyor, kendilerinin de gayri ahlaki bir toplum olarak tarihe geçmelerine sebep oluyorlar. Dileğimiz, bu çılgınca gidişin bir an evvel durması, dostluğa ve barışa geri dönülmesidir. Bunu yapmak da önce bize gerekli tedbirleri almayı zorunlu kılıyor sonra da Ermenilerin sağduyusuna düşüyor.

Batı ülkeleri gelecek yıllarda ortaya koyacakları uluslararası politikaları stratejik araştırma enstitüleri ya da kurumları vasıtasıyla belirlerler. Bu kuruluşlar birer üniversite ciddiyetinde ve bilimselliğinde çalışırlar, bilgi toplar, yabancı ülkelerle ilgili olarak yapılacak çeşitli araştırmalara sponsor olurlar ve araştırmacıları destekleyerek onları yönlendirirler.

Kurumsal olarak böylesi kuruluş ya da enstitülere sahip olsa da Türkiye'nin, bunların nitelik olarak içini dolduramaması nedeniyle; dış politika konularında çoğu kez böylesine hazırlıksız yakalandığı olmuştur. Dış politika, önemli ölçüde tanıtım ve bilgi toplama faaliyetinin yanı sıra lobicilik uygulamalarının da ortaya konmasını gerekli kılan bir alandır. Aksi takdirde son gelişmelerde olduğu gibi olaylar bu hızla yayılır ya da gündemi işgal etmeye devam ederse, gerek Kıbrıs ve Güneydoğu sorunları gerekse Ermeni meselesi hakkında ülkemizin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde muhataplarına karşı inandırıcılığını yitirmesi ve dış politikada destek sağlayamaması söz konusu olacaktır. Bu gelişme de, özellikle dış politikada, Türkiye'nin böyle meselelerle önünün kesildiği konusundaki bir düşünce tarzını ister istemez insanın aklına getirmektedir.

Son tahlilde Ermeni yasa tasarısının kanunlaşması bağlamında denebilir ki, Türkiye açısından bakıldığında, Avrupa Birliği gibi yaşamsal önemi olan bir oluşum içinde yer almayı kısıtlayacak ya da engelleyecek tüm

zorlukların aşılması gerekli görülmektedir. Bu ise, Türkiye'nin dış politika konusundaki tutum ve uygulamalarının yeniden gözden geçirmesini zorunlu kılmaktadır. Bunun için, artık bugüne kadar izlenen pasif dış politika terk edilerek, aktif ve insiyatif kullanma üstünlüğünü ele geçirmiş bir uluslararası politika uygulamasına geçilmelidir. Unutulmamalıdır ki, "geleceğe yönelik bir planı olmayanlar başkalarının planlarının parçası olurlar."

Türkiye 65 milyonluk nüfusu ve içinde barındırdığı genç potansiyel dolayısıyla Avrupa'nın kapısını zorlayan ve kendisinden çekinilen bir ülke konumundadır. Avrupa Birliği içinde yer aldığı takdirde dikkat edilmesi gereken önemli bir güç olma şeklinde algılanmakta ve bu maksatla ülkemizin yıpratılması uluslararası arenada Türkiye'nin rakipleri tarafından tezgahlanan oyunlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu ve buna benzer olayları ülkemiz yaklaşık otuz yıldan bu yana hiç aksama olmaksızın yaşamış ve halen de yaşamaktadır.

ABD Temsilciler Meclisinde, Ermeni lobisinin çapını aşan bir çabayla Türkiye'nin sözde Ermeni Soykırımı yaptığı iddiasını resmen tanıyan bir karar çıkartma girişimi ile başlayan ve hemen ardından Fransız senatosunda aynı yönde daha önce yarım kalmış bir girişimi bu kez gerçekleştirme kararlılığıyla devam eden, arka arkaya başka Avrupa Birliği üyesi ülkelerinde benzer kararlar alınmasına örnek teşkil eden bir durumla karşı karşıyayız.

Ermenistan Devleti bu olayda sadece bir piyon rolündedir. Gerçek anlamda Ortodoks bile olmayan küçük ve zayıf bir Ermeni Devletinin bunca Batılı Devleti Türkiye ye karşı harekete geçirebilmesi pek mümkün görülmemektedir. Aksine Batılı Devletler Ermeni diasporasının üzerinden Ermeni Devletini yönetmektedir. Türkiye ile iyi geçinmek çabasında olan Ter Petrosyan yönetiminin devrilip yerine şimdiki Robert Koçaryan yönetiminin getirilmesi bu maksada yönelik olabilir.

Olayın gerçek boyutları ve 21. yüzyıl için anlamı iyi hesap edilmelidir. Türkiye aleyhtarı kampanyaya karşı öncelikle ve özellikle Batı Avrupa Kamuoyuna bu oyunlar iyi sergilenerek anlatılmalıdır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Cumhuriyet Türkiye'si Ermeni Dosyası'nın yeniden açılması ve yapay bir 'Ermeni Sorunu yaratılma çabaları ile 1973-1984 arası dönemde ilk kez karşılaştı ve o dönem boyunca siyasal / diplomatik alanda ağır baskı ve hakaretlere, suçlamalara maruz kalmasının yanında, Batı ülkelerinde gerçekleştirilen Ermeni terör eylemlerinden ötürü 40'ın üzerinde diplomat ve görevlisini şehit vermişti.

Bu terör eylemleri her türlü siyasal ve maddi desteği, Batılı ülkelere sağladı Türk diplomatlarının katilleri "faili meçhul" kaldı. Hiçbiri yakalanıp ceza görmedi. Ermeni terör örgütlerinin kendi içlerindeki rekabetten ötürü daha büyük çaplı eylem koymak yarışına kalkışmaları yüzünden olaylar denetimden çıktı. Ölçüsü kaçtı, hedefi belirsizleşti ve sonuçta Fransa'da Orly katliamında olduğu gibi Türklerin yanı sıra Fransızların da yaşamına mal olmuştur.. Ancak bunun üzerine o olayda Fransa ciddi bir soruşturma yürüttü ve failleri yakalayıp adalete teslim etti. Sadece Türklerin can vermiş olduğu hiçbir eylemin failleri ise bugüne dek yakalanmadı.

Ermeni terörünün kontrolden çıkması, Batıya da maddi ve manevi zarar vermeye başlaması üzerine Türkiye'nin Ermeni teröristlere bazı eylemleri görmezlikten gelinerek jest yapıldı. 1984'ten itibaren PKK' nın devreye sokulmasıyla da ASALA'YA ve benzerlerine gerek kalmadı. Ermeni terörü düşmeye basılmışçasına bitti.

Kısacası olaya soğukkanlı ve gerçekçi bir şekilde bakacak olursak, kabul etmemiz gerekir ki Ermeni terörünün bitmesinde Türkiye'nin siyasi, diplomatik ve operasyonel müdahalelerinin rolü pek fazla değildir.

Türkiye bu güne kadar Ermeni politikalarına karşı en büyük stratejik hatayı Ermeni terörü ile Batılı ülkeleri birbirinden ayırarak, eylemleri Avrupa ülkeleri içindeki Ermeni çevrelerin düzenlediğini, Batılı hükümetlerin de Ermeni lobisinin etkisinde kalarak bu örgütlerin üzerine gitmekte, eylemleri

önlemekte, faillerini yakalamakta yetersiz kaldığını düşünerek yaptı. Veya gerçekte böyle düşünmedi ise de doğruları iç ve dış kamuoyu önünde açıkça dile getirmede. İç ve dış kamuoyu önünde Ermeni tetikçilerin arkasında Batılı ülkelerin olduğunu, onları azmettirdiğini söylemediği için de savaşı baştan kaybetti. Caydırıcılığı kalmadı.

Kendi içimizde cenaze törenleri sırasında attığımız “kanı yerde kalmayacak” nutukları, yabancı ülkelerin liderlerine hitaben yazılan ve “terörün ne kadar ayıp, ne kadar kötü bir şey olduğunu, buna göz yummanın dostluğa, müttefikliğe sığmadığını” dile getiren safiyane, nacizane, şikayet ve rica mektupları, mesajları karşı tarafı büsbütün cüretlendirmekten başka bir işe yaramadı.

Daha kötüsü Türkiye, içerde de kamuoyuna hedef olarak özellikle Ermeni terörünü göstermiş ve Batılı dost ve müttefiklerimiz ile aramızın açılmasını istemeyen bir havada kamuoyunda Batılı ülkeler aleyhinde bir tepki yaratmaktan özenle kaçınmıştır.

Batılı hükümetler ise “Türkiye’yi kaybediyoruz” kaygısına hiç düşmemişler ve dolayısıyla da sahneye PKK çıkartılıncaya dek ASALA’ ya destek vermeyi kesmemişlerdir.

Her terör eyleminden sonra Batı basını ve televizyonları bu cinayetleri mazur gösteren yayınlar yapmışlardır. O sırada tekel durumunda olan TRT de bu yayınlar hiçbir şekilde yayınlanmamıştır. Halbuki bu yayınlar aynen alınıp Türkçe altyazılı çevirileriyle Türk kamuoyuna duyurulabilirdi. Anadolu ajansı, Batı basınında çıkan aynı yöndeki yazıları çevirip gazetelere dağıtabilir, Türk basını batılı yayın organlarında çıkan terör teşvikçisi yayınları en geniş şekilde iç kamuoyuna duyurmaya teşvik edilebilirdi. Böylece batılıların maskesi açık ve somut olarak Türk kamuoyu önünde düşürülmüş olurdu. Yani batı, Türk kamuoyunu kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya gelebilirdi.

Türkiye benzeri bir çalışmayı uluslar arası kamuoyu nezdinde de yürütebilir, iyi hazırlanmış metinleri yabancı devletlere ve çeşitli uluslar arası kuruluşlara sunarak Batılı ülkeleri güç duruma düşürebilirdi.

Bugün aynı olaylar hala geçerlidir. Aynı stratejik hataya yine düşülmektedir.

Fransız Cumhurbaşkanı içinde “soykırım” sözü geçen böyle bir tasarının Fransız Parlamentosu’nda yasalaşması halinde bunun öteki ülkeler için bir emsal oluşturacağını, bunun Türkiye için ne kadar ciddi sıkıntılar doğurucu bir adım olacağını bilecek kadar bilgisi ve deneyimi olan biridir. En azından Fransız Dışişlerinin gereken uyarıyı yapmamış olması düşünülemez.

Hal böyleyken bu olayda tasarı sahibi bir iki Fransız milletvekilini, Fransız Sosyalist Partisi’ni kısacası Fransız Meclisi’ni suçlayıp Fransız Cumhurbaşkanına çok iyi bildiği gerçekleri hatırlatmanın ve Ondan ricada bulunmanın anlamı ve yararı gerçekten yoktur. Çünkü olay gerçekte Meclisteki birkaç milletvekilinin “bağımsız” bir girişimi olamaz. Ama elbette ki hükümet ve Cumhurbaşkanı hedef şaşırtmak, kendilerinin azmettirici olduklarını saklamak için tetikçiyi hedef göstermekte, biz yapmadık onlar yaptı demektedirler.

Fransa’yı bu davranışından vazgeçirmek için bu davranışın karşılığında elde etmeyi umduğu kazançtan daha fazlasını vermeyi vaat etmek veya kaybının daha fazla olacağını göstermek gerekir.

Türkiye’de bu maksatla ihaleleri, Fransız mallarına ambargo koymayı koz olarak kullanmayı denedi.

İhaleleri koz olarak kullanmak ilk bakışta çok akıllıca ve etkili bir taktik gibi görünmektedir. İşe yaradığı da olmuştur. Ama bunun iki taraflı kesen bir bıçak olduğu unutulmamalıdır. Çünkü biz karşı tarafa böyle yaparsan ihale

vermem diyebildiğimiz gibi, karşı tarafta “bana ihale vermezsen böyle yaparım veya böyle yapmamı istemiyorsan bana ihale ver” taktiğini benimseyerek bize aynı silahla karşılık verebilir. Nitekim böyle olduğu da olmuştur. Hele bizim böyle bir şantajı boyun eğdiğimiz görülürse bunun hem o şantajı yapan devlet tarafından, hem de bunu gören başka devletler tarafından yeni bahanelerle yeniden önümüze getirileceği besbellidir. Dolayısıyla beceriksizlik edip karşı tarafın bizim elimizdeki bir kozu bize karşı kullanmasına meydan vermemek gerekir.

Aynı koz aslında güçsüzlük belirtisi olarak yorumlanabilecek tarzda, bağırıp çağırmadan, tersine sessizce ama kendinden gayet emin ve kararlı bir tarzda fiilen kullanılabilirdi.

Sonuçta mücadele ulusal ve uluslar arası kamuoyu önünde açık yüreklilikle, korkmadan yapılabilirdi. Biz oynamasını bilemedik ancak, oynamak zorundayız. Zaten kaybedecek bir şeyimiz yok ama çok şeyimiz var.

Türkiye’nin konuyu sadece Sözde Ermeni Soykırımı çerçevesi içinde görmesi çok büyük yanlış olur. Olayı tarihi ve stratejik perspektifine oturtması gerekir. Ermeni sorunu, Osmanlı döneminde bu imparatorluğu parçalayarak çıkarlarına ulaşmayı amaçlayan ülkelerce ortaya çıkarılmış, bu gün ise isimleri değişmekle birlikte aynı çıkar çevrelerinin Türkiye üzerindeki emellerini gerçekleştirmek istemeleri ve bölgede güçlü bir Türkiye arzu etmemelerinden dolayı, çeşitli yönleriyle birlikte sıcak tutulan sun’i bir sorundur.

Türkiye’nin bu cephedeki mücadelesini sadece bu dar alanda, kendisine dayatılan suçlama konusunda kendisini savunmakla sınırlı tutması çok büyük yanlış olur. Açığı genişletmesi, inisiyatifi alması, karşı hücum kalkması gerekir.

Akademik planda, tarihi gerçekler alanında doğruları sergilemeye çalışmak ve bu yönde gereken adımları atmak elbette gereklidir. Ama bu saldırınları iknaya yaramaz. Sadece üçüncü taraflar üzerinde Türkiye'nin elini güçlendirmekte işe yarar. Ve zaten Türkiye'nin asıl hedef kitlesi de bu olmalıdır. Üçüncü taraflar haklılığımıza ikna edilmeli ve onları da bekleyen tehlikelerin varlığına inandırılmalıdır.

1. Kısa Vadede Alınması Gereken Tertip ve Tedbirler;

Ermeni propagandasını durdurmak istiyorsak bu propagandanın nedenlerini, destekleyenlerin niye desteklediklerini, Olayın aslını bilmek zorundayız. Konu ile ilgili ilk sorumlular, kısaca bütün kamu görevlileri ve örgütlü toplum yöneticileri özel olarak eğitilmelidir.

2. Orta Vadede Alınması Gereken Tertip ve Tedbirler ;

Olaylar ortaya çıkmadan, ülke içinde veya dışında herhangi bir olumsuz gelişme olmadan, muhtemel gelişmelere cevap verecek politikalar, stratejiler, taktikler belirlenmeli, bunlara dayanan planlar, programlar değişen şartlarla birlikte geliştirilmelidir.

Çalışmalar; üniversiteler, stratejik araştırma kurumları ve Dışişleri Bakanlığı dahil devlet ve örgütlü toplum kurumları ile birlikte yürütülmelidir.

Dış ilişkiler ve destek kesilmeden Ermeni faaliyetleri sonuçlandırılmaz. Ermeni propagandalarını destekleyen dış dünyaya karşı bilinçli ve caydırıcı önlemler alınmalıdır. Ülke tarafından uygulamaya konulmuş politika ve stratejiyi destekleyen, sadece Ermeni propagandasına özgü bir diplomasi tespiti ve uygulaması kaçınılmazdır.

Ermeni gerçeği konusunda bir uluslar arası araştırma kurulu kurulmasına ön ayak olunmalıdır. Akademik çözümler aranması aralıksız

sürdürülmelidir. Ermeni Propagandasının büyük ihtiyacı olan tarihi saptırma çabaları bilimsel araştırmalarla çürütülmelidir.

Dünyadaki benzer olaylar araştırılarak incelenmeli, fakat bunları kendi önyargılarına kanıt olarak gösteren sığ araştırmaların etkisinde kalınmamalıdır.

İletişim araçlarındaki gelişmeler, basını birinci kuvvet hatta zaman zaman tek kuvvet haline getirmektedir. Basına karşı en etkili önlem basının doğru yönde bilgilendirilmesidir. Basın (görsel, işitsel, yazılı) en çarpıcı haber niteliğindeki sözde Ermeni Soykırımı ile toplum sağlığı, kişi ve toplumun güvenliği sorumluluğu arasında çelişkiler içerisindedir. İşin zorluğu buradadır. Tarafsız kalabilmeli, isim yapmak için veya satışı arttırmak için yapılan propagandaları kullanmamalıdır. Böyle bir tutum topluma ve toplumun geleceğine karşı işlenmiş büyük bir haksızlık olur.

3. Uzun Vadede Alınması Gereken Tertip ve Tedbirler;

Ermeni propagandasının hedefleri, getirebilecekleri konusunda halk eğitilmeli, Ülke içi ve dışında olan olaylara karşı halkın duyarlılığı sağlanmalı ve tepki göstermesi istenmelidir.

Ermeni konusu yaygın ve örgün eğitimin bir parçası haline getirilmelidir.

Üniversitelerde terör araştırmaları ile birlikte Ermeni konusunda yapılacak araştırmalara yönelik enstitüler kurulmalı, buralarda yapılan bilimsel araştırmalar sık sık ilgililere yayınlanmalıdır.

İç ve dış kamuoyu kazanılmalı, bu amaca yönelik sorumlu birimler teşkil edilmelidir.

Yapılacak mücadelede hangi değerlerin tehdit altında olduğu kamuoyuna iyi anlatılmalıdır.

Halkla ilişkiler birimleri kurulmalı, yapılacak mücadelede ulusal ve uluslar arası alanda meşruiyet korunmalıdır.

Herkes bütün olanakları ile mücadeleye katılmalı seyirci bırakılmamalıdır. Türkiye barışa giden yolun “kan ve gözyaşından mı” , “onurlu ve üniter devlet yapısından sapmayan bir uzlaşıdan mı geçeceği konusunu” bilmeli ve ayırimsız her Türk bireyi ödemekte olan bedelin kendi varlık nedeni ile doğrudan bağlantılı olduğunun bilincine vararak bu bedele özveri ile katkıda bulunmayı içine sindirmelidir. Bugün dost ziyaretleri ve arkadaş toplantılarında konuşulan sanki Türkiye’nin dışında bir olaydan söz ediyormuşçasına “PKK’lılar yine dört askeri öldürmüşlerdir” çizgisindedir. Oysa o askerler bu ülkenin yurttaşlarıdır ve olay bir Afrika ya da Latin Amerika ülkesinde değil, Türkiye’nin neresinde olursak olalım yaşadığımız yere hiç de uzak olmayan bölgesindedir.

Devletler arası çıkar çatışmaları ve devlet terörüne karşı hareketin temelinde üç konu vardır. Bunlar istihbarat, psikolojik savunma ve propagandadır. İstihbarat için propagandayı yapan veya planlayan ve yöneten unsurların içine sızılması şarttır. Yapılacak faaliyetleri önceden bilmek proaktif davranmayı kolaylaştırır. Psikolojik savunma, propagandayı yapan kişilere olan etkisi kadar, propagandanın kendisine de en etkili silahlardan birisidir. Bu konuda Devletlerin olanakları yeterlidir. Propagandayı yapanlar taviz koparamayacağını bilmelidir. Propagandayı yapanlar ile diğer kişi ve Devletler tam olarak belirlenerek hedef toplum ortaya çıkarılmalı etkilenmenin asgari düzeyde olabilmesi için faaliyette bulunmalıdır. Sözde Ermeni propagandasını bilerek veya bilmeyerek yapanlar arasında fikir ayrılıkları yaratılma, düzenlerini, moralleri bozma psikolojik etkilerle gerçekleştirilebilir.

Ermenistan' a en büyük yardım ve desteği sağlayan Ermeni lobilerinin faaliyetleri ve etkinliklerini asgari seviyeye indirecek tedbirler alınmalıdır.

Türkiye' de yaşayan Ermenilere şefkatli davranış gösterilmelidir. Her durumda destek verilmeli, inanç, gelenek ve göreneklerine saygı gösterilmelidir. Toplumda kanun hakimiyeti ve düzen devamlı olarak sağlanmış olmalıdır.

Vatandaş sorumluluk duygusuna kavuşmalı, karşı tedbirde katkıda bulunma olanağı verilmeli, Yapamıyorsa bu konuda eğitilmeli, bilinçlendirilmeli, olaylara bir Devlet dürtüsü olmadan birlik oluşturarak karşılık verebilecek bilince getirilmelidir.

Sözde Ermeni soykırım propagandasını yapanların faaliyetleri ve tezleri gerçek dışı olduğu için tek silahları terör ve propagandadır. Onlara toplumda maddi veya manevi korku yaratarak neyin doğru neyin yanlış olduğunu karıştıracak bir ortam oluşturmaya olanak verilmemeli, toplumun değer yargılarının yıpratılmasına izin verilmemelidir.

Türkiye, bu dev satranç oyununun orta yerinde, kendisine yönelik tüm hamlelere karşılık vermeyi seçerek, bir taraf değil de seyirci kimliği ile oturmayı yeğlemiş, böylelikle Ermeni sorununun, yapay bir sorundan gerçek bir soruna dönüşümünü ve bu kimlikle yapılanmasını bir anlamda kolaylaştırmıştır. Aynı tutum, Ermeni sorunu ve terörünün bir şablonu olan "Kürt sorunu" nda da gösterilmiş, devlet dilinde " Kürt" sözcüğünün anılması bile çok yakın bir geçmişe değin tabu niteliğini korumuştur.

1975'teki iki gün ara ile Viyana ve Paris Büyükelçilerimizin, Ermeni teröristlerce öldürülmeleri üzerine Türk kamuoyunda yaşanan ve bilgilendirilme eksikliğinden kaynaklanan olayların nedenlerine varamamaktaki şaşkınlığın bir benzeri PKK'nın ilk yığinsal ve örgütlü eylemi olan Şemdinli ve Eruh baskınlarında da yansımıştır. Türk kamuoyu, bilgilendirilmediği bir konunun birden bire karşısına bir terör eylemi biçiminde

çıkması ile sarsılmış, olayların çapının devlet eliyle küçültülme çabalarına karşın, giderek tırmanması karşısında güven duyguları zedelenmiş, hatta zaman zaman “Panik” sınırlarına yaklaşmıştır. Oysa “anarşi ve terörün” değiştirmeye yönelik tehlike ve tehditler koyarak bireyleri tedirgin etmek, devlete ve devletin kurumlarına duyulan güveni zedelemek, giderek topluma isteri sınırlarına yaklaşan bir kargaşanın egemen olmasını sağlayarak “kurtarıcılara” zemin hazırlamaktan geçer. Anarşi ve terörün artık kurumsallaşmış bu yöntemleri göz ardı edilerek Türk toplumunun temel inanç noktalarının ustalıklı sarsılmasına izin verilmiş, toplum yavaş yavaş neyin yanlış neyin doğru olduğunu ayırımını yitirerek, kavram kargaşalarının sisli labirentlerine itilmiştir. Türkiye, Ermeni teröristlerin saldırılarında yitirdiği her diplomatın ardından, neredeyse bir devlet söylemine dönüşen “kanları yerde bırakılmayacaktır” tümcesini duymaya alıştırılmış bu iddialı söylemlere karşın süre gelen terör kurbanlarının bayrağa sarılı tabutlarının birbiri ardınca yurda her getirilişinde, toplumun güven duygularındaki zedelenmenin bir umutsuzluğa dönüşmekte olduğunun ayırdığına, yazık ki varılmamıştır.

Uluslar arası önlemler öncelikle Devlet düzeyinde kendine özgün ve özel bir diplomasi ile Dışişleri bünyesinde alınmalıdır. Bunun yanında bizim en zayıf olduğumuz konu olan Sivil toplum Örgütlerinin faaliyetleri desteklenmelidir. Sözde Ermeni soykırımı sözü edilen Avrupa Ülkelerinde Ermeni nüfusuna yakın nüfusumuz bulunmaktadır. Ancak, bu ülkelerin hiçbirinde Türkler Ermeniler kadar haklarını koruma, Ulusal meselelere duyarlılık vb. konularda başarılı değildir. Bunların sebepleri araştırılmalıdır. Biz Türkler hep susturulmuşuz, konuşturulmamışız. Güçlü bir liderin yönetimine alışmış, o liderin yaptıklarını kabul etmişiz. Bize çocukluktan itibaren hiç fikrimiz sorulmamış. Erkekleri yetiştiren kadınları baskı altında yetiştirmişiz. Öyle bir hale gelmişiz’ ki Üniversiteler de bitirsek baskıdan kurtulamıyor, düşündüklerimizi söyleyemiyoruz. Bu yüzden sorunlarımızı çözmek için bir araya gelmeyi, haklarımızı birlikte savunmayı bilmiyoruz. Artık insanlarımıza bir kurtarıcı beklememeyi, birlik oluşturarak doğru bildiklerimizi her ortamda savunmayı, Bizi yönlendirmek isteyen gerek kişi, gerek kuruluş,

gerekse de Devletlere karşı kendi Devletimizin dürtüsü olmadan mücadele etme bilincini vermeliyiz.

Sözde Ermeni Soykırımına destek veren yabancı ülkeler mutlaka bir şekilde cezalandırılmalıdır. Bir başka Ülkenin de aynı şekilde davranmasına cesaret verilmemelidir.

Ermenistan'ın tarihi emellerinden vazgeçmemesi, yayılmacılık politika ve uygulamalarına devam etmesi, Türk varlığı için tehdit oluşturma konusundaki kararlılığını sürdürmesi konumunda; konu her vesile ile uluslar arası platformlarda gündeme getirilmeli ve bu teşekküllerin Ermenistan'a yaptırımcı müeyyideler uygulaması sağlanmalıdır.

A.B.D. , Avrupa Devletleri ve uluslar arası teşekküllerin de yardım ve desteği sağlanarak Türkiye ile Azerbaycan ve diğer yeni Türk Devletleri arasındaki maddi, fikri ve fiziki bağlantıların kurulması ve devamlılığını sağlayacak şartlar oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1) Adıyeken., 1998, "İslahat Fermanı Öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi ve Gayrimüslimlerin Yaşantılarına Dair," Ed. GÜZEL H.C., Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, İkinci Baskı, Ankara.
- 2) Akçam, T.: "İnsan hakları ve sorunu" İmge Kitabevi 2002 Ankara
- 3) Akgönül, S. : 2004, "Fransa Ermeni Toplumu ve Türkiye: Propaganda ve Lobcilik,"
- 4) Akgündüz, A.: 2003(a), "Gayr-i Müslimlere Nasıl davrandık?,"
- 5) Akgündüz, A.: 2003(b), "Osmanlı Hukuk sistemi Çok Hukuklu Bir Hukuk Sistemi midir? Yoksa Hukuk Birliği mi Hakimdir?,"
- 6) Akgündüz, A.:2003(c), "Tarihi Açıdan Azınlıklara Tanınan Haklar ve Biz-1,
- 7) Akgündüz, A.: 2003(d), "Tarihi Açıdan Azınlıklara Tanınan Haklar ve Biz-2,
- 8) Alkan, N.: Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi 2003
- 9) Andonian, Aram, Documents Officiels Concernant ıes Massacres Armenians 1926
- 10) Atlantic, Community : Dergisinin muhtelif sayıları.
- 11) Aydemir Şevket Süreyya, Enver Paşa.
- 12) Aydın, A : "Kürtler, PKK, Öcalan" Kitap Yayınları, Ankara 1992

- 13) Ballı, R.: Kürt Dosyası, Cem Yayınevi, 1991.
- 14) Bal, M. Ali :Savaş Stratejilerinde Terör, 10. Yayıncılık İstanbul 2003.
- 15) Başbakanlık Basımevi :Türkiye'de Anarşi ve Terörün Gelişmesi, Sonuçları ve Güvenlik Kuvvetleri
- 16) Bayar, Celal : Ben de Yazdım, 1965
- 17) Biran, M. Ali : APO ve PKK, Milliyet Yayınları, İstanbul 1992
- 18) Bölügüray, Nevzat : Özal Döneminde Bölücü Terör, Kürtçülük, 1991
- 19) Braude B.: 1998, "Millet Sistemi'nin İlginç Tarihi," Ed. GÜZEL H.C., Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, İkinci Baskı, Ankara.
- 20) Cabbarlı H.: 2004, "Rusya'da Ermeni Diasporası: Oluşumu ve Faaliyetleri,"
- 21) Cankara, Yavuz ve Görkem, Kılıçoğlu : "Terör Örgütü ve Ermeni Terörü" Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri.
- 22) Christopher Walker, Armenian: The Survival of a Nation, New York, St. Martins Press, 1980
- 23) Claire, Sterling : The Terror Network, 1981
- 24) Çitlioğlu, Ercan : Ermeni Terör Örgütleri, Bölüm 1-2, 1983
- 25) Değer, M.Emin : CIA, Kontgerilla ve Türkiye, 1978.
- 26) Demirel, E.: " Hizbullah " 10.Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul " 2001

- 27) Demirel, Emin :Kapanmayan Yara Terör, GHMD Yayınları
- 28) Dinamo: Hasan İzzettin, Kutsal İsyan.
- 29) Dinamo: Hasan İzzettin, Suyu Arayan Adam.
- 30) Documents, Volume : 1, 1980.
- 31) Dumlu, Ahmet: Belgelerle Ermeniler ve Katliamları, 1983.
- 32) Dumlu, Ahmet : Belgelerle Ermeniler ve Katliamları.
- 33) Duman İ.H.: 1997, 1982 Anayasasında İnsan Haklarına Saygılı Devlet, İnkilap Yayınevi, İstanbul
- 34) Ercan Y.: 1998, "Osmanlı Devleti'nde Müslüman Olmayan Topluluklar (Millet Sistemi)," Ed. GÜZEL H.C., Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, İkinci Baskı, Ankara.
- 35) Ethemoğlu M.: 1987, Ermeni Terörünün Kısa Tarihi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- 36) Ethamoğlu, Mehmet: Ermeni Terörünün Kısa Tarihi.
- 37) Eryılmaz B.: 1998, "Osmanlı Devleti'nde Farklılıklara ve Hoşgörüye Kavramsal Bir Yaklaşım," Ed. GÜZEL H.C., Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, İkinci Baskı, Ankara.
- 38) Gazigiray, A.Alper : Ermeni Terörünün Kaynakları. İstanbul
- 39) Georges Mcghee: ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu, 1992

- 40) Georges De Maleville: La Tragedie Armenienne de 1915
- 41) Grigor Suny Ronald: Armenians in the Twentieth Century, California, Scholars Press, 1983
- 42) Göyünç N.: 1998, "Osmanlı Devleti'nde Ermeniler Hakkında," Ed. GÜZEL H.C., Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, İkinci Baskı, Ankara.
- 43) Gunter M.: Michael: "Pursuing the Just Cause of Their People", Greenwood Press. Inc, New York, 1986
- 44) Gürbüz C.: 1996, Milli Mücadele'de Develi ve Ermeniler, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara
- 45) Gürses, E.: Ayrılıkçı Terörün Anatomisi (IRA, ETA, PKK,) Bağlan Yayıncılık Ankara 1997
- 46) Gürün, Kamuran: Ermeni Dosyası, 1988
- 47) Henze, Paul B.: Coping with the Terroism, New York, 1985.
- 48) Henze Paul B.: Atlantic Community, 1981
- 49) Hoccoğlu, Mehmet : Tarihte Ermeni Mezalimi ve Ermeniler, 1976.
- 50) Hopkirk, Peter:İstanbul'un Doğusu'nda Bitmeyen Oyun, 1994.
- 51) Hulusi, Turgut : Barzani Dosyası, 1969.
- 52) İlter E., 2003, "Ermeni Kilisesi ve Terör," Eğitim Dergisi, Nisan 2003, Sayı 34.

- 53) İlder E., 2004, "Lübnan'da Ermeni Diasporası,"
- 54) İngiliz Dışışleri Bakanlığı Arşivleri (Foring Office Public Record Office).
- 55) Internation Terrorism And The Drug Connection, 1984.
- 56) John Wake, Farming Overseas, Londra 1980.
- 57) Kabacalı, Alpay: Talat Paşanın Anıları, 1994
- 58) Kalafat Y. Sezgin : M.N., 2004, "Ermeni Kültür Stratejisi ve Albanlar Meselesi,
- 59) Kantarcı, Ş., 2004,"Ermenilerin Amerika Macerası ve Amerika'daki Ermeniler,"
- 60) Karal, Enver Ziya : Armenian Question, Ankara 1975
- 61) Karbekir Sadir : Tanzimat'tan Günümüze Ermeni Meselesi.
- 62) Karabakır, Kazım: İstiklal Harbimiz, 1969.
- 63) Kaytzer dergisinin muhtelif sayıları.
- 64) Khan A., 1998, "Osmanlı İmparatorluğu: Çokkültürlülüğün Doğulu Mimarı," Ed. GÜZEL H.C., Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, İkinci Baskı, Ankara.
- 65) Koçaş, M.Sadi : Tarihte Ermeniler ve Türk-Ermeni İlişkileri, 1990.
- 66) Koçaş, M.Sadi :Kürtlerin Kökeni ve Güneydoğu Anadolu Gerçeği, 1990.

- 67) Kuran E., 2001, "Tarihte Türkler ve Ermeniler," Ed. GÜZEL H.C., Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, İkinci Baskı, Ankara.
- 68) Kurat Y.T.: 1998, "Çok Milletli Bir Ulus Olarak Osmanlı İmparatorluğu," Ed. GÜZEL H.C., Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, İkinci Baskı, Ankara.
- 69) Küçükkaya, Z.: Türkiye Terör ve Terörün Girişimi, Polis Dergisi Sayı 34
- 70) Kültür Bakanlığı, Ermeni Dosyası.
- 71) Kürşat, Cengiz : Ermeni Terörü, İstanbul 1989
- 72) Laçiner S.: 2004, "Ermenistan Dış Politikası ve Belirleyici Temel Faktörler: 1991-2002,"
- 73) Laçiner S.: 2004,"11 Eylül Olayları (Yeni Terörizm) ve Ermeni Sorunu,"
- 74) Laçiner S.: 2004, "İsrail'in Ermeni İddialarına Yaklaşımı ve Ermeni Sorununa Etkileri,"
- 75) Laçiner S.:2003, "Armenian Diaspora in Britain and the Armenian Question," Eds. Kasım K., Laçiner S., Armenian Diapora, TEIMK, Ankara.
- 76) Lang : David Marshall/Walker Christopher, The Armenians, a People in Exile, 1982.
- 77) Lang :David Marshall/Walker Christopher, The Kurds, 1982
- 78) Leon Rouillon: Pour de La Turquie, Paris 1920
- 79) Lütem Ö. E.: 2004, "Ararat Sanatsal ermeni Propagandası,"

- 80) Mcghee, George: ABD-Türkiye-Nato-Ortadoğu, 1992.
- 81) Maleville, Georges: de, Sözde Ermeni Trajedisi, 1991.
- 82) Moser, Pierre A, Armeniens qu est la realite, 1991.
- 83) Moss Robert : Daily Telegraph, 1981
- 84) Mumcu, Uğur,: Kürt-İslam Ayaklanması, 1991.
- 85) Oran, Baskın : Kalkık Horoz, 1996.
- 86) Osmanlı Arşivi: Yıldız Koleksiyonu
- 87) Ottaman Archives: Yıldız Collection, The Armenian Question Cilt 1-2-3-4, 1989.
- 88) Özcan, N. A : PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Asam Yayınları Ankara 1995
- 89) Özgen, M.İ :Türkiye'de Şiddet Hareketleri Kaynakları ve Hedefleri
- 90) Özkan,Tuncay : Bir Gizli Servisin Tarihi, 1996.
- 91) Öztuna Y.: 1998, Osmanlı Devleti Tarihi I: Siyasi Tarih, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara.
- 92) Parmaksızoğlu, İsmet: Ermeni Komitelerinin İhtilal Hareketleri ve Besledikleri Emeller, 1981.
- 93) Paşa, Cemal : Hatıralar, 1959.
- 94) Prof.Dr. Ural Gültekin,: Tarihin Işığında Ermeni Dosyası, 1998
- 95) Sabis, Ali İhsan : Harp Hatıralarım, 1951.

- 96) Saray M : “Ermeni Araştırmaları, 1. Türkiye Kongresi” 2003
- 97) Şehirli, Atilla : Türkiye’de Bölücü Terör Hareketleri
- 98) Sterling, Claire: The Terror Network, 1982.
- 99) Sonyel S.: 1998, “Hristiyan Azınlıklar ve Osmanlı İmparatorluğunun Son Dönemi,” Ed. Güzel H.C., Osmanlı’dan Günümüze Ermeni Sorunu, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, İkinci Baskı, Ankara.
- 100) Şimşir, Bilal N: Malta Sürgünleri,1985.
- 101) Şimşir B. N : 2004, “Amerika’da Ermeni Lobisi ve Lozan Antlaşması Kavgası (1923-1927),”
- 102) Sükan, F : “İhanetler Karşısında Türkiye” Kültür Ofset, Ankara, 1994
- 103) Süslü, Azmi : Ruslara Göre Ermenilerin Türklere Yaptıkları Mezalim, Ankara 1987.
- 104) Süslü, Azmi : Ermeniler ve 1915 Tehcir Olayı.
- 105) Süslü A.:1990,....., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüğü, Van.
- 106)Talhan, S : 19 Ocak 2001, “Ermeni Diasporası ve Batı Ülkeleri,”
- 107) The Hot Autumn, Eir, 1983.
- 108) Uras, Esat : Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi, 1976.
- 109) Uras Esat: Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi. İstanbul, 1987

- 110) Yıldırım, H : 2000, "Ermeni İddiaları ve Gerçekler,"
- 111) Yaşarbaş Enver : Ermeni Terörünün Tarihçesi.
- 112) Yıldırım ,Hüsamettin: Ermeni İddiaları ve Gerçekler
- 113) Yök Yayınları : Türkiye Araş. ve Terörün Hedefleri ve Sebepleri.
- 114) Walker, Christophher : The Survival of a Nation, 1980

GAZETE VE DERGİLER

- 115) Cumhuriyet, 29 Ocak 1973
- 116) Günaydın Gazetesi, Eylül 1982
- 117) Freing Reports'un muhtelif sayıları.
- 118) Hürriyet, 29 Ocak 1973
- 119) Hayastan dergisinin muhtelif sayıları
- 120) Meydan Larousse Büyük Lügat Ve Ansiklopedisi, C:18,
- 121) Milliyet, 29 Ocak 1973
- 122) Muhtelif Gazeteler
- 123) Strateji Dergisi : Muhtelif Yayınları
- 124) Tercüman, 29 Ocak 1973

125) The Armenian Review dergisinin muhtelif sayıları

DİĞER KAYNAKLAR

126) http://www.kultur.gov.tr/portal/tarih_tr.asp?belgeno=1574

127) www.ermenigen.tr

128) www.osmanli.org.tr, 2004, "II. Abdülhamid Han,"

129) Morgenthau, "Ambassador Morgenthau's Story,"

130) <http://www.cilicia.com/morgenthau/MorgenTC.htm>

131) Y. Halaçoğlu, 2001, Ermeni Tehcirine Dair Gerçekler (1915),

132) <http://www.ermenisorunu.gen.tr/turkce/tehcir/nedenleri.html>

133) Y. Halaçoğlu, 2001, Ermeni Tehcirine Dair Gerçekler (1915),

134) <http://www.ermenisorunu.gen.tr/turkce/tehcir/tanimi.html>

135) internet www.ermenisorunu.gen.tr

136) Treaty of Sevres, 2004, http://www.cilicia.com/armo_sevres.html

137) Treaty of Lausanne, 1923,

http://www.cilicia.com/armo_lausanne.html

138) S.Taşhan, 2001, "Ermeni Diasporası ve Batı Ülkeleri",

139) http://www.foreignpolicy.org.tr/tur/makale/stashan_190101.htm

140) CIA – The World Factbook, 2003,

<http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/print/am.html>

- 141) E. İlder, "Lübnan'da Ermeni Diasporası," <http://www.eraren.org-tur/makale/lubermprogerdal>, 27.01.2004.
- 142) <http://www.teror.gen.tr>, 12.04.2004.
- 143) http://www.kurtuluscephesi.com/kurcep1/kc76_2.html, 15.05.2004.
- 144) Boaz Ganor, 2001, Terrorism: No Prohibition Without Definition, / Article
- 145) http://www.ict.org.il/articles/articles_frame, 09.05.2004.
- 146) Boaz Ganor, 2001, Terrorism: No Prohibition Without Definition, http://www.ict.org.il/articles/articles_frame, 09.05.2004.
- 147) Emniyet Genel Müdürlüğü, <http://www.egm.gov.tr/teror.teror.asp>, 15.05.2004.
- 148) Emniyet Genel Müdürlüğü, <http://www.egm.gov.tr/teror.terorizm.amac.asp>, 15.05.2004.
- 149) <http://www.yesil.org/teror/terorveuyusturucu.htm>, 15.05.2004.
- 150) <http://www.yesil.org/teror/terornarko.htm>, 15.04.2004.
- 151) <http://www.yesil.org/teror/karaparaaklama.htm>
- 152) www.terör.gen.tr
- 153) Paul Wilkinson, The Strategic Implication of Terrorism, St. Andrews University Center for the Study of Terrorism and Political Violence, (çevrimiçi) <http://www.st-and.ac.uk/academic/intrel/research/cstpv/publications1d.htm>, 8 Kasım 2001.

- 154) Emniyet Genel Müdürlüğü,
<http://www.egm.gov.tr/teror.terorizm.uluslar.asp>
- 155) Sedat Laçiner, 11 Eylül Olayları (Yeni Terörizm) ve Ermeni Sorunu”
Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi / Makale
- 156) Bruce Hoffman, “Change and Continuity in Terrorism,” Oklahoma City
National Memorial Institute for the Prevention of Terrorism, April 2000,
<http://www.mipt.org/hoffman-ctb.html>.
- 157) Sedat Laçiner, 11 Eylül Olayları (Yeni Terörizm) ve Ermeni Sorunu”
Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, <http://www.avsam.org>, 02.05.2004.
- 158) <http://www.teror.gen.tr/turkce/turkiye-bolucu-pkk-kurulusu.html>,
27.03.2004
- 159) <http://www.teror.gen.tr/turkce/turkiye-bolucu-pkk-amaci.html>,
27.03.2004.
- 160) <http://www.teror.gen.tr/turkce/turkiye-bolucu-pkk-faaliyetler.html>,
27.03.2004
- 161) <http://www.teror.gen.tr/turkce/turkiye-bolucu-pkk-yapisi.html>,
27.03.2004
- 162) <http://www.teror.gen.tr/turkce/turkiye-bolucu-orgutler-kkdp.html>,
27.03.2004
- 163) <http://www.teror.gen.tr/turkce/turkiye-bolucu-orgutler-kip.html>,
27.04.2004
- 164) <http://www.eraren.org/tur/makale/fransizlobisamimakgonul>

165) <http://www.osmanli.org.tr>, 04.02.2004.

166) <http://www.eraren.org/tur/makale/amerikadaermlobvelozbsimsir.htm>
1927

167) http://www.foreignpolicy.org.tr/tur/makale/stashan_190101.htm

ÖZGEÇMİŞ

1977 yılında Niğde’de doğan Murat TEMUR, ilk ve orta öğrenimini İstanbul’da tamamlamayı müteakip 1991 yılında Kuleli Askeri Lisesine giriş sınavını kazanmış ve 1995 yılında Kuleli Askeri Lisesinden mezun olmuştur.

Kara Harp Okulu’ndan 1999 yılında mezun olmayı müteakip Tuzla Piyade Okulu’nda görev yapmış, halen Edirne 54’ncü Mekanize Piyade Tugay Komutanlığında görev yapmaktadır.

Lise yıllarından itibaren başlayan Uluslararası İlişkiler, Ülkeler Tarihi, Siyasi Tarih gibi konulara olan ilgisi neticesinde G.Y.T.E. Sosyal Bilimler Enstitüsü Strateji Bilimi Bölümünde Milli Güvenlik Stratejileri üzerine Yüksek Lisans Programını takip etmiştir.

Murat TEMUR iyi derecede İngilizce bilmektedir.